

พระราชหัตถเลขา ล้วนพระองค์

สมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาจุฬาลงกรณ์

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงมีพระราชทานแด่

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ

พระพันปีหลวง

ในเวลาที่ทรงสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป

พ.ศ. ๒๔๔๐

ภาค ๒

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

หลวงธนากรกิจ (สำเนียง ผลิตากรกุล)

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

๑๗ มิถุนายน ๒๕๐๓

คำนำ

เนื่องในการพระราชทานเพลิงศพ หลวงชนากรกิจ (ดำเนียง
ผดากรกุด) กำหนดวันที่ ๓๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๓ ณ เมรุวัดมกุฏ
กษัตริยาราม นางอนงค์ คังชวณิช ได้มาแจ้งความประสงค์แก่เจ้าหน้า
ที่หอสมุดแห่งชาติ ขออนุญาตพิมพ์หนังสือแจกเป็นอนุสรณ์ คือพระราช
หัตถเลขาส่วนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมี
พระราชทานสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระพันปีหลวง
ในคราวที่ทรงสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ เมื่อเสด็จพระราชดำเนิน
ประพาสยุโรปใน พ.ศ. ๒๔๕๐ กรมศิลปากรยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้
พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์เป็นครั้งแรกในงานพระราชทานเพลิงพระบรมศพ
สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๖๓ ที่โตพิมพ์ในครั้งนั้นพระราชหัตถเลขา ๖๒ ฉบับ ดำเนา
ต่าง ๆ ๕ ฉบับรวมทั้งสิ้น ๖๗ ฉบับ และสมเด็จพระยาเทวะวงศ์
วโรปการได้ทรงพระนิพนธ์คำนำอธิบายเกี่ยวกับหนังสือนี้ด้วย ดังได้นำ
มาพิมพ์ไว้คั่นจากคำนำนี้ด้วยแล้ว หนังสือเรื่องนี้ได้จัดพิมพ์เป็นครั้งที่ ๒
ในงานฌาปนกิจศพนางสุมิยา โชคิกเสถียร เมื่อวันที่ ๓๓ มกราคม ๒๕๐๓
แต่เนื่องด้วยมีเวลาจากัดเจ้าภาพจึงได้คัดลอกพิมพ์เพียง ๒๐ ฉบับซึ่งจัดให้
เป็นภาคที่ ๑ ในคราวนี้หอสมุดแห่งชาติจึงได้ให้จัดพิมพ์ภาคที่ ๒ ที่ยัง
เหลืออยู่ ดังที่ปรากฏอยู่ในเล่มนี้

พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์เหล่านี้ นับว่าเป็นโบราณคดีที่มีค่า
 มาก เพราะนอกจากจะอ่านเพติดเพตินแล้ว ยังให้ความรู้เรื่องความเป็น
 ไปในบ้านเมืองต่าง ๆ ตลอดจนระยะทางที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว ได้เสด็จผ่านไปยังยุโรปในสมัย พ.ศ. ๒๔๔๐ พร้อมทั้งพระ
 ราชดำริส่วนพระองค์ซึ่งได้ทรงไว้โดยตรงไปตรงมา จึงนับว่าเป็นหนังสือ
 ที่น่าอ่านอย่างยิ่ง ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ได้รักษาถ้อยคำและข้อความต่าง ๆ
 ที่ทรงไว้เช่นต้นฉบับทั้งหมด เว้นไว้แต่ที่ตักตบกนกได้แก้ไขให้ตรงกันแต่
 นอกนั้นคงแก้ไขแต่คำว่า ฤฯ เป็น หรือ ทุกแห่งเท่านั้น

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลบุญราศ์ทักษิณานุประทาน ซึ่งเจ้าภาพ
 ได้บำเพ็ญกบตงกุศล ในการที่ได้จัดพิมพ์หนังสือชนเผ่าแพร์ เป็นวิทยาทาน
 ขอจงเป็นพดวปัจจัยดัดบันดาลให้ดวงชนากกรกิจ (ดำเนินยง ผดากกรกุด)
 ได้ ประดับ ประโยชน์ สุข ทัง หตายใน สัมปรายภพ ตาม ควร แก่ สุานะ ทุก
 ประการเทอญ.

กรมศิลปากร

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๐๐

คำนำ
(พิมพ์ครั้งที่ ๑)

ด้วยพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชปรารภที่จะให้พิมพ์สมุดหนังสือเป็นพระดึก
ในงานพระบรมศพสมเด็จพระศรีพัชรินทรา บรมราชินีนาถ พระบรม
ราชชนนี พระพันปีหลวงนั้นแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นว่า ควรจะพิมพ์
พระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ซึ่งได้ทรงมีพระ
ราชทานมาเป็นฉนวนเฉพาะพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ซึ่งดำริ
ราชการแผ่นดินเวลาดังกล่าวพระราชดำเนิรประพาสยุโรปครั้งแรก ในพระ
พุทธศักราช ๒๔๔๐ พระราชหัตถเลขาเหล่านั้นเป็นฉนวนพิเศษต่างหาก
นอกจากที่ได้ทรงมีมาทางราชการและเป็นกระแด้พระราชดำริ ในการ
ที่ได้ทรงสังเกตเห็นการในบ้านเมืองและบุคคลต่าง ๆ อย่างคนที่ได้ไป
เที่ยวเตร่แล้ว มีหนังสือเล่าความตามที่ได้สังเกตเห็นฉนวน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คัดข้อความในพระราชหัตถ
เลขา ซึ่งกล่าวมาแต่ฉนวน ดังพิมพ์แต่เพียงทศความสมควรจะพิมพ์ขึ้นได้
ในเวลาดังปัจจุบันนี้ ฉนวนซึ่งมีความกล่าวถึงราชการบ้านเมืองบางอย่าง
ที่มีอยู่บ้างในพระราชหัตถเลขาเหล่านั้น ก็ให้คงมีอยู่บ้าง ให้คงได้บ้าง
ตามที่ยังเป็นความดีของแผ่นดินอยู่ หรือที่เป็นข้อความจะเสียหายมาก
มายแก่ใครได้ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำคำอธิบายหมาย
เทศเป็นหนังสือในนามบุคคล ซึ่งทรงไว้แต่ตั้งเข้ไปตามที่เคยทรง
เรียกกันให้ทราบชัดเจนอย่างที่เคยกันในทุกฉนวน กับศัพท์แปลงที่ทรง
ใช้อยู่ในพระราชหัตถเลขาเหล่านั้นก็พิมพ์คำแปลไว้ด้วยเหมือนกัน

ในพระราชหัตถเลขาเหล่านี้ บางเมืองที่มีเวลาดำรงพระราชหัตถ
 เลขาได้มาก เพราะไม่มีพระราชกิจสำคัญค้อยู่แล้ว ก็มีความละเอียด
 พิศดารมาก แต่บางเมืองที่คองมีพระราชกิจอยู่มาก ไม่มีเวลาพอที่จะ
 ทรงพระราชหัตถเลขาเหล่านี้ได้ ก็มีความแต่สังเขป ไม่เท่ากันไปหมด
 และบางที่ไม่ คัดลอกกันไปได้ เสมอ ดังปรากฏใน พระกระแสดำรงใน พระราช
 หัตถเลขานี้แล้ว

รวมเป็นพระราชหัตถเลขาที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พิมพ์
 ในครั้ง ๒๒ ฉบับ กับสำเนาต่าง ๆ ที่กล่าวอ้างถึงในพระราชหัตถเลขา
 นอก ๕ ฉบับ รวมทั้งสิ้น ๒๗ ฉบับ ดังมีแจ้งอยู่ในสารบัญชีก่อนไปแล้ว
 และหวังพระราชหฤทัยว่าหนังสืออันคงจะเป็นที่ชอบใจผู้อ่าน ให้
 เจริญใจและเจริญความรุ่งเรือง เพื่อประโยชน์และความสุขของคนทั้ง
 ปวงสืบไปชั่วกาลนาน.

(ดงพระนาม) เหวะวงศ์วโรปการ

ประวัติ

หลวงชนากรกิจ นามเดิมชื่อ ดำเนียง ผลิตากรกต เกิดวันที่ ๓๐
เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๓๗ ที่บ้านตำบลคลองสำหม้อ อำเภอคลองด่าน
จังหวัดธนบุรี เป็นบุตร นายเพม นางฝน เมื่อยาวววย ได้ศึกษาวิชา
ภาษาไทยที่โรงเรียนวัดสุทัศน์ เป็นเวลา ๕ ปี สอบได้ชั้นประโยคประถม
แล้วจึงย้ายไปศึกษาต่อที่โรงเรียนหอดส์สมัญญอกเป็นเวลา ๕ ปี สอบได้
ชั้น ๕ แล้วจึงได้ลาออกไปเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเกษตร (ข้าราชการ
พลเรือน) ร.ร. เกษตรในขณะนั้นแบ่งเป็น ๓ แผนก คือ แผนกเพาะ
ปลูก แผนกโตหะกิจ และแผนกชลประทาน มีหลักสูตรเรียน ๓ ปี
เมื่อสำเร็จแล้วจะได้เงินเดือน ๘๐ บาท นักเรียนทุนหลวงได้กินอยู่หุดับ
นอนที่ ร.ร. เสร็จแล้วได้เบยเพียงเดือนละ ๒๐ บาท หนังสือเรียนคัดลอก
จนสมุดโน้ตและนำหมักปากกา หลวงจ่ายให้ทั้งสิ้น ชั้นหนึ่งเรียกว่าชนค้ำ
ชั้นสองเรียกว่าชนกตาง ชั้นสามเรียกว่าชนสูง หลวงชนากรกิจได้เรียน
อยู่ในแผนกเพาะปลูก จนถึงสอบได้ได้ชนกตางของแผนกนี้ แล้ว ร.ร.
เกษตรก็เลิกตั้ง เพราะเปลี่ยนเด้นาบดีใหม่ผู้มีความคิดเห็นว่า ร.ร.
เกษตรยังไม่ควรมีในขณะนั้น เมื่อ ร.ร. เกษตรเลิกแล้ว หลวงชนากรกิจ
จึงได้ไปสมัครเข้ารับราชการอยู่ในกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ โดยได้เข้าเป็นนักเรียนตำรวจคลัง ได้รับเงินเดือน
เดือนละ ๒๐ บาท หลังจากนั้น ๓ ปีจึงได้รับแต่งตั้งให้ไปเป็นผู้ช่วยคลัง
มณฑลปัตตานี คลังจังหวัดกาฬสินธุ์ คลังจังหวัดสมุทรสาคร และคลัง
จังหวัดปราจีนบุรีตามลำดับ หลวงชนากรกิจได้ออกจากราชการรับบำนาญ
ตลอดมาจนถึงแก่กรรม

หัตถวงชนากรกิจได้ทำการสมัครกับ จมตม กนกโชติ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓
หัตถวงชนากรกิจมีบุตรธิดา ๓๓ คน แต่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้ ๙ คน คือ

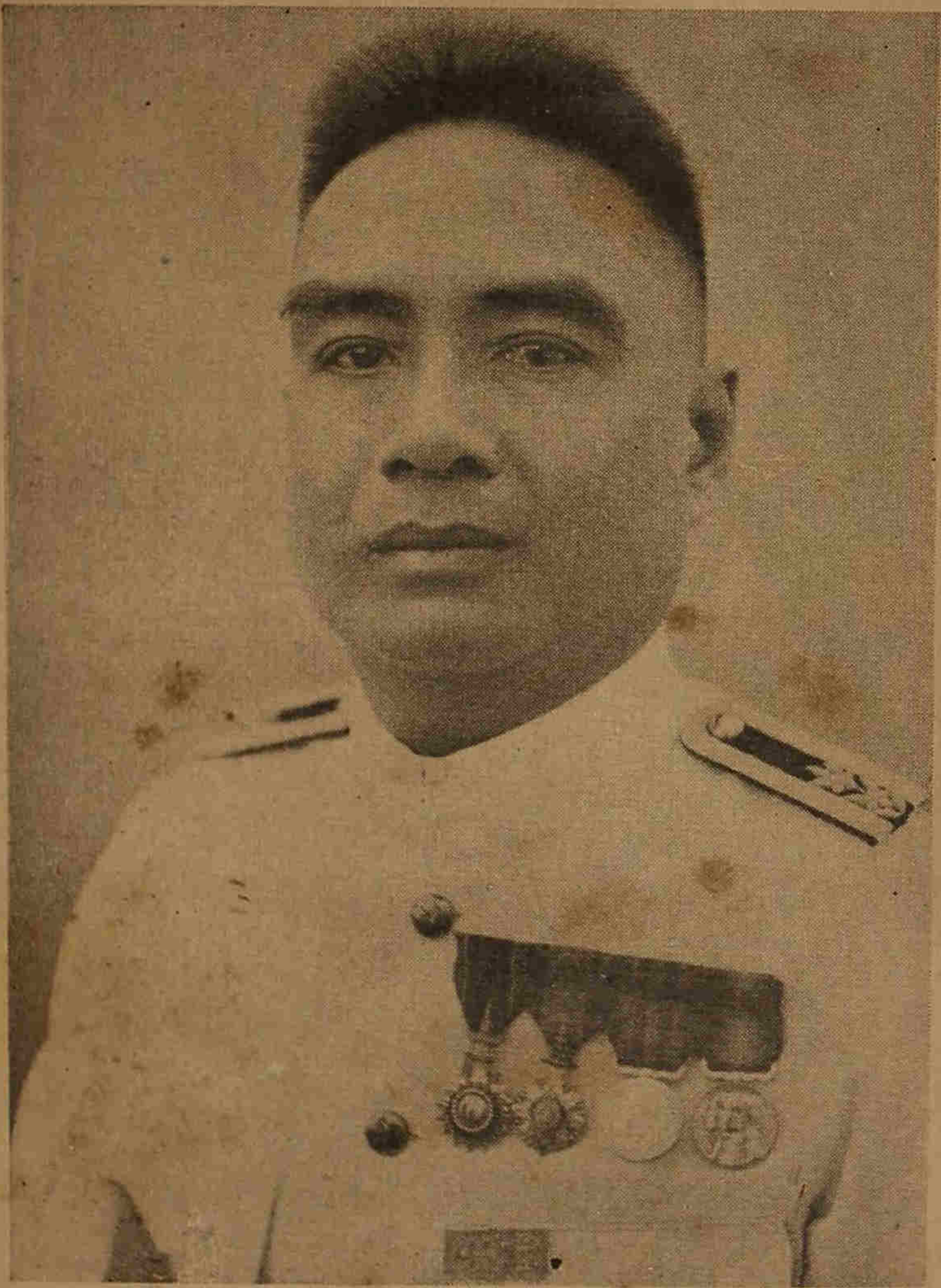
๑. นางสาวดัมพงษ์ ผดากกรกุด (ถึงแก่กรรม)
๒. นางอนงค์ คังชวณิช
๓. นางมานิต อิงศ์ตั้งให้ ภ.บ.
๔. นางดัดดา นาควิเชตร
๕. นายจรัส ผดากกรกุด วจ.บ., M.Sc.
๖. นายแพทย์ วัฒนา ผดากกรกุด พ.บ.
๗. นายแพทย์ ดุจันต์ ผดากกรกุด พ.บ.
๘. นายแพทย์ ดุริยะ ผดากกรกุด พ.บ.
๙. นายแพทย์ เจตนา ผดากกรกุด พ.บ.
๑๐. นางสาวนิรมล ผดากกรกุด
๑๑. เด็กชายบุญ ผดากกรกุด (ถึงแก่กรรม)

หัตถวงชนากรกิจมีหลานตา ๒ คน และหลานปู่ ๕ คน

หัตถวงชนากรกิจเป็นบุตรของชฎาพดี ร่างกายแข็งแรงตลอดมาจน
กระทั่งเมื่อวันท ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้ล้มเจ็บด้วยโรคไข้หวัดใหญ่
ซึ่งกำลังระบาดอยู่ทั่วประเทศในขณะนั้น ได้เข้าทำการรักษาตัว ณ โรง
พยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ ๒๘ เดือนเดียวกัน อาการไข้เป็นอยู่ ๕ วัน
ก็ทุเลาแดงเกือบเป็นปกติ แต่ในวันรุ่งขึ้นกลับมีอาการท้องอืด หลังจากร
นั้นอาการกลับทรุดลง บรรดาแพทย์ได้พยายามเยียวยารักษาจนสุด
ความสามารถ จนกระทั่งเมื่อวันท ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ เวลา ๒๒.๒๐ น.
ได้ถึงแก่กรรมด้วยความสงบ ท่ามกลางความเศร้าสลดของภริยาและ

บุตรีชดา ซึ่งเฝ้าพยาบาลอยู่ตลอดมาตงแต่ตมเจ็บตง คำนวณอายุได้
 ๒๓ ปี จากการวิเคราะห์โรคครั้งสุดท้ายปรากฏว่าป่วยเป็นโรคมะเร็งที่
 ตาใต้ใหญ่ ตลอดเวดาทตมเจ็บตงครจนจนกระทั่งถึงแก่กรรมมิได้แต่ตง
 อากการเจ็บปวด ทรมานอย่างใด ซึ่งคงเป็นกุศลผลบุญจากการที่เป็นผู้มี
 จิตยึดมั่นในพระพุทธศาสดาอย่างแน่วแน่ มีใจอารี ทำการอนุเคราะห์แก่
 ผู้ที่มาขอความช่วยเหลือโดยมิได้เห็นแก่ความเหนื่อยยากของตน ตลอด
 เวดาทตงมชวตอยู่

อำมาตย์ตรี หลวงธนากรกิจ
(สำเนียง ผลากรกุล)

ชาติ: ๓๐ กันยายน ๒๔๓๗

มค: ๕ กรกฎาคม ๒๕๐๐

“คุณพ่อ”

เมื่อคุณพ่อมีชีวิตอยู่ ได้ทำหน้าที่ของผู้ให้กำเนิดแก่ลูก ๆ เป็น
อย่างดี โดยได้พยายามอบรมสั่งสอน และสนับสนุนเพื่อให้ลูกทุก ๆ คน
ได้มีชีวิตที่รุ่งโรจน์ คุณพ่อมิได้หวังผลตอบแทนจากลูก ๆ เพียงแต่ต้อง
การให้บรรดาลูกทุกคนได้ดำรงวงศ์สกุลสืบไปด้วยความเจริญและมเกียรติ
ของภาระกิจของคุณพ่อดังกล่าว เมื่อลูก ๆ ทบทวนคุณแล้ว ทำให้เกิด
ความศรัทธา และปดุมใจเป็นอย่างมาก กุศลกรรมของคุณพ่อทมิต่อ
ลูก ๆ ทำให้ลูกทุก ๆ คนได้พบอุปสรรคต่าง ๆ ในการศึกษาของแต่ละคน
มาได้ และเป็นที่ดีด้วยที่คุณพ่อมีความภูมิใจมากที่เห็นลูกทั้ง ๘ คนที่มี
ชีวิตอยู่ในขณะนี้ ๘ คนได้สำเร็จจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และคนที่ ๘
ก็กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ลูกบางคนยังดำรงอาชีพรับราชการ
ได้มีโอกาสไปศึกษาและสำเร็จจากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ วิชาแพทย์
ลูก ๆ ได้รับคอบประกาศนียบัตรวิชาการบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สองคน ปริญญาโททางวิทยาศาสตร์จากสหรัฐอเมริกาคนหนึ่ง แพทย์
ศาสตร์บัณฑิตคนหนึ่ง เกษตรกรรมศาสตร์บัณฑิตคนหนึ่ง และกำลัง
ศึกษาวิชาแพทยศาสตร์อีกหนึ่งคน

ในการที่คุณพ่อด่วนจากลูก ๆ ไป ทั้ง ๆ ที่ก่อนคุณพ่อจะตมเจ็บ
คือประมาณ ๓ เดือน ก่อนถึงแก่กรรมคุณพ่อยังแข็งแรง ไม่มีลักษณะ
ผิดปกติที่จะแจ้งให้ลูกทุกคนได้ทราบ ลูกทุกคนมีความเสียใจเป็นอย่าง
มาก และรู้สึกว้าชีวิตของลูก ๆ นยงมิได้ทำดังตอบแทนแก่คุณพ่อเป็น
การเพียงพอ ด้วยเหตุนหากวิญญาณของคุณพ่อจะได้รับทราบด้วยวิถี

[ญ]

ทางใดแล้ว ขอได้รบกวนถึงความนึกคิดของลูก ๆ ทุกคนด้วย ลูกทั้ง
๙ คน จะขอตั้งจิตอธิษฐาน ในการที่จะนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่วงศ์สกุล
และหากการกระทำใด ๆ ของลูก ๆ ได้บังเกิดกุศลผลบุญขึ้น ขออุทิศบุญ
กุศลนั้น ให้แก่ดวงวิญญาณของคุณพ่อ ขอให้คุณพ่อจงได้รับแต่ความ
สงบสุข และได้ไปสู่พิภพสถานชั้นฟ้าด้วย

ลูกของคุณพ่อ

โปรดแก้คำผิด

หน้า ๕	บรรทัดที่ ๑๘	คำว่า เรียน	แก้เป็น เรียก
หน้า ๕๕	บรรทัดที่ ๖	คำว่า จุฬาดงกรณ	แก้เป็น จุฬาดงกรณ
หน้า ๑๑๕	บรรทัดที่ ๒	คำว่า มิถุนายน	แก้เป็น กษายน
หน้า ๑๒๒	บรรทัดที่ ๑๖	คำว่า ทอง	แก้เป็น หอง
หน้า ๑๒๖	บรรทัดที่ ๑๗	คำว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	แก้เป็น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
หน้า ๑๒๓	บรรทัดที่ ๑๖	คำว่า ดีโปโปดด์	แก้เป็น ดีโอโปดด์

สารบาญ

พระราชหัตถเลขา

- ที่ ๒๑ ตั้งและถึงคราวเดยวกันกับฉบับที่ ๑๙ ลงวันที่ ๗ มิถุนายน
เรื่องขอทรงยหนักของพระเจ้าแผ่นดินตั้งเข้ามา หน้า ๑
- ที่ ๒๒ ตั้งและถึงคราวเดยวกันกับฉบับที่ ๑๙ ลงวันที่ ๘ มิถุนายน
เสด็จประทับอยู่ที่ ฟลอเรนซ์ ตั้งพระรูปที่ถ่ายในทิศทาง ๆ หน้า ๘
- ที่ ๒๓ ตั้งจากฟลอเรนซ์ วันที่ ๑๒ มิถุนายน ถึงกรุงเทพฯ ฯ
วันที่ ๒ กรกฎาคม ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน เสด็จจาก
สวิทเซอร์แลนด์ไปตุรินในอิตาลี หน้า ๓๐
- ที่ ๒๔ พระราชหัตถเลขาในไปรษณีย์บัตร ตั้งจากโรม วันที่ ๕
มิถุนายนถึงกรุงเทพฯ ฯ วันที่ ๒ กรกฎาคม ว่าด้วยไปป์ หน้า ๓๓
- ๒๕ ตั้งจากฟลอเรนซ์ วันที่ ๑๓ มิถุนายน ถึงกรุงเทพฯ ฯ
วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ประทับ
อยู่ที่ฟลอเรนซ์ หน้า ๓๒
- (๕) พระราชหัตถพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่
ที่ หัวแดงดำรงพระอิสริยยศสยามมกุฎราชกุมาร ลง
วันที่ ๘ มิถุนายน หน้า ๓๔
- ที่ ๒๖ ตั้งจากฟลอเรนซ์ วันที่ ๑๔ มิถุนายน ถึงกรุงเทพฯ ฯ
วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ประทับ
อยู่ที่ฟลอเรนซ์ หน้า ๓๖

- ที่ ๒๗ ตั้งจากฟลอรินซ์ วันที่ ๑๖ มิถุนายน ถึงกรุงเทพฯ ฯ
วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ประทับ
อยู่ที่ฟลอรินซ์ หน้า ๒๐
- ที่ ๒๘ ตั้งแค่อัสเซต วันที่ ๒๓ มิถุนายน ถึงกรุงเทพฯ ฯ
วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ประทับอยู่
ในออสเตรีย หน้า ๒๓
- ที่ ๒๙ ตั้งและถึงคราวเดียวกันกับฉบับที่ ๒๘ ประทับอยู่ใน
ออสเตรีย หน้า ๒๔
- ที่ ๓๐ ตั้งแค่มืองฮอฟบีก วันที่ ๒๗ มิถุนายน ถึงกรุงเทพฯ ฯ
วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ได้ตั้ง
ประทับอยู่เวียนนา หน้า ๓๐
- ที่ ๓๑ ตั้งแค่มุตาเปสต์ ถึงวันที่ ๒๖ มิถุนายน
(๒) พระราชหัตถ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่
หัวแต่ยังดำรงพระอิสริยยศสยามมกุฎราชกุมาร ถึง
วันที่ ๒๑ มิถุนายน หน้า ๓๖
- ที่ ๓๒ ตั้งคราวเดียวกันกับฉบับที่ ๓๐ ถึงกรุงเทพฯ ฯ วันที่ ๓๑
กรกฎาคม ถึงวันบุตาเปสต์ที่ ๒๗ มิถุนายน ว่าด้วยไม่
ทรงดำราญพระราชหัตถ์ หน้า ๔๓
- ที่ ๓๓ ตั้งจากบุตาเปสต์ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ถึงกรุงเทพฯ ฯ
คราวเดียวกันกับฉบับที่ ๓๒ ถึงวันบุตาเปสต์ที่ ๒๘
มิถุนายน หน้า ๔๒

- ๓๔ ตั้งแต่วังนคราเวียงกนกกับฉบับที่ ๓๓ ตั้งวันบุดาเป็ดค
ที่ ๒๕ มิถุนายน หน้า ๕๕
- ๓๕ ตั้งแต่วังนคราเวียงกนกกับฉบับที่ ๓๓ ตั้งวันบุดาเป็ดค
ที่ ๒๕ มิถุนายน หน้า ๕๗
- ๓๖ ตั้งจากบีเคอร์โฮฟ วันที่ ๒ กรกฎาคม ถึงกรุงเทพ ฯ
วันที่ ๗ สิงหาคม ตั้งวันเมืองวอซอ ที่ ๑ กรกฎาคม
ระยะทางเล็ดจากบุดาเป็ดค หน้า ๕๓
- ๓๗ ตั้งจากบีเคอร์โฮฟ วันที่ ๕ กรกฎาคม ถึงกรุงเทพ ฯ
วันที่ ๗ สิงหาคม ตั้งวันเมืองวอซอ ที่ ๒ กรกฎาคม
ประทับอยู่ที่วอซอ หน้า ๕๓
- ๓๘ ตั้งจากบีเคอร์โฮฟ วันที่ ๖ กรกฎาคม ถึงกรุงเทพ ฯ
วันที่ ๗ สิงหาคม ตั้งวันวังบีเคอร์โฮฟ ที่ ๕ กรกฎาคม
เล็ดถึงเมืองหววง หน้า ๕๖
- ๓๙ ตั้งจากบีเคอร์โฮฟ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ถึงกรุงเทพ ฯ
วันที่ ๑๓ สิงหาคม ตั้งวันวังบีเคอร์โฮฟ ที่ ๑๓ กรกฎาคม
เวตาประทับอยู่เมืองหววงรดเซี่ย หน้า ๖๗
- ๔๐ ตั้งแต่วังนคราเวียงกนกกับฉบับที่ ๓๙ ตั้งวันวังบีเคอร์โฮฟ
ที่ ๑๓ กรกฎาคม ของฝากเอมเปรด หน้า ๖๐
- ๔๑ ตั้งจากบีเคอร์โฮฟ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ถึงกรุงเทพ ฯ
วันที่ ๑๓ สิงหาคม ตั้งวันวังบีเคอร์โฮฟ ที่ ๑๓
กรกฎาคม ประทับอยู่เมืองหววงรดเซี่ย หน้า ๖๑

- ที่ ๕๒ ตั้งจากสค์ออกไฮด์ม วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ถึงกรุงเทพ ฯ
 วันที่ ๑๓ สิงหาคม ลงวันพระราชวังกรุงสค์ออกไฮด์ม
 ที่ ๑๕ กรกฎาคม เสด็จประทับอยู่สค์ออกไฮด์ม หน้า ๖๓
- ที่ ๕๓ ตั้งจากสค์วเคนข้างเหนือ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ถึงกรุงเทพ ฯ
 วันที่ ๒๑ สิงหาคม ลงวันสค์เดฟต์โย ที่ ๑๕ กรกฎาคม หน้า ๖๖
- ที่ ๕๔ มาถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ลงวันในเรือ
 พระที่นั่งมหาจักรีในทะเลบอดติก วันที่ ๒๒ กรกฎาคม
 ตามทางที่จะเสด็จถึงเคนมาร์ก หน้า ๗๓
- ที่ ๕๕ ตั้งมาแต่ฮัมเบก วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ถึงกรุงเทพ ฯ
 วันที่ ๒๕ สิงหาคม ลงวันเรือพระที่นั่งมหาจักรีทปาก
 คดองกิด ที่ ๒๗ กรกฎาคม ออกจากเคนมาร์ก หน้า ๘๐
- ที่ ๕๖ ตั้งจากดอนดอน วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ถึงกรุงเทพ ฯ
 วันที่ ๕ กันยายน ลงวันเรือพระที่นั่งมหาจักรี ที่ ๒๗
 กรกฎาคม เสด็จอยู่ในทะเลจากเคนมาร์ก หน้า ๘๓
- ที่ ๕๗ ตั้งแต่ถึงคราวเคียวกนกับฉบับที่ ๕๖ ลงวันในเรือ
 พระที่นั่งมหาจักรี วันที่ ๒๗ กรกฎาคม อยู่ในทะเล
 ของเกาะอังกฤษ หน้า ๘๖
- ที่ ๕๘ ตั้งแต่ถึงคราวเคียวกนกับฉบับที่ ๕๖ ลงวันที่ ๒๗
 กรกฎาคม ในเรือพระที่นั่งมหาจักรีในช่องทะเลอังกฤษ หน้า ๘๐
- ที่ ๕๙ ตั้งแต่ถึงคราวเคียวกนกับฉบับที่ ๕๖ ลงวันวงบกกิงฮัม
 ที่ ๓๐ กรกฎาคม เสด็จถึงเมืองอังกฤษ หน้า ๙๐

- ที่ ๕๐ ตั้งจากดอนดอน วันที่ ๓๐ สิงหาคม ถึงกรุงเทพ ฯ
 วันที่ ๘ กันยายน ถึงวันเวดเบกแอบบี้ ที่ ๘ สิงหาคม
 เด็ดจอยอยู่ในเมืองอังกฤษ หน้า ๓๐๓
- ที่ ๕๑ ตั้งจากเยอรมันนทวันที่ ๕ กันยายน ถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๖
 ตุลาคม ถึงวันเฮดเซิน ที่ ๕ กันยายน เด็ดจอยเค็มเบ็ก
 ไปเฮดเซิน หน้า ๓๐๕
- ที่ ๕๒ ตั้งจากเยอรมันนท & กันยายน ถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๖
 ตุลาคม ถึงวันเฮดเซิน ที่ ๕ กันยายน ประทับอยู่
 เฮดเซิน หน้า ๓๐๖
- ที่ ๕๓ (มาคราวเดียวกันกับที่ ๕๒) ประทับอยู่เมกเดินเบ็ก หน้า ๓๐๘
- ที่ ๕๔ ตั้งจากรุงเฮค วันที่ ๘ กันยายน ถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๖
 ตุลาคม ถึงวันวงฮ็อฟดู บรันดา ที่ ๗ กันยายน ประทับ
 อยู่ฮอดนดา หน้า ๓๑๒
- ที่ ๕๕ ตั้งจากปารีส วันที่ ๑๒ กันยายน ถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๑๓
 ตุลาคม ถึงวันพระราชวังเมืองบริตเซดส์ ที่ ๘ กันยายน
 ประทับอยู่เบดเยยม หน้า ๓๑๓
- ที่ ๕๖ ตั้งแต่ถึงคราวเดียวกันกับที่ ๕๕ ถึงวันปารีส
 ที่ ๑๓ กันยายน ประทับอยู่ในฝรั่งเศส หน้า ๓๑๕
- ที่ ๕๗ ตั้งจากบาเดิน วันที่ ๘ ตุลาคม ถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๑๒
 พฤศจิกายน ถึงวันเมืองบาเดิน ที่ ๘ ตุลาคม ประทับ
 อยู่ในบาเดิน หน้า ๓๒๐

- ที่ ๕๘ ส่งจากมอนติกาโต วันที่ ๒๖ ตุลาคม ถึงกรุงเทพฯ ฯ
 วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ลงวันเมืองมอนติกาโต ที่ ๒๖
 ตุลาคม เสด็จไปสเปนและโปรตุเกส หน้า ๓๒๒
- ที่ ๕๙ ส่งจากไกโร วันที่ ๗ พฤศจิกายน ถึงกรุงเทพฯ ฯ
 วันที่ ๒ ธันวาคม ลงวันวังออบดิน เมืองไกโร ที่ ๖
 พฤศจิกายน ประทับอยู่อียิปต์ หน้า ๓๒๖
- ที่ ๖๐ ส่งแต่ถึงคราวเดียวกันกับฉบับที่ ๕๙ ลงวันวังออบดิน
 ไกโร ที่ ๖ พฤศจิกายน ว่าด้วยคดีใหญ่ในทะเล หน้า ๓๒๗
- ที่ ๖๑ ส่งจากเอเดิน วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ถึงกรุงเทพฯ ฯ
 วันที่ ๑๒ ธันวาคม ลงวันที่จวนเจ้าเมืองเอเดิน ที่ ๒๑
 พฤศจิกายน เสด็จจากอียิปต์ หน้า ๓๓๒
- ที่ ๖๒ ส่งจากดังกา วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ถึงกรุงเทพฯ ฯ
 วันที่ ๑๒ ธันวาคม ลงวันโกดัมโบ ที่ ๒๙ พฤศจิกายน
 พระราชกระแสเรื่องจัดการรับเสด็จ หน้า ๓๓๔
- อธิบายคำบางคำในพระราชหัตถ์ตามที่หมายเลขไว้ หน้า ๓๓๖

วังควรีนทะเล เมืองโรม

วันที่ ๗ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๒

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยเป็นการพนักาดงทจนจะเขียนหนังสือใดจริง ๆ ไม่มีเวลาที่จะ
 หยุดเลย ถ้าอยู่ช้อกกกคงเจ็บ ที่เบ้นทงนทเพราะความปรารถนาดี
 ของเขา ที่จะให้เห่นวาร์บรองเราเต็มที แต่เป็นการอดในการทำนุ
 บำรุงบ้านเมืองแลวิชาต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนในพระองค์บ้าง แต่เพราะความ
 อยากรเห่นของเราเองบ้าง แต่กมทควรจะกะให้เรียบใดกวัน ช่างฝ่าย
 เราไม่ได้กะไว้ การที่ไปคอะไรจึงได้มากเกินไปบ้าง น้อยเกินไปบ้าง
 อนทจริงกเพราะไม่รู้ไม่เคยเห่นของมัจดมากกว่าอย่างอน การที่เราได้
 มาเห่นครงน ว่าช่าช่าเจ้านายแล้ว ไม่มีใครเท่าถงฉนดักคนเดยว
 เพราะใคร ๆ พกบ้างเว่นบ้าง แต่ฉนเต็มที แต่ว่าช่าช่าไฟรแล้ว
 ไม่รู้อะไรเดย เป็นเดยยิ่งกว่าใคร ๆ ทมาทงต้น อย่าว่าแต่จะม
 หนังสือเดย แต่โทรเดชกแต่ฉนยาก เพราะทำเองไม่ได้ แต่
 ชวรวงครงหนังสือหรือไม่ถึงครงกคองหยุดไปอนเดยที ส่งไปให้เขาเขา
 โคคแต่จะตามหาอกกก็ไม่ได้ เดยช่ามวันไป แม่เด็กคงจะรูตาม
 โทรเดชแล้วในการที่ไปแห่งใดอย่างไร จะเด่าแต่รวบยอดบางอย่าง
 ช่งเขาใจว่าคงจะชอบ คือในเมืองโรมน ตามฉนเขาใจว่าพระ
 มเหดีเป็นหัวเบ้นคนทงต้นฉนตาฉน ในการฉนทนา ไม่ว่าทงใด
 เขาใจเดยทุกสิ่ง รูปพรรณฉนฐาน ฉนเขาใจว่าเท่าพระองค์บนเทง
 หรือยอมมากกว่าฉนนิค แต่หน้าตาไม่เต็มเบ่งเช่นฉนเดย ถ้าจะว่าช่าช่าช่วย

แด้วด้วยเป็นหนักหลายงดงามมาก จะเปรียบกตองทมเหววาเหมือ
 แม่เด็ก ๑๖๗ แต่วาถ้าจะเทียบในทางด้วยแด้ว ๑๖๗ คัดเซต้ออพอ่าวออดเศอ
 ด้วยคมคายมาก ๕ สูงกว่าผวของแกเองด้วย ๕ ปากคอกควตา ๕ ยมรบกน
 ไปหมด ๕ เกือบจะกต่างไม่เคยเห็นใครด้วยเหมือ ๕ แต่ปริญชเซต้ออพอ
 เนเบด ๑๖๘ รูปด้วยกว่าควมาก ๑๖๘ มคอยูเพยงทควกบตา ๑๖๘ ดงมาคองต่าง
 กตายเป็นผู้ชาย ๑๖๘ แชนแมนผอมเบนกตามชนชนเคม ๑๖๘ คัดเซต้ออพอ ๑๖๘ เยนว
 หน้าตาด้วยดจิด ๆ ๑๖๘ แค่มอการทไม่น่าชอบใจ ๑๖๘ เขาว่าอย่างเยอมน
 คอพูดไม่ดูหน้าคน ๑๖๘ ขเกอ ๑๖๘ กระดาก ๑๖๘ อ้วนโต ๑๖๘ แต่ไม่ไซคุมตะ ๑๖๘ คุมคย
 เด็ดจยาย ๑๖๘ ของ ๑๖๘ เจาแมนคน ๑๖๘ ฉนโตเตามาแล้ว ๑๖๘ ส่วนผู้ชายเจาแมนคน
 นนเดายาก ๑๖๘ พระพกตรชมวดอยในระหว่างควแดตา ๑๖๘ เกมหยอนดองข้าง
 หนวดโตไม่แดเห็นปาก ๑๖๘ แคดูไม่เห็นระวงรักษาหนวดเดย ๑๖๘ เพราะเหตุ
 ทหงอกขาว ๑๖๘ ดูบบุหรควนเหตองจบเบนทางอยุชกหนึ่ง ๑๖๘ มชดกอย่าง
 เจากระจาง ๑๖๘ มอออกอย่างเด็ดจทวด ๑๖๘ มีไซเด็กนอยด้วย ๑๖๘ บางทกโคมมาก
 มีกระดิกหนวดคยกแซนสูงหน้าคุมมาก ๑๖๘ แครับตั้งอะไรคูรว ๆ ๑๖๘ ไม่ดูแปด
 เหยยมแปดคม ๑๖๘ ดูบชกคอม ๆ ๑๖๘ แคม ๆ ๑๖๘ ดูแคดูกออพเยนวกไม่ได้
 ปริญชออพอเนเบดชดิกทาจมุกยน ๆ ๑๖๘ บอย ๆ ๑๖๘ แคชนทกตวณมาก ๑๖๘ ถาพูด
 เดียงดงกตคองทุกท ๑๖๘ กบจระแดต้วตคพูดเตนกันโตต่นุกต่นาน ๑๖๘ แคถา
 คอหนานนแดวคองด้ารวม ๑๖๘ ชวนพูดเตนพูดหัวด้วยกไม่ใครจะยม ๑๖๘ ปากออก
 ต่น ๆ ๑๖๘ ต้วตคค่อว่า ๆ ๑๖๘ ทำไม่จึงไม่พูดอะไรกับฉนเตนเหมือนกบควแดจจะ
 บอกวากถว ๑๖๘ ต้วตคบอกวว่าไม่คองกถว ๑๖๘ เพราะฉนเป็นคนทชอบพูดเตน
 ต่นุก ๑๖๘ ฉนไปกอดปด้าเตนต่าง ๆ ๑๖๘ กรว ๆ ๑๖๘ เซนนน ๑๖๘ บอกตรง ๆ ว่าเพราะ
 เป็นกิงมนให้ออกคร้าม ๆ ๑๖๘ ไป ๑๖๘ แคดูเป็นความจริงไม่ไซไม่ชอบ ๑๖๘ อยาก

ดแต่หนักไม่ใคร่ออก   การทอยุด้วยกันไฉน   เวลามาเข้าต่างคนต่าง
 ในห้อง   เวลามาเที่ยงกันชาวกลางวัน   แต่เขาเรียกว่าเขา   มเ้า
 พนกงานนำตามแต่ใจเหมือนนก   ทงเจ้าแผ่นดินแดนน้อยคนดะชกของวง
 ต้องเดินไปตามห้องต่าง ๆ โถด   จนถึงห้องนอก   ซึ่งเป็นที่พวกขุนนางพัก
 แลวงงเขาไปแต่เฉพาะเจ้านายทห้องนางน   ซึ่งเป็นห้องของกวนต์พบกัน
 ทนนแคว้นจุงจุงกวนเจ้าแผ่นดินจุงดุกส์เก   ปรินชออฟเนเบ็ดจุงเดด
 อินเวตงของเมยซึ่งเป็นดาวด้วยอายุด้ก ๒๐   รูปร่างเด็ก   จระบางด้วด้ด
 บางจุงเดดอินเวตงของกวนแก่หนอยหนึ่งออกมานงทโตะ   ทด้วหน
 ไม่ได้ไซทเก   เป็นการออกงานออกการ   ด้วทห้องใหญ่   เกอบเท
 พระทงจกร   นงกวนกบกกกลางโตะคนดะฟาก   ชางชวากวนนง
 ถดออกไปเดดอินเวตงด้วนงชางชวากวน   ถดออกไปจุงปรินชออฟเนเบ็ด
 ชางชายกวนกรมหมนด้มมด   แต่ผู้ทงถดออกไปอื่กไม่ใคร่แน่   เปดยน
 ตาง ๆ   ฟากชางเจ้าแผ่นดินชางชวากุด้ด   ถดไปอื่กด้วด้ด   ชางชาย
 เดดอินเวตงแก่   ถดออกไปจระ   เหมือนนกเช่นทกวนเดททุกเวด   โตะ
 ทกนชาวกว้างมากกว่าโตะของเราทเห็นวากว้างนนด้ยอื่ก   ไซจดดอื่กไม่
 ทกจระต้องตงทนมาก   มกด้วไม่อย่างงาม ๆ   ดอื่กอินตุเรยม   เฟน
 แดดอื่กไม่อน ๆ   ผู้กเป็นตายตาง ๆ   เปดยนทกวน   ครดเคมไปทงโตะ
 ดอื่กไม่เหตงคองหามาแต่โถด ๆ   จนถึงเมืองฟลอรเรนซเป็นตง   พอ
 กนชาวแคว   เขาไปประชุมพรอมกนทห้องทอง   อนมดกษณะคดาย
 ห้องทองของเรา   แต่เป็นด้องห้องคดกน   ห้องใหญ่ด้วหรับชุนนาง
 ห้องเด็กด้วหรับเจ้านาย   ดนทนากนอยจนด้นเวดแคว   กเป็นอนเด็ก
 เขาแผ่นดินนทงพระทยจะไปรบไปด้งคทห้องทกวน   ด้วไปรบไปด้ง

กนอยู่แคว้นแรก รุ่งชนคนทูตของดกยงไม่พอง เดินตามมาตั้งถึงห้อง
 นอก ๆ จนอยู่ด้วยกันชนไป จึงได้ตกลงเป็นอันเลิก เวदानังโตะ
 เป็นเวดาที่ต้นทนาข้างกวัน กวันเป็นเจ้ากรรมชกไซได้เดียง ในที่สุด
 ถึงกับถามความเมยกคน จนอยู่กบแม่เด็กอย่างไร รักกันอย่างไร
 แแต่แก่ถามเดียบเคียงออมค่อม ไม่โฮกฮากเหมือนสัตว์อื่น พุดกัน
 ถึงพงคำวดารบ้าง กฎหมายบ้าง คำสอนบ้าง เป็นคนทมความรูมาก
 ฉลาดในการไต่ถามแแต่ไต่เถียง โปรดในการทจนเถียงแแต่ออกความเห็น
 ชึ่งเป็นการแปลก ๆ ถ้าพุดกับคนมาก ๆ หนักเขากดวจะเห็นอย หันไป
 ต้นทนาเรื่องภาษามคชแแต่เรื่องอา ๆ ค่าง ๆ กับกรรมสัมมต แแต่วก
 กลับมาพุดใหม่รำไป จนตอดตทุก ๆ เวดา ดำหรับเป็นผู้ตกเคอน
 แแต่ปกครองพระราชดำม วัตเทแแต่วกวันเป็นเจ้าของวงเท จะเด็ดจออก
 เด็ดจจน จะอยู่จะไปแแต่วแแต่กวันทางต้น การรบแซกกกวันทางหน เจ้า
 แผ่นดินหนไปเที่ยวออ ๆ กับใครเด็ก ๆ น้อย ๆ แแต่วกเดียงไปยืนดูบุหร
 ใ้เฉยเฉย ๆ จนเป็นผู้ตองคิดไปกับกวันแแต่มอ เพราะการทจจนไม่
 ไซ้แต่จุงเปตา ๆ ตองออกประคองยนี้ ๆ แซนให้เห็นยวดูเหมือนจะทรงพก
 อย่างหนึ่งอย่างใด ถ้าเดินไกล ๆ แแต่วกตองหงหันบหัวเขา ชนกระได
 แแต่วหอบทุกที่ แแต่รบตั้งบอกฉน ไม่เห็นอบอาย เดินไปไหนเกือบ
 จะเป็นตองจุงแแต่มอ ไม่มีเวดาขาด แแต่เดียงรอยทเหยยบนนดงคก ๆ
 ไม่แแต่มอ พระชนมพรรษา ๕๖ แแต่กว่าฉน ๒ ปี แแต่ดูไม่แปลกกนกับรูปที่
 เคยเห็น เว้นแแต่อวนกว่ารูปศิลาท ในห้องไปรวเวิตมาก ดูยงดำวกว่า
 อายแแต่งามมาก ว่าตามจริงฉนรักมากทเคยว ยงกว่าเจ้าแผ่นดินแแต่
 ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐

๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐

อยู่ข้างราว แตรกทไม่เกตา กระทบอ้อมเดี่ยเดย ยกยศค์กตมวมาก
 มือน้อย่างเวตาจะไปชนรถ ถาฉนไปชนกบเจ้าแผ่นดิน คำนบอย่าง
 เคอชเคมท ถารถฉานกนกเพยอพระองค์ชนคานบทุกท ถึงว่าไม่ย่น
 ชนเคอชชบรถเหมือนพวกผดทงปวง กไมนงตกหมอนวากเป็นกวน
 เดย ขอทกตวงนหน กตวงนโดยนบถอวามส์ตบญญา แดเป็นทปรักษา
 หารอแท้ ไมได้เนาเกตยคส์กนคเคยว เมอกอนฉนมาเกดเหตกนชน
 หนอยหน่ง เจ้าแผ่นดินไปรักษาางดาวไซคนหน่งตกตงเป็นตองได้ แต่ไม่
 ได้เคองกนเดย รกกนจทเคยว เจ้าแผ่นดินนหนฉนให้ดาบหวนากเดมหน่ง
 พระมเหส์โตะทอง ดุกส์ไร่พานทอง พอได้รับโทรเดชแม่เด็กคอบ
 ฉนนำไปถววยปตมเคมท แปะดให้ผวฟังในโตะกนชาว แดวได้รับโทรเดช
 เรอศรากลบอกจะคอบตรงถึงควแม่เด็ก อยู่ข้างจะโปรดปรานในการว่าเขา
 รักใครกนหนเป็นอนมาก ถามจนกระทั่งถึงแม่เด็กเรียกฉนว่ากระไร คิง
 พชหาหมาเมืองโรมต้องควมาเป็นหตายฉน ในเนื้อความนหนว่าจะให้ฉน
 แดแด่คงนาพระทยว่าแม่เด็กคงจะรัก บอกรายงานทกฉน หาได้เชนหน
 เซนหน จนภายหตงฉนจะมานเป็นอนได้สำเร็จ ได้จดหมายตายพระหัดให้
 ว่าเป็นหมาชาวเมืองโรม เรียกตามภาษาอิตาเดยฉนว่าพันธ์ ดูเปคคิแปด
 ว่าหมาข่าเด็ก ๆ ดัดทาทงคู ผมยาวคคเหมือนไดออน อยากจะให้แปดชอ
 เป็นไทยเพื่อจะให้เรียกง่าย แต่ฉนบอกว่าไทยก็เรียนทบคัพท ขอให้ตง
 เป็นภาษาอิตาเดยฉน จึงตกตง คิงควผู้เรียก โรมโต คือเป็นชอผู้ชาย
 ชาคิชาวเมืองโรม ควเมยพนเคมจะไซชอโรมา ผู้หญิงชาวเมืองโรม
 แดกตงว่าหมาจะจำไม่ได้ เพราะเหมือนกัน จึงให้ชอเรีย เป็นพระ
 ะไรในเมืองโรม เวตาทจะมานอยู่ข้างจะอาตยอาวฉนมาก ปรทาน

กำไลของก้วน   แต่ให้เป็นผัวประทาน   นิดกตางเม็ดใหญ่งามมากม
 เพชรเม็ดใหญ่ ๆ รอบเปิดย่นเป็นเขมกตดใดด้วย   ได้ให้พระยาสุริยา
 ไปตราค่าสำหรับจะทำอนชรนช   ช่างทองเขาตราค่าว่าหมั้นแพรง   เพ
 ราคาคอนชรนชหมั้นห้าพันแพรง   ฉนยงตมเดางเครื่องแต่งควกวนน
 แต่งพระองค์เครื่องไข่มุกคกบเพชรเป็นพน   มีเม็ดโต ๆ ค่าง ๆ ทำทาง
 ค ๆ ชงฉนจะรบพระราอา ทานอย่างยาวบ้าง   แต่คงไม่ถึงเขาใดเคยเป็น
 อนาคต   เพราะเขาตงกองเก็บแแต่ทำกนมาชานาน   ด้ร้อยคอแแต่ค
 คองไข่มุกคเป็นประจำ   พนรอบคอเหมือนอุมคอเคื่อ   ปลายเป็นระยา
 เพชรหรือตาชายเพชรคตมเนื้อทงต้น   ประแจหรือทเกยวกนขางหลังน
 ดกษณะด้ร้อยประแจอย่างไทยประดับเพชรเช่นน   ไซทวกนไม่รู้วายุใด
 เป็นแต่ยาวบางด้นบาง   ด้ยนาพกาเคยวนกตายเป็นด้ยยาวอย่างเก
 เวนแต่ไม่มีหูค   ฉนได้ขอด้สำหรับแม่เด็กด้ยหนึ่งแแต่   แต่ไม่รู้วเขา
 เอาไว้ทไหน   ได้ขอไข่มุกคด้ตามเม็ด ๆ หนึ่งเหตองงามประด้ริฐุเค็ดค
 ราคแพงเคมท   เกยวกนอยู่เป็นนานจิงได้ขอได้   ให้ไปผูกเรือนกำไล
 แแต่เขมกตค   จะรบด้งเขาไป   กวนมทบทมพม่าอย่างงาม ๆ หตายเม็ด
 แกได้ด้นวขางคระด้ตามวงทงเรือนพม่า ๆ เช่นน   เห็นจะเป็นของบรรณา
 การพม่าบ้าง   งามเค็ดยจริง ๆ   ถ้าวนมรกคกได้มรกคทงต้น   คเหมือน
 จะหน้ด้เคื่อเขาหาเครื่องแต่งพระองค์   เรองอะไร ๆ ทแม่เด็กอยากรุก
 ด้งให้บอกน   ได้ด้งเคตแแต่   แต่ครนจะให้กรมด้มมคเขยนกออกอาย
 เขยนเองกไม่มีเวดา   ฉนยงมเรองมากนทจะเค่า   มาพกอยู่ทฟดอเรนช
 หตายวน   คงจะมีเวดาเขยนอีก   เรองไปปเป็นคณฑนุกน   หนงด้อ
 ฉบบนเขยนคตคทเมืองโรม   ไม้ด้าเรจคองมาแแต่ทน   เวदानกจะคอง

ที่ ๓๒

โฮเทล คอนติเนนตัล เมืองฟลอเรนซ์ อิตาลี

วันที่ ๘ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยเมื่อฉันจะมาจากเมืองโรม พอกินข้าวกลางวันแล้ว เจ้า
แผ่นดินแด่พระแม่เห็ด รับผิดชอบให้คอยอยู่ที่หน้าห้องข้างใน จะไปกินของให้
ที่จะไปหารอกนอกออกอยู่อย่างไรนานหน่อย กัดบออกมากวันดังกล่าวได้
นิคมคงคเพชรรอบ เป็นนิคมเม็ดใหญ่ข้างมซึ่งฉันเห็นทรงอยู่ ให้
เจ้าแผ่นดินแด่พวกวันรับผิดชอบ ว่าเป็นของพระราชดำ มพระราชทานแม่เด็ก
ฉันได้พูดชอบใจส่วนตัวแด่แทนแม่เด็กแล้วว่า จะโทรเลขเข้าไปให้ทราบ
คงจะพูดชอบพระทัยตรงถึงพระเจ้าแผ่นดิน จึงได้เขียนโทรเลขหน้าพระที่
หนึ่งต่อไป

กวันได้เพียงฉันมากในการที่ฉันรักใคร่แม่เด็กอย่างไร จนทรง
ออกพระโอษฐ์ว่าเหมือนกับพระองค์แด่พระเจ้าแผ่นดิน ด้รับผิดชอบทุกวัน
ว่าได้รับข่าวหรือไม่ เห็นอกเห็นใจว่าคงจะไม่สบายมาก การที่มิโทรเลข
บอกเข้าไปชอบใจในเรื่องศราก็มาบอกกับฉัน ว่าได้บอกแล้วว่าคุณสบาย
ส่งสารกตัญจะวิตก เร่งอยากจะได้ตอบเต็มที่ ฉันคงพูดอธิบายเรื่อง
โทรเลขของเราฯฯ จึงได้รับ ศกตงเป็นทรงพระอ ๑๑๖ งามวเมยรกกาน
เห็นอกเห็นใจด้วย

ส่วนฉันนั้นได้รูปศิลาที่ช่างผู้เศษทำ โตกว่าเก่าแต่เหมือนมาก
 ทั้งสององค์ จะตั้งตรงไปบางกอก ฉันเห็นว่าควรที่จะตั้งเข้าไปที่เดียว
 ละได้ทันที จึงได้ให้เขาไปทำอินชวรัชต์ตั้งเข้าไปก่อนหวังใจว่า
 แม่เด็กคงจะไต่รับโดยเรียบร้อย เรื่องราวอื่น ๆ จะได้อุทิศสาหัสเขียนมา
 ค้างหาก ฉันหายเหนื่อยแล้วแต่สบายอยู่ แต่คิดถึงแม่เด็กเหลือทีจะ
รำพันแล้ว

(พระปรมาริไชย) จุฬาลงกรณ์ ๒/๖

ที่ ๒๓

คอนติเนนตัล โฮเทล รอยาล เดอ ลา เป
ฟลอเรนซ์, วันที่ ๓๐ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ได้ตั้งรูป & รูปนชิ่งเป็นของรักกันกับเพื่อนกบขเยเนราดอะเปด
 แอดดิกขรเจ้าแผ่นดินชิ่งให้มาอยู่ประจำกับฉันได้ภายใน เมื่อเวลา
 ไปดูวัดเซนต์แมรี บนเขาสูงปารคาทเมืองคูริน รูปเช่นนั้นเห็นจะมนับด้วย
 หาดายร้อย เพราะเห็นกายเต็มอ เกือบจะทุกวัน ๆ ดะหาดาย ๆ ดีบกต้อง
 ถ้าได้รูปมาดูเด่นมาก ๆ ก็จะมีชนิด เว้นแต่ไม่ใช่ของชายจึงหาไม่ได้
 รูปบางอย่างที่ตั้งเข้าไป ถ้าแม่เด็กเห็นว่าดี จะเอาตงคิดในทแห่งใด
 แห่งหนึ่งต้องวันตามวันให้คนเห็นมาก ๆ ก็จะมี มันจะได้เชื่อว่ายังไม่
 ตายจริง ๆ หรือไม่ได้เจ็บไขทรุดโทรมอันใด จะได้ก้นปากคนลือได้ร้าย
 ได้ต่าง ๆ แต่รูปอันใดจะควรให้คนดูแต่ไม่ควรนั้น แล้วแต่แม่เด็กจะเป็น
 คนเดออก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ที่ ๒๔

พระราชหัตถ์ในไปรษณียบัตร

ขอให้ส่วนบุญ ได้ไปเข้าโป๊ป แดว คุตใจคอรบตนก เกือบจะ
กอดแดพยงไหงงเกออ เวดากดบออกมดั่งดงนอกห้อง ไม่จาม
๑๓๕๗ ๑๒๕๗ ๑๒๕๗ ๑๒๕๗ ๑๒๕๗
จบ เดย ๘๖ เติ เจรจาเพราะนก คนยงมค์รทชามาก ผุดเบนเจ้า
๑๒๕๗ ๑๒๕๗ ๑๒๕๗ ๑๒๕๗ ๑๒๕๗
พนกงานแดทหารทงวง ไม่มเวดาเขยนหงด้อ

(พระปรมาภิไธย) จ.ป.ร.

เมืองฟลอเรนซ์,

วันที่ ๑๒ มิถุนายน วิ.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ดวรวนวนนคนออกเบอนงทารูปเต็มท ^๒ เจ้าพระยาพิไชยมาบอก
 ว่าจะรูปปั้นทำดีมาก ^๒ ฉันควรจะดู ^๒ ได้ไปดูแต่ต้องนั่งให้สักครึ่งชั่วโมง ^๒ แล้ว
 ไปดูแคดร็อฟซ์ ^๒ ที่ไว้รูปภาพแต่การช่างต่าง ๆ ^๒ ต้องช่นกระไดแต่เดิน
 มากกว่าแวกิแกน ^๒ รูปภาพมากกว่า ^๒ มีเครื่องที่ทาดวยแก้วมดกแต่แก้ว
 ต่าง ๆ มากหาค่ามิได้ ^๒ มีรูปตักตาคีตาชาวอย่างโบราณ ^๒ แต่้อยกว่า
 ที่โรม ^๒ ไค้โมเชก & โบ ^๒ งามพ่นที่จะพรรณนา ^๒ กัดบจากนั้นไปที่โปรเฟด
 เซอคอดิยาน ^๒ วนวนนงอกชวโมงเคษ ^๒ แดเกณท์ให้แต่งเต็มยศ ^๒ คงทาท
 จะถ่ายรูปเต็มตัวด้วย ^๒ ถ้าแม่เด็กถูกเช่นนี้จะดูใหญ่ ^๒ ดงเนื้อเห็นกน
 ทงน ^๒ แล้วไปนั่งให้โปรเฟดเซอเยด ^๒ เขียนรูปอกครึ่งชวโมง ^๒ แต่ง
 เตมยศถ่ายรูปอกชวโมงหนึ่งเกือบหอบตาย ^๒ ไม่ใช่เห็น้อยเป็นด้วยเบอ
 ต้องไปเที่ยวที่สวนหลังวงเจ้าแผ่นดิน ^๒ เป็นป่าพระหิมพานต์เกาะดั่งชงแท่ ๆ
 แต่ต้นไม้ใช้โรมันโอก ^๒ ต้นโต ๆ คัดเป็นกำแพงสูงดัก ๑๐ ^๒ คอกทัวไป
 ต้นโอกในกลางกำแพงคดยอดให้ตาแจ ^๒ ริมทางมตุกตาคีตาชาวตง ^๒ ริม
 ไปทงนทางชอกแซก ^๒ เดินหลายวันกว่าจะหมด ^๒ เขาว่าฉันไปดวันหนึ่ง
 ใน ๑๐ ^๒ ด่วนเท่านั้น ^๒ ไปชนทแต่แห่งหนึ่ง ^๒ เห็นบ้านเมืองทว ^๒ ดกษณะเกาะ
 ดั่ง ^๒ เป็นแต่ขยายให้ใหญ่ชนอกดัก ๑๐ ^๒ เท้า ^๒ ไปเกิดคิดถึงบ้านที่
 ประมาณชน ^๒ ดวรวนวนนทงคนองุ่นอยู่เต็มอ ^๒ ไปที่สวนในวงเห็นต้นองุ่นกำ ^๒

เหมือนช่อมะม่วง   ที่เห็นหัวแมงวันบางกม   นากนกับนาพริก
 เป็
 รมดู   มนอรอยกว่าช่อมะม่วงมาก   เคยคดงอยากนาพริกเป็น
 ด
 อด   ท่านพวกโกหร่านทงหลายเห็นด้วยว่าไม่ได้นก   แต่การที่จะหา
 นาพริกเป็นพนวัดย   เพราะไม่มกะบ   อยากรีกว่าตะกตามจนเนื้อเค้น
 กบชาวฝรั่งเกอบกตบไม่ตงทเดียว   กาดงคดการทจะตานาพริกอย
 ฌนไดตงหงตอ   ดูกโตมาให้ดู   แม่เด็กจะเห็นได้ว่าทซงดูเรา
 อยมนเงยบแจกไม่ตงนุกอนใด   นานจจะไดตงนุกกับเขาตักท   ไม่ตมทา
 นากตวอนตรายมากน   ดูกคนอนกบนคนเคมท   ดงรองไหกนกม
 โดยความเบอเงยบอย่างฝรั่ง   มนไม่ไดจอบแจบ   กนกับใคร
 ฌนคดตงแม่เด็กเคมท   เวตานกตบมเมอยมาใหม่   เห็นจะเป็น
 ด้วยทอ้งไม่ปรกติ   แด่งมาก

๒๒๒
ผวทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ ปร.

๒๐๐
ป. ด.

ฌนไดตงหงตอพิมพ์รูปทาทอคาตมาให้ดูเด่นชน ๗   มนเขียนโคม
 งามเคมท

(พระปรมาภิไธย) จ.ป.ร.

ดำเนา.

แคมเบอร์

วันที่ ๘ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๖

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้า ฯ

ด้วยข้าพระพุทธเจ้าแต่เดิณจ้อไชยหนัดตนเอง ฯ ได้ออกจากเมือง
 เย็นวา วันที่ ๒ เดือน ถึงกรุงลอนดอนวันที่ ๓ เวดabay เป็นอันเรียบร้อย
 รอยค พกอยู่ที่สถานทูตคือไปอีกคนหนึ่ง วันที่ ๕ เวดาเชาของชาย
 เดก กบองคเพญ ได้กตบดงไป เวดตเบอร์ร ยกคแดววมไชย กโค
 ไปอยู่ที่หนควย เวดาบายข้าพระพุทธเจ้าได้ลงมาที่แคมเบอร์ร นอยกบ
 คัดกโคลงมาอยู่ที่หนกบข้าพระพุทธเจ้า เป็นการเรียบร้อย คูกชอบทน
 กนมาก แดยงห้ามเวดาพาไปเที่ยวมากไม เมื่อวันที่ ๖ ข้าพระพุทธเจ้า
 ได้พาไปดู เชชปาเรค เดินไปบนถนนวาเห็นอย เพราะวณนอยูชาจะ
 รอนอว แดะได้เดยงโคความว่าไม่เคยเดินโกดถึงเพียงนนเดย เมื่อ
 วานนโคชนไปกรุงลอนดอน เพื่อไปดู มิตคาร์ คุร์นาเมนต์ ก็ไม่มีอะไร
 แปกมาก มีแต่พวก นิวเซาทเวดล์ เมานเคค ไรเฟิลด์ กับพวก
 นิวเซาท เวดล์ แดนเซอร์ร มาพันดูกมะนาวแดะพันหัวหุ่น แดะมีการ
 เดินไปเทอกแปนโคไมน์ เรื่องพวกชโมยทีเคยมีในอดเคเรเดย (บุชเรง
 เยอร์ร) ชโมยมา มา แดะจะมาหัดดำหรับไซ พอนชมานนทาโกง
 กระโคคไปมาดับคคกคอง ทำลนุกมาก แดะคกประเดยวหนกคนท
 เดยงมาทพวกโจรจับมาได้น เวดาพวกโจรเผดอกระโคคชนมาคอบไป
 บอกพวก นิวเซาทเวดล์ เมานเคค ไรเฟิลด์ มายิงกนอยูประเดยวหนก
 พวกโจรก็ออกมายกมอยอมแพ พวกทหารกเขาพวกโจรชนมามคกคบ

ผัดหนักดีมาก นอกจากหนักไม่มีอะไรแปดกประหัดคาดกว่าปีกตายนั้น
 ใวกแฉวกกกดบมาแคะมเบอร์ด
 ใว้ วนหนักดบหนาวไปอีก อากาศเป็ดียน ทำให้ซาพระพุทธเจ้าอยาก
 ใไปฟุดอเรนชเคมท แดยงใไตทราบว่าใเศด็จประทบอยูเมืองฟุดอเรนช
 ยงอยากไปมาก เพราะซาพระพุทธเจ้าใไตเคยแคะชิมรต์ฟุดอเรนชใดาม
 ใดวนแทนน ยงใไม่เห็นทว แดะอ๊กประการหนงอยูซางจะวาเหวเยอออกเยน
 ใไม่เห็นพระเห็นเจ้าเงยบเหงาเคมท นยงซาหดวงสรต์ทชจะใใใยอ๊ก
 แคะซาพระพุทธเจ้าคองห๊กใจใเศย แดะนกกใเศยวาใไมซาทจจะใใใยอ๊ก
 แคะถงกระนนคความใไมใบายนกกยงใไมหายหมด ใใใจยงบับบอญอยูม
 ใความระดกทุด ใหม่อมเบ็นกาดง แดะทงคนอ น ๆ ใตามใเศด็จพระราช
 ใดาเนนควย

คควรมิควรใแฉวแคะจะทรงพระกรุณาใโปรดเกด้า ๆ ขอเดชะ

(พระนามาภิไชย) มหาวิชิตราชูถ

แกรนด์ไฮเตลเดอลาเป เมืองฟลอเรนซ์

วันที่ ๑๓ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

วนนาการทไปเที่ยว ไม่สู้สนุกอันใดหรือแปดกอนใด จึงไม่คิดจะ
 จดหมายฉบับหนึ่งต่างหาก จะดงไว้ในระยะรายวัน แต่จดหมายรายวันของ
 ฌนิกพณเฝอ คางเป็นโรคตลกหนักจนทุกวัน แต่จะออกคำให้จดดองดูตาม
 แต่จะได้ มีทควรจะบอกได้ แต่เรื่องกินชอองุ่นจนนาพริก เต็มอใจประจ
 เกินไปหน่อยหนึ่ง คือเอาตุ๊กโตกว่าหัวแมงวันมาให้กิน แต่ก็อร้อย
 แต่หน้าพริกแดงไม่เป็นรดเดย เพราะต้องไซแอนไซว ซึ่งดูช่ายใหญ่
 เรียกว่าจนตรกระวี แทนกะบี พริกกมแต่พริกแห้งเผดกากราว มะนาว
 กมแต่มะงวเปรี้ยวรายกาจ คองนกวานาพริกจงจะรูวานาพริก ปดากเหม็น
 คาวออกทุก ๆ แต่เดวกว่าปดากู ตกดงเป็นอร้อยแต่ชอองุ่นเท่านั้น ที่
 รับประทานบอกมาน ดวยเห็นว่าคณองุ่นบ้านเรามทกรมปราบแห่งหนึ่ง
 พระยาสุร คักคแห่งหนึ่ง กรมตำรวจดำตรบอกวาทไซยนคกม แต่จริง
 เทจอยูกบผูกดาว เพราะไซยนคไม่อยู่ในเวदान ไปเตรียมเข้ากระบวน
 งานกวนวอกคอเรีย เห็นวากะขนมาทางเดี่ยวเปดาคควรจะเก็บชอมากิน ขอ
 ให้ดองดูให้ได้ ฌนคคถึงปลุกคณองุ่นไว้กินเป็นผกเดี่ยวแต่ เชอวาคง
 อร้อยเป็นแน่

เรื่องที่ไซยนคไปเข้ากระบวนนั้น ตกดงเป็นอนเด็กดวยเหตุว
 คาเวอรันไมเคชแจงให้คดอด เขาจคกระบวนเดี่ยวแต่ จึงรับแต่ดูเ้าโต

คนเดียว ไชยনীตจะให้มาทันทีและไปเที่ยวเมืองโรมตามประสงค์ ครั้นจะ
 ให้ไปเอนนาด้วย ก็จะต้องขบถนิติติบอกเขาเสียแล้ว แต่เมื่อไป
 ถึงเมืองบูดาเปสต์ กรมหมันจะไปอินเดียเพื่อรักษาโรคในตัว ไชยনীต
 จะไปกับลูกโตด้วยเรือมหาจักร เขากระบวนทเมืองเซนต์ปีเตอร์เบิร์ก
 แล้วไปติดอกโฮมแดโคเบนเฮเคนค่อไป การเรื่องเจ้าชายในกระบวน
 รบรองอยู่ข้างจะลำบากแก่เขามากจริง ๆ เพราะเขาต้องจัดราชองครักษ์
 ของเจ้าแผ่นดินมาประจำให้รับใช้องคละคน แดชอบบัญชาในกรมของ
 เจ้าชายสำหรับเชิญเขาในราชการด้วย ตัวคนก็ไม่ใช่ หลวงสั่งวัดท
 แดพนักต้องเรียกมาเพิ่มเติม ห้องที่เขาจัดให้อยู่ก็ดองเป็นห้องใหญ่
 แดมีห้องนั่งห้องแคงควมคกนกับขุนนาง ขอให้คิดดูเพียงชนเช่นนาย
 จ่ายวด ซึ่งเป็นแต่พนักงานห้องนอนของฉันทานน เขาจัดห้องนอนให้
 โตเกือบเท่าพระที่นั่งอมรพมานมณ เคยงนอนเครื่องใช้พร้อมทั้งด้นแด
 ยงสามห้องนั่งแดห้องนาคด้วย เพราะฝรั่งมันอยุกันเหมือนหงหด คอง
 ห้องละคน หรือสองห้องถ้าห้องคอกคนหนึ่ง ว่าตามจริงเหมือนทวง
 คุกออฟเฟนหว ซึ่งเขาบอกวารบโตแดฉนกับพระยาเดโชแดนายจ่ายวดน
 เราอาจจะอยู่โตด้วยกันทั้งหมดบรรดาที่มา เพราะเหตุคองน จึงเป็นการ
 ลำบากแก่เขา ทจะต้องรับเจาหลายมาก ๆ คน สวดคกคองอยู่คดจะ
 เป็นการเกยจกน แต่ความจริงไม่ใช่จะเป็นโก๋หว่านไปตาม เห็นเป็น
 การขดไม่ใช่การแกตง คดแกเองจระกคองไปอยู่โฮเตลคองนงแด
 โตตั้งเกตุคองวงควมมาก ในกาตจะเป็นเกยจกนน แดคดเองกยอมทจะ
 ออกจากหมู เพื่อจะไปจัดการรบทแห่งอน มปาร์ดีหรือดอนดอนเป็นคน

แต่ฉันเห็นว่าแกมีประโยชน์จริง ๆ จึงไม่ยอมให้ไป จัระจะจัดการได้
 จริงอยู่ แต่ฉันเป็นเด็ก ขาด ๆ หวน ๆ แดมนานหนักน้อยด้วย จึงได้
 คิดเปิดย่นหนากนเคียดงน แต่กรรมหมิ่นสรรพตำรนนได้ตกกลงนแต่
 เดิมมาแล้ว ว่าจะไม่เข้าในกระบวน จึงได้ให้เป็นไปตามเดิม แต่แก
 อยู่ข้างจะพนเคียด ได้ก่ดาวแก่ด่วดัดว่าฉลาดในการที่จะกันไซยงค์ไม่ให้
 ไปเมืองโรม แต่ที่จริงการที่จะให้ไซยงค์ไปเมืองอังกฤษนั้น ก็ได้ตกลง
 มาแล้วเหมือนกัน แต่เมื่อญูมาเห็นศกกดบกดายไปดงน ด่วดัดอยู่ข้างจะ
 เคียดรอนมาก ได้กรวดาเวอรันต่าง ๆ ฉนนได้เห็นหนังสือแด่โทรเดช
 มีไปมาเอง จึงเป็นการจำเป็น ที่จะต้องรบประกันว่าถึงด่วดัดไม่ชอบใน
 การเจ้านายมาก ไม่แต่ช่วความเห็นของแกเองว่าเป็นความลำบากดง
 ก่ดาวแล้ว แม่มชูกเคื่อนแนะนำเป็นอนมากกิด เกียงไม่คิดที่จะเกยจ
 กนด้วยอาการหยาบ ๆ ดงทคิดเห็นว่าจะเป็นเช่นกรรมสรรพตำรกดาวนน
 เดย เพราะต้องเข้าใจว่า ถึงแกเป็นคนผงผางก็จริง แต่แกเป็นคน
 ฉลาดคมการทเกยวของเมอครงทานเด็กเป็นศวอย่างมาแล้ว ถ้าแกจะเด็น
 แล้ว เดนข้างปล่อยให้ยุ่มยามจนสุดฤทธิ ดกกว่าที่จะเอาศวเขาชง แต่
 ถึงแมดงนนแกกไม่ทำ เพราะเหตุว่าศวแกเขาอยู่ในหมูนนด้วย ไม่ได้
 แยกต่างหากกนเหมือนเมอครงทานเด็กมา จะพลอยขายหน้าด้วย ฉนน
 เขาใจว่าทพุดมาน ไม่ใช่ไ้กว่าแก แต่ได้พิจารณาเห็นเหตุดงเช่นก่ดาว
 มานแล้ว

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ป.ด.

ได้ตั้งหนังสือออกตลตลตเรชน ภาษาอคาต ซึ่งมรูปฉนหนังสือกับเจ้า
 แผ่นดิน แดรูปทถายทเมืองเวนส์ มาให้ดูเด่นดวย หนังสือเชนนเรา
 ยังไม่ได้เคยเห็นมาแตกอน ผุทหนังสือรอกกคนหนังสือ คอแอดดกก
 เยเนราตของเจ้าแผ่นดินซึ่งให้มาประจำตำหรับไซยุดน จนถงเวตา
 นกยงอย

(พระปรมาภิไธย) จ.ป.ร.

ที่ ๒๓๗

โฮเทล รอยาล เคอ ลาเป ฟลอเรนซ์

วันที่ ๑๕ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๒

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยการเที่ยววานนไม่เป็นแก่นสารอันใด ฉันจึงรวมไว้ในจดหมาย
รายวัน แต่ตัวนวนน คือไปเยี่ยมตอปปรินซ์ออฟเนเบ็ด พบปรินเซตต์
ด้วย เรอมาถึงวานนบาย ๓ โมงเศษ พอบาย ๕ โมงมาหาฉันที่โฮเทล
ฉันไม่ยุดคตอาจารย์ทงหกเกณท์ให้หนึ่งสำหรับทำรูป ที่พบกนวนนกวณดิ่ง
ให้มาบอกเรื่องรูปที่จะให้ฉันยังไม่แล้ว เห็นจะถ่ายใหม่ทั้งต้องพระองค์
รูปสีดำให้ฉัน พวกช่างเขาคะเนว่า คงจะเป็นรูปละ ๘๐๐ ปอนด์ รูปเหล่า
นราคาราวกบเพชร ฉันขอให้แม่เด็กกำซบให้มาก จะเป็นโรงภาพ
หรือทหารเรือหรือหลวงดัทธ จะเบ็ด ขออย่าให้แตกดีได้เคยเป็นอนขาด
ปรินเซตต์เด่นแต่คมป์ วนนให้แต่คมป์เมืองมอนคินโกรณทงดาร์บ ฉันจะ
ให้ไทย เจ้าทงต้องคนจะไปลอนดอนในพรงนเหมอนกัน แต่จะรอกอย
ฉันก่อน ดังเดื่อจึงจะไป นัดไปพบกันที่เนเบ็ดอก เพราะเธอจะย้ายไป
บงคบการทหารทนน เป็นคนเรียบรอยคทงต้องคน เจ้าหญิงรูปปร่างหน้าตา
แฉควแจวแหวว ชอบกับประวิตรจงชกให้สนทกกับฉัน ยังจำวชเด่นแบ
มือคอกำบหนทประวิตรสอนให้เด่นได้ ฉดาดเป็นอคัจรรย อยากเขียนขอ
ควไทย ให้ลวดศรวางให้ดูเดี่ยวครุเดี่ยวเขียนไม่ได้ดูแบบเคย ตัวคกวางท
ลวดศรวางให้ด้วย เช่นขอให้ฉันนำไปถึงบางกอกจะให้ดู

เมื่อก่อนเคยชุนนางอิตาลี แปลว่าคนเกยวคดหมดทั้งนั้น พวก
 คุณท้าวนางแตงดาวอันกรมในขอรูปถึง ๘ รูป ฉันได้ตั้งรูปเวตาไป
 ราว ๕ แผ่น ไม่ดีคแผ่นหนึ่ง กาดงกวนกมอมยรบคานบ จงพงเขา
 ใจว่ากวนแฉว คอญมคานบหุบไม่ตง เช่นนั้นตงแต่ไปจนมา ไม่ใช่
 การง่าย คุยกับฉันตลอดทาง แต่คองเบ็งยมไปพตางไม่หยุดได้ ทำทาง
 งามนุก คนจงมความรึกมาก

ยังรูปทถายทนคบางไม้คบางฉนเกบตงมาหมด ด้ายคะพายขาว ๆ
 คอตราเชนคแอนดรูของรัสเซีย จะถ่ายไปแจกทนน แต่ทได้ตราอิตาลี
 ให้โปรเฟสเซอร์คอดิยานี้ไปเดี่ยแฉวจะตงไปใหม่ ฉันได้คความยากแค้น
 เคอตรอน ค้วยคาโปรเฟสเซอร์เหตางแกจคคเมท ไม่แต่เดี่ยเงิน เดี่ย
 เดอคเหอทคองทนเบอนหมาก แต่เหินจะได้รูปดี ๆ บ้าง อยากรูป
 เด็ดจอบชฌมายบรรดาทม กบทงให้ถ่ายรูปจากรูปเขียนบนพระทง
 แดรูปบนทนายปานแดเจ้าตบรณบนมาควย รูปเด็ดจายบรรดาทจะหา
 ได้ทงถ่ายจากรูปเขียนควย รูปชายใหญ่บรรดาทมชนเบอนหมุมขอให้
 แมกตางควย จะทำรูปศดาตงทวคมหาธาตุ แต่การททำรูปคนคาย
 เช่นน เบอนบอกว่าไม่เหมอนได้ มีแต่คองไปหาช่างทเดว ๆ ทำ ทคเดว
 ไม่รบเดี่ยเดยกตวเดี่ยขอวาท่าไม้คชนจรง ๆ แฉว

ฉันคองโทรเลขเข้าไปเอาเครื่องแต่งควแม่เด็ก เพราะแกไม่เหิน
 แกไม่ยอมเขียนรูปไทย ๆ ททำหน้าขาว ๆ แกไม่เชอหมค จะต้อง
 เอารูปทไม้คคองจจะเหินเงาได้ เพราะฉะนั้นขอให้แม่เด็กถ่ายรูปตูก
 เด็กต่ามคนใหม่ แต่งเดอกลดัดคคหรือเดออื่น ๆ ให้เหมอนกัน แฉว

ขอให้ตั้งเครื่องแต่งตัวมาด้วย แต่จำเป็นต้องให้ได้หมวก หาไม่ก็จะเกิด
 เขยหน้าไม่ถูกชนมา จะต้องไว้ออกดูพระยาสุริยา ที่ตกลงต้องเอาเข้ามา
 แต่งตัวให้ดูแทนแม่เด็ก
 เมื่อกนนอนไม่หลับจน ๓ ยาม เห็นจะเป็นด้วยเมื่อยแต่ท้องไม่
 ด้บาย วนนอนอยู่ข้างวงเคมท จึงขอจบเพราะได้เขียนรายวนทค่างมา
 มากแล้ว

๑๑๑
 ผอทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

อิสเซต ในออสเตเรีย

วันที่ ๒๐ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันมาคราวนี้รู้สึกว่าเป็นคนกระหายน้ำอยู่เป็นนิตย์ เพราะช่อง
จะได้ดื่มให้เต็มอมนน ห่างนุกห่างหนา ต้องย่อยน้ำแข็งอมพอแก้กระหาย
ครนจะอมมากนุกหรือราคากแพงชวแต่เย็นไปครุหนึ่งแดงกกดบกระหายออก
เพราะไม่ได้ดื่มให้เต็มอมนเต็มปรารณานันใด ช่องที่จะได้รับหนึ่งด้อข้าง
ห่างเห็นเดี่ยจริง ๆ ได้แต่โทรเดชเท่านั้นนุกพอแก้กระหาย

ฉันมาอยู่ทนครู้สึกเหมือนอยู่การตุคนมาก แต่เป็นคนบ้านนอก
ไม่คอมเกรี้ยว ๆ เหมือนเมืองใหญ่ ๆ แต่อากาศเหมือนโคสาวรหนาว
จัดพอใช้ เพราะร้อนบนดา ทนหนาวถึง ๗ เดือนจนต้นไม้โตช้าเต็มท
เขาปลูกใหม่ทหน้าไฮเคด ๗ บี้แดง ถ้าจะเปรียบด้วยคนประดู่ เทากบท
เราปลูกบี้เดียว คือแตกเป็นดองง่ามสูงดัก ๓ คอก หรือ ๓ คอกคียบ
เท่านั้น แต่ปลดมด้วยเรื่องมอดแต่เพื่อน ไปตามเขาแห่งใด มอดงอก
เต็มปูเป็นพน เพนขนดงชนหนึ่ง บนเพนพนดวนแต่คนด้นทงนน ด้นท
เราหายากเกือบตาย ทนถงกบทาววดนใด แต่เมนกน่านบีกว่าจะเป็น
รวงชนใด ดอกไม้เถอนดต่าง ๆ ทชนบนหญ้ามเหมือนกัน แต่ไม่มาก
เหมือนทอนตดากเกน ทเทียบมมาก เป็นเรื่องชนเขาตงทะเลด่าบเหมือน
กัน แต่ฝนตกบ่อย ๆ พร้าไปยังค้ำ ไม่ใคร่มเวดาเทียบ พระอาทิตย์
ตงแต่ฉันมายังไม่ได้เคยเห็นหน้าตากันว่าเป็นอย่างไรเลย

วังฮอฟเบอร์ค เวียนนา

วันที่ ๒๒ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๖

หนังสือวานนเขยนคาง เพราะมราชการอื่น แตนนไม่ดุดบาย
 เป็นหวัด ครนจะเขียนให้ตลอดตามความประสงค์เดิม เห็นจะไม่ดำเร็จ
 เพราะมาเซนนคงจะไม่มีเวลาด่าง จึงขอตัดข้อความเอาแต่ที่สำคัญ
 เมื่อวานชนนจะไปเยี่ยมกวนอนอฟเคนมารค ทมาอยูกบคูกออฟ
 คมเบอ แตนค ดูกเซยทคมุนเคน ห่างจากอิดเซตทางรถไฟชวโมงหนึ่ง
 ทางรถแเดเรือโมงครึ่ง ดูกออฟคัมเบอแตนคคณนเบนดุกของกงยอช
 ออฟแฮนโนเวอ ทคาบอดแเดเยอรมนชงเอาเมืองเดี่ย กิงยอชเบนดุก
 ของคูกออฟคัมเบอ แตนค อางกวอนวกคออเรีย ทมาเป็นเจ้าแผ่นดินแฮน
 โนเวอ เพราะฉะนน คิกคณนเบนหาดานกวอนวกคออเรีย ได้ดุกเจ้าแผ่นดิน
 คณนเคนมารคคณนเด็กชอไควรา นองปรินเซดอออฟเวดด์แเดเอมเบอร์ด
 รัสเซย พระราชมารดาของชานโกดาดับจจบนน เบนเมย มดุกชาย๒
 หญิง ๓ กวนอนอฟแฮนโนเวอมารตามาอยุทนจมาอยุควย ได้รบยศ
 เบนนายทหารอดด์เตรย แต่ไม่ไดบงคบการทหาร เบนคณนงมมาก
 พอคตา เมยมาเยี่ยมทุกปี ครนจระกตบมา คูกจะคามมาหาดน
 จระห้ามไว้ เพราะเป็นเวดาฉนไปเที่ยวแเดเยนมากแเดว จึงมีโทรเตช
 มาเชิญฉนไปกินกต่างวัน ฉนไปรถแเดวตงเรือไนทะเลดำบคมุนเคน
 ไปชนททาหน้าเมือง คูกตงมารบถอมตงเบนฉนมาก จะเซนให้ฉน
 เคียงฉนไนรถเท่าไรก็ไม่ฉน ไปถึงที่อยู่ใหญ่โตมาก ทำใหม่ กวนอนอฟ

๒๓๖-๒๓๗

หน้าตากลับไปกว่า ๒ คน พันเหียนมาก เหมือนพระองค์กนรเมอด้าว ๆ
 แตะรยาแด่พุดจาดนุก เขาว่าเหมือนพไม่หนืด เกินไปไม่หรับ ๆ
 นับเป็นญาติสนิททางซ้ายเดียวเคอนเคียวกนกับคน แก่เกิดวันที่ ๒๕
 กนยายน ค.ศ. ๑๘๕๓ ต่างคนต่างอกนเกือบตาย ลูกเด็ก ๆ น้า

๒๓๘ (๑)

เอ็นดูทุกคน ลูกคนใหญ่เป็นผู้หญิงรุ่นสาว หน้าตาออกเวดส์ ๆ

(๒)

เดี่ยวแต่จุมกเป็นพ่อไป ลูกชายใหญ่รุ่นหนุ่ม เจ็บขาเป็นอะไรไม่ทราบ
 ดวงมาบครึ่งแควไม่หายสนิท คองคืด ๆ ฆ่าอะไรกัน ๗-๘ หนมาแคว
 หมอจะฆ่าอก เด็ดจยายไม่ยอม ยงนอนเจ็บอยู่ คนใดเข้าไปเยี่ยม
 น้าส่งสารเคมท ลอกนเป็นเด็กแดง ๆ เห็นเขาแควให้กถึงเมอควเจ็บ
 เองเป็นกำลัง แคบรรดาบ่าวไพร่ใช้สอยยังเป็นอย่างเจ้านาย คอได้เดื่อ
 แแดง มคนถือไม้พดองตะบองยาวพร้อม ทเรือนชกชงกวนเคนมารัก
 ขางบน ชงชองคูก เองขางดาง กนชาวแควเคนคูเรือกถ่วงต่าง ๆ จน
 ไคเวดากลับ คูกมาส่งทศเคชน ล่องวณนฝนคกพราเพรือ หนาวจนไม่
 มีความสุข ชนเขนคองเคมมองแค้นดงมาถึงทอ้งไม้สบายเดย

กาลดงเขนหนงล่อคาง ไครบหนงล่อแม่เด็กท ๑๕ ท ๑๖ คอง
 หยคอ่านยงไม้ทนหมครบโทรเดชพระยาดูรียาเรองฝรังเค็ดประกอบกบทไม้
 สบาย คมคตาไมชนชางคคดถึงบ้านหาอะไรเปรียบไม้ไคเดี่ยวแคว ปรักษา
 กนจน ๗ ทุ่มกนยาบคแควนอน คองคนแค ๑๐ ทุ่มไปไม้สวดวกเจ็บในทอ้ง
 ขางชวาคองการรด จะให้ใครรดกไม้ไค มนเป็นเช่นเมอควาเวเจ็บ
 เดยกินแคชูป ๓ ถ้วย ไม้สบายมากชนคองเรยภมมอ คามมอหมคทา

เดยนวนกัณฑ์ไทย ๆ นนเอง   แดวให้กัณฑ์ ๒ เม็ด   ดูทกชอบกตอยู่

๒๓๒
คกบ้ายค้อยดบาย   แดพนไม้ไครดี   เพราะมเวองหดวงค์ดยทชเป็นด้าม
พดกเคมทพุดกัณฑ์ให้เข้าใจยากเป็นที่สุด   ไม่เข้าใจแดวไปคำ ๒๓๓
ผิดไปแดวกดบมาด่อน ๆ   เถยงเขากักรชเฉ ๆ   ชอบกตเด้าไม่ถูก   แด
คองการเขยนวนาวไม่มเวดา   ชนพวกเมองเบอรदन   วิคกวิจารณ์เข้าใจยาก
ชรรมเนยมจคไม่เขาเวองเขาราว   ประคกประเคคเคมทเหมอนกนหมค
คองแดพระยานนท ดงไป   จนวนองแดววานง ๆ   เดยคกควาเพราะพุดภาษา
ไม่ได   พุดคำใดช่างไม่ถูกคอง   ครองเดยหมันบทุก ๆ   คำเหนอยเคมท

(๑)   (๒)   (๓)

๒๓๕   ๒๓๖
มากงนเอม   เปอเวอดงมารบ   กบอาชคค ๓ คนเป็นหน้าพิศวงผิด

คาคคิตหมาย   เอมเปอเวอดูในรูปเหมอนจะใหญ่โต   แดทจริงเด็ก
นิตเคยว   ผอมกวาฉนเป็นกอง   เป็นแต่สูงกวาเทานน   แกเหยวแด
คดองแควดวเคนหรับ ๆ   ดูเป็นคนแกใจดี   ดูรูปแดค้ำเด้าหมายว่าจะยม
ไม่เป็น   ทจริงยมอยุเป็นนคย   แดเวองพุดภาษาไม่ได   ทำให้เกงเกก
๒๓๗   ๒๓๘
เกะ   หมคเวองกนไปบ้อย ๆ   การเวองด้ามเป็นพระการใหญ่มิใช่เด้น
คกดงเป็นเคานค้วอนทรวเป็นด้ามเพียงค้ำว่าโกดโกดกไมรู   คกดงเป็น
คูกกนตามมตามเกิด   เป็นต้นหวงทวจะสันทสนมกนไดด้วยประการใด
ด้ามชองเวายงรายไปกวาชองเขาเดยอก   ฉนดงทอดชระ   พรงนอาชคค

(๓)

๒๓๖   ๒๓๗
หดยวกคย   จะเป็นด้าม   ไคชิมคูนนอการก็จะไม่คดายกวาด้ามเก้า   ซ้ำ
ชรรมเนยมทนเป็นพระการใหญ่ไปเดยหมคทกอย่าง   เวดาซ่าหรือเวไป
จนมินคเคยวก็ไม่ได้   เจ้าพนกงานพระราชพิชกานาพิภามองอยู่ทุกคน

ยะได้กเท่านั้นเอง เจ้านายทมารบ ยนเขาแถวเป็นทหารหมด เต้นอยู่
 แค่อีมเปอเรือคนเดียว ข้าราชการจะคุยหรือยมแย้มอะไรก็ไม่ได้ ยน
 บอ เป็นแถว ๆ ไปทงนน เวดากเป็นอย่างเมืองจน อีมเปอเรือนอน ๕ ทม
 แอดคกงคนขนแตงศอแค ๓ ยาม บรรทมคน ๓๐ ทม คี ๓๓ ด้วยเข้า
 พวคนนคองไปนงโคะหลวง ด้วยชาวเยนบายโมงหนง กตางคน ๒ ทม
 เครื่องวาง แคทเท่ด้วยชาวหนคนเดียวเท่านั้น แหกไปโครมาเตียง
 ดินเหนอบาย ๕ โมง แคเองคเองไม่ด้วย วนนคินกนดินเหนอบาย ๕ โมง
 กนดับเปอยามหนง มกบชาวตั้งคนเดียวเท่านั้น อายพวกทมาเตียงถามว่า
 จะกินเข้าเวดาใด ขอพระราชทานเดี่ยอย่าให้กอน ๓๐ ทมเดย เราก
 ชอบใจนคไป ๒ โมงเข้า วนนใหญ่โคเดี่ยจริง ๆ แคคนทมาอยู่ด้วยกน
 จะไปมาหากนถงเคนเห็นอย ทคณอยुकคนเดียวเห็นจะยาวกว่าพระทนง
 บรมราชสถิตยทงหลด จะไปกินข้าวเคนไปเกอบถงถ่วงเคา เครื่อง
 ตกแต่งรูปภาพถวงแคพงศาวดารทงนน ของทแต่งเป็นชนวเคษหมค
 เพราะเป็นเจาทเขาถอกนว่าเป็นยุคอย่างประเดรี่รู้ แดเป็นวงโบราณ
 ใหญ่ยง แคเป็นแน่ว่าเราจะไม่ได้แต่งศออย่างอนนออกจกเคมยค้แค
 ครองยศทหาร

วนนพอมถงเห็นหนงดอแมเดกมาวางอยู่ในห้องแคว คอนาเบอร์ ๑๖
 ไบท ๕ กบนาเบอร์ ๑๗ คณคองของคไวอ่านแคคอบคอไป ถงฉบับท ๑๕
 ท ๑๖ กเหมือนกน เพราะรบจาหนงดอฉบับน
 พงใครบโทรเดชพระยาวิสุทธ เรองตุกทไปชวยงานกวนเป็นการค
 ยงนค คณจงเอาคอท่ายโทรเดชตั้งเข้าไปด้วย
 คณโคชอของถนอย่างชนพระบาทของเมืองอิศเรด ตั้งให้พระยา

นนท์ตั้งมาให้แม่เด็ก   มั่นเดว ๆ   แต่เป็นพระเด็กเพราะมชออยู่เท่านั้น
 พระยานนท์คงทำรายงานละเอียดเป็นแน่   ขออย่าวิตกกังวลความไม่สบาย
 ของฉันเลย   ยังชิวมากแล้ว   แต่มเหตที่จะแก้วิตกได้   ว่าอาการต่าง ๆ
 เช่นเดาตามันไม่แปลกแต่ไม่มากกว่าที่เคยเป็นอยู่   แต่ควรรักษา
 บริบูรณ์เกม ๒ ข้างแข็ง   แค่นอกนั้นไม่รอด   คือดองเด้อทวดไปทำ
 แค่มชออยู่เขินว่า   จงทราบวาทองโตกว่าตัวสัตว์หนึ่งแล้ว   จง
 ไม่ได้จึงขอจบ

๑๑๑   ๑๑
 ผอทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ ปร.

ที่ ๓๐

วังฮอฟเบ็ค กรุงเวียนนา
วันที่ ๒๔ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๖

ถึงแม่เด็ก,

ตั้งแต่จดหมายเมื่อวันแรกมาถึงแล้ว ฉันไม่มีเวลาจะเขียนได้อีกเลย อาศัยที่ติดการรับรองคงจะกดาวต่อไป แต่เพราะเป็นหวัดมาแต่อีสต์เซดทุกขเวทนาท่าเวบกด่า กดบกนหนอยหนงกับเวมานิกเปรดเวดากดางวันแหวเบกบานเค้นผาง ๆ ไป เพราะจะนอนครางอยู่ก็ไม่ได้แต่เวดากดางคนเด็กงานแหว ยากที่จะนอนหลับ ตมเต็มไปไนห้องเต็มหะเต็มไปไนอก วันแรกแหววันที่สองได้นึกกดาวจะตาย อย่างเช่น ๒๐๒๑ หรือชายอนุสรณ์ เวดากจะนอนแหว ดูเต็มหะทวมไปไม่มีทางหายใจ แหวหายใจเหมือนหอบเดียนาน ๆ จึงได้หลับ บศคาคกดองจนไม่รู้ว่าจะกดลงไปแห่งใด กดอนก็จะลง อัมพุดกกดเค้นเหมือนคำข่าว ไอไม่มีเวดาหยุด เรืองไอสงบได้ ด้วยไคยาของอาชคูกดุดวิก

(๑)

๒๓๖๐ ไปให้ที่โรงละคร พอไอสงบลงอื่น ๆ ก็ค่อยเบาบาง แต่ไม่หายจนเดยวัน แต่เป็นอย่างเรียกว่าสบายได้ รายงานของวันนั้นต่อไปดังนี้ วันที่ ๒๓ เวดา ๔ โมงเช้า ไปเฝ้าเอมเปอเรอ เป็นการเยี่ยมตอบแต่งเต็มยศ เค้นบนพระที่นั่งกจรงอยู่แต่ แต่คองเข้าใจว่าไปถึงสวันเค่า เอมเปอเรอไปนอนที่เซินบรุนจรงอยู่ แต่เข้ามาว่าราชการ ๑๑ ตั้งแต่เช้า ๓ โมงไปจนบ่ายโมง ๑ ทุกวัน เชาห้องปิดประตูอยู่

ต้องคน พระรัตนโกษาเป็นตาม พุดกันด้วยเรื่องอะไร ๆ ต่าง ๆ
 เอ็มเปอเรอเดอว่า ไปเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กเมื่อเร็ว ๆ น ชาร์ลส์พรเดอริช
 ผนวคนัก แดมีใจรักใคร่มาก บอกเอ็มเปอเรอว่า ผนคงเป็นแซก
 อยางดีของเอ็มเปอเรอคนหนึ่งทควรรับ แลว่าคงจะได้การรับรองดีมาก
 หนึ่งอยู่ถึง ๓๐ มินตก็ไมบอกให้กลับ แดไม่หยุดพูด คำว่าเขาว่า
 ไมมีใครเฝ้าช้เคย ผนเห็นเหมาะชองกุดกชนดามา แดวเคยไปท
 ทัพงศ์พอาชคกกรคอดฟเครานปรนช ซึ่งเป็นดูกชายคนเคยวรกนถ
 เขาว่าถ้าใครไปเยี่ยมศพแดวทรงยนคมาก หอพระทไหวงยงตามตะเกียง
 ไว้ให้ดวงหนึ่งเดมอ ทางไมไทดจากไหวงนถ เป็นชอกเข้าไป
 แดว จึงตงใน อุโมงค์ ใดคิน เยนเฉียบไม ยกจิด เรียบรอยคเหมอนทศุปารคา
 เอาแต่โดงคงเกะ ๆ กะ ๆ ไว้ แหวกชองพอเป็นทางคิน ประมาณ
 ศักรอยเคษได้คอกกระม้ง สันนิมแดอะไรจับคร่ำคร่าไปทงนท ที่เป็นค้ำคญ
 อยูกแดเอ็มเปเรอมาเรยคเรเชอ มีฐานรอกกบอนอกบาง นอกนทง
 ไวคบพนเหมอนห้องทไวกาบงเงนทเรอน มวเคษแดได้เห็นศพตูก
 แดเมยชองเอ็มเปอเรอนไปเดยน ท ๓ คงเกะ ๆ กะ ๆ ไมคองตรงควย
 ศพปรนชรูคอดฟอยูกตาง เอ็มเปอเรอเมกศมเดยนทลुकยงคายกบ
 พอ อยุดองชาง เอาเข้าไปไวคนบงทเคยว มคครม มีหมายให้
 เจาพนคงาน เขาเอา เทยนไป คงไว้ ส่องเดม กบททรวงกราบเหมอน เซนวดท
 บัดเคเวียไปคงไวอย่าให้ชาดได้ตามรับสั่ง ไปถึงเอาพวงมาตยวางบน
 หตงหีบ แดวจะไม่คูกเข้าตามแบนถกกระโรยู่ เพราะผนไปค้คกับ
 พวคเขาทงนท มีหตวงศลยทชกโกหรานไปควยคนหนึ่ง คองคกเขา
 ชบหน้าตามแบบ กตบมาเบตองเควองคองยศ กนคตางวนบาย

โมง ๓ แล้วไปเที่ยวเยี่ยมพวกอาสาตุ๊ก ^๓ ตั้งคนอาสาตุ๊กเช็ดมาเรียก
เรเชอ ^{๒๔๘} คนเองที่ฝากหมาเคยเขาไป ^๕ เป็นพของเจ้าหญิงบัวบอง ^๖ ที่ได้ ^{๖๔๙}
ได้ร้อยคอเพชรเม็ดใหญ่เมื่อไปบางกอก ^๖ เป็นคนชอบคบคนต่างประเทศ
(๑)

กว้างขวาง ^๖ ให้ชวแถวฉนวนหนึ่ง ^๖ ฉนวนให้พานทอง ^๗ อาชตุ๊กน้องยา เชอ
ไม่พบ แต่ไม่ใช่ไม่พบจริง ๆ เขาแก๊งเขากดแถวเวลาเราจะไม่พอ ไปพบ
๓๒๖ (๒)

อาสาตุ๊กไอศโต ^๓ คนนเรียนมาก ^๕ เป็นน้อง ^๕ เจ้าทจะเข้าไปเมืองไทยเมื่อ ^๕
ศก ๑๓๒ ^๖ เจ้าฝรั่งคือ ^๖ อุดเฟรด ^{๖๕๑} มอนตนิโว ^๖ เป็นกรมวงใหญ่อยู่ที่ ^๖
ฉนวนเขาแตงคอกเคยยศคีตตราที่ฉนวนให้อาสาตุ๊กทั้ง ๓ ^๓ องค์ ^{๖๕๒} ของใคร ^๖
ฉนวนหาไว้ ^๖ จะไม่แล้ว ^๖ กัดบมาตามิวเซียมสัตว์ต่าง ๆ ^๖ ต้องงัดเข้าไม่ได้
ชาเกือบหกทเดียว ^๖ กัดบมาถึง ๓ ^๖ โมงครึ่ง ^๖ พักชวโมงหนึ่งถึงคองนอน
ระงับ ๕ ^๖ โมงครึ่งแตงคอกรบเจ้าฝรั่งอีกคน ๑ ^๖ คือเฮนริ ^๖ ดเซนต์แดดคน ^๖
อาสาตุ๊ก ๒ ^๓ คนมาชอบใจ ^๖ รัชตราก่อน ๕ ^๖ โมงเอมเปอเรอมาฉนวนหน้าตั้งครุ
หนึ่ง ^๖ ไปดินเหนือห้องใหญ่ ^๖ เรื่องสัตว์รรคต่าง ๆ ^๖ ของการโตะต้องงัดออก
ไม่มีสืบ ^๖ เพราะในฉนวนคนเขาตัดฉนวนเอาเป็นฉนวนอื่นไปเดี่ยวแล้ว ^๖ ตั้งคน
แต่เมื่อเอมเปอเรอเยอรมันมาเรียกว่าเป็นเรากันเอง ^๖ เด็กแถวกัดบมา
ทักทายคนโน้นคน ^๖ แถวเปิดอองเครื่อง ^๖ แตงเครื่องยศคีตตราไปดู
ตะคร ^๖ ใคร ๆ เขาได้ไปก่อนหมด ^๖ เหน็ดแต่ฉนวนกับเอมเปอเรอ ^๖ พอทุ่ม
กับยสืบมนิต ^๖ เดินกึ่ง ๆ เข้ามาในห้องคนเดียว ^๖ ชวนไปดูตะครชนิด ^๖
หนึ่งสองคน ^๖ เจ้าพนักงานเขานำฉนวนของพระองค์มากุดมชาทางเอมเปอเรอทาง
ฉนวนตัวเดียวกัน ^๖ ไปถึงโรงตะครหนึ่งทีสำหรับกาตา ^๖ คือตรงกลาง ^๖ ให้ฉนวน
คกกดางมีแต่เจ้านายเท่านั้น ^๖ มหาเด็กเด็กหาไม่ได้เขาไปอยู่ตั้งคนเดียว

ตะกรนเปิดองพระราชทรพยมไซเด้น เพราะเขาเด็กกันแล้ว คองไปหามา
 ใหม่ คนถึง ๕๐๐ เดยเงินเกือบ ๒,๐๐๐ ปอนด์ เด้นเขาเรียกว่าบาเดค
 ค่อมแต่ผู้หญิงบางผู้ชายบาง ออกมาเพื่อนรำไม่มองหรือเจรจา เขาตอ
 กนว่าผู้หญิงด้วยไม้มจะดียงกวาน เรืองนนโคม เป็นเจกรบกับญูน
 แดวมราตะครอย่างไทยด้วย ความคิดเห็นชาวตะวันออกเหมือนกับเราเห็น
 ฝรั่งในเรื่องพระอภัยแท่ ๆ กระบวนหรูหรานนอยุ่ข้างจิด ความประดั่งค
 กมด้ามด้อย่าง คอพงมโหรีเพราะ คุ่มหญิงด้วย คุภาพแต่แต่ดว่าง
 ค่าง ๆ คุคนคุทไปคุด้วยกนเอง แดยงมอน ๆ อักบาง ของดท
 เดก & ทุ้มเคษ มีเด่วยของว่างในกตาง ๆ ครึงหนิง เวตาจะกตบ

(๑)

ฉนไม่มีเดอไป เอมเปอเรอวุ่นใหญ่ คองเอาเดอฮาชคุกคุดวิกได้
 ออกคบ ๆ เพราะแกมอม แต่ยาวทุมทามเพราะแกดั่ง กตบมาถึงคอง
 คองพระราชพิชให้ไปเด่วยซบเปอ & ทุ้มเคษจิงไตเปิดองเควอง มนยบ ๆ
 ไปอย่างนแด ขอให้เขาใจว่าจะมีเวตาไตทจะเขยนหนงดอ ฆนนอน
 แดวยงซาไม่หตบออกคอหนงจะเดอดรอนปานไต วนนหายใจเห็นอยเดย
 จน ๓ ยามจิงไตหตบ เวตาทเรียกว่าพกนน กคองพตามอยุ่เบนนคย เรือง
 บัครตราแจกบายค่าง ๆ ขอจบเรืองไวท พรงนจะไปเขยนใหม่ทบูดาเปดค

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ ปร.

ที่ ๓๑

แกรนด์ไฮเต็ล ฮังการี เมืองบูดาเปสต์

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๒

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยหนังสือฉบับที่เขียนมอคนน ผิดไว้วาจะจกระยะ วันที่ ๒๔

วอนนเกือบจะทำไม่สำเร็จได้ ด้วยมากทางทางร้อนเกือบขาดใจ เวตา

กต่างคินกนขาวแดง เขาชวนให้ไปเที่ยวโนแม่น้ำแดนยูบ(๑) ก็เคยออก

พอใจเอาด้วยเหตุต้องประการ คือเหมือนเมืองเราอย่างหนึ่ง ร้อนเต็มที่

อย่างหนึ่ง แดงเวตาเกือบต้องยามแดง ก็ต้องพระราชอดคำหะดัก

หนอยหนึ่ง แต่ถาจะเดายาวคงไม่สั้น เพราะพรุ่งนี้จะตองไปทอน

เวตาเข้าไม่นอนไม่ได้ จะเขียนสั้นคงจะตรงกบตแม่เด็กเรียกวาวบวบ

เด็กนอย จึงขอบอกแต่จำนวนรายดังของที่ตั้งแต่คำอธิบายเดัยก่อน

เรื่องที่จะเขียนคงจะไปทหนักน คือ ๑) ขอตั้งรูปบรรดาที่เขาถ่ายเมื่อเวตา

ไปทเซินบรูม ที่เบ้นวงของเอมเปอเรือออกฟอดต์เศรีย อยู่นอกเมือง

วเอนนา เวตาคินเนอแดงดงมาซรถกบเอมเปอเรือ รถแดงมานถวน

อย่างวิเศษ มาตั้งชาวทงหมดทกรถ ไปเที่ยวตามปาร์กแดงเดยงตั้งคว

เบ้นรูปดำรับหนึ่ง ๑๗ แผ่น ได้จดฝอยมาในหตั้งรูปนนแดง ๒) รุงชน

วันที่ ๒๕ ไปทกาเดนเบอค เบ้นเขาออกเมืองวเอนนา กบอาชตุกุดตุวก

วกคอก เขาถ่ายรูปอกดำรับหนึ่ง ๒ รูปด้วยกัน ๓) รูปถ่ายแดงตรา

เซนต์แอนดรู เพื่อจะไปให้พวกรัสเซีย เจ้าช่างถ่ายรูปทำดงในแผ่น

ถวยมาตั้งพพต้องรูป จึงได้ตั้งมาให้รูปหนึ่ง ๔) ชนมต่าง ๆ ที่โต๊ะ

(๑) คือ แม่น้ำ Danube

เอมเปอเรือแตกไฮ้แตกน ^{๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕} เขาทำสำหรับท้อมเหวคน ^{๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐} ถาฉนจะกนกกตอง
 กนรูปเอมเปอเรือ ๓ กนรูปฉน พวกเราแตกพวกเขากท้อมกนเซนน ^{๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕} แต่
 ที่จริงไม่ตองกน ^{๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐} หยิบเอากำไวเท่านนกกพอ ๕) รูปถ่ายที่ฟลอรเรนซ์
 เหมือนกนแต่ยังไม่ได้ตั้งเขามา ฉายใหญ่ตองเด็กตอง ๖ หนังสือพิมพ์
 เขาตั้งมาให้ทเมืองเยนัว ^{๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕} มีรูปฉนให้แม่เด็กฉบับ ๑ กรมหลวงฉบับ ๑
 กรมตำรวจฉบับ ๑ ^{๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐} เจ้าพระยาอภัยราชาฉบับ ๑ สำหรับคุณเดิน ^{๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕} ทอน
 มัดมไปแต่รูปเก่า ๓ ^{๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐} ไม่อศจรรยอันใด ^{๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕} กบจดหมายลูกโตเต่าเรื่องไป
 ในการยุบตกวณวกคอเรยฉบับ ๑ ^{๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐} ทบนวนเวยนถึงเรื่องปริญช้ออฟเนเบ็ด
 เพราะฉนจดหมายไปให้ชอบพอกน ^{๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕} กตฉนจะคว่าไม่ทำตามคำสั่ง ^{๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐} แต่
 ที่แท้ไม่ใช่โทษของลูกเตย ^{๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕} ปริญช้ออฟเนเบ็ดชตระหนองค้อย่างยง ^{๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐} การ
 ที่จะคบคานนม ^{๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕} ไซการที่จะเขาไคงายเตย ^{๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐} ที่จริงลูกคตองแคตวเป็นอันมาก
 ไม่ใช่คนไม่ใช่หง ^{๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕} อย่าหิวเราะเยาะ ^{๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐} ฉนได้บอกเอมเปอเรือออกดีเตรยวณ
 วยุบตของพระองค์ท่านบหน้าจะให้มาช่วยกทรงพระปรีดาปราโมทย์มาก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ ปร.

สถานราชทูตสยาม.

ถนนแอสเบอน เลข ๒๓

ลอนดอน, วันที่ ๒๓ มิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้า ฯ

ด้วยข้าพระพุทธเจ้าได้รับพระราชหัตถเลขา ทรงเขียนทูลเกล้าฯ

ถึงวันที่ ๑๕ เดือนนี้ ได้อ่านทราบความทุกประการแล้ว มีความยินดี
เป็นอันมาก

ข้าพระพุทธเจ้าได้ขณมากครั้งลอนดอนแต่วันที่ ๒๐ เวลาย้าย เวลา
สามโมงครึ่ง ได้

วันที่ ๒๓ เวลาเช้าได้ไปเที่ยว ดฟภาค ที่ปริมชอออฟเวดส์ค็อกออฟ
๒๕๕ ๓ ๒๕๕
ยอก ค็อกออฟโคเบก ปริมชอออฟเนเบ็ด แดเจ้าองคองค็อกออฟยอก
นนเขามากอนเราตอบไป คนอื่น ๆ ก็ได้มาตอบเราแล้ว มาเองทงนน
เว้นแต่ปริมชอออฟเนเบ็ด

เวดากถางวัน วันที่ ๒๓ นน ข้าพระพุทธเจ้าได้ไปกินเลี้ยงกถางวัน
ปริมชอออฟเวดส์แเดค็อกออฟคองนออกโคเนาให้รู้จักกับเจ้านายต่าง ๆ คือ
ปริมชยเยนออฟด์วเคนนอร์เว ปริมชวดคมาออฟเคนมาร์ก แกรนคค็อก-
๒๕๕ ๒ ๒๕๕
เด็ชออฟรด์เซย ปริมชอดเพ็ดค็อกออฟแซกชโคเบกเป็นคณ ดูท่าทาง
ต้นทต้นนมค ปริมเชดส์ค็อกออฟเวดส์คมารบตั้งควยอย่างค ครัดถามถึง
๒๕๕๓ ๑ ๒๕๕
พจระวาอยู่ทไเหน ข้าพระพุทธเจ้าทูลว่าตามเด็ดจทตหมอมอยู่ ปริมช
ออฟเนเบ็ดกได้เฝ้า มาพูดควยแเดะตั้งกาดของเด็ดจนาโค ให้ ข้าพระ-
๒๕๕ ๑ ๒๕๕
พุทธเจ้ายังไมทนโคคูกนนานกคเินไปเดย ข้าพระพุทธเจ้าเทยวโคจบบองค
๒๕๕ ๑ ๒๕๕
กไมโคไรโค เดยไมโคเนาให้รู้จักกับปริมเชดส์ เมอเดยงนนข้าพระ-

พุทธเจ้าไปนั่งโต๊ะเดี่ยวกับดุกออพยอก   เขาบอกวานงทไหนักไคปรินช
 ชาต้ออพเตนมาร์กแกพาไปนั่งโต๊ะนน   เพราะแกอยากจะคุยด้วย   ถ้าม
 ด้งเรื่องพระ   บอกว่าเสียใจที่จะไปเสียจากเตนมาร์ก   แต่ถ้ามถึงคุณพน
 ไคคุณเคยกนมาตงแต่ไคอยู่ทโรงเรียนทหารเรือด้วยกัน

เมื่อแล้วไคไปประชุมดูบบุหรืแต่คุยกันในห้อง ๆ หนึ่ง   จนกวัน
 ด้จออก   พวกเจ้านายเขาไปเฝ้าจุบพระหัตถ   ข้าพระพุทธเจ้าไคถวาย
 พระราชหัตถทูตหม่อม   กวนครัดทกข้าพระพุทธเจ้าต้องตามคำ   คคือถ้าม
 ่วามาแต่เมื่อไรเป็นคน   เมื่อพวกเจ้านายเฝ้าหมดแล้วถึงพวกทศพิเศษ
 แล้วถึงพวกแขก   แล้วก็เป็นอนจบงานกต่างวัน

๒๖๒   ทานเจ้าพนักงานญิบุนนอยูข้างจรชน   คคือ   เดกนคเดี่ยว   เคยกว
 ข้าพระพุทธเจ้า   แต่เป็นผู้ใหญ่แล้ว   แต่งควเป็นทหารเรือดาบสั้นเกือบ
 จะเท่าดาบมีดขบแม่ของกฤษเทานน   จนปรินชชาต้ออพเตนมาร์กแก
 เรียกดาบคกตา   เป็นกรชนกน

เวลาเย็นข้าพระพุทธเจ้าไคไปกินเลี้ยงทวง   เวลา ๒ ทุ่ม ๕๕   มินค
 ข้าพระพุทธเจ้าไคจุงเอ็มเปร์ตัสเฟรเดริก   ไคนั่งโต๊ะเดี่ยวกับกวน   ข้าง
 ขวาของเอ็มเปร์ตัสเฟรเดริก   เวลาเดยงนนเอ็มเปร์ตัสไคครัดถ้ามข้าพระ-
 พุทธเจ้าถงทอย   การเด่าเรียนแต่ะอนอย่างหนง ๆ หนึ่ง ๆ   คคือ   มาอยู่
 แต่เมื่อไรแล้วเป็นคน   แกรนคคัสเซต้ออพเฮตัสนงคคือข้าพระพุทธเจ้าไป
 ไคคุยกับข้าพระพุทธเจ้าอย่างถนถนหมคมาก   ถ้ามถึงพนองวามอยู่ไคองค
 ด้นคกน   แต่ถ้ามว่าอายุเท่าไค   เด่าเรียนเป็นอย่างไร   ข้าพระพุทธเจ้า
 กคอบทกขถถาม   แต่พูดกนเรื่องแต่เรื่องอน ๆ   อกหลายเรื่อง   เมื่อ
 คนเหนือจบแล้ว   อาชคูกเพอริคแนนคคือออฟอดัสเตรียไคถูกชนเรียกให้คม

ให้พรกัณฑ์ แดงเมือกนดุกไม้แดงกัณฑ์ตั้งไปไนริเซปชันรุม ข้าพระพุทธ
 เจ้าจงเอ็มเปร์ดส์เฟรเดริกไป แดงกัณฑ์กัณฑ์แพแดคยกัน ปรินเซดส์
 ออฟเวดส์ไคทรงนำให้รจกกบคส์เซดส์ออฟเซกซ์โคเบก ๆ ถ้ามถงเวอง
 เด็ดจรัสเซย วาจะเด็ดจเมื่อไร ข้าพระพุทธเจ้าทุดวาเมื่อเด็ดจบูดาเปดส์
 แดง แดงข้าพระพุทธเจ้าทุดคววข้าพระพุทธเจ้าจะได้ไปดวยเหมอนกัน
 แกรนคคกเด็ชออฟร์ดส์เซยถ้ามข้าพระพุทธเจ้าว่า ทุดหม่อมจะเด็ดจมอด
 โค้วหรือไม ข้าพระพุทธเจ้าบอกวาจะเด็ดจ ทานแกรนคคกควาหวังใจวา
 คงจะได้เข้าไนเร็ว ๆ น

เวดาประมาณ ๕ ทุ่ม พวกด้วตของเจ้านายแดทุดพิเค็ชได้เข้าเฝ้า
 กัณฑ์ ทานเจ้านายนำหน้าเขาไปก่อนแดงกัณฑ์ไปยนคอยทุดชานชอพวกด้วต
 ของคัว การใหญ่ขนาดวาจะหมด ช่างนำคัจริง ๆ เครื่องแต่งคัวแปดก ๆ
 กัณฑ์ พวกนายทหารแซกกัณฑ์เดเขาเฝ้าคัว แดงกัณฑ์เด็ดจชน พวก
 เจ้านายไปกินอะไรนคหน้อยกอนจะกลับ ไนที่ไปกินนนแกรนคคกเด็ช
 ไคเนาให้ข้าพระพุทธเจ้ารจกกบแกรนคคคส์เซดส์ แดงคางคกคางกตบ
 ไปทอย คินวอนนข้าพระพุทธเจ้าคคจะไปคยกับปรินชออฟเนเบดกเพเดย
 จบองคัไมใครไคเดย ประเดยวไปโน่นประเดยวไปนั เป็นแต่พยก
 พยคกัณฑ์ห่าง ๆ เทานน ข้าพระพุทธเจ้าเดยใจนคทไมไคคยกันมาก
 แดปรินชเซดส์กเดยไมไครจกกัน แต่ข้าพระพุทธเจ้าจะคองใจหาชองพบ
 แดคยกันให้จิงไค คงจะไคพบกนออกไมชาเป็นแน่ ข้าพระพุทธเจ้าไมยอม
 กิฟอปป* การทจะไคด้นทนากันเดย

วันที่ ๒๒ เวลา ๕ โมงเช้ามิให้ใหญ่ ข้าพระพุทธเจ้าขมาไปข้าง

* Give up = เลิกสู้หรือหมดความพยายาม

ข้าพระพุทธเจ้าได้ใจเป็นอย่างยิ่งที่ไม่ได้ทำตามพระราชประสงค์ให้
 เคมท คอผูกไมตรีกับปรินซ์ออฟเนเบ็ด แต่ข้าพระพุทธเจ้าจะตั้งใจ
 ดันทนากนออกให้จนได้ตองจบองค์แก่คุณให้ได้ ข้าพระพุทธเจ้ามีความ
 ระวังถึงทุกหม่อมมอยุมได้ขาด แदनบวณไปเช่นคบีเตอร์สเบกอยู่เด่มอ

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ขอเดชะ

(พระนามาภิไธย) มหาวิชราวุธ

ที่ ๓๒

เมืองบุดาเปสต์ กรุงฮังการ

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยคุณขอทะเลด่างเรื่องอก เวदानพอกนขาวแฉวณข้างไม้ม

ความด้อยจริง ๆ เพราะความคิดถึงบ้านเหลือที่จะอดกอดน ให้

รุ่มร้อนในอก เกรงจะฉุนเคาะ คองคองดัดอารมณ์ คาชนคเป็นทตง ยิง

ระงับไม่ลง ยิงรอนยงกนอะไรคองบอกคองทำเอง จนบ่นคบคบเคมท

เกือบจะคอบหนงด้อทานเด็ก ที่ไครับวณทเชอว่าไม้อดบาย เพราะพันไป

จากอากาศทคอาหารทค รวมเป็นดงไปอยู่ไนกระโถน ว่าฉนคเหมอนกน

พันมาจากทคสารพดจะคดงมาอยู่ไนกระโถน อยากกคบเคมท

เหตุทเกิดนหมทงคทงราย คอเชารบรองวณนมนข้างฉนคฉน

ด้อยจริง ๆ ทำเชนเรารบ ซารวดทบางปะอิน ราชฏรแห้รวงชาวมาให้

เป็นคณ อาหารทกนคเป็นแกงหมูคมยา ทำให้นคถึงบ้านถึงดุกถึงเมย

จนคองบ่นออกมว่าด้อยจนคคถึงบ้าน ด้อยข้างรายนนไครับหนงด้อ

แม่เด็กคบบท ๑๘ ท ๑๘ เฉพาะเรอองดุกเจบ ทงรว่าหายแฉวใจคอมน

เหยวแห้งหบดงไป เหมอนคอกไมทกาดงฉคกาดงบ้าน เอานารอน

มาควกคดง งวงเหมอนจะหคบดงไป พนคไมคไรจะคคได้ เพราะมน

ประจวบคนคองน มเวดาคองชวโมงเทานนจาคองจบท ถ้าไมเชยนเคยวณ

คองไปอคทคไมฉนค เขาจะด้อยใจ ไมรู้ว่าจะพูคอย่างไรคให้พอกบทใจนค

ไนเวदान ฉुकคถึงแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ที่ ๓๓

โฮเต็ลฮังกาเรียน บูดาเปสต์

วันที่ ๒๘ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันหาความดีไม่ได้ ด้วยไม่มีเวลาดูแลอยู่กับตัวเลย จะ
เขียนไม่ไหวแต่หนังสือเพียงโทรเลขก็ไม่ได้ เพราะเหตุที่โปรแกรมมัน
กะเต็มเวลาเต็มหมด ตัวดีก็แก่เป็นคนไม่อ่านหนังสือ แต่ไม่เขียน
หนังสือถึงใครในโดกน ต้องการแต่เที่ยวไป เขากะมาอย่างไรแก่
พอใจเช่นนั้น ครนขอคตมหนักดงพมพเดี่ยวแล้ว คอยคางมหนักดาง
เหตวให้ด ต้องไป ครนไปไม่เห็นมอะไร มีแต่ไปนั่งกินเหล้ากับหยอก
ผู้หญิง ซึ่งฉันไม่เห็นความน่สนุกหรอมันเป็นความรู้อะไร รีบกลับมาเดี่ยวเร็ว
ตัวดีก็เล่าอายุพวกเหตวนนุกมาพากันว่า โกรธขงอะไร อธิบายกันจนคอ
เกือบแตก ว่าเห็นอยแดงจะเขียนหนังสือก็ไม่พอ แต่ค่าเวลาดอธิบายทั้งหมด
เวลาที่จะไดเอนหตงหรือแต่เพียงจตรายวันก็ไม่ได้ กดบ ๒ ยามจตรายวัน
แต่เขียนหนังสือบางอาบนานอนกว่าจะหตบ ๘ ทุม หรือ ๓ ยาม ต้องคน
ไม่เกิน ๕ โมงเช้า แต่งควกินข้าวในช่วโมงเดียว ต้องเที่ยวเตร็ดเตร
ไปจนบ่ายโมงหนึ่ง ทำพชกินข้าวจนบ่าย ๒ โมง แต่จะไปห้องน้ำก็ไม่มีใคร
ทัน ต้องไปอก กดบยาคาหรือทุมหนึ่งพอเปดยนเครื่องแต่งตัว กินข้าว
ทุมครึ่งจน ๒ ทุมครึ่ง พกพอสักครุเดียวเท่านั้นต้องออกจากบ้านยามหนึ่ง
ไปกินเหล้าเกยวผู้หญิงไปจน ๒ ยาม วนไปเช่นนั้น ฉนคนเดียวต้องทำ
คนอื่นเขาอยากไปก็ไคหยุดเดี่ยวไค ตัวดีก็กดบมาแดงไปอกจน ๘ ทุม
๓ ยามกดบ นอนจนบ่ายโมงหนึ่งดูกชนกินข้าว แดวบางทกไปบางท

ไม่^๒ต้องไป ^๐จน^๑คำ^๑จึง^๑ออก ^๑คิด^๑เกิด^๑ฉัน^๑ทน^๑อย่าง^๑ไร^๑ได้^๑ ^๑ฉัน^๑แต่^๑ย^๑คน^๑
 ก็^๑เพราะ^๑เกิด^๑มา^๑ไม่^๑ม^๑ก^๑าด^๑ง^๑พ^๑อ ^๑แต่^๑ม^๑ค^๑ว^๑า^๑ม^๑อ^๑ย^๑า^๑ก^๑ร^๑อ^๑ย^๑า^๑ก^๑จ^๑ำ^๑เก^๑ิน^๑ไป ^๑แต่
^๑ร^๑ก^๑เม^๑ย^๑ร^๑ก^๑บ^๑า^๑น^๑เม^๑อ^๑ง ^๑ร^๑ก^๑พ^๑ว^๑ก^๑พ^๑อ^๑ง^๑ใ^๑น^๑บ^๑า^๑ง^๑ก^๑อ^๑ก^๑ม^๑า^๑ก^๑เ^๑ิ^๑น^๑ไป ^๑แต่^๑ม^๑ท^๑น
^๑ค^๑อ^๑ง^๑ค^๑อ^๑เ^๑า^๑ด^๑แ^๑ว ^๑ท^๑ั^๑ต^๑ญ^๑ญ^๑า^๑ว^๑า^๑จ^๑ะ^๑เช^๑ย^๑น^๑อ^๑ะ^๑ไร^๑ไป^๑ไม่^๑ด^๑ำ^๑ร^๑ะ^๑จ ^๑เม^๑อ^๑ว^๑า^๑น^๑น^๑เ^๑า
^๑ท^๑ง^๑ห^๑ม^๑ด ^๑เ^๑ห^๑ต^๑อ^๑น^๑ง^๑มา^๑ใ^๑น^๑ร^๑ถ^๑ไฟ ^๑๒ ^๑ค^๑น^๑ก^๑บ^๑ห^๑ม^๑อ^๑จ^๑น ^๑๒ ^๑ย^๑า^๑ม ^๑ค^๑น^๑อ^๑น^๑อ^๑น^๑ท^๑ง^๑น^๑
^๑ห^๑ม^๑ด^๑เว^๑ด^๑า^๑ด^๑แ^๑ว ^๑จ^๑ะ^๑ท^๑น^๑พ^๑อ^๑ไป^๑ด^๑ั^๑น^๑ก^๑ร^๑ร^๑ม^๑ใ^๑น^๑เม^๑อ^๑ง^๑น^๑เ^๑า^๑น^๑น

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ที่ ๓๔

โฮเต็ลฮังการี เมืองบูดาเปสต์

วันที่ ๒๕ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยเมื่อก่อนจะไปแข่งมา ฉันทัดเขียนหนังสือต่อศกวดเค็มทน
เพราะมันเป็นเวตาพนเดี่ยวแดงแจเค็มท เวदानบาย ๔ โมงฉันทนกดับ
มาจนได้ โช้แต่เท่านั้น ได้โปรดต่อกับเกานฉหนังสือซึ่งเป็นทปรักษา
ของเจ้าแผ่นดินด้วย ในการทตองกล่าวโทษโดยไม่รัดท บดินได้
เวตาว่าง ๒ ชั่วโมง จะเขียนหนังสือบ้าง ระวังกายเพื่อต่อชวดบาง
ฉันทเป็นคนทำงานมาตงแต่เด็กจนโต ถ้าเป็นแค่ต่นุก ๆ อยู่แต่มอไม่ได้
ทำงานเลย รุทความันไม่สบายเดี่ยวจริง ๆ เมื่อยไปหมด เซ่นกับ
กินของทหวานหรือมันเกินไป พุดนไม่คิดจะอวดคเดี่ยว ถ้าแม่เด็ก
ฟังดูคงจะเซอ เพราะเคยรุว่าฉันทเป็นมนุษย์อยู่อย่างไร แต่คนอน
เขาคงว่าอวดค คนทเขาอยากเทยวเขากเห็นฉันทหงเมย อยาก
แต่จะพุดกับเมย ฉันทไม่ปฎิเสธ ว่ารักเมยอยู่ชางจะเหตอเกิน ไม่อยาก
ไปเทยวดมรอยคณฝรั่งเลย อักอย่างหนังสือพงคยินเมอคนน ตาหมอ
บอกวาทามทแกเห็นเองเห็นฉันทภูมิ มีโช้จองหอง ดิคนไฟ มากกว่า
๑๕๕ (๑)

อยู่ในบางกอก ผิดกับไปยาวามาก พวกฝรั่งมีเยเนราดแอบบีดูดี ที่เป็น
สมุหราชองครักษของเจ้าแผ่นดินอิตาลีเป็นคณ ได้ก่ดวกับแกเองว่า
เจ้าของท่านชางประหดาจิตใจเราเดี่ยวจริง ๆ ดูเหมือนเคยมาอยู่ในยุโรป

แต่เที่ยวไปมาในคอกต่าง ๆ นานมาแล้ว เพราะไม่เห็นตักใจหรือกระดาก

๒๖๙

ใจ ไม่เห็นทงอันใดเหมือนคนที่ไม่เคยเห็นจะทง ดูเหมือนอยู่กบบ้าน
 ของตัวเองทุกแห่ง ไม่เห็นผิดกับเจ้านายของเรา แต่ยงทำให้คน
 เป็นทรกมาก ด้วยมกรยาอ่อนหวาน แต่มดง่าให้คนเป็นทเกรงใจ
 ดูอันใดเหมือนกบหนึ่ง ๆ กตณเอาไวได้หมด ช่างผิดกนกับข้าราชการ
 ตามมาแต่จริง ๆ ดูเขาไม่ดงเกตอันใด แต่เขาคนดงทงามที่ดงก ถึง
 เจ้านายเรากไม่พอใจ เพราะดูกรยาเป็นเด็กหลุดหลุดไป ค่ำอย่างน
 มีเป็นอนมากทกต่างกน ฉนพงจะมากถูกคเตยนเป็นครงแรก โดยไม่มี
 ความผิดอันใด ในศวเตยครงเตยวทน เพราะไม่ไปที่แคะดะมี ซึ่งเขา
 บอกเด็กแต่วเทานน แต่คนไทยทงหมดไม่มีใครชอบใจในความประพฤติ
 ของฉน แต่เห็นอยหน้ายในความด่าบาคทตองคคตามฉนไปในที่เป็น
 พระราชพิชไม่พงใจ ไม่พอใจในการที่ฉนไม่ไปในที่ดอแหนดมซึ่งฉนไม่
 ชอบใจ จะมมทควรยกเวณใดคนเตยวแต่พระยาพิไชย คน ๆ นคตง
 ทงความฉดาดแม่หย่า ความอดทนต่อความด่าบาค เป็นคนทมความ
 จงรักภักคเฉพาะศวฉนจริง แต่เป็นคนมดคดมปชญญะทมารอนใดอนหนง
 จะประจัญไม่ชนะ ฉนมความยนคตงทมคนเช่นนอย ฉนยงไม่ชม
 กับใคร หรือไม่ได้ให้ศวเตยด้วย เตยแต่พูดภาษายังไม่ได้ เตยวท
 รุมากแต่ว เวณแต่พูดเขาประโยคไม่ได้เทานน ถารุภาษาองกฤษแต่ว
 จะคเป็นอย่างยง เพราะเขามนคตงก ฉนจะจบหนงดอนเตยท เพราะจะ
 ปนกับหนงดออนกไม่ควร ด้วยจะให้คนพงทวไปไม่ได้ แต่จะให้
 กรมหดวงแแตกรมดาร์งดูไม่มีความรงเกยจ

พระยาธิบดีคุณน ความมอดต่ำหะหาเปรียบไม่ได้แล้ว การเขื่อนแซ
 กไม่มี เป็นแต่มาดังเกิดไต่อย่างหนึ่งว่าแกเป็นไพร่ คือถ้าจะจตรางาน
 อื่นใดในการภูเขาดอกกา การเพาะปลูกโก่นสร้างแกทำดิ้นสู้ไม่ได้โดย
 แต่ถากการในราชสำนัก การคิดเดวอย่างละเอียดแล้ว แกทำไม่ได้
 ที่เดียว เป็นความจริงอยู่บางตั้งบางอย่างแกไม่เห็น แต่ที่เห็นก็ว่าไม่ถูก
 หรือเห็นโก ๆ เพราะดูเขาคนชนสูงขึ้นไปทีเดียว แดความเห็นตั้งที่ต่ำคัญ
 เป็นไม่ต่ำคัญ ตั้งไม่ต่ำคัญเป็นต่ำคัญ ตั้งเกดละเอียดในของที่ไม่ควร
 ได้ใจ ไม่เห็นเลยในสิ่งที่ควรจะได้ใจ ชอบกตแท้ ๆ ที่เดียว การ
 แต่งรายงานฉนคองเขาจาเอาเองทงหน เพราะฉนหนการเขยนฉนวนของฉน
 ฉนคองฉนวนมากนั เพราะรายงานพระยาธิบดีเป็นหลัก รายงาน
 ฉนเป็นฝอย มีเวดากที่จะเดาควยปากไต่ ถ้าไม่มีของพระยาธิบดีแล้ว
 ฉนคองคองมรบ เห็นจริงตามคำกรมดำรงว่า พระยาธิบดียังแต่เป็น
 ชนคนใช้หาดีเขาไม่ได้ แต่จะเป็นนายนั้นเป็นได้แต่เป็นอย่างไร ๆ ไม่ใช่
 หัวให้แทนตัวไต่ทวไป แต่จะหาเปรียบเขากเป็นอนยากยงนั นั ๆ มา
 แดวมนแฉนที่จะฉดคใจ ควยคนเราไม่คพอไซแท้ ๆ แต่เจ้านาย
 ฝรั่งไม่มีวิเศษอะไรเลยสู้เราไม่ได้แท้ ๆ ฉนคองฉนวนถ้าความคิดเจ้านาย
 เราอยากเป็นเจ้าฝรั่งมากนั รุณหตงนากฉนวนจะเดวตงไปมาก แต่
 ฉนคองใจไว้วางจะฉอนให้ถูกทงปวงรุคความจริงอนนให้จงได้ คิดถึงจริง ๆ
 ไม่คองพชเดย ถ้าฉบพยานหมอจะบอกคมาก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาดงกรณ ปร.

ที่ ๓๕

โฮเต็ลฮังการี เมืองบูดาเปสต์

วันที่ ๒๙ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๖

ถึงแม่เด็ก,

ควณณต้นหวงเดี่ยวเดี่ยวในการที่จะเขียนระยะทางบอกมา แต่จะ
 ต้องย่อตามภาษาอิตไม่ได้อะ เมื่ออยู่ในวเอนนา วันที่ ๒๔ ได้เห็นเครื่อง
 ทรงเอมเปอเรือโบราณแต่ครึ่งชาติเม้น แดมงกฎทุกวณน กบทางเครื่อง
 กำต่าง ๆ ของเอมเปอเรือ ดูเขาใช้พัดอยโต ๆ มาก แต่ทำฝีมือดี
 แต่ไม่ยกงามเหมือนของเรา เครื่องแต่งตัวเอมเปอเรืออยู่ข้างงามมาก
 เพชรเม็ดโต ๆ มีเพชรดำรับหนึ่ง มรกตดำรับหนึ่ง ไช้มุกดำรับหนึ่ง
 แต่ทับทมมนไม่ไช่ทับทมแท้ เป็นอายพัดอยดีแต่งอ่อน ๆ ที่เคยเห็น
 แต่จะชวาทไหนนิกไม่ออก เขมกตดอกเม็ดหนึ่ง โตดักเทาถนนด้วยชางาม
 โบราณ ๆ แล้วไปคุดมา เป็นคักโตม้หดคาเซ่นวง แต่ข้างใน
 เป็นด้นามมา มาพณฐ์ดเปญชากอหนา เหมือนมาเรามนหดคแท้ ๆ
 ดับพณฐ์มา ๓๐๐ ปีเศษ อยู่ข้างจะทรงเหวมมากกว่าไม่มทไหน ฉนชม
 เขาเมอวณจะกตบมาบอกประทานควหนึ่ง ฉนข้างหนักใจกตวจะไปตาย
 เดี่ยจริง ๆ จึงได้โทรเตชให้แม่เด็กพุดกับพระยาเทเวศร์ จะชอกน
 รอยชงกไม่ชาย หวงกนเดี่ยวต้นคาราดแล้ว ไปคุดมวเซียมเห็นอยจะชาดใจ
 มเรื่องอาวชกับรูปเขียน ค่องของคไม่เด้า เย็นไปคินเนอทเซ่นบรณชง
 เอมเปอเรืออยู่ เด็ดจตงมารับถึงกระโต พาไปนั่งโตะทรงพระอชยาศัย
 นนเบ้นทสุดแล้ว ชอบต้องเงาหวด แล้วจคหวดไม่วากบจานชอนมด

อะไรไต่ทงพน แดวชนรถไปเที่ยวด้วยตัวฉันไปต้องคนกับเอมเปอเรอ
 แต่พูดกันไต่ ฉันพูดอังกฤษคำเรื่อยไป เอมเปอเรอพูดเยอรมันคำเรื่อย
 ไป ไต่ไปบ้างพอเข้าใจกัน ไต่เห็นเรือนปลูกต้นไม้แถว มีคนปาดมเป็น
 พน ๓๐๐ บี้แถวมนยงไม่สูงกว่าคนหมากในสวนเรากันมากน้อย เพราะ
 ปลูกกระถาง แดกด้วยไม้งามมาก ोनกระหนแเด ดินเชิงจัด แด
 ด้วยตัวจืดหมัดจืดดแเดมด้วยมาก เวณแต่ข้างอยู่ข้างจะน่าเดียดใจ ข้าง
 พงชนายยาวกว่าคืบไปชอมาแต่อนเคยสูงตั้งคอกคอกคืบ บอกว่าอายุ
 ๖ ขวบ เชอกันค่นครทธา ฉันเถียงว่าข้างหกขวบอะไรชนายมันจะยาว
 เทาน เอมเปอเรอเชื่อว่าคงถูกเขาหุดอกชาย กัดบมาค้ำ ไปที่เขาคงเป็น
 ที่คนไปเที่ยว ทำเหมือนเมืองเวณด์ ฉันออกแเคดง ๆ อยู่ แต่ผู้กากบ
 เขาว่าไปได้ ไปพบอาชคูกดุคจิงต้นหวดก คนแน่นเต็มที ถูกวนเขา
 ขวางคอกไม้กัน ผู้หญิงมันขวางบางมันตั้งให้ใหม่อบ้าง มากจนมีคน
 อัจฉา บางคนเขามาเกยวเอาตรง ๆ ตั้งไม้ให้ลมเป็นค่น ฉันภูมิ ๆ
 หนอย มนยงทงมากเดียดกว่าคนทเดนด้วย มพูดโดยมาก กินอะไร ๆ
 แดว ไปนั่งดูละครนคหนึ่ง ดูเขาเดนจัด ๆ กัดบมาจางบกผาเซดหน้าท
 ตั้งเขาไป มนบักเร็วไม้คองมแบบ ดูแต่ตายมอเทานน
 วันท ๒๕ ไปร้านเครื่องแกว ชอเครื่องแกวแเดวกัดบมากินชาว
 เอมเปอเรอมาไม่บอกให้รู้ตัว ฉันกาดังไปห้องหน้า มากอยอยู่แเดว เด่มอ
 ใจไปคบบประคูปอก ออกมาได้เดื่อพดางขอโทษพดาง เดยชอบกอดชมว่า
 ฉันได้เดื่อพรอกโกศด้วย นังพูดอยู่เป็น ๒๐ มินิต ตั้งเกดได้ว่าออกชอบ
 ฉันมากชน เวดาบ้ายอาชคูกดุคจิงมาพาไปกาเดนเบ็ก ทางโกด ไป
 กินข้าวกันแท้ แต่ส่นุกโก ๆ มีรูปถ่ายฉันตั้งเข้าไปด้วย

๖๒ เอมเปอเรอเข้าไปรับในห้องนั่งเล่นที่หน้าตึก ไปที่โต๊ะชั้น
 บนถั่งวามาย้อยน้อย ไม่ได้ดูอาดแหนดเป็นคณ คกตงเห็นว่าความที่
 ดือว่ายากแเดอะไรต่าง ๆ เป็นความหนักของพวกเยอรมันตามปรกติ
 แต่ไม่มีใครเคยเข้าชิดชมกับเอมเปอเรอ เพราะคนที่อยู่เช่นหอดวงค์ด
 ยุทธกเคยเป็นแต่คนเดว ๆ จึงตกใจมาก แต่มีความจริงในนบาง
 ดูเหมือนเอมเปอเรอกับเจ้านายไม่มีใครชอบกันนัก เพราะเจ้านายเหต่า
 นนเป็นเจ้านายเกินไป ไปคนละไม้ กระโดดกระโดนไม่กดวักัน เกะกะ
 ภาเป็นของเราก็ดูดดูล่าวอย่างแต่ก่อนได้ มกนเหต่าเดินผู้หญิงกระทำ
 ปาณาตบาตเป็นพน ไม่เห็นใครทำอะไรเป็น ทหารก็ไม่มีใครดี
 เป็นพดเรอหนักทำอะไรไม่ได้ ฉนเป็นเจ้านายอยู่อย่างนั้น ดูไม่ควรเอา
 เป็นแบบเป็นอย่างเดย ฉนออกจากวเฮนนามาถึงนเวต่าบาย ๔ โมง
 ตมเดาตงเครองหง มนทาคหัทเปรียบไม่ได้แต้ว จะหาอะไรให้เป็น
 ของผู้หญิงไม่มี นอกจากฉากกับกรอบรูป นกอยากจะทำกระเป่า
 หมายกัหมตบัญญัติ ไม่มีเวตาแแต่ไม่มีใครจะใช้คองเด็ก

ไปรแกรมทนมชอบใจฉนมากอย่างเดยว แต่ไปดูที่นาหอดวงเห็น
 วัชประตัมมา งว หมู แทะค่าง ๆ เขาประตัมขายทงนน ชายเอาเงิน
 ใช้ราชการแผ่นดินด้วย อดหนุนราษฎรให้หัดค้วพาหนะง่าย แตะได้
 คดด้วย แนะนำในการเพาะปลูกด้วย วิจารณ์ขอดกเป็นการหน้าทของกรม
 เกษตรากรแท้ทงนน แต่ตองงคค้ำทงทำให้เป็นทานหรือเป็นพระเกียรติ
 ยศ เป็นทำให้เจริญประโยชน์หอดวงด้วยประโยชน์ราษฎรด้วย เป็น
 สัมมาอาชวะเทานน คองเตายาวหนอยถึงจะเข้าใจ นอกนนเป็นเรื่อง

ไปเที่ยวกันเหตาทะเยวผู้หญิง ซึ่งฉันไม่ออกสนุกอะไร ไม่เดาแล้วทั้ง
 จวนเวลาดินเนื้อแดงเขียนมามากแล้ว ก็ออกเห็นอยจจะตองของตเท่านั้น
 ที่ เรืองตราออกมากเต็มทีเห็นยวไม่ไหว เป็นเชื่อได้ว่าในคราวนี้เป็น
 ไม่ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ คอง

การที่ฉันเขียนหนังสือเป็นทเบอหน้ายของคณอนเต็มที แต่ข้าง
 เป็นไร ฉันหงเมย ไม่ใช้หงผู้หญิงที่ไหน

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

๒
ที่ ๓๒

พระราชวังตาเซนกี้ เมืองวอซอ

๒๕
วันที่ ๓ กรกฎาคม ร.ศ. ๓๓๒

ถึงแม่เด็ก,

ฉันออกมาจากบตาเป็ดคแตกนหน รถไฟเป็นรัถกรรมตา ๒ ทนหน
ไม่สบาย เทไปข้างหนิง ไค่นอน ๓ ชั่วโมงเท่านั้น พอ ๔ โมงเศษ
เข้าแดนโปแตนต์ เจ้าเมืองรายทางมารับแดดตามมาตั้ง อักตเตชนหนิง
จะถึงวอซอ แอดมิราตอาตันนิฟ เป็นราชองครักษ์แต่ครองพระ เจ้าปู่กบปรีนช
ชอบแดนดักแด้ระอก ๒ คน กบตงกรมท่ามารับ เป็นคนดวนแต่เซอง ๆ
๒๒ ทงหนน ต้องแต่งทหารมาคอดอดทางรอนเคมท เปดยนเคมยค้ก่อน
๒๗๓
ถึงวอซอ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖
เป็นคนเก่าเคยไปทัพ ไค้คราทหารตั้งกว่าเอมเปอเรือทตาย กบขุนนาง
นายทหารผู้ใหญ่ได้แกรนคครอดส์ดัก ๒๐ คน พดเรือนแกรนคครอดส์ดัก
๓๒ คน นอกนหนนมากเหลดอนบ ทหารการคออพออเนอก่าปะนท ๓ แต่ข้าง
๒๗๖
เดออกมาราวกบยกษ มยนบาญชทหาร เดินตรวจทหารแด้ ทหาร
เดินผ่านหน้า มนเป็นทหารแตก หักจริง ๆ เดินกาวยาว ๆ งามทัดค
๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙
นำคนให้รู้จักแดงขนรถกบเจ้าเมืองมาทวงตาเซนกี้ วงนไมไซท ฮาห
ออพเปอเซยมาอยู่ เป็นวงใหญ่กว่า ตั้งอยู่ในกตางตระคต้ายบางปะอิน
๒๘๐
เป็นที่คุด พิงซ่อมแด้วใหม่ ๆ สำหรับเอมเปอเรือ จะมาในการซ่อมทหาร
๒๘๑
บหน ทหารหน้าตามถงรอยหนิง เป็นพวกคอดส์ดักทหารแขกทเป็นยอด
๒๘๒
ทหารของรัดเซย ทหารรายทางมีเวชยเมนคของเอมเปอเรือออกตเควีย

แด่เยอรมัน คนมันข้างโตนี้กระไร เร็วเม้นต่อนอก ๒ แด่ทหาร
 มา ๒ เรชยเมนต์ คนราว ๕ พัน ทอดเตรียไซไบโอคเดี่ยบหมวก
 ทัชไซให้สูรากันตอดด ๆ แถว เดี่ยงมันข้างกักกองเดี่ยกระไรเดี่ย
 กนชาวทงเคมยศเดี่ยไปคุดะครเด้นดวรรคเดี่ยจริง ๆ กัดไกไม่มีแต่เค้น
 แด่ร้างามเดี่ยจริง ๆ เดี่ย รมไปไม่ไหวตองยอมว่าเดครเราง่ายกว่ามาก
 มุหญิงคนหนังกาดงหูกันใหญ่เป็นคนราวดี เมื่อกนออกโรง ถูก
 นายรถไฟคนหนังกมากมุหญิงไม่รัก พอบิตมานกเอาบั้นยงหัวตวตาย
 ในโรงเดครนน แต่ทจริงไม่ส่วยกว่าเมยพระยาชตยทชเมื่อกาดงดาว
 แด่กรยามนคันทานนเอง คณตองชอบใจจึงไคเห็นไคดี วนนตงชุม
 จุดไฟตอดททาง ที่ไปมีคอกไม้เพลิงควย การรบบรองหูกเคมท เขาว่า
 รบตั้งว่าให้รบให้เหมอนกบเอมเปอเรืออดเตรีย ไปรแกรมตงโต
 แต่ให้ถวายนทอดพระเนตรตามแต่จะเดออก ใคร ๆ บอกหมตว่ารบตั้งว่า
 จะแทนคุณให้ถึงขนาด เพราะเอมเปอเรือ เป็นคนมกคณญูรคณคน
 ยงนก

ในลั่วนราชการกรมท่าคนทมาไคพุดกบพระยาดุริยาชนเองว่า ความ
 ด่าปากกบฝรั่งเคัดคองจะเบาบาง คณจะรบตั้งอะไรกบเอมเปอเรือคองจะ
 เป็นพระราชชระทงนน เวदानกาดงปดม การทครมตรอมมาแต่คณ
 นปดตเปิดองไปเป็นอันมาก เห็นจะไคนอนหดบดบาย พรูงนจะตรวจ
 ทหารแต่เขาหมนหนงจงชอนอน

ผวทรักของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ ปร.

ที่ ๓๓

ลาเชนกี เมืองวอซอ

วันที่ ๒ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันรู้สึกว่าคุณณเวรฉันกรรมพินทุทุกขแต่ได้มาอยู่ในหมู่
ผู้ตงหดายในเมืองนี้ ไม่ต้องรอรองหาเวดาที่จะเขียนหนังสือ เกาจน
เยเนราด พระวงศ์เธอ ปรีณชอมาเคนล็กเองเป็นยุคะเวดาให้ฉันว่าง
ตงแต่บาย ๒ โมง จนบาย ๕ โมง ถ้าหรับจะ ได้เขียน หนังสือ เข้าไป ถึงแม่
เด็กแต่รู้บาด คุณเกิดจะไม่ให้ฉันชอบคนที่เป็นผู้ค้อย่างไร ผู้ตโกหราน
ของเราได้ไม่ได้เพราะไม่เคยมีชระอะไรในโลก เป็นแต่กิน ๆ เทยว ๆ
เล่น ๆ นกตงเวดาชระไม่เป็น ถูกเขาอกบอัยไพร่ ๆ พดกน เกอบตาย
เห็นเป็นเถนหรือเป็นบาททาชระ หากความฉันกมิได้

เมื่อคนนกดบมาแควกวนกันไม่จบ จนแปดทุ่มสว่างแควจงได้นอน
พเอิญเจ้ากรรมหดบายาก แต่หดบต้นทกว่า ๕ ชั่วโมง ตองคืนแต่ ๓ โมง
เข้า แต่งครังยศไปรถ เขาจะจะให้ไปกับสัตว์ตแต่เกยงแต่คงไม่
แคว แควห้วงหมหมาปดาแต่ที่จะขมา ฉันไปกับแควคมีราดก่อน ตอง
ไปขนรถด้วยกนทสนาม เจ้าเมือง ขรถไปข้างฉันกับตคาฟทงปวงตาม
หลัง ตรวจแควททหารตตอคมทหารเดินเท้า ๕ เรชยเมนต์ แควทหาร
ม้า ๒ ทหารปืนใหญ่ ๒ ทหารปืนใหญ่ม้า ๓ คอด้ล็ก ๓ เรชยเมนต์ เวดา
ผ่านหน้าทหารให้ตตอด ๆ แคว แควขนบายชด้วยแควกดบมา พดบพดา
ทาชนกตางสนามงามนิก มีของเตยงด้วย ทหารคอด้ล็กผ่านก่อน แคว

ทหารเดินเท้าแตกทหารราบ คือนนจดังทหารปืนใหญ่แตกทหารม้า ปืน
 ใหญ่มาแต่มาอยู่ซากาดบ ยิงปืนด้วยว่องไวยิงนัก คือนนเอาเงินได้
 โฉมาเซ็ดหน้าทางรายไป ทหารคอด้งค้อมาเช่นมาหอกคเซนต์รต่าน
 ของเรา โอนควดงมาเก็บผ้า บางคนได้ ๒-๓ ที่ไม่ได้พ่นนอย บางคน
 ทำเหมือนถูกปืนตกมา ไม่ได้ผิดกับตายจริง ๆ เลย มีพวกกันมาเก็บ
 ศัพ เพราะพวกนถอว่าถ้าข้าศึกได้ศัพพวกพ้องไปเป็นหน้าอาย บางคน
 ทำเป็นตกมาข้าศึกพวกพ้องมาพาไป คนเดียวขมา ๒ ควบาง ๒-๓ คน
 ขมาควเดียวบาง ความชำนาญมาเหมือนเซอคคค เคยเห็นทหารมา
 มาจะหาเหมือนพวกคอด้งไม่ได้แต่ในโดกน ด่มควรที่ดรรเดริญ
 แดเป็นทกถวเกรงกนนวนงแเดว

แเดวปด้อยบาดุนในดนามมันกพิราบไปด้วย ฉนข้างใดคความเคารพ
 นบถอของพวกทหารเดัยจริง ๆ

กถขจาก นนเดย ไปที่ พระราชวังของ เจ้าแผ่นดิน โปแดนด ซงเป็นท
 เกาณาเยเนราดอยู่ ไม่ใหญ่เหมือนทวเอนาแคห้องคด้าย ๆ กน ได้
 เห็นห้องทนโปเดยน โบนาปาคอยู่ แดรูปทไม่เหมือนกบทเขาทำ ๆ กน
 เดย เห็นเป็นคน ๆ มาก เป็นของนโปเดยนเองพระราชทานปูของเมย
 ปรินชอมาเคนดัก แดรูปเจ้าเมืองแคเดิมเป็นเดบคเนน คือไวด์รอย
 ภายหลังดคดงเป็นเกาณาเยเนราด เพราะเขาเป็นหัวเมืองเดัยแเดว
 เดนคุดคดอคทุกห้องแเดว กถขมาทนพกครุหนงแเดวกนกถางวนพรอม
 ควยนายทหารทงปอง

ได้รับโทรเลขจากเอมเปอเรอออกพรีดเซยณบบหนง เอมเปอเรอ
 ออกพอดเตรยณบบหนง ได้ตั้งดำเนามาให้คุดวยคงจะเห็นได้ว่าคปานใด

ที่เมืองนตทไม่ใคร่สูง เป็นสองชั้นมาก หน้าตาเป็นคนตะอย่างกับ
 ออดเตรยหรือฮังการ มียวมมากเพราะเขาได้ไม่ให้อยู่ในเซนต์ปีเตอร์ดีเบ็ค
 หรือมอดโคว ให้อยู่แต่คนมั่งมี ทนเป็นเมืองล้วนหนึ่งสำหรับพวกเขา
 ได้แต่อย่างๆ ทงหน ทวงนช่างเหมือนบางปะอินกระไรเลย จนคิดถึงเต็มที
 เลยเดอะเทอะใหญ่ไป เพราะเห็นहांชาวहांดำ คิดถึงตุ๊กเอียด ใหญ่
 ดังไปอีก แดวหวนนึกถึงตุ๊กเจ็บช่างไม่สบายใจเดี่ยจริง ๆ ได้รับโทรเทศ
 กรมพทย ^{๒๗๓} เดยวนใจเห็นโครม ๆ จะขอจบไว้เดี่ยที

ที่จะไปต่อไป นบาย ๕ โมงจะไป ดูสวนในวัง ๒ แห่ง กบที่ ทำเรื่อง
 พระเยซูเขาว่างามเดี่ยช่าน ในการให้เกิดศรัทธาเดี่ยมได้ แดวเดี่ยจะไป
 ขนรถไฟที่เดี่ย

เรื่องมีข่าวตงพิมพ์ว่า ไทยวิวาทกับฝรั่งเค็ดก็ ได้ความชัด แดวว่าเป็น
 ความไม่จริง โด่งไปไคอย่างหนึ่ง ฉนั้นจะถึงเซนต์ปีเตอร์ดีเบ็คพรงนคา
 เอ็มเปอร์ดีดีพระราชมารดาบตั้ง ให้ออกว่าอยากพบนกจะ เด็ดจมา หาก่อน
 ที่ฉนั้นจะไปเฝ้า ขอให้อคิดดูว่าฉนั้นจะกตนเหว ไคอย่างไร

ฉวทรกของแม่เตก

(พระปรมาภิไธย) จุพาลงกรณ ป.ร.

ป.ด.

ฉนพงไครูปที่เขาถ่ายฉฉนั้น เป็นเวตาทุมหนึ่งแเดว ค้องยกโทษ
 แเดวรูปฉฉนถ่ายเมื่อเข้าไม่เกิน ๓ ชั่วโมงฉนั้นทำแเดวเป็นอัศจรรย์จริง ๆ

(พระปรมาภิไธย) จ.ป.ร.

ที่ ๓๘

วังปีเตอร์ฮอฟ

วันที่ ๕ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันทงใจจะเขียนหนังสือแต่หาช่องไม่ได้ เต็มไปด้วยการ
 ครอบงำ การทรบหน เป็นเรากนเองมากกว่าอย่างอื่น แต่การที่เป็น
 ยศศักดิ์ไม่ให้ขาดด้วย จึงได้มากมายนัก ไม่มีเวลาที่จะแต่งอย่างอื่น
 นอกจากเต็มยศกับครึ่งยศคำ แต่มาถึงจนวนนมเวดาพบกับเอมเปอ เรอ
 และเจ้านายเต็มอไม่ใครขาด ดเหมือนเราเป็นคนหนึ่งในพี่น้อง เอมเปอร์ดดี
 แม่ และเอม เปอร์ดดีดำวอไปทงนนเวดาเต็มหมด ไม่ได้กินข้าว
 บ้านเลยสักเวดาเดียว ส่วนราชการก็เดินดี ฉนั้นจะทำรายงานก็ไม่มี
 ใครเขียน เพราะกรมดมมคไม่อยู่ ไปรักษาถอนทถอนตอน อนทจริง
 เป็นความลำบากยงนกกกับเจ้านายทตระหนตวเซนนน ชวนแต่ให้เกอแก
 กออกราคาญแกมาก แต่ทรดีเขียนเป็นไปคนดะอย่างกบทอน คือใคร ๆ
 ในเจ้านายโงมถึงตวฉนทงนน ชุนนางเกือบไม่ได้ปนเคย ที่สุดจน
 เจ้านาย ถ้าเป็นเวดาเจ้านายเขาไป จึงจะได้เขา หาไม้ก็แต่ฉน
 กับเอมเปอเรอชดุกกนอยู่ ๒ คนเท่านั้น ไปไหนก็ไปกัน ๒ คนไม่มีใครตาม
 เทยวเตรักไปแต่ดาร์ถคนเดียว

มีแปดกที่ไม้ได้ตงในโทรเดชอย่างหนึ่งเมอชนรถมาดวยกน ตอม
 วงกนกันแน่นหนา แต่ยงมผู้หญิงคนหนึ่งมานงคุกเขาข้างทางรถเดิน

เขากระต๊ากว้างบนหัว   ฉันไม่เห็นเห็นเพราะหนีไปพูดอยู่กับเอมเปอเรือ
 ค้อทหารเข้ามาดูคณเอะอะจึงเหตยวมาเห็นออกตกใจ   เอมเปอเรือแก
 บอกว่าเปตาดอก   มันทารองฎีกาเท่านั้น   ดูท่าทางน่ากลัวหน่อย ๆ   ฉัน
 หหมดเวตาแทนแท้ ๆ   คองจบ

๑๒๑   ๑๒
 ผวทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ ปร.

ที่ ๓๙

ปีเตอร์ฮอฟ

วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันได้ตั้งโทรเลขเป็นความอยู่ข้างจะละเอียดเต็มอ ๆ เพราะรู้ว่า
จะไม่มีเวลาดาเขียนหนังสือ บัดนี้จะกล่าวแต่ฝอยดำหรับให้เข้าใจ หรือ
ตามทแม่เด็กคงจะอยากรู้ เมื่อนานรวมเบ็ดเสร็จอยู่ด้วยกนกกับเจ้านาย
และเอมเปอเรือถึงหกชั่วโมง มีเวลาว่างก็ได้พูดราชการกับเคานต์มูรา
เวย์ฟ แดทำโทรเลขส่งบางกอก กับเอมเปอเรือหนพูดราชการกัน
ในรถทงหน ไปด้วยกันแต่ต้องคนนาน ๆ

ตกลง เป็นออก จากน วนน ไป กับเอมเปอเรือทกรอนเด็ดค และดเรือ
พระทงง แดวเอมเปอเรือจะได้พาฉันไปส่งที่เรือโปดาดคา ดากนทงน
เรือจะได้ออกวันที่ ๑๒ เวดายารุง วันที่ ๑๓ ถึงสค์คอกโฮม อยู่ในวัง ๕ วัน
แเดวจะไปเที่ยวเมืองคฤศคียานา กัดบมาดงเรือมหาจักร ไปถึงโคเป็น
เฮเคนวันที่ ๒๓ จะไปถึงองคแดนควันที่ ๒๔ อยู่ทงนจนวันที่ ๒๕ เดือนสิงหาคม
จะขามทเซยเนศมาชนฮ่มเบก แดวไปเบอร์ดิน แดวไปทคูกยอน แมก
เดนเบก ซากดบจะมาดงฮอดแดนคแเดวเบดเซยเมเขาเมืองฝรังเศสทาง
หน อยู่ปาร์ดีไม่เกิน ๕ วัน จะกลับไปอิงคแดนค ทำการเฉลิมพระชนม์
พรรษาทแคปโดคอด

อีกคองหนึงจะข้ามไปฝรังเศสอีก ดงไปสเปญแเดะโปรคกัต ดง
เรือทงน แดวไปแวะยิบรอกตา แดมอดตา แต่จะแวะหาปรินซอฮอฟ เนเบ็ด

ตามที่ได้อุคกนกับเฮมเปอเรือ ๒๓๗   ภาว่าเรองกรกกับเคอรกคงจะคกตงกน
 ในเวदानนแแตว   จะแเวหาเจ้าแผ่นดินกรกเป็นการเงียบๆ   คคกกับเฮม
 เปอเรือว่าจะมีหนังสือถึงปรนชยอช   แต่เคอรกเห็นเซงจะไม่ดี   ฉนมา
 อยู่ในหมู่ท่าน   พวกพระญาตวงศข้างกรกทงน   ท่านทรงเป็รยว กน
 ทงน   ฉนคคองพดอยเป็รยวหคคๆ   ไปตาม   เดยไม่คคคจะไปเพราะ
 ไม่มีประโยชน่อน   ใดนอจากคคค   แต่ทจรงกมีใจคคงคอรอย   ขอบ
 เพราะไม่มีเวดา

ฉนคคองแม่คค

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ ปร.

ที่ ๕๐

ปีเตอร์ฮอฟ

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันดีไป ฉันได้ส่งรูปที่ถ่ายพร้อมกับเอมเปอเรีย แผ่นหนึ่ง กับ
 ที่ถ่ายพร้อมกับเจ้านายด้วยแผ่นหนึ่ง รูปนี้ได้ส่งขอด้วยกนทางสองคน
 แดกกันไว้คนละแผ่น ที่ส่งมาด้วยความประสงค์อย่างหนึ่งว่า จะให้เอา
 ออกคิดให้คนดู จะเป็นแต่ทฉันกับเอมเปอเรียก็ได้ ที่นี้จะได้ส่ง
 พมพด้วย

ของที่เอมเปอเรียให้แม่เด็กเป็นมงกุฎเพชร เข็มกุดคั่นเป็นตรา
 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย ครั้นจะส่งไปทางไปรษณีย์ด้วย ถึงจะอิน
 ชนวนสักขอใหม่ไม่ได้ จึงเก็บไว้ก่อน คิดว่าจะเอาไปด้วยที่เดียว แต่
 อื่น ๆ ถ้าส่งไปเมื่อใดจะส่ง คงจะมีเวตาเขียนหนังสือในเรือเดาเรือ
 ให้ตัดออก

ผู้ทรงรักของแม่เด็ก

(พระบรมราชโอรส) จุฬาลงกรณ์ ปร.

ปีเตอร์ฮอฟ

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ร.ศ. ๓๑๖

ถึงแม่เด็ก,

ดวยวอนนเบรกพัสตั้งเจ้านายทงปวงข้างคุณเป็นกันเองไปหมด เอม
 เปรตต์เกือบจะทรงกรรแสง ตั้งแต่วังเตา ธิบปวารณากันว่าจะคิดว่าฉัน
 เป็นตุ๊ก ฉันก็จะคิดว่าแม่คงแทนไป ทุกวันเป็นแต่จูบฉัน วอนน
 ตกตงเป็นแม่ตุ๊กกันแล้ว เอียงพระปรางให้ฉันจูบ บรรดาตุ๊กทงผู้
 หญิงผู้ชายนับว่าเป็นพวองกัน ต่างคนต่างจูบกนกับฉันทุกคน ตุ๊กเรา
 เอมเปรตต์ก็เอาไปจูบเป็นหาดานหมดทงนหน อยากจะให้ฉันไปเผื่ออกหรือ
 อย่างไร แต่เอมเปอเรือ ไม่ตกตง เพราะเมียเขาตั้งมาว่าให้เอาฉัน
 ไปให้โตด้วยชอาย จะต้องดากันในห้องเงียบ ๆ ปรินชสน ออฟเคน
 มาร์คเป็นคนแก่คูเด็นกนกับฉัน ปลดากันทุกวัน พบเขาแล้วกอดจูบกตม
 ทเดียว บอกว่าเขยนหนังสือไปทุดเจ้าแผ่นดินลัวเคน แปะคหน้าชมฉันเป็น
 อนมาก เพราะเป็นเพื่อนรักกัน แต่เอมเปอเรือรบประกนทเคนมาร์ค
 แดทองคแดนดวว่าจะเหมือนกนเช่น
 วอนนฉันได้เชิญแกรนคตต์เซตต์ชเนย นองเอมเปอเรือรบว่าจะไป
 บางกอกกบผว เป็นแม่แล้วในปดายบนแดบหน้า คงจะมีเจ้านายไป
 เมืองไทยไม่ต่ำกว่าสามสี่คราว ขอให้คิดอ่านแก้ไขวังสราญรมย์ รือ

โรงทหารทำเพิ่มเติมหันหน้ามาทางพระที่นั่งสุทไธสวรรย์เดี่ยให้จงได้ ขอ
 ให้ลงมือทีเดียว อย่าคอยฉนั้นเดี่ยจะไม่มีเงินทำ ฉนั้นจะให้เงินพระ
 คตงข้างที่ ท่านพวกที่เคยเห็นวงฝรั่งคงจะช่วยคิดอ่านได้ ขออย่าให้
 มีความพอใจเดี่ย เห็นจะเริ่มในเดือน ๕ เดี่ยเป็นแน่

๖๕๖
 ผจทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ที่ ๔๒

รอยาลคาสซัล

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ร.ศ. ๓๑๒

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันไม่ได้เขียนหนังสือถึงเลยตั้งแต่มาถึงทนม ไม่ใช่เพราะ
ความเพ็ดดเพ็ดนใจ เป็นเพราะจะว่า คิดถึงรังแต่อยากจะได้ เพราะไม่รู้
ว่าเขาผูกใจผูกใจฉันอย่างไรเรียกได้ว่าหลง แต่ไม่ใช่เพราะฉันคนเดียว
คนที่ไม่ได้เขาไกลเคียงมาก ก็เป็นไปได้ด้วยกนทงนห พิศเพราะเหตุ
ก็เพราะเป็นมันดารพดจะเลวทรามห่างเหินกัน ไหบังเกิดความตลกขบ่าง ชน
นำหัวเราะบ้าง เบื่อ ๆ โกรธ ๆ บ้าง ใช้ว่าจะเป็นเพราะเขาบรองไม่ฉัน

๒๕๐

ห้ามได้ ถ้าจะเทียบกัน เจ้าแผ่นดินทนมแต่คงความรักใคร่เออเพื่อเดี่ย
ยงกว่าเอมเปอเรือ ออกเป็นอนมาก แต่วันแรกมาจับกนถึงหกหรือเจ็ด
ครั้ง คือแรกชนไปบนเรือครั้ง ๑ มาถึงท่าโคดชนมารบตทาทออกครั้ง ๑
มีหนังสือฝรั่งนถายรูปไว้ดีมาก มาถึงวงพามาห้องออกครั้ง ๑ ไปหาตอ
พอมมาถึงครั้ง ๑ กตบมาครั้ง ๑ ไปกินข้าวเย็นครั้ง ๑ เวลาดิมเหต
ครั้ง ๑ เวลาดากตบครั้ง ๑ ว่ากันเดี่ยจนเมื่อเชนนเกือบทกวัน จนกตาย
เป็นไม่ประหตาดอื่นใด พาไปเที่ยวดูเอกซหิบเชนหรือเดินชนดงแห่งใด
แขนต้องงูเป็นเดด เหมือนไปยวามือยเต็มท เพราะแก่ไม่เคย ๆ
เช่นดุดัน แดแรงแกมจากกว่าดากไปโดนอะไรต่ออะไรเหมือนกับเดิน
งูกินหาง คนเดินไปข้างหลังต้องระวังหลบ หาไม้ไปกชนกัน โดนกัน
รำไป ฉันเรียกเต็มท พาไปดูเครื่องถ้วยกำดงมอง ๆ อยู่ กระชาก

ไต่ย่นหรือไม่ว่าเอเซียมอยู่ จะเตากยาวเคมท จะเซยนเวดาคอน มีวณถึง
 แปดวณที่จะว่าง หารอะไรแนบมิได้ในเมืองน เจ้าแผ่นดินบอกกว่า วณจะ
 ทำเช่นนน ๆ พอถึงเวดากตายเป็นอย่างอื่นไปหมด คนทั้งเมืองไม่มีใคร
 รู้ว่า หารอะไรมันจะไหลไปทางไหน ฉนวนพนเคียทเป็นความผิดครั้งแรก
 จนไซยนิคคองเขามาเคอน ว่าดูเป็นพนจดีไปเคียตแล้ว จึงได่กกดบได้ดีดี
 ดูคณไปย่นอยู่ในห้องรบแขกเหมือนอยู่ในถั่งเช่นปดอปดอย ง่ายหัวค่าง
 ว่างไป จนห้องนเป็นอย่างไรก็เด่าไม่ถูก ฉนวนรูดักขนมาเคียวณ
 ว่าเซยนดังทไมคตงนน มาอยู่ในบ้านเขา ก็นขาวของเขา ดูเป็นเนรคุณ
 เคมท ซอกดางว่าดังทคณนมาก เขาตงใจรบเราจริง ๆ ทำคคองเรา
 จริง ๆ เว้นแต่เป็นรูปธรรมนามธรรมจะทำอย่างไรได้ ขอจบไว้ที มีความ
 วิตกด้วยแม่เด็กเจบบอยนัก อยากรกกดบเคมท เพราะฉนวนช่าง รูดักพอ
 เคียจริง ๆ แคทเทถาขนกกดบกเป็นบ้าแต่ขาดทุณใหญ่ เพราะที่คคอง ๆ
 เช่นองกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส ยังมี เว้นเคียมิได้ บ่นไปอย่างนตนเอง
 แคเบตเคียมิไม่อยากไปเคีย
 คคองเคียเคียตทนแล้ว แคทบขนมาช่างคณ ไม่ไซ่คคองเคีย
 เป็นคณเคีย มีความจริงเป็นอนนมากจะเด่าได้อีก

ฉนวน
 ผนวทรกของแม่เด็ก

(พระบรมภิกษุ) จุฬาลงกรณ์ ประ.

ที่ ๔๓

สเลฟต์โย สวีเดนข้างเหนือ

วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันได้มาถึงทวนเวตาบ่าย ๓ โมง เป็นวันที่ไม่มีความสุขเลย
เพราะเมื่อคนนอขายพวกขเมามันมาเค้นกนอยู่บนคาตฟ้าตรงที่ฉันนอน
นอน ๗ ทม เขากดมือเค้นกนด้ามยามก็ไม่จบ นอนไม่ใคร่หลับ
เพราะไม่มีอะไรจะกิน กับชาวทหารกินไม่เข้าหิวเต็มที พระยาพิไชย
ไปจัดการต้มข้าวต้มไก่มาให้ กินก็กินไม่ได้ เพราะมันครึ่ง ๆ กต่าง ๆ
ต้มทอดเอาดีในท้อง มือเป็นเหน็บชาที่หายไปช้านานแล้วคงแคชหนัก
ก็กดบเป็นมาใหม่หมด พอเค็ดม ๆ ไปเลี้ยงโครม ๆ ก็ต้องทน ทน
ไม่ได้จริง ๆ จึงต้องห้าม นอนกคนรำไป เข้าคองมาด้วยเรือไฟเล็ก
เกือบไม่มีสัมประดี ต้องนอนหลับ ๆ คน ๆ มาไม่ได้เห็นอะไรจนถึง
เวดากนชาวกลางวัน แลวกพอมาถึง ขนมาอยู่โฮ่เค็ดนเป็นเรือนไม้
ฉันต้องขอหวงห้องชนบนที่ฉันนอน ไม่ยอมให้พวกอิงคดิชเทเรีย ฟอกซ์
เทเรียไปอยู่ ถ้าจะมีคนไปอยู่ ขอให้เอาอายุคอบอายุแดงของเราไปไว้ ที่
ซึ่งมานเป็นเมืองข้างเหนือของสวีเดน เป็นป่าไม้ต้นทงหนตามทางมา
คอนข้างต่างพบแพไม่ชุ่มชื้นไม่ผูกไซเป็นวงเหมือนรูปว่าวปักเป้า เอา
ไม้ดอยมาในนั้น เป็นไม้ด้ามค่อไม้อยู่ในหมื่นหนึ่ง ต้นไม้โตกว่าไม้ดก
หัดกแพ แคชหนักนปลูกเป็น ๘๐ ปี จึงจะตัดได้ เพราะมันมีเวตา
งอกแคบปีละห้าเดือน เฉย ๆ เสียเพราะฤดูหนาว ๗ เดือน มีเฆาถ่าน

แแต่คองกนฉาก ตามทางมีโรงเตอยจกรตตอดไป ไชจกรนาทางนน
 ไม้กระดานทเตอยแแต่คตงเบ้ยกอง ๆ อัยูรมนา มทเบ้ยกการวเค้ชแปดก
 ประหตาดควรเตานน คอพระอาทคยพระจันทรโคม คาง ๆ คอพระอาทคย
 คกเวดายามครัง คกตงไปหตงเมฆ แแต่คูเหมอนเขาทเตมไปคด้วยถ่าน
 ไฟทลุก เบ้ยกเปดว ๆ ปดียบ ๆ ตามทอนกคเตงเบ้ยกคากฉ่าอ้อมไปหมด
 อัยูเชนนคอยนอยตง ๆ จน & ทุมครังเหมอนท่า โครงไม้เบ้ยกรูปเรือนแแต่
 จคไฟซุมแแต่คิมพระชนม์พรรยา จน & ทุมจิงไต้หมด เห็นคแต่คแต่
 เहतองจบบชอบฟ้าอัยูขางคระวนออก พอ & ทุมเห็นพระจันทรโยดชนมาจค ๆ
 จน & ทุมมีแแต่คออกขางพระจันทรควงโค แแต่คมีเหมอนเครองฉายไฟฟ้า
 เวदानนฟ้าขางหนง ขางขางหนง คเตงประค่านกน คว่างอ่าน หนงค้อ หรือค่น
 เซมไต้ จน ๒ ยามคเตงนอยตงมขางมากชน ๆ จน ๘ ทุมขางคระวนคก
 นนคตบคเตงชนมาอก แแต่คตามมาจนเกอบกตางฟ้าจน ๘ ทุมพระอาทคย
 ชนคเตคออก ๓ ยามคเตคคเตงทคเตยว เวดากตางวันคเตคจค คแต่
 พระอาทคยมาเวยนอยูรอบ ๆ เรา บ่าย ๕ โมงเหมอนบ่าย ๓ โมง
 ของเรา ๒ ทุมเหมอนบ่าย ๕ โมง เรองทวมคนนแปดว่าไม้มเตย
 ในระหว่าง ๕ คตอนน คูนไม้เห็นมหนคตบมหนอนกน เรือทมาค
 ลุกคเตกเทาเอยคคเตกเอยคนอยเชนนอยูจน ๗ ทุม ๘ ทุม เรือไฟเมือ
 วานทมาคตอมวงอัยูตง ๒๓ ต่า มีเรือไปะตางมากม คคกรรเซยงคเตนไป
 หตaylorอยต้า คเตยงไม้คไต้ขาคจันรุงคว่าง เจาชูไชคคาง ๆ กคแแต่คฤทช
 เกยวหมาเกยวหม จนอัยูกะต่าคยงไบกฉ่าให้รูปผู้หญิงกคเบ้น ถ้าไม้
 คเตยคตายว่ากการทยงไม้คไต้ไปเมือองแกว อ้นกตางแแต่คคอพระอมคมหานคร
 นฤพาน คคือเมือองคตอนคอนทเขาคนกน แแต่คนมชระแแต่คเกอบจะคเตน

กลับเด็ดเดี่ยว เคยมีคนในเรือที่ยังไม่ได้ไปเมืองกะบัดพิศ ยัง
 ไม่ได้ไปพักเที่ยวเป็นช้อยอยู่ ๕ คนเท่านั้น ทงทมาเกือบ ๓๐๐ ด้วยกัน
 คือ ฉัน ๑ พระยาพิไชย ๑ นายจายวด ๑ นายกวัด ๑ นายเพิ่ม ๑
 เหล่านี้เป็นพวกอายุคุดอายุแดงคอยเห่าเป็นเสียงเดียวกันน้อย แต่
 อายเขนตแมนของแม่เด็กยังไปนอนนอนแล้ว ซ้ำมุด่าว่าไม่ได้ไปด้วย
 คัดเลือดคัดแดงใหญ่ เคยมีคนถึง ๑๕ ดำรับทงเกาทงใหม่ เมื่อก่อน
 เอามาหวด กดอย่างไรไม่ทราบเป็นหัวแม่มอจมอยู่ในขา เด็ดไม้
 เค้นปวดเค็มที ต้องหาไชยนัดมาคทาน้ำไฟให้จายวดค้อยหวด
 จนเด็ดเค็ม เป็นขงโมงหงงเนอจกกดเค็มขนมา หายปวดแต่เขยว
 เป็นหัวแม่มออยู่เช่นนน เป็นโรคเก่าคอบอกว่าไม่ถูกไม่เชอ ทกวนน
 ฉันเดินทนเอาเท่านั้น ถ้าเหลือทงกแต่่นายจายวดมาบบไป มนกกเห็นอย
 เหลือทง เพราะใคร ๆ กักกำจัดไปหมด แดงคองรม ไม่ยอมกนอย
 เต็มอ ๆ อายพวกหมาฝรั่งแถมม่นคองการแต่ตรา ถ้าพนเวตาแต่่งคว
 แลัวหาใครไม่พบ มีกแต่เต็มอใจอีกคนหนึ่ง นอกจากที่ออกชอมา
 แล้วเป็นคนทีใครตากไปไหนไม่ได้ บรรดาหมาฝรั่งทงปวงรัตนโกษา
 เป็นคักกว่าเพื่อน เป็นคนทำงานจริง ๆ เพราะแกค่อนจะอยู่ข้างเรือว่า
 ฉันจะต้องยอนเตาขนไปถึงเรือฉันทำเมาที่คอกโฮม บรรดา
 คนทเห็นวาดันทเป็นทสุดแล้ว พระยาพิไชยแกอมยมกบฉันรำไป เพราะ
 เจ้าแผนดิน แกเป็นคนขเมา เขาบถอกนवाद ความทกรกฉันพูดอะไร
 เกือบจับกนทุกที การแดงในเรือฉันจะกดบเป็นการค่อนกรนเร้งเดี่ยวจริง ๆ
 พอแก่ไปแล้วฉันเดินจอง ๆ เป็นคน ๆ เราดี ๆ คนเมาจริงคฉันไม่ใคร่ได้
 เพราะฉันมีคคอรมนบริบูรณ์กว่า มคนรูเทาฉันอยู่คนเคยวแต่เคราน

ปรินซ์เทานัน พระยาพิไชยกตั้งเกิดได้เหมือนกัน ความทแถมเป็นตลก
 นน เวลาไปเที่ยวที่เขาทำเป็นบ้านนอกเข้าไปในเรือนจับแกมหยอกผู้หญิง
 แล้วไปดูในทนอนบอกคุณว่าทนอนฉันเช่นนอนอย่างไรได้ ดงไปนอน
 ตองคุดแวกตบออกมากอดคอกกระซิบทหูว่าทนอนนอนไม่ได้ เมื่อไปที่
 วงแห่งลจคทใจเป็นทว่าจะให้ฉันพัก เข้าไปมอบหมายให้แล้วกตบออกไป
 ฉันเห็นเป็นทจะเปิดองเด้อได้ พอปลตคตมไหนด่าแต่นกตบเข้ามาแล้ว
 คองเดยไถดครูป พเคิญเป็นรูปเจ้าจอมเมืองฝรั่งเค็ดตงนน ฌนรจก
 แดวฌนททก (ได้กระคุมไปพดางด้วย) แก้ว ออรจกหรือ แกกม
 เหมือนกัน แกรกเคมทนต์เคยว อยตามเหต่านเอง แดต้ามคนดวยกัน
 เห็นหรือไม ฌนมเมยอนหรือไม ฌนทบอกวาม หิวเราะแดวกระซิบว่า
 ออย่าอ้งไป แคทแกพูดเองนนไมได้เบาเดย ฌนจิงมาออวาเห็นแก
 ไปชรูปแกฉาไหผหญิงคเป็นกอง นางเหต่านนอบอายตาง ๆ แคจ่าหน้า
 ไมถนด ประเคยวปรินชออดคการมาชรูปให้ดาวไชของแม่ด้ามรูป ฌน
 กออแกก ยมควรวนควมทฌนอยากเห็นวาคนไหน ไปพบผหญิงเขา
 คนหนง เห็นหน้าคาเรยมอย ฌนถามว่าแกหรือทชรูปฌน ปรินช
 ๒๕๕ ออดคการเขาไปเห็นยวเขนบอกว่าไมใช่ นันเขาเยอรมันตางหาก ฌน
 เรยเกอบตาย การคบบ่าคบบให้ด่แกะหตงกพนนเด่มอไมขาด ถ้าคย
 โลกช่าถูกใจเขาแล้ว คบบให้ด่เอาจนด่าไปชางหนงกม แต่ไมใช่แก
 คดถูก เรากทากบแกเช่นนนเหมือนกัน ครงกบคาทวา เป็นเกดอกนชาง
 ไทย ๆ การทเป็นเจ้าเป็นนายกนไม่มี กอนทจะทำมาฌนบอกกบ
 ไชยนคแด พระยาพิไชยว่า ฌนจจะคอง ถอดมง กูฏออออก เด่นกบแก เดย ดก ท
 หาไมเดยเปรียบคทเขามาเป็นนทไป ฌนเด่นพูดววงเขยววงเดบกน

จึงไม่ทำเหมือนเมืองออสเตรเลียแต่ฮังการี ก็ว่าเป็นมาได้ยแต่เดิมแล้วแต่
 ไม่ได้ ฉันจึงว่าการเกาหมนแก่ไม้ไค้มนกเป็นเหมือนนก คำพูดทงปวงน
 ๒๕๗ ๔๒ ๔๗ ๖ ๖ ๑ ๑ ๒๕๐๕ ๒๒ ๔๔๔ ๑
 เกรานปริญชไปพูดกับเจ้าแผ่นดิน เดียวนรองเอ็ดทเดียวว่า หมดแล้ว
 รุได้เราหมดแล้ว บอกฉันว่า ความคิดเกิดขึ้นในใจด้วยความพิศวง
 เดยแล้ววว่า คนไทยมารุกการในยุโรปมากถึงเพียงน ถอยคำที่พูด
 กับฉันฟังฉันพูดเห็นเดยแล้ววว่า นานไปคนไทยคงจะดีได้พวกแก่ได้ ฉัน
 ห้ามว่า อย่าคิดอย่าพูดเช่นนยงห่างกันมากนัก ก็ช้อยู่ว่าไป
 ครนมาดินเหนอในเรือกเขาเรื่องนชนพูดออก อางเอากการทฉันเอาดู
 ไปเที่ยวเรียรายไวเมืองทงปวงจะประชนชนะเมืองแก่ แดช้อกว่านนานไป
 จะชนะเพราะพวกแก่เมทเดยด้วยเรื่องกันเหตามากเป็นคณ คนไทยกิน
 เหตานอย ถ้าเดดเอาแต่ความคิดไปตงนพวกเราจะไม่แพ้อย่างไร ฉัน
 ว่าคาทรบตั้งนยอเกินไป ไม่มทำทางที่เราจะตชนไปไดกว่า เพราะ
 ใช่ว่าเราจะเรียนเอาแต่ความคิดไป เราเรียนความชวไปเช่นกินเหต
 เอาอย่างฝรั่งเหมือนนก แต่เมืองรอนยงรายไปกว่าพวกท่านเดยอก
 จึงเดยเป็นหัวเราะกันคือไป

การโตคอบแรง ๆ เช่นนมมากเป็นพนฉนอดไม่ได้ ทอยเข้าไปบ้าง
 บ่อย ๆ เพราะเหตุนจคงท่ามา คนเมาคด้วยกันจะเอาความอะไรกัน
 วนฉนไม่สบายเคมท แต่การทเขยนหนงด้อยถึงแม่เด็กเป็นความ
 สบายของฉนจึงโตเขยนยคยาว วนนหนไปถ่ายรูปทรมไฮเศตนกับตูก
 ตามคน เขากคามจับฉนได้ แต่เพราะหิตทพอถ่ายแล้วไมมใครทนรู
 ถ้าได้จะรับส่งเข้าไปให้
 อาหารไทยนนใครบหนงล่อกรมพทย มมาถึงล่วลัดฉ ฉนทราบคอง

เคยวแต่โจษกันว่า ๒ ครั้ง แต่อยู่ที่ไหนไม่ทราบ ฉันไม่ได้กินเลย เพราะ
 ไม่ได้อยูเมืองแก้วเมืองคำ คอดอนดอนแดงปาร์ดี คนครัวก็ไม่ได้เอา
 ไปด้วย เรือมหาจักรมากไม่เห็นมีอะไรเค็มมา กินข้าววัน ๑ ก็ผะอืดผะอม
 ดงทอง เพราะอาหารเป็นอย่างเดียวทหารผู้พายกินไม่ได้ เพียงแต่
 ปลาแห้งเผาอกกถนไม่ดง เพราะแข็งแต่เค็มเค็มเค็มเค็มเค็มเค็มเค็ม
 นกจะคงดีศยว่าไม่กลับไปถึงบางกอกจะไม่กินข้าว ขอย่าให้แม่เด็กเป็น
 ห่วงบ่วงใยเลย เว้นไว้แต่ตามทางแต่มีความวิตกมากกลัวมันจะไม่มั่ง
 กับชาวไทยและกับชาวฝรั่ง ถ้าผอมไปอย่าได้เข้าใจว่าเพราะเป็นโรค
 สำหรับบรุษหรือเพราะกินเหล้าเลย ไปถึงบางกอกซุนเคี้ยงสัก ๗ วันก็คงจะ
 อ้วน ฉันเคอครอนแต่แม่เด็กเจ็บบอยนุก ฉันนอนดั่งหวาดไปรำไป ไม่
 ใครจะเพ็ดดเพ็ดนใจเลย คงแต่มาดวงได้ ๓๐๓ วันนอนดั่งยังไม่ใคร
 ค้อออกจากดอนดอนจึงจะได้ครึ่ง เมื่อครบ ๓ เดือนเป็นวันมหาปวารณา
 ของฉัน ฉันได้ปวารณาครึ่งหนึ่งค้อคนทั้งปวงดั่งออก ๒ คราวปวารณา
 จึงจะได้พบแม่เด็ก คุณานเค็มททเคียว

ผู้ทรงรักของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

เขียนผิดแต่คำ ขอโทษจะดากให้เร็วทันใจแต่ทันเวลา

(พระปรมาภิไธย) จ.ป.ร.

๕๕

เรื่องหัจกร ในทะเลบอลติก

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยเมื่อนานฉันไม่ได้จดหมายถึงแม่เด็ก เพราะคอบหนังสือ
 ใคร ๆ เช่นกับหนังสือกรมพระศรี วันที่ ๒๕ พฤษภาคมที่ได้ตามทางจะไป
 วอนนาเป็นต้น ทงคองคางมาทางต้นแต่คิดคุยกับไซยนต์เดี่ยบาง เพราะ
 เขาได้ไปเห็นเมืองแก้วเมืองชวญมา แดความรุคความเห็นเขาดกกว่าฉัน
 บางอย่าง เพราะฉันไปเดินทางอ้อมมา แดเป็นการทรรุทเห็นแต่
 เฉพาะกรอกช่องโนเจ้า ๆ นาย ๆ หรือไม่ฉะฉนเห็นอะไรก็เป็นแต่คววบ
 ไปทุกอย่าง จึงเป็นพหุสูตรแต่บางเรื่อง ๆ ไม่รุอะไรเลย ฉันเห็น
 ว่าความเห็นที่ควรจะนับว่าจะพึงได้ในการมายุโรปนั้นแบ่งเป็น ๔ ประการ
 คือเห็นชีวิตในยุโรปเป็นไปอยู่ประการใด ๑ เห็นที่เกิดทรพยแต่ตั้งใดเป็น
 ทรพย ๑ เห็นกาดง คือ การที่จะทารายหรือต่อคู่ศัตรู ๑ เห็นความสนุก
 ทงหตายอนมอยู่ประการ ๑ นอกจากนในการปกครองแดกระบวนราชการ
 คนทมาครุหนังสือยามหนังสือเห็นอะไรไม่ได้ นอกจากอ่านหนังสืออยู่บ้าน
 หรือมาทนกเหมือนนกน ถ้าคนที่ไม่อ่านไม่เรียนมาเป็นอันหาประโยชน์อันใด
 นอกจาก ๔ อย่างนั้นไม่ได้ การ ๕ อย่าง ซอคนทรุชวคณน คือรุคความ
 กินอยู่ของเจ้าตงไปจนไพร่ รุคความประพฤติกของคนเหตานั้น เขาอยู่กัน
 อย่างไรเขาค่อนในระหว่างเจ้านายไพร่ผู้ตอย่างไร การอนนฉันเข้าใจว่า

ฉันรู้ได้ในชั้นเจ้านาย และเห็นได้ในชั้นไพร่ แต่ชั้นกตางไม่ใคร่จะ
ได้เห็น

ข้อ ๒ ที่เกิดทรพยนั้นจะเห็นได้กแต่แผน ๆ จะเอาตักชงไม่ได้
เพราะไม่มีโอกาสไม่มีเวลายที่จะเห็นได้

ข้อ ๓ กการที่จะเห็นกาดงนนเดา เห็นได้แผน ๆ เหมือนกัน
แต่จะว่าไม่เห็นกไม่ได้ แต่หน้าที่จะยกชนดู่ดำชยาย เต่าบอกไม่ได้

แต่ในข้อ ๔ นั้นเรียกว่าไม่รู้แต่ไม่เคยรับเคยได้ ถ้าจะใคร่รู้ได้เห็น
บ้างก็เป็นแต่จัดการเฉพาะค่อนรับหาใช้ปรกติไม่ ถ้าจะถามว่าไฮเค็ด
ไหนดตะครแห่งใดดี ฉันบอกไม่ได้เลย มดแปดคานทเดียว การที่มา
ครงนนบว่าไม่เป็นทางที่จะเดียงตัวของตัวเองได้ มาให้เขาเดียงทงนน

เพราะเหตุฉนั้น การที่จะว่าได้รับประโยชน์อันใด ในการมายุโรป
โดยส่วนตนนนนอยนง หากจะมีประโยชน์บ้างก็แต่ในส่วนของราชการแผ่นดิน
ดินดินนงพิจารณาาคตัวเดถามไซยन्छลอบว่ามนโกชนบางหรือไม่ ก็เห็นไม่
ได้เดยวามโกชนทตรงไหน ทงทไซยन्छลว่าได้มาเห็นท่าทางฉนท
บีเคอร์ฮอฟแต่ทศคอกไฮ่มวาชายุชยมากเดวเซนนนยงกดาววากดบมาเรือ
กักตายเป็นไทย เขาใจวากดบไปคราวนจะมีโกได้ไม่เกินสองคน เพราะ
ถูกพวกหัวแข็งมามากดวยกนนก จะเห็นแปดกกแต่ชวพนชาวเทานน
การที่จะยนปากเห็นจะไม่มีใครคิดไปได้

ฉันจะจบเรื่องคอตคางกเห็นว่าจะไปไม่ได้ถึงไหน เพราะพรงนกจะ
ถึงโคเปนเฮเกน เพราะมันคางเป็นโรคเรอรังแต่บอกชาวชาม ๆ มาเดย
มากเดวแต่ยงตงใจว่า ถ้ามีเวลายากดบจะทำเป็นรายฉนเอาแต่ความที่
แปดกจากพระยาดฤษิตทำนนจคไปให้จะดำเรจหรือไม่ก็ไม่ทราบ เพราะ

ต้องเขียนเองเป็นพจนานุกรมมาก ถ้าไม่มคตหนักพอวานเข้าไต่บาง ถ้าม
คตหนักหมดตำรา แดบางอย่างไม่เห็นเองก็พูดไม่เต็มปาก

การเป็นไปในระหว่างเจ้านายแดรราชฎรในเมืองทงหลายนต่าง ๆ กัน
ทงนน ทอคาตมคตหนักนยมนบถอเจ้านายมาก แต่เอาออกฟรี ๆ คือ

เจ้าแผ่นดินไปแห่งใดมีคนเบ็ดหมวกแตรอยู่เร แต่อาจจะเดินเบียดเวดา
เดิน หรือเข้ามาขึ้นใกล้ ๆ รถ โยนหนังสือให้ในรถ เอาหนังสือมาส่งให้

เจ้าแผ่นดินกับมือได้ คนพตเมืองเป็นคนจนมาก บ้านเมืองก็ไม่ดีสะอาด
นัก ในพวกเจ้านายที่เป็นอย่างมดีศบญญาตมาก พระมเหสีเป็นคนงาม

ด้วยมความรุมมากด้วย คนกนบถอมากกรกมาก แต่เจ้าแผ่นดิน นน
เป็นคนไม่สู้ฉลาด แต่ใจดีแต่ตั้งใจจะเมตตาอารี แต่ตั้งเกตุจะไม่สู้

ทรงนึกอะไรมากนัก ทำทางเรียกได้อ่านากดวแต่เมื่อเขาใกล้เห็นได้ว่า
เป็นคนใจดีหัวเราะได้ชื่อ ๆ เป็นคนซอ ๆ ไม่แปดเหล็ดยมแปดคมเดย

ปรีนซอออฟเพนเบตนน เป็นคนมความรุมมากกว่าพ่อ พูดถึงเรื่องอะไร
ก็เคยรู้เคยอ่านทงนน เช่นยวาเป็นอย่างไร คยได้แต่เป็นคนซอทจออก ๆ

อีก ๆ แต่ไม่ใคร่อยากจะพบหน้าคนนถ รุปร่างเคยเด็กไม่งาม กิริยา
อาการไม่เบ็ดเมยของอาจ ยากที่จะคบเป็นมิตรสนิทได้ แต่เจ้าหญิง

นนเป็นคนฉลาด มีดวงหน้าในระหว่างตากับจมูกงาม แต่ช่วงต่างแต่แขน
เป็นกตามมขนเป็นทางแต่เป็นแขนผู้ชายแท้

มิตรสหายกับผู้ใดก็เป็นได้แต่ขัดด้วยภาษา ฉนจึงไม่ได้สนิทกันนัก
๓๔๖ ๓๓๔

สูงกว่าผัวเป็นอนมากดูพ่อผัวแม่ผัวกรจริง ๆ แต่ไม่ใคร่ได้อยู่ด้วยกัน
เจ้านายรองลงไปคือคูกอวอดออดเศอเป็นคนรูปงามสูงแต่ใจดี ๆ ไม่สู้เฉียบ

แห่ตมดูเหมือนจะอยู่ข้างภูมิ ๆ แต่ไม่ใช้ภูมิกับฉัน เมย์ นนพรง
 เพราะแห่ตมเฉียบแซบซาบมาก ว่าข้างเชิงด้วยแล้ว ฉันยอมว่าไม่เคย
 เห็นใครด้วยเท่า ทั้งไทยทั้งฝรั่งที่เคยเห็นมาแล้ว แต่อยู่ข้างเป็นนักแดง
 จิต ตั้งกว่าฉันจะเกือบคบหนึ่งไปกรรมัง คบกันได้แต่หน้าจะไม่เป็นมิตรที่
 จริงต่อใครนัก รอดลงไปเคาน์ออฟฟิศริน เป็นคนหนุ่มกตองแกล้ง
 กิริยาอ่อนไหว แต่พูดก๊กกักกั๊กหนอย ดูออกฟเยนวนนเป็นคนซอแทนารัก
 มาก ถึงไม่เป็นผู้ฉลาดแต่เชื่อได้ว่าไม่โกงใครเลย ได้รักแล้วรักจริง ๆ

ในอดีตเคยเอบเปอเธอเป็นผู้ใหญ่ อย่างธรรมเนียมไม่กระดิก
 เลยแท้ ๆ แต่พระพักตร์เคย ๆ เหมือนที่เห็นรูปมาแต่หนุ่ม ๆ แต่
 ดูรูปเหมือนจะอ้วน โดกกว่าที่เห็น เป็นคนสูงผอมเหี่ยวมาก ไม่ใช่เป็น
 คนฉลาดเฉียบแห่ตม แต่เป็นคนไม่ช่างครัดเลย ถ้าครัดออกมาแล้ว
 ไม่มีแกล้ง เป็นคนทรูมากในทางความรู้แต่ทางราชการ เป็นเจ้า
 ทศวรรษบูชา แด่คนทงเมืองนบถอกนเหมือนพระ ความกตองเกรงกันมาก
 นัก การที่เดากนว่าทรงทำการร้ายแรงอันใดกับพระมเหสี ฉันไม่เชื่อ
 หากพระมเหสีจะฟูไปเองเท่านั้น พระอนุชารองลงไปนั้นฟูไม่ดูหน้ามนุษย์

(๑)

อาชคูกุดุก วิคคอ พระอนุชาน้อยเป็นคนทผอมสูงเหมือนกัน แต่
 ไม่เฉียบแห่ตมอันใด ไม่ได้ทำราชการอันใด เป็นนายทหารแต่ก็ไม่ได้

(๒)

บงคบบการ อาชคูกอกอดโครูปงามท่าทางกฉลาดแต่เป็นนักแดงสุรา เมย์
 กิดแต่กราดเกรยวกันมาก เขาว่าจะเป็นเอบเปอเธอเป็นแน่ เพราะ
 เพอร์ ดเนนคพชายเป็นโรค หมอห้ามไม่ให้มีเมีย แต่คนไม่ใคร่

นบถอ ดูหนักกนของวาถาเอมเปอเรือตาย นากดวเมืองฮังการีจะเป็นชบถ
 แขงเมือง เพราะเจ้านายไม่มีใครคิดเช่นเอมเปอเรือ แดต่างคนต่าง
 อัยรยวณพนบกไม่ไต่พบกน นอกจากใครตายแดแต่่งงาน ดพนของ
 ต่างคนต่างไปคนละไม้ ไม่ด้ามคคคคคอกนเคย ในเมืองนเห็นเป็นไฟ
 เป็นผุดต่างกนเททเดียว ผุดกนบกบอศาตมาก เป็นเมืองทททหารคอง
 แด่งเป็นทหารจะแด่งอนไม้ไต่เคย

๒๓๘
 ทรดเซยพนมากคนดวยกน แดะฉนไต่เดาไปมากแดว เอมเปอเรือ
 เป็นคนทไม่ทำกมไต่ไม่โปรดการพิช ไต่ไม้ไต่เด่นหยมหยมกับใคร
 มีตั้ง่าผ่าเผยมาก เจ้านายกกดวเกรงนบถอกนตามฉนผุใหญ่ผุน้อย
 แด่คุรักใคร่กตมเกดยวเด่นหวกนระริกชกชไปทงพน เจ้านายชนอยกา
 เรอแดบรมวงค์เรอ ทำท่าทางเหมือนกรมส้มเดจ เป็นพน ไม่กระโดด
 โดดเค่น แด่พุดมวยไฮ่กฮากออกมากำล่องค้ำไต่ฮ่า แด่นองเรอ
 ทงหลายเด่นกนบวณเบยพเหมือนเราเมอเดก ๆ เอมเปอเรือพนเขาไต่
 ทงใหญ่ทงเดก ไต่เอมเปอไรด์ดีเมยพนอยุขางจะชเกอเคมท ถาคนมาก
 เขาเป็นงงไปทเดียว รูปร่างสูงใหญ่กว่าผวมมาก แด่สูงเกอรนคคช
 เซดส์อดชาเบทพสาวไม้ไต่ ทงชางด้วยแดชางเราระราย แด่เอมเปอไรด์ดี
 แมพพ เป็นแม่ของคนทงปวงเท่ ประกอบทงความงามแดด่งาราคี
 กรียาอชยาคัยแดดส์คปญญา ฉนบุชาเดี่ยเหต้อตฉน ส้มควรเป็น
 ส้มเดจแม่จริง ๆ ถาเอมเปอไรด์ดีเมยมา เจอเขาแดวตายคนพุดไม้ออกทเดียว
 นารักความนบถอพอแม่ของเขายงนก ดงกนหรือให้رابไป บรรดา
 ขาราชการ แด่ราชฏรกกดวเกรง เอมเปอเรือยงกว่า คนเรา กดวเกรงเจ้านาย

เป็นอันมาก เห็นเป็นพระเจ้ามากกว่าเป็นคนพันทจะหาแห่งใดเทียบ
 เทียม ได้ความนิยมรักใคร่เจ้านายก็มากเหลือคณ
 เมืองลัวะเดนนน ราชฎรพริยงเตี้ยกว่าเมืองอิตาด ดูประหนึ่งว่า
 เป็นรบบดกหน้อย ๆ ไปทีเดียว เจ้าแผ่นดิน เป็นคนทออยากจะทำดียง
 แก่คนทั่วไป แต่เพราะความอ้อ ๆ เท่า ๆ กันไปหมด จนการทอนน
 ไม่ใคร่มีราคาอันใดมากนัก เด็ดจไปไหนก็ไม่มีใครเบ็ดหมวกแต่ให้
 ร้องอันใด รบตั้งตั้งการงานอันใด วังชุดมุน แดอยู่ข้างจะว่องไวเกินไป
 จนคนเรา ๆ เห็นเป็นดุกถน หรือมักจะพูดกันว่าเฉย ๆ ไม่รู้ดีว่าเป็นเจ้า
 เป็นนาย อนทจริงเป็นคนใจดี แต่ไม่ใคร่มั่นคงแดแม่นย้านัก จะไป
 ซางทางที่เรียกว่า ไคเนน ๆ ซาราชการงานเมืองก็เป็นเช่นนั้นไปตาม
 กันหมด มิดแต่เครา นปรินชเป็นคนมีความรู้ แดมีดีดัดมปชัญญะมาก
 แต่ความฉลาดถ้าจะเทียบกับเมืองอื่น ก็เห็นจะพอประมาณ แต่เป็นคนดี
 ในเมืองนั้น เป็นผู้ดำารถที่จะทำไมตรีรักใคร่กับใคร ๆ ได้แต่อยู่ข้าง
 ผอมมาก เห็นจะไม่ใคร่ทรงดบายนักเครา นปรินเซดัดนนเต็มที เหมือน
 หม่อมย้ง เบ็ง ๆ หูบ่าตาเถื่อน แดเป็นคนทว่าชโรค แต่ก็ดูไม่ผอม
 อันใด บี้หนึ่งได้พบผัวไม่กว่า ๑๕ วันมากกว่า ๑๐ ปีแล้ว เทียวไปอยู่ตาม
 ซางไค ๆ ในเมืองอิตาดเป็นพน ดูก็ไม่ได้พาไปทงไวกับพ่อ ผวกไม่
 ตามลงไปว่าคิตราชการ ดูมันกระไร ๆ อยู่ก็ไม่ทราบ แต่หน้าตา
 ไม่ใช่คนดบายใจแต่อาการกอดเอง แต่จะว่าผวทาทางเจ้าชุกไม่เป็น
 ราชนชนแปดไม่ออกว่าประการใด การในพระนครไม่เรียบร้อย ดั่งดัย
 ว่าไม่ซ่านักจะเกิดเหตุใหญ่ในเมืองนอรเวเร็ว เจ้าแผ่นดินบอกฉันว่า

คนเมืองนนนกรต่างกระเดื่องอยากเป็นรบบดกเต็มท ไม่เรียบร้อย
 เหมือนทวดวเคน แค้นเห็นว่าคนทวดคอกโฮ้มกเต็มท ดีแต่คนบ้านนอก
 เซนทชนชวาด แคงคดงนบกเป็นทางรบบดก
 นแต่เป็นวชาทจนรว่าได้ในชอที่ ๓ เป็นผดแห่งมายูโรป กล่าว
 โดยย่อต้นความแต่เพียงน

๗๕๖
ผวทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

เรื่องหาจักรี ปากคลองกิล

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยเมื่อเวดาทอยเคนมารัก

ฉันไม่มีเวดาทจะเขียนหนังสือได้

เคยเพราะอยู่กับเจ้านายเดี่ยงค่า ๆ แต่ทำโทรเดชอยู่ดกไป เด็ดจตา

เด็ดจตา ยกรวด ไหญ่ทงสององคคองกตายเป็นเด็ก ๆ เข้าห้องบิตประตุ

เขียนโทรเดชเดี่ยงกันเป็นพอหนูทเดียว ความจริงกนาจะเห็นเช่นนนได้

เพราะไม่มีใครจะแก้กว่าทง ๒ องค การทมาถึงทโคเป็นเฮเกินนอาจจจะถึง

ไคเดี่ยแควนท ๒๒ แดว คองมาจอดรอออยู่แค่ ๗ ทุ่ม คอเข้า จึงได้เดิน

กระดืบ ๆ มาเพราะเจ้าแผ่นดินขอใหถึง ๕ โมงเข้า มเร็วรบออกมา

รบเมื่อสว่างดำหนังสือดุดแควแดนตามมา พระยานนทออกมาด้วยในเรือ

นน นายเรือดานนให้เป็นผูกากบพระยานนท ด่ายหน้อยออกมาอกดำหนังสือ

ดุดแควแดนแห้มา ๒ ดำ ผ่านบ้อมในน้ำมา ๕ บ้อม ๆ ท ๕ หน้าเมือง

เป็นทจระเคยมาอยู่ มทหารยนรายเต็ม แดวเดี่ยงเข้ารองไปทอดทหน้าทา

ในทนไคนนเจ้าแผ่นดิน แดเจ้านายลงมา คอ เครานปรินช ๑ วุดคมา

๓๐๖

ดุกคนเด็ก ๓ คริสต์เคยนแด ฮ่าไรตติ ดุกเครานปรินช ๒ คน คาคดุก

เจ้าแผ่นดิน ส่วเคน ทจะ มา เป็น ดุก เขย เคราน ปรินช พบ กัน แดว คน หนึ่ง

๓๑๐๒ ๓๓๐๘๑ ๘๖๑ ๒๒ ๓๓๐๘๑ ทไปเกาะดั่งง ๑

พอมมาถึงกเป็นคนรุจกกันมาแเดว คยถึงดุกหาดานทโคพบกันมาแเดว คน

นหนบอดเขนหนคนหนบอดเขนหนน รวมใจความความนคเขมมได ไม่
 กติ ^{๓๓๓๓} เป็นแน ^๕ คน ๆ ^๕ เรานเอง เดินดูเรือทวลงแถวตงเรือชนไปบก
 ดวยกน ^๕ ททานาทาเคนกตางเบนเคนยอด ^๕ มมุขตันคานหนา ^๕ มมุข
 ยาว ๒ ขาง ^๕ หนาคางขางเบนคานกแพเดี่ยวจริง ๆ ^๕ เด่นาบค ^๕ ทุดคาง
 ประเทศมารบทนพรอมกน ^๕ ยนรายเบน ๒ ^๕ แถวคตอดจนชนบ้นได ^๕ หน
 ใหรุจกเรือยไปจนถงขางบน ^๕ แดวไปตรวจทหารแถวจงชนรถ ^๕ ฉนกับเจา
 แผนคินหนงโพ ^๕ รบตั้งเรียกโคกบจรชนนงหนา ^๕ เพราะจะไปอยูในวง
 ดวยกนแคเทานน ^๕ ชายบริพตรน ^๕ ดัวัดคเอาไปอยูไฮเตดด้วย ^๕ ไชยนค
 จะอยูเรือ ^๕ แคภายหตงไชยนคคองชนไปอยูกับบริพตร ^๕ ทวงอยูขางเด็ก
 แคเขาจคไวพอย ^๕ แคการอยวงไมใครจะมีใครชอบอยมมไม่เบนไดค
 แกคว ^๕ เขาเรียกกนว่าเขา ^๕ เวรมแคคนคนเคียวไปรดน ^๕ ถาอยวง
 แดวกนคไดนอณกหตบ ^๕ เพราะมนงยบคมหาดเด็กเตกชากเหมอนบาว
 เรา ^๕ ไมไดมาอมยมอมแยมควย ^๕ คอยแคจะรบราชการเบน ^๕ ไปทงหน
 ว่าจะชอบ ^๕ ยะหนอย ^๕ ๆ ^๕ กควร ^๕ ผูทมาอยชวแคพระยาพิไชย ^๕ พระยา
 เตโช ^๕ จายวด ^๕ นายกวค ^๕ พระยาราชวตตภอยกบดก ^๕ ฉนเห็นทเหตอ
 มากจิงไปตามอายพนมาอยอกคนหนงเพราะกตวจะเดี่ยวคน ^๕ อายนออก
 เกง ๆ ^๕ ไมเหมอนพชา ^๕ ยมาตาม ^๕ คนชางรุจกเดี่ยวจริง ๆ ^๕ ตั้งเกคไตควย
 อาการทแแตกน ^๕ คานบถวณหนา ^๕ ผูหญิงทนแปดกกว่าทอนหมค ^๕ คานบ
 อยางยอคาทงพนคตอตทาง ^๕ ฉนหมายว่าจะดำหรับเจ้านายเขาแคเราไป
 ใหนคนเคียวกคานบคาเขนหนทงเด็กทงผู ^๕ ใหญ่เวนไวแคพวกคตคกคกทคกนา
 คาชาวจิงหงบหงบหว ^๕ บกรียาชา ๆ ^๕ ผคกนกับทัวเคน ^๕ ทนหนยอแกก

เดียวเท่านั้น   คุณนบถือเจ้านายผดกบตโนนเดี่ยจริง ๆ เวตาแต่ไปร-
 แกรมแน่นอนเหมือนทรัดเซย   แต่ไม่เคร่งครัดเซมงวดเหมือนอดัดเตรีย
 ทวงทจนไปยูนนเป็น & กกถนนเจริญกรุงแท่ ๆ ที่เดียว   เป็นแต่คก
 ใหญ่กว่าเท่านั้น   เรียกว่าอามาเดยนบอค   ฌนอยุซาหนง   เคนถงกน
 กบเจาแผนดินอยุ   แต่คองเคนชามถนน   เป็นตะพานชนกระไดเกอบคาย
 ที่เดียว   อิกซาหนงเป็นทอยุเครานปรินช   อิกซาหนงเป็นออพพิคกรรมทำ ๆ
 แดวเป็นอยุคคกบวงทกเมือง   พอไปถึงวงฌนจะไปหากวง   เจาแผน
 ดินคอยไปควย   กวงคพระทยมาจูบช่ายจูบชวา   เอียงปรางให้จูบว่าคคถง
 ฌนถมเจาแผนดินจูบเหมือนเคยวิจกมาแดวเหมือนกน   พบปรินเซดัดมารี
 เมยปรินชวดคมา   ทาทางกระปรกระเป่ามาก   เห็นจระเข้โตคโหยง ๆ
 ที่เดียว   ไปทกวงนรูดักว่าไปทเดัดจาย   ไมมพชเดย   คอะไรค้อ
 อะไรเคนพุงไปพุงมาเป็นการตามใจค้อแท่ ๆ   แดวไปทเครานปรินเซดัด
 ออกมารูบทประศูจกกนแดวเดี่ยออกทงดูกต่าง ๒ คน   ค้อคนหนงชอ
 อิง   เกอบคคทจะแตงงานกบปรินชคาค   ควคอยควย   อิกคนหนงอายคัก
 ๑๖ ปี   ชอคเริ   กบดูกช่ายทง ๒ คนอยุควย   กคบจากทหนมา
 ทอยุ   ไปเคนเด่นในสวน   สวนนดำหริบเอมเปอเรออาเดกชานเคอรท ๓
 เคนกบเคก ๆ   โคคกเท่าสวนเค่าเก่าเท่านั้น   ใครบหนงค้อคูกออพคม
 เบอรแदनคตั้งรูปทอยุมาให้   แมยายคนจะชาคใจ   บ่ายโมงไปกิน
 ชางกบพวคเจานาย   มคคก   กวง   แดวถคมาผว   เมย   เท่านั้น
 คุนคบมารี   แดว   เป็นคน   ดนุกถนนาน   ช่างยว   ช่างเด่น   ด้าบคด้านวน   พ้อคค
 ฌนชอนจะอยุชางเป็นพระมถ   คุยเด่นอยุจนบ่าย ๓ โมงจิงค้ไปทมว
 เซยมนแห่งหนงแดวค   โรงทาควยชามหถวง   เดยวนกาดงทงกนนคเป็น

ดायครามเนา ๆ แคเดินฝมือเขยนแพงเกอบขาดใจของชอลววย
 การท หรหรา กนชน มากเพราะ อาเด็กซานเคอริ ท ๓ แกริกของ ท่าเมือง
 เมย มาขอไปมาก ๆ คองออกเคมห้อง คราวนเป็นธรรมเนียม ใคร ๆ
 กตองหยอดตามกน แคทจริงท่าเมืองจนถูกกว่า แคของเมืองจน
 ทนมกแพงเหมอนกน ถ้าโอ่งน้ำเซ่นเราถววยพระ ชาย ๓๐๐ บาทได้
 สบาย ออกจากนนไปร้านขายตุ๊กตาคิน แพงเหมอนกนแคพอเดิน
 แดวไปดท่าเบयरเคนเตียงอม ห้องทเกบปรอท ๓๐ ดกริ หนาวเคมทน
 กตบมาฉนชอนอกโปรแกรม แวะดุกอดอนคนในเมืองไม่มทคน เขา
 ชอทคนกนรวไวให้เข้า โนนกนเป็นแปดง ปดุกเรอนเล็กตามแคใคร
 จะมาทำ หน้าเรอนเป็นฉนวนปดุกฝักมากกวาคันไม้ เป็นเรอนตุ๊กตา
 ไปทงนน เด็กมกชอบเดินเด้าชงเหมอนกน เรอนไหนไม่มชงเดี่ยไป
 ชกกนเดี่ยออกแดงครัดไปทงนนดูหุงหนึ่งฉนูกดี ค่าเข้าแปดงหนึ่ง
 ๓๐ โกรนเห็นจะราว ๕๐ บาทคอบ ฆากตบผ่านวงครัดเตยนบอคทไฟ
 ใหม่โตใหญ่อยู่ไม่มเงินท่า จะรอกไม่มเงินรล เพราะปาดเมนคไม่ให้
 เดยทงไวเป็นศกจชาเขนทรแคพนต่างปดุกหญ้าแดงนไม้ด เวดาคาม
 กาดาคินเนอ เจ้าแผนคินมารบฉนทห้องเดยงหดงฉนอยู่นนเอง ฉน
 จุงกวฉน กิงจุงเครานปรินเซสส์ เดิมไม่มทศคหมายว่าโตจะคองจุงส่งสาร
 เครานปรินชจุงมารี โตจุงอิงเคอบอค จีระจุงไครา นอกนฉนจุงพวกเดดี
 ของกวฉน มียายเพงยายจนเป็นคิน การทเราจคฉนคาราเป็นนอง
 กอนฉน ถ้าเข้าในราชฉนกนเป็นไม่มได้ เขาคองเอาดุกออกหน้า
 นองเป็นพน แคทนรายมากฉวฉคมาแคกอนเคยผ่านหนหนึ่งไม่มใคร
 จำได้ฉกคนเดี่ยว เจ้าแผนคินบอกฉนว่าไปเมือจะกฉวฉงว่าอา เดยรว

บัณฑิต บัณฑิตจะกลับ เรียกฉันเข้าไปกระซิบถามในห้องว่า เจ้า ๒ คนนั้น
 เป็นอาของฉันหรือ ฉันวานอง แม่เอ้อออเกือบตาย เคยกระซิบบอกกัน
 ๓๗๓
 พา ว ๗ จนฉันเห็น ฉันอดหัวเราะไม่ได้ เคยหัวเราะกันกราวชน ที่ตั้งสัย
 ว่าอา เพราะทรัดเซยอากบ่หลานเขารุ่น ๗ เคยวงนมหตายคน หนึ่งโตะ
 กวนกตางกิงหงงชา ฉันชาย คือกิงเคราน์ปรีนเซตต์แล้วโตค้อไปอิงเคอ
 บอค บรพศร ค้อฉันมารีเคราน์ปรีนซ์ ไครา จัระแล้วพวกเขาค้อไป
 ตรงกวนทานชรมาเฒ่า อุดดำห้มาเพราะอยากเห็นฉัน พระยาพิไชย
 ๓๗๔
 ๓๗๕
 ๓๗๖
 ๓๗๗
 ๓๗๘
 ๓๗๙
 ๓๘๐
 ๓๘๑
 ๓๘๒
 ๓๘๓
 ๓๘๔
 ๓๘๕
 ๓๘๖
 ๓๘๗
 ๓๘๘
 ๓๘๙
 ๓๙๐
 ๓๙๑
 ๓๙๒
 ๓๙๓
 ๓๙๔
 ๓๙๕
 ๓๙๖
 ๓๙๗
 ๓๙๘
 ๓๙๙
 ๔๐๐

เราต้องขอรับเรื่อยไปทีเดียว   แก่เข้าไปยิ่งอธิบายมากจน   แต่เวदान
 ร้ายมากที่ไปเดินค้าเยอรมันคือหน้าทศ   รับผิดชอบบอกว่า   โน่นแน่
 ทศเยอรมัน   ฉนั้นเกิดยศมนเต็มทน โกงเหตอก้าง   เยอรมันแตะมัน
 ฝรั่งเค็ดของฉนั้น   แตะเดยกาเดเอมเปอเรือเรื่อยทีเดียว   ไม่คอบก
 ไม่ได้ ขอแตะออกเตา   การที่คอบมิใช่จ่ายต้องตะโกน ๆ   หน้อย ๆ
 เพราะพระกรรมคงเต็มที   รับผิดชอบแต่เราทศต้องตั้ง   มท่าแก้อย่าง
 เดียวแต่เอาปากไปจ้อตรงพระเนตร ให้เห็นปากแตะพูดซ่า ๆ   เท่านั้น   ดูกมา
 จากโตะหมายว่าจะจบคราวฉ   เจ้าแผ่นดินเห็นรูปทศเอมเปอเรือให้มา
 ทำท่าพิต่าง ๆ   ให้ดูโทษว่า   เพราะเป็นเจ้าแผ่นดินอายุยังน้อยนุกแต่
 นุก   กลองเป็นแต่หนุมกไม่เป็นที่ไร   เพราะตั้งคนคนผิดกัน   ความทริบ
 ตั้งแรง ๆ   จนถึงว่าถ้าไปทะเลคราวไร   มีหัวแตะกตั้งข้างหัก   ก็ตายโหง
 ตายห้า   อะไรกันทุกทตั้งน   เวदानจะกตบคองกอดจับถายรูปกนทุกคน
 คุมหนักดบายดี   ไปอยู่ในบ้านทศหากกับเราเหมือนกับเขา ๆ   ด้วยกัน   ไม่
 ไซ้แต่คนแก่ ๆ   เตมา ๆ   ด้ว   ก็หากกับฉนั้นเช่นนเหมือนกัน   แต่
 เฉพาะกับฉนั้นคนเดียวคนอื่นคงทำเขาไปก็ไม่ได้การ   แต่เจ้าแผ่นดิน
 แตะพระมเหสันนถาเป็นตุกฉนั้นแตะจับทุกคน   เขาคก   กนว่าเพราะ
 เป็นหदान   การที่เป็นเช่นนเพราะอะไร   ฉนั้นได้ความจากครัดเตียน
 ดูกใหญ่ของเคราน์ปรีนซ์   เขารู้ความประพฤติกของฉนั้นแตะความมุ่งหมาย
 ที่มาอย่างไรด้วย   เขาเชื่อว่าฉนั้นเป็นคณพ้อแต่ไม่ได้หากความสันนุกเป็น
 คนไม่กนเหตามาก   เห็นคิม ๆ   ถึงโค   กนได้ว่าออกด้าหัก   แตะเป็น
 คนรักแตะชอตรงคอบเมยนุก   หยอกกนพตงไปทงน

รุ่งชนเวลาเช้า & โมงชนรถไฟ ไปหยุดที่ตึกเทศน์เบอนคอฟ เป็น
 วงเด็ก ๆ ที่เจ้าแผ่นดินอยู่ นอกเมืองทางไปรถ & ๕ นาที มาคอยกัน
 อยู่พร้อมแถวชนรถไฟด้วยกัน ไปที่เฟรเดอริกชเบ็ค เป็นวงอยู่ชาย
 เกาะข้างหนึ่ง เค็มไฟใหม่แถวท่าชนใหม่ จัดเป็นมิวเซียมเก็บของ
 โบราณต่าง ๆ ทนเป็นบ่อมมกุ ๓ ชั้น ของไหนนมเป็นตั้งหน้าดีมาก
 รูปปักพงศาวดารเป็นต้น กัดบจากพระที่นั่งไปวัด ทนบรรดาผู้ที่ได้
 ตราช่างมีอามไปคิดไว้ ของฉนเขากกะไว้แล้ว ออกจากนนเดินไป

๓๒๓

กับเจ้าแผ่นดิน ไปที่ตึกทรงปลาของชนหลวงทรงปลาคริสต์เคยนท์ &
 เพราะมีเมียไพร่โกรธกับเจ้านาย ว่าไม่ลงให้เมีย จึงไปอยู่เดี่ยวทนน
 เรือนเล็กนดเคยว มห้องพกผู้ชายห้องหนึ่ง ผู้หญิงห้องหนึ่ง ทงเจ้า
 ทงชนนาง ฉนกับตุก ๓ คน เขาเอาไปคดกกันไว้ในห้องนนด้วย ช่างไทย
 กนดแถวจงไปรวมกันกนชาว เด่นจนบาย กัดบมาชนรถมา ไปที่
 วงฟรีเตนชบอค วงนเป็นทประชุมพระเญาตวงค์ คือฝ่ายเตนมาร์ค
 รัตเซย อังกฤษ กรีก ท่านองที่ ๆ อยู่เหมอนกับเรือนเจ้าดำย หรือ
 ด้ภาคาร กนเป็นห้องเด็กทเป็น ๒ คน ผวเมยกตง ๒ เคยง มห้องนง
 ห้อง ๑ ห้องบาวห้อง ๑ ทคนเคยวกเคยงเคยว ห้องทเราอยุทอามา
 เดยนบอค จัดเหมอนกัน ไม่ได้ดีไม่ได้เดวกว่าทแก่อยุกันตามปรกติ
 เดย ไม่ใช่รับแขกเมืองแต่ไม่ใช่วงกรมชน เจริญเชนรบกกกาดกกว พา
 ฉนเคยงดูจนทวไม่ใช่คนเคยว ประเคยวคนนชวณไปทางน คนนชวณไป
 ทางโนน พด้นกนไปทงนน ยิงเคยงกว่าพวกพนองเราเอง กับเจ้านาย
 ผู้หญิง เชนนเคยงกอดปลาปลุกกันไป เทยวดองคอดองถึงไหน ๆ ก็ได้

แต่คนสนิทไม่รับสั่งต้องอยู่ที่นอน ไม่ได้มีใครเข้าไปปะปนได้ แล้ว
 ดงไปในสวนดูที่ต้นไม้ เอมเปอเรืออาเด็กชานเคอที่ ๓ ตัดกชอไว
 เอมเปอเรือเคยวนมมาก ตัดกหดงเป็นหมุกม เอาดวงตาชายอย่าง
 หน้าซงกนไว เจ้าแผ่นดินระวางอย่างยง ถ้าเห็นท่าจะปวดทองเยยวแล้ว
 เรียกมาไปวิ่งแข่งกันเดิน หรือไปคอะไรพอห่างคน ก็บอกให้ไปที่ต้น
 ไม้ โปนต้นไม้นี้ แล้วไปดูเรือนรดเซย ตกตงเป็นวงเดินพด้านไป
 เจ้าแผ่นดินแข่งแรงเป็นอัครจรยจริง ๆ วิ่งไล่แต่วิ่งเปล่า ๆ กระโดด
 เอาคนตบกันไปพตางไตด้วย ถ้อประแจไปเองเดินกับฉันต้องคนไป
 ตักราววงหน้า ถึงประตูมกระโต ๓ ขนโคดข้ามขนไปไซประแจได้ เทยว
 เหลิงเกินไป จนกวันต้องไซคนไปเทยวตามจับตัวเป็นนานกว่าจะได้ตัวมา
 หมด แก้ว่าฝูงถึงทะโมนทงหนเอาตวมากินหน้าชา อะไรจะมาน่าดู
 เทาผว เมย หยอกกนไม้มแล้ว สู้บบุหรกนเรอยอยู่เต็มอๆ ไปในรถไฟ
 ฉนั้นสู้บชกกาเรต เจ้าแผ่นดินว่าสู้บกตวมนจะหายอยาก ควกบรออก
 มาจากกระเป่าให้ฉนั้น ยายเมยกวดว่าไปต่อนให้เด็กสู้บเหมนจะตาย
 ท่านผวบยุหน้าไปให้ฉนคก ขบบุหรตกถูกกระโจม ยายเมยทำเง่างอด
 ดากเอาเด้อไอเวอรโคดมาเซ็ค ๆ ท่านผวหยอกไปดากกระโจมมา
 เซ็คเด้อบาง เมอกตบมาพุดกนถึงตนเด็ก เขาชมกนว่าตนฉนเด็กประ-
 หาดจริง ๆ แกกอดเกอกออกเอาคนยพมาอดกวงนบาง คอนกน
 ตองวงด้ามวง กาดงนงกนชาวอยู่ควยกน กวันเอาตอกกำมะหยชาง
 ริมแดงมาถ้อตมแดงให้ฉนคม ท่านผวแยงเอาไปตมทำเป็นทำชนใจ
 ขางนปริมเซ็คตมา วเอาตอกบโคเหนยแดงมาเหนบให้ฉนเดยแล้ว ครน
 เหลยวงหน้ามาจะเหนบพบฉนเหนบอยู่แล้ว ทำเป็นโกรธผว ท่านผว

มวดย่าง ๆ เป็นการเยาะเย้ยว่าแพ้สาว อย่างนเต็มอ ๆ มาไม่ขาด
 แฉวออกจากพนมาด้วยรถไฟ ถึงเบอนด์คอฟพวกขุนนางกดบไปหมด
 เหลือแต่เจ้านายและนายจ่ายวคนายกวคเขาจัดห้องให้ฉนทชนบน ใกต
 ห้องปรินเซดส์มารี พวกถูกเดคมนช่างกลาเดัยจริง ออกมาเยี่ยมหน้า
 คางคยกับฉนเรอยทเคยว คนเด็กทตค ๒ ขวบเทานน เคนแรง
 เคนกาจะมาหาให้ได้ เบ็ดประตุมาตงกนปลากอดจูบรมตุตมทง ๕ คน
 มอมเประอะเคมท แม่ปลาดจบบนไมใครกดบ เอาควไปอาบหน้าแตงคว
 เวदानฉนใครบโทรเดขเอมเปอเวอกาดงคอบอยูเจ้าแผ่นดินมาหา นัง
 นุงครอชนในเทานน คยกนพดางแตงควกนไปพดาง ฉนแตวดงไป
 ควยกน กนชาวนงเหมอนวนกอน เวดาเด็กแตวดนไฟ เจ้าแผ่นดิน
 แกไปเดินวดตห้องหนึ่งคางหาก ฉนเดินกบกกองโค มารเป็นผู้ชวยกวฉน
 เดินชมชานเดัยทุกท ฉนไค ๕ เกรานกบ ๒๕ เดกกน ๕ ทุม กดบมา
 อามาเดัยนบอคอง ๒ ยาม คองเดยเขาทนอน เพราะทานยายกาชบ
 กาชานก แคตวดตยงมาพุดอะไรคอไปฉน ๗ ทุม คองหนนอนเพราะ
 หนอยเคมท นอนกไมใครหตบไค
 วันที่ ๒๕ เวดา ๕ โมงเข้าไปดงเรือเตนาบอค เป็นเรือยอชค
 หตวง ไปพรอมกนทงเด็กผู้ใหญ่ กนกดางวันกดางทาง ฉน
 เกรานปรินเซดส์มานงใกตฉน แกราคาญควแกเดัยจริง ๆ เพราะเขาใจวา
 ฉนเกดยคแกโตโกพ้อคควาแกเคมาอะไรเรอยไป ชางมารีเป็นคนแต่นงอน
 หาวฉนเบอนงใกตควมาแตวนกอน พอวาฉนคใจ คองคิมใหถง ๓ หน
 เจ้าแผ่นดินทาคาดุกอาปาก บอกวฉนหากวาฉนเป็นกิง หาไม่นากดว
 จะไคเดินมวยกบวตคมาเดัยแตว คางฉนมาฉนใกตกนออก คใจเดัยน

กระไร ถ้าเป็นไทยเราก็คอนจะอยู่ข้างนอกดว หรือเขากเห็นหน้ากวด
 คนอนบาง แคณมนไม่ไซฝรั่งไม่ไซไทย เป็นเจ้าแผ่นดินเกมพระ
 วิชาคนนเช่นน คอคนจะกินดุกไม้ แคบนวาชเกยจมอเบอน เขามารับ
 เขาไปปอก ฌนว่าอย่าเดยมอจะเบอน เขาว่าอะไรดบประมาณเขาจริง
 เขาจะมากินชาวเขาต่างมอมาก่อน ไม่ได้ดักปรกเดย เกตยคมือหรือ
 จะได้ไม่ปอก วางดุกไม้ทำเป็นโกธร คอองออนวอนกันให้ปอก คออง
 ยอว่าไม่เคยกินอรอยเช่นน ถูกเช่นนเขาหัวเราะ เขาหัวให้ดกระแตก
 เป็นคน เดนกันชนตพคณกรวาคนคอนจะเป็นพระมณ อยากจะปดอย
 ดนก็ไม่ได้ หุดไซยন্ত্রองว่าเขอชาญไซย เวดากจะไปมาจากกัน
 กอครัด เอียงปรางนนอยูข้างจคกวาผูอน วนนอาดามาไปเทยวกับน
 ทคไวต เป็นทดำหรบประชมกตางคน มอดุมเนชน แดแคตต่าง ๆ
 มทกนหตายแห่ง ไปเป็นการเงยบ ๆ ฌนเอามว แก่ไปดวย กับดุกโต
 บรพตร แดหตางกวนอกคนหนงเทานน เป็นอย่างไฟร์ ๆ กนดนุกดิ
 คนอนต่างคนต่างไป พบแคจระกบพระยาเดโซ แดะมหาดเดกณน ๓ คน
 กตบมาเวตา ๒ ยาม

วันที่ ๒๖ ตาแอดมิราตแกโคมตอย ว่าจะไปดูฟรีปอดแค ๔ โมง
 กตายเป็นไมไป คอองคณแค ๓ โมงแดบตาเกอบตาย วนนบเยหวิวป
 โยคทกช แดะอปปียะหิสมปโยคทกช ปะปน คือแม่พระยาชดยทช
 กบพหรอนอง ๒ คน กับดุกเขยคนหนงเป็นช่างเขยนเอารูปมาให้ แดว
 มอายคาฮอดกทเป็นนายทหารบอมพระจตจอมเกดากอกคนหนง อายเรา
 คิงซงไครบโทรเดชจากดวสดโหมมาพด เรอองเกาอกคนหนง ฌนบคเดย

ว่าไม่รู้ ไม่คิดจะมาพูดด้วยการอะไร ยังอายคฤหัสถ์หายไป อ้ายเราซึ่ง
นอยุดอนดอน คงจะไปพดทนนอก

แล้วไปคู่สวนเหี่ยวเต็มทชเกยจเด้า แล้วไปคู่ฟรี่ปอดชังฟังจะทำ
ชนใหม่ แต่ไม่เห็นไหนา แล้วกลับไปลงเรือบ่าย ๓ โมง เจ้าแผ่นดิน

และพระญาติวงศ์มาพร้อมกันหมด ก็นั่งแถวกลางวันในเรือ มีดบิชพุง
กันไปกันมา และเจ้าแผ่นดินคมให้แม่เด็กควย เจ้าแผ่นดิน และพระ

มเหสีฝากรูปไปให้ แต่พระมเหสีเขียนข้างหลังดนก ว่าขอไปรตรีบ
รูปพี่สาวที่ไมรุจกควย หดยด์ เกราน์ปรินเซดส์ และ มารดั่งฝาก ความกำนั

และคิดจะส่งรูปเขาไปให้รุจก มารให้รูปแมวที่เขียนเองฉนแผ่นหนึ่ง
งามนิก แล้วถ่ายรูปพร้อมกันทงครวแต่เออญฝนตกใหญ่ จนดูกเห็น

ตกเบี่ยกนกกม เดินกนทวทุกห้อง จับกันไม่ใครคิดเป็น ๕ ชั่วโมง
พากนทงรูปแม่เด็กเป็นกาดง ชมกนว่า หน้าตาช่างฉลาดไม่ต้องบอก

เดี่ยจริง ๆ ซอกนกกดุมไป ฉนมเหสีอออยู่ ๓ รูปโตให้กวน ๓ เกราน์
ปรินเซดส์ ๓ มาร ๓ เวดจาจะจากไว้อาดยกันมาก กอดชบหน้าและจูบ

กันทุกคนทงเด็กแต่ผู้ใหญ่ กิงแดงวนบอกฉนวารกเต็มทแดง ตวคง
จะไม่อยู่นาน แต่คใจทฉนได้รุจกกับดูกหदानเป็นอันใดเป็นมิตรกันทง ๓

ชวคนแดง และถ้าได้ไปเมืองอังกแดนคแดงกรก ก็จะได้พบหมดฉน
ทงครวเรอน ทงจะไปแมคเดเบคชวริน ทเจ้าหญิง ซงจะเป็นเมีย

ครัดเตยน ก็จะได้พบหมด ครัดเตยนวนให้ฉนหน้าความรักและควม
คิดถึงไปบอกด้วย แต่ฉนถามดชทุกชอนใดให้บอกถึงกัน จะได้ช่วย

กันให้เต็มกาดง เมอครวากอนได้ช่วยกนกับนกกกรอนใจเรืองเมืองไทย
ได้ช่วยจนเต็มกาดง แต่ครวอนงายเพราะนกกเป็นเพื่อนกันแดง ได้

มีหนังสือไปถึงตุ๊กสาวทองคแตนดีให้คอยพบให้จงได้ พวกแกบอกข่าว
 ถึงกนตอดอด ชมนนเหาะ ไตทงนน พบกันวันใดคงได้ดูโทรทัศน์บ้าง
 บอกข่าวรับหนังสือบ้าง โจทกนไปกนมาด้วยเรื่องฉนเจออยู่โนนนมาก
 พอไปกนหมดแล้ว ไม่มีใครคุมพรรคพวกกันไปเที่ยว เป็นพวก
 มีเมียแล้วหรือยังไม่มียกแต่พอหมายคนเดียว คือโต บริพัตร ไชยนต์
 พระยาเคโซ หมอ ดงเรือไฟเด็กไปเที่ยวตามอ่าวฟรีเตรต ที่เขาทำใหม่
 เป็นการใหญ่โตมิใช่ย่อย แต่หากดวจะไม่ใคร่คิดเกือบ ๒ ชั่วโมงจึง
 ไตชนบกไปเที่ยวอย่างออกแวง ทายดูว่าฉนจะแวงที่ไหน วางหนังสือ
 เสียก่อน ไปร้านตุ๊กตา มนกกเตกนิตเดียว ไม่มีอะไรจะชอนัก แต่ความ
 กระจายมานานหนักหนา ด้วยความคิดถึงตุ๊ก หาช่องไตเพียงไต
 กแตนไปเติมพกหนังสือ ประเดยวเดยวคนกรจกตองกตบ คนทนมม
 ทงฉนมากกว่าที่ไหน ๆ หมด พอเห็นเขาขอยอเคย ๆ ไปทงนน ซอของ
 เตกทงนน เกาอไตจะให้พอเอียดเด็ก เกาออกอนหนังสือจะให้เอียดน้อย
 เห็นจะเด็กเกินไป ตามแต่แม่เด็กจะแจกเถิด ให้แต่เด็ก ขอให้บอก
 ว่าถงเมองแกวกดาวแล้วคองคแตนดีคงจะหาอะไรได้บ้าง เพราะจะมี
 เวตาออกแวงอีก ๕ วันเท่านั้น แต่หากมันไม่ทันใจจึงได้สั่งมาเสียก่อน
 ออกเรือจากโกเปนเฮเคนเวตายามเคษ ไตเดยงพวกทมาคอยสั่งอีก
 ครงหนังสือ คมถวายเจ้าแผ่นดินดวย เขาตฤตกนจนเคมท
 วนนมาถึงคตองนไตสั่งโทรทัศน์ เขียนหนังสือไม่ทัน จึงได้สั่ง
 ให้กนตบีนกนแบก ที่เขามารับนไป
 กับไตสั่งรูปต่าง ๆ ที่ฉนไตมาแต่โกเปนเฮเคนมาให้ดวย ไต
 จดเรื่องมาโนนน

หนึ่งได้รับหนังสือฉบับที่ ๒๒, ๒๓, ๒๔ ที่เมืองโคเปนเฮเกนที่วัง รุง
 ๕ ๑๑ ๒๒ ได้รับหนังสือฉบับที่ ๒๕, ๒๖ ที่ไนเรอ ก่อนออกจากโคเปน
 เฮเกน มีความยินดีเบิกบานใจเต็มจริง ๆ มีเสียงที่ไว้วางใจ แดว
 จะตอบหนังสือเหล่านั้นทางหาก ฉันเขียนฉบับยาวเต็มแล้ว กวด
 จะไปคาราคาก่าตั้งไม้ทั้น แต่มัวไนทะเลมาก เห็นจะได้ตอบหมด
 ขอยุคแทนท

๑๑๑
 ผอทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาริไชย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ที่ ๕๖

เรอมหาจักร ในทะเลเหนือ

วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยความเห็นของคนทั้งปวงในเวदानมเป็น ๒ จำพวก จำพวก
หนึ่งอยากจะให้กลับไปบ้านเป็นกำลัง ถ้าพูดถึงจะอยู่ช้ำไปเท่าใด ก็
แถบตบตบตา ความประสงค์จะไปเดียนขาดทุนกำไรข้างมัน พวก
หนึ่งเห็นว่าฉันไม่ได้รับความสุขสัมฤทธิ์ผลและนาอมฤตยวาร จึงคิด
ตนรันทจะกลับไปบ้าน อาจจะกะได้ว่าไม่อยู่จนกว่า ๖ เดือนเป็นแน่ ความ
คิดของมนุษย์ ๒ จำพวกนี้ ควรจะต้องเห็นได้เช่นกระจก ว่าตัว
เขาเองเป็นประการใด เขาจึงมาคิดให้ฉันดังนี้ ความจริงฉันคิดถึง
บ้านแต่อยากกลับเต็มที่ แต่ฉันไม่ได้มาด้วยความจำใจแต่ไม่ได้มา
ด้วยความหวังใจที่จะได้ทิพย์สัมฤทธิ์ หรือทิพย์อมฤตยวรด ฉันมาด้วยความ
ความมุ่งหมายเป็นเจตนาที่มั่นคง ไฉนเดยจะอยากด่วนกลับไป ไม่
เก็บผลอันจะพึงได้ให้เต็มห่อเต็มพก ไฉนเดยฉันจะเพ็ดดเพ็ดใจจนไม่
อยากกลับไปได้ เพราะความมุ่งหมายมั่นคงอยู่ดังนี้
บัดนี้ความฉงนฉันเห็นจะสิ้นสุดลงพอที่จะได้กำหนดลงได้ อาศัย
ทศนชิตของโหนดวงฝรั่งเค็ดจึงได้ตกลงใจ ว่าจะได้กลับไปถึงกรุงเทพ ฯ
ในเดือนธันวาคม วันที่ ๑๖ ได้กะเวตาพอดตลอดแต่ยังไม่ได้ปรึกษาใคร
เดย ไปมีความสงสัยในคำโทรเลขที่ประวัติร์มีมา ว่าวันที่ ๑๖ เวตาเข้า
๕ โมงจะข้ามต้นคอนได้ในเวตาเข้า ๓ โมง มีระยะ ๒ ชั่วโมง ทำไม่จึง
จะไปถึงบางกอกได้ หรือจะใช้ ๘ โมงอย่างไทยแปลว่า ๓ ยาม แต่

ในเวลาดังกล่าว ๑๓ โมง เป็นหมดทางที่จะเข้าใจ จึงได้มีโทรเลขถามเข้าไป
 ถ้าคุณอยู่แต่หน้า ถ้าบอกมาผิดด้วยกะเวลาดังกล่าว จะต้องเดือน
 เวลาดังกล่าว กอประกาย ถูกษณานาที่จะเป็นประการใดก็ไม่ทราบ ถ้า
 จะไปให้ถึงวันที่ ๑๕ จะข้ามต้นคอน ได้นอนปากน้ำเลยวันหนึ่งก็เอา แต่
 กตวณาจะเข้าใจไม่ได้ แต่อย่างไร ๆ ก็จะไปให้ถึงในวันที่ ๑๖ การทษา
 นนทขอให้แก้ไขกันไป

บดินจะขอบอกค้กราช ตามที่เคยให้พระยาพิไชยบอกอยู่ทุกวัน
 ในสวนวนน

ศิริศุภมค้คุดุรปะปะวาค้กาต. นับจำเดิมแต่ได้ตั้งจากกรุงเทพ

มหานครมา ยรปะปะวาค้กาตด้วงด้วง ๑๓๓ วัน จะก่ถาวกาดบ้จจุบัน
 วนนหงบคน เป็นบ้ระกานกษตรนพค้ก วถานฤตุ อาถ่าพหมาถ กภาพ
 บ้กษแรม ๑๕ คา พุชวนนเป็นบ้จจุบันวาร ย้งยรปะปะวาค้กาตด้วง
 อนาคต ช้งก่าหนดมวนวาค้มาณเบองหนานน อิก ๑๔๓ วัน รวมยร
 ปะปะวาค้กาต ถ่ามถ้วนประมวถณทอนเตยวกัน จ้งประจบครบ ๒๕๓ วัน
 ดวยประการณะน ฌนหมบอค้กราชคองน แต่คุดยงช่าเตมทไมถงคอง
 ถ่าเอาอดค ๑๓๓ วัน บวกบ้จจุบัน ๓ วันเป็น ๑๓๒ ดบ ๑๔๓ วนถ้วนอนาคต
 กยงเกนออกถง ๒๘ วน เมอถงกมเมอใดจ้งจะมีโทรเลขไป ก้คอง
 อยู่ในราวหนงถ้อนไปถงโกถ่ ๆ กัน การรบรองอนใด ก้คองวาค้จ้ง
 จคการได้ ฌนนกว่านจะทำอย่างไรย้งไมได้คองคตอด เพราะพ้ง
 มาคควนเป็นแหนดงวนน แต่กอนบอค้กราชฌนเอาตามปากน้พุด
 ว่า ๘ เดือนกบถบหาราตรี เป็นก่าหนด แต่คตอไปจ้งเป็นค้งบอค้กราช
 คองน แแบ่งเป็น ๓ ภาค ค้อ ปฐุมภาค คองแต่บางกอกถงองคแตนค

ครั้งแรก ออกจากอังกแดนด์ไปเบตเยยม เยอรมัน สอแดนด์ แด
 ฝรั่งเศส จนกตบมาอังกแดนด์อกเป็นมชฌิมภาค คงแต่ออกจาก
 อังกแดนด์คราวที่สองไปฝรั่งเศส ดเปญ โปรตุกัต ยิบรอลตา เนเปอด
 ปาดโม หรือแอคแทนด้วย แดวอยปตทงสันจนถึงบางกอก เป็น
 บัจฉิมภาค คือวันที่ ๗ เดือนเมษายน เป็นปฐมภาโค วันที่ ๓๘ เดือน
 สิงหาคม เป็นปฐมภาโคนิฐิโตวันที่ ๒๐ เป็นมชฌิมภาโค วันที่ ๓๐
 กันยายนเป็นมชฌิมภาโค นิฐิโต วันที่ ๑ เดือนตุลาคมเป็นบัจฉิมภาโค
 วันที่ ๑๒ เดือนธันวาคมเป็นบัจฉิมภาโคนิฐิโต แดวจะบอกไปรแกรม
 ตะเยยคมาภายหลัง

๒๑๒
 ผวทรภของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ที่ ๔๗

เรื่องหาจักรีในช่องเกาะอังกฤษ

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๖

ถึงแม่เด็ก,

คราวหมดเรื่องเบ็ดเตล็ดแล้ว จะจับคอบหนังสือเดี่ยวที่ ฉันแยก
ตามคราวที่ใครบ คอบคอบหนังสือฉบับที่ ๒๒, ๒๓, ๒๔, ซึ่งใครบที่
วงอามาเดียนบอก ว่าด้วยการรับทูตต่าง ๆ ในกรุงสยามนั้น ฉันเหว
เตมท เป็นการดีเรียบร้อยแล้ว

จะอยากบอกวาดใจที่พอเอ๋ยคนน้อยหายเจ็บ กักตบเจ็บอก แตะรู้ว่า
หายอก ชนอยู่ ถารบโทรเดชะว่าเจ็บคราวหลัง หนังสือเรื่องเจ็บคราว
แรกมาถึง หายคราวหลัง หนังสือบอกหายคราวแรกมาถึง ประวิตรนั้น
ฉันออกกอด ๆ เห็นจะใช้การหนักไม่ได้ มันแบบบางเห็ดอกเกินหนัก ได้รับ
หนังสือกรมพิทยบอกเรื่องเมยเจ็บ แด่ท่มเหวแม่เด็กในการเออเพื่อ
เป็นอันมาก ชายอนุสรณ์นั้นฉันทอคชระว่าตายแล้วเดี่ยวเป็นนาน การที่
แม่เด็กเป็นชระนั้น ฉันไม่ได้ตั้งเดี่ยวว่าจะนิ่งได้ ไม่มีหวังใครใน
การเจ็บไซข้างบางกอก เพราะมกวนออกฟเดนมาร์กคอยเป็นหมอยอยู่แล้ว
ตั้งตำอรุณจะตายเดี่ยวทเดียวหรือ เห็นสัตว์รองอยู่ ฉันยังหวังใจว่าจะไม่
ตายเรื่องหวดตายนั้นเก่งมาก อายพวกเขนคแมนต่าง ๆ หวดฉันตายได้
มอหนังสือเหมือนกัน อายเขนคแมนดูแม่เด็กหวดไม่ได้ทเดียว แด่
ฉันก็ให้ชยาอย่างแมวนวด ไม่ได้รองเดี่ยว เพราะเชื่อว่าไม่มีอันตราย
อะไร กาดังอ่านหนังสืออนนคระแคงเข้าทบหัยบ ๆ ไปกตทกระตุกขา

พนขอคนขนมมาอย่างแรง   กระทบกลงไปจนขาตดย่อยอยู่จุดที่นอน   ปวด
 เกือบตาย   ควักหน้าซัดเป็นผ   เพราะมันไม่มหวพอที่จะรู้   ว่าที่
 ตรงไหนเนื้อหรือกระดูก   เด็กใหญ่อ่อนแข็งสูงค่า   การทหนดนนมแต่
 เวदानตงเรือ   รอยบมครงหง   ให่หวดแต่ค่า ๆ   มานานแล้ว
 หน้าขานวดไม่เป็น   ทองนวดกจก   คอบบณณนไช้จ่ายวด   เคยจน
 คอยแข็งขนแต่รเบาแแต่คแต่   ถึงกระหนกนาน ๆ   นวด   ขอทวากน
 ว่าเมืองฝรั่งไม่เมื่อย   ขยับจะออกจริง ๆ   แคมิไช้เพราะเป็นสัตว์รรค
 ันดังเกิดได้   เป็นเพราะทองไม่ใคร่จะเสีย   ด้วยหนาวหรือประการใด
 แต่ไม่มดมเค็มในทอง   ันเป็นเพราะฉนกันเนอมาก   ไม่ใคร่มีแข็ง
 มนาคาดททาให้เปรี้ยว   ึ่งเขียนหนังสือตอนละ ๓ ชั่วโมง   าดวง
 ถึง ๘ ชั่วโมง   เป็นแต่เมื่อยหดแต่เมื่อยขา   ดูกษนคด ๆ   เสียก็หาย
 รยกต่อนไม่ใคร่เป็นมาก   เป็นแต่่าน ๆ   ปวด   คองกค ๆ   เองเป็นพน
 คอมากจึงให้จ่ายวดคูกุเคยวกหาย   ฉนกดวแต่กดับไปจะเป็นมาก
 เพราะเห็นจับเป็นเมตราวมกน   การทแม่เด็กจะมานน   คงจะคอง
 เมาร่าไป   แต่ไม่ตายแท้ ๆ   มาให้ถูกเวตาเช่นนมไม่มคตจนถึง ๓ วัน
 ดกทเคยว   ोन ๆ   ที่ชุกนไปกนมาไม่จริง   ไม่ดำบากอันใด   มีแต่
 เรอหมากเท่านั้น   ไม่ไช้การเด็กเคย   จนบ้านนฉนยังไม่หายอยาก
 แต่ไม่เห็ดอทนเหมือนแต่กอนเท่านั้น   กบภาษาอกอย่างหนึ่ง   ถ้าพูด
 อะไรไม่ไค้เคยแต่วเกือบจะว่างม่งาม   หรือตคความตบายตงไปเป็นคอง
 หนึ่งไค้   ถึงจะคดกแต่ค   ไม่มชองจะแต่คกเหมือนแมง   ตาม
 เชอไม่ไค้   หายากแต่ค   ด้วยฉนยังหนักใจในการไปฝรั่งเคต่มาก

คุณแกะโทษในการไม่กินหมากชอบกลอยู่ อายเรื่องพินคดอนหรือเดี่ยว
 ของฉันหายไป ดูพินชดกนมากจน แต่การรักษาลำบากดีใจเดี่ยวแล้ว
 พินฉันเป็นรองเพราะไม่ได้ชำระชดถึงที่ ชานคยาด้วยมนเหตุองรำไป
 คนนอนขนแปรงเกือบ ๆ ตาย ด่าปากด่าบนมิใช่เด่น นหากว่าพิน
 ไม่คดอน ถ้าคดอนจะทำอย่างไรคิดไม่เห็น เรื่องบอกรายงาน
 ตะเยยคณน ด้นคเดี่ยวแล้ว บอกอีกไม่ไหว แต่เรื่องเหตาคณน
 เหวใหญ่เดี่ยวแล้ว เจ้านายชมฉันทุกคน แต่ไม่ตั้งใจมากเหมือน
 เอ็มเปอ เรออดด์เตรีย เพราะทรงเคร่งเต็มที ยังอดชมไม่ได้
 เต็ดจไปเยี่ยมกวนนออฟเคนมารักทคมนเคน เจ้าแผ่นดินเคนมารักไปที่
 อีสเซต รับผิดชอบกับท่านทงต้ององค ฉนปดมเต็มที เรื่องคิดถึง
 จะเขียนในทนไม่พอจงจบไว้ที จะเขียนฉบับอื่นต่อไป

๑๒๑
 ผวทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ที่ ๕๗

เรื่องหาจักรี ในช่องทะเลอังกฤษ

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๓๒

ถึงแม่เด็ก,

ขงอกฉบับเดียวเป็นต้นคอนน คือเดาถึงคดองกิด ฉนั้นออกจากโค
เป็นเฮเคนวันที่ ๒๒ มาถึงปากช่องอ่าวกิดเวดาบาย ทนเป็นท ๆ ฟังชุด
คดองขนใหม่ เบ็ดเมื่อปี ๑๘๘๕ เมืองกิดเองอยู่ห่างคดองทางซัวโมง
หนง ดกษณะททาเหมอนด์เอ็ด แต่การททาภายหดงายกว่า แดทาง
ต้นไมถึงร้อยกิโลเมตร ผ่านเมืองเซตซวิก ที่แยงเอามาจากเคน
มารกทแผนดินมสูงไม่มากนัก มทรามาก เป็นทุ่งปลูกอะไร ๆ งาม
มตนคคดอด มีบชคมฝอยโคคินทไซเป็นพื้นชุดขนมมากองไว้มาก มนม
เพียงคอกเดียวเท่านั้น ในคดองนชุดคกกว่าคดองด์เอ็ด ดงเขอนคี่ดา
คดอด แต่เป็นเขอนลาด ๆ กนคดนเรือเท่านั้น แต่เขอนนพงกม ท
คนคดองปตายคดองมีประคูน่า ทำแข่งแรงทเดียว นาขางคนคดอง
ปตายคดองผดกนเดกนอย เพราะฉะนนประคูนางโนนบิตอยู่เต็มอ ปตาย
คดองออกแม่น้ำเอเดบ ที่เมืองฮัมเบคเป็นเมืองท่าค้าขายใหญ่ แม่นาน
เมืองเบอร์ดินคงอยู่ ในคดองด์เอ็ดเขาใช้ไฟฟ้าคคหวเรือ แต่ทนไซเด้า
โคมไฟฟ้ารายคดอดคองขางคดอง แต่ทนทบอกร่องน้ำ ไซดวงเด็ก ๓
ดวงมีโคมนอก ด้วางแต่พอเห็นคนคดองเท่านั้น มีสะพานรถไฟหตาย
สะพาน ที่เป็นสะพานสูงเรือคอด เป็นโค้งใหญ่ เรือเดินเข้าไปใกล้ แต่
คูขางคดอดไม่ได้เตี้ยจริง ๆ แรกเห็นเพียงปตายเด้าจะโคน ยิงใกล้เข้า

ไปแดงดูตรงกบที่เต้าค้อ ร้องได้ว่าโครมเดยวณ ครนไปถึงเหต้อยู่ข้าง
 บนเป็น ๒ พืด ร้องกันออกเฮ้อแต่เต้าหงเป็นแต่เพียงพอจะระดังแกรก ๆ
 แดกข้างหลุดไปง่ายตายเสียจริง ๆ เขาเต้ากนว่าเมื่อคราวมารบฉนทสี่วเคน
 พวกกระดาด้องกนใหญ่ ร้องเต้าหึกเดยวณ ๆ พอหลุดได้ฮากันดิน คุย
 กันเกือบไม่ได้ยินอะไร ว่านี่ไปบางกอกเต้าให้ใครฟัง ว่าเรือกำบนดอด
 ตะพานใดก็จะไม่เชื่อ มันโง่มันไม่เคยเห็นอะไร พวกเขาเองฉลาดเต็มท
 ทเดยว เม้อยู่ทโคเปนเฮเคนเขาอนุญาตให้ชนบททุกคน ฉนชรภพบ
 เต้มอ เคนด้องตำคนเดยวกม เทยวเบกเทยวบานไม่กวดฝรั่งมังก่า
 เดย พอเห็นฉนเขายนคานบอมยมทุกคน เกกนเคมททเดยว เวตา
 หงฉนเห็นเคนคุยกับฝรั่ง ยกมือกางแขนไซไบเหยวทเดยว ฮายฝรั่ง
 กพค์วงงงวอยอยู่ข้างจะเรียมมากไม่เดยวพระเกียรติยศเดย แต่โรค
 ตำหรับบุษถึงคองหาษาเคม เงินมันไซเงินบาททงนน แดกออกเนื้อได
 เกือบด้องเท่าทุกคน เจ้าแผ่นดินลงมาแจกเหรียญให้พวกทฉนไซอยู่ ดู
 ฮายคนทได ทาทาทางยนกกกกคฉนมาก ฉนตมพระฉนมพรรษาจะแจก
 เหรียญบ่าวของฉนทงดา ฉนเพदनเต้าเรื่องกระดาดไปเดยแเดว จบเรื่อง
 คดองใหม่ คดองนชุดเพื่อจะให้เรือรบเคน จึงคองขออนุญาตก่อนจึง
 จะเคนได้ ดงทุนมากเก็บเงินได้ไม่คุมคารักษา บกตายนมเรือเคน
 ๒,๐๐๐ ดา มเวदानาแขงบางเคนอย คองมเรือยอย นานในกดาจคดอง
 จดหรือกรอยเด็กนอย บานคนข้างปากคดองมมาก แดกดาจ ๆ มีแต่
 โรง ๆ ตะพานทหันพบไปคิมหวายตะพาน ไมใครมีหนองนาทกวาง แต่
 เรือคองหดกนน้อยแห่ง คดองนคดไปไม่ตรงเหมือนคดองดู่เอ็ด บาง
 คอน โดยกว้างเท่าดู่เอ็ดอย่างยอม ๆ ในทะเลบอดคคมีบ้อมมัทหารแขง

แรงมาก ตัดคดองแห่ง เรือรบมอญแต่ดองดำ เพราะกองทัพไปได้ย
 ฆางเหนือ เห็นไม้ใคร่หนักเพราะฝนตกหนัก แตะหมอกมากด้วย ใน
 เรือไม่ได้ชักัดแค่นาค หาไม้ก็ได้ตัดคกนวนยงคาคนยงรุง ทางที่มา
 ประมาณ ๗ ชั่วโมง แต่ธรรมดาเดินช้ากว่ามาก พนคดองมาแต่ไม้
 มอนใด นอกจากมคตนแทนน คาวนนจะถึงตำบลโอเวศเป็นฝั่งเกาะ
 อังกฤษไม่มีอะไร แต่จะต้องพัก ถ้าไปอังกกถปอดเมาทในคาวนน
 เพราะกะเวดาเหตอเมอหมอก คองเดินช้าลงมา ๔ น็อค ครนไปรออยู่
 เปด่า ๆ ก็กะถอยหลัง แด่นเบา ๆ ก็เปดอง ตกดงเป็นจอดนอนเดี่ยวเงียบ ๆ
 รุงชนกไปให้ถงเวดาเทยงทคูกออพยอกจะดงมาทเคยว

ขอให้ส่วนบุญดวงหน้าจะได้เข้าโบสถ์ อุปถัมภ์เป็น โตะชะยี่
 โปกเขยวในเวดาพรงน แดขอจองหองชนอก ๓ วา

๑๒๑
 ผวทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

บั๊กกิ่งฮัมแปเลส

วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๒

ถึงแม่เด็ก,

ดวยวณนเป็นวณทณนไต่รบอบปล่มบตเป็น ไต่สะฮะยี้ ตามที่พวกโก
 ธานทงหาดยนบถอ ว่าไปเมืองอนกไม่เหมือนมาทเมืองแกวน แต่
 ไม่มีเวดาที่จะเด้าถึงกระบวนแห่นาค จะเขียนต่อไปใหม่ เวดามาถึง
 มีแต่กรรมสัมมติ โปกเขยวลงไปรับคนเคียว ไต่ทราบว่ากรรมดรรพด้าตรี
 หนมาบวช พอรูวณนจะมาหนักดับไปปาริต์ กถวจะจับสักหรือประการ
 ไต่ไม่ทราบ การททำอะไรชคชองอยู่หมด การทณนบวชอยู่ณนมทาน
 เจายอชเขมปรียาจารย์เป็นพระอุปชฌาย์ ทานเจายอชโยคาวาจรณ
 เป็นกรรมวาจา ทานพระครูเทกาจารย์เป็นพระอนุด้าณะ ณบั๊กกิ่งฮัม
 วิหาร เมืองกบิลพัสดุ์ เมื่อเวดาบ่าย ๕ โมงกับ ๓๐ นาที ไต่บ้ำเพญ
 โกรานิกปฏิบัติ ตามโกรานโหวาทตามก้าดงแลดส์คิปัญญา ขอถวาย
 พระราชกุศด

ไต่สะฮะยี้ (พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์

ที่ ๕๐

เวทเบก แอบบี เวกสอบ เมืองอังกฤษ

วันที่ ๘ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันตั้งคาดเดาคิดที่จะจดหมายตอบหรือถึงได้ ในเวลา
 ที่อยู่บกกงษ์มแปเดต์จนกระทั่งมาถึงทนม จนระยะทางก็คองคางเพราะ
 ช่างไม่ให้ว่างเดี่ยวเลย เราดูตามที่เขาจะไม่มาก แต่ฉันเป็นแห่ง
 ตะโกด ๆ ก็นเวดาวนยงค่า แดครังคนไปทงนน ไม่ต่นุกด้วยเป็น
 แดเรียกว่าครี โหมนทงเดี่ยวโดยมาก การรับรองทนนบว่าเป็นอย่างดี
 ของอังกฤษ คุณคกนกับเมืองอนมากก็จริง แต่ฉันจะชดกนเคมท
 แดว บรรดาหนงต่อพมพดหมดทงนน มนพดเพราะมากกวาทมนทา
 ดูกออฟปอดคแตนค ซึ่งเบนทพระยาเทเวศร์ ทนนมาอยุน มกาดงแด
 มงมมาก ทแทมมกกว่าเจ้าแผ่นดินบางองคเดี่ยวอก จะเขียนไม่ไหว
 เพราะกาดงวุน ฉันใครบหนงต่อฉบับท ๒๕ แดว อยากตอบจนเนอเคน
 แต่จะหาเวตาอ่านกไม่มี อยุไนตอนคอนฉันไม่ตบาย มนร้อนเหมอน
 จะจับไร แต่กไม่จับ นอนกไม่ใครหตบ ท้องไม่ปรกคิ แต่เดี่ยว
 นยงชวชน เมอยมาแคไนเรือ เพราะเขียนหนงต่อมาก ไม่หาย
 จนเดี่ยววน คคดงเคมท อยากกตบไปบ้านเคมทน แต่ขออย่าให้
 หมายถึงจะแ่่นกตบไปให้คนชน หรือเพดิดเพดิดใจอันใดเลย
 ฉันไว้ควเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ มีฐานานุกรมคือ
 พระครูปลัดดีหราชเดโช ขวา

พระครูปลัดสุริยานุวัตร

ซ้าย

พระครูสุฤทธิคุณนกร

คู่วัด

พระครูรัตนโกษา

วินัยธร เต็มใจ

ไม่ได้มา

วินัยธรรม อินทรเดช

ตั้งฆ คัดยุทธ

ไม่ได้มา

ดัมพ์ห ยิวัด

ไบฎีกา กิวัด

แทนมงานไหนตองไป ทนมกจนมนคมาก

ผู้ตรวจของแม่เตก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ที่ ๕๑

โฮเต็ล เอสเซแนร์ฮอฟ. เอสเซน (แขวง รือห์ร)

วันที่ ๕ กันยายน ร.ศ. ๑๓๒

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยจดหมายที่เมืองแฮมเบิร์กฉบับหนึ่ง เป็นเวลาดงทอง ต้อง
 ดุกไปดุกมา จึงได้เข้าไปหน่อยหนึ่ง ซ้ำลูกชายท่านพวกเจ้าบ้านผ่าน
 เมืองเหล่านั้น คนตัวลั่นควโกงมาเร่งไปก่อนเวดารถไฟออกถึง ๒๐ นาที
 จึงต้องจบหนังสือลงด้วย ๗ เป็นนัยนัยนัยไปอยู่หน่อยหนึ่ง เวदानก
 ไม่สบาย แต่จะเรียกว่าถึงเจ็บก็ไม่ใช่ เพราะยังไปทำอะไร ๆ ได้ แต่
 ก็นอนไม่ใคร่ปรกติ มาที่นี้เขารบรองดีด้วยประสงค์จะให้เป็นที่เกียรติก
 บ้าง ให้เป็นที่ขบ้าง ให้เป็นที่ชมชมนิยมดีในใจบ้าง แต่มีการกดบทำให้
 ได้ความเดือดร้อนพินเดียวเพราะหมดเวลา มั่งคั่งที่ของการที่เป็นสำคัญ
 นนคอ เรื่องขมขมเก่าเคยเห็นขมขมดีปากไปหมด ตั้งไปไม่ได้มา
 ขอให้ส่งมาให้ทันผ่านเมืองร้อนให้จงได้

ฉวทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ที่ ๕๓

เอสเซน

วันที่ ๕ กันยายน วิ.ศ. ๑๑๖

ถึงแม่เด็ก,

ควยวอนนคยดบายชน

เมอคนนอนหตบเห็นจะเป็นเพราะ

ทอ้งไมไครอดมากอย่างหนง

พนไมไคร่เดยเพราะมความเห็นอยแตะ

หวนาหรือหาวนอน

ไคนวดดบายชนหนอย

ฉนเป็นดมม้งกะม้งค้ง

แท่เดยแตะว โนเวदान

เชอวาพระ องคนเวค่นทานเป็นไคจริงหมุนรุดก

ไม่ดบายหยมหยมเหมอนอยุบางกอกแตะมดวย

ผอมตามค้ำรา

ฉนรุดกนเป็นมาก

แตะจริง ๆ กมผเห็นวามอมไปบั้ง

อยากอะไร

จะเทาดงเรือไมม่แตะว

ยงไมถึงบางกอกกจะนงอมยม

คิค ๆ ดู

การทมาคราวน เป็นการทหตบตามาแท่ ๆ ไม่หตบตาแต่เราทอยุบางกอก

เดย คนทอยุเมืองนอกบางทกยงไปกว่ำเรา เดยตายความรุดทควรจะ

ไคคกคว่ำ คอ้งไปด้งเวยความไม่รูของคนอนเดยเป็นอนมาก ฉนหน่ง ๆ

นอน ๆ พิจารณาคุประ โยชนทมา เห็นเป็นแตะนอนหตบผ่นไปถึงบ่อเงิน

บ่อทองเท่านน ไม่แตะเห็นทางว่ำจะไปชุดเอาไคจริงไม่ ถ้าคิคอะไร ๆ

ยงพอแตะเห็น ถานกถึงคณแตะวเป็นด้นดตทเคยว ราชการไหญยุโรปน

ถ้าการทชครคร์เคยรยงเป็นอยุเชนนคราบาด ไค เป็นนบว่ำหาประ โยชน

มิไคเดย การอะไร ๆ ที่ด้งออกมา ขอให้เข้าใจว่ำไมม่ไคร่ได้อ่าน ขอให้

พงรุเถิดว่ำอะไรที่ด้งออกมาททคณน คื่อโยนเซาคูหรือด้งวมานพรหม

อย่ำไคพงหมายว่ำจะไคทำอนไค การทเป็นดงนเพราะไมม่ไคร่รบผิต

รับชอบในหน้าที่ของตัวเอง ไม่ใช่จะเป็นเพราะไม่เอื้อเฟื้อของทูตอย่าง
 เดียว เป็นเพราะความเขลาอย่างหนึ่ง ความกลัวผู้ทมิฬไม่พ่ายเอาคน
 รานาอย่างหนึ่ง เพราะคอเวอนเมนต์ต่างประเทศไม่เห็นเราเป็นสำคัญ
 ที่จะต้องโต้ตอบ หนึ่ง ๆ เดียวกันนอกอย่างหนึ่ง
 ทางที่จะแก้การภายนอกนั้น มีแต่จะต้องหาทูตทรวารการภายใน
 แด่ทมิฬพอคิดอะไรได้ แด่คงใจจะทำการจริง ๆ รวมความว่าถ้าได้
 กรมหลวงแดกรมดำรงออกมาเป็นทูตแล้วเป็นคดีการข้างบน ๒ อย่างได้
 เว้นไว้แต่ขอหัดตั้งกองการในเมืองของเราให้ดีขึ้น
 ส่วนการในเมืองเมื่อมนุษย์มนมน้อย เอาคนเขื่อนนมาเป็นทูต
 เดี่ยวแล้วจะเอาใครจัดการได้
 การที่เราจะหมายกำหนดอุดหนุนจากประเทศอื่นนั้น ตามที่ฉันเขา
 ใจซัดจากที่ใดสันทนาภกับเอมเปอเรอออฟร์ดีเซียและเคาน์ มูราเวียฟ
 หอดอดส์อดส์บริ มัดเคอร์เคอดส์น เอมเปอเรอออฟเยอโรมน เห็นว่า
 ไม่มีอะไรที่จะยดหน่วงยิ่งกว่า ถ้าถึงจะทำดาชเอกราชของเราแล้ว ท่าน
 เหล่านี้คงจะเข้าแซกแซงพูดจา ไม่เป็นการทำได้ตามสบายใจ หรือถ้า
 ดับเหมาะถึงรบกันก็ไต่ เว้นไว้แต่การที่จะถึงเขื่อนนไม่มี
 นอกจากนแล้วความทักขรอนอนใดของเราที่จะฟังปากผู้อื่นให้ช่วยพูด
 ฟังความคิดผู้อื่นให้ช่วยคิดนั้น อย่าได้ฝันเห็นเลยว่าใครจะเป็นชูระ
 โดยว่าเขาจะเป็นชูระก็เสียแก่เรา เราเป็นเมืองเอกราชต้องพูดเองจึง
 จะสมควร ถ้าเขาไม่ต้องการเราเป็นโปรเตกชันแล้วเขาไม่ฮับเลย
 ความจริงอนนไม่มีใครเขาใจจน เมื่อต้องวณนเอง ยงมผู้ตั้งตั้งว่าเอม
 เปอเรอออฟร์ดีเซียไม่ได้ทำตามทริบไวกับน คอไปหมายว่าแกจะเป็น

ท้าวมาดวราชว่าความ ถ้าเซพนนตองเป็นกาโรคกลงกนตงคนกต่างกอน
 การทเอมเปอเรือจะรับเป็นคนกต่างนนด้นด้อยว่าจะไม่รับ แต่ฉันไม่ได้พูด
 ควณเองรู้ตักเต็ยเป็นนัจ ว่าเป็นต้ามหรือผวของเมืองไทยทได้อยู
 กนตวยกนมาตง ๓๐ ปี เป็นเมยเกากอนแม่เด็กนานเตเพยงอยู่ตวยกน
 ๒๐ ปีเค้ชยงคตถึงกนเกอชบตาย นเมยเกาเมยเกเมยทเตยงฉนมา
 ฉนอาศัยเมยฉนอยู่เมยฉนกน จะไม่ให้ฉนคตถึง ยิงกว่าเมยใหม่
 อย่างไรได นอนใจเตนหนึ่งใจเตนนกตงทุกค้ำชา รongดงไปก็แม่เด็ก
 หรือจะเป็นกะใจไม่แนกเทากนเทานน การเหตฉนฉนเห็นว่าเป็น
 ประโยชนทฉนมาตไป นอกนการทมาหาแก่นดาร์อะไรไม่ได้ ความ
 ส่นกต์บายความใหญ่ความงามความมั่งมคร์รู่ชกเห็นวาทเดียวหายไป หรือ
 จะจำไปตีกเป็นเตเห็นเขาชคานหามเทานน พุดมากไปก็จะเป็นเต
 อวดคมากไป หรือมุ่งามเป็นตัมเถเกินไปเทานน ขออย่าให้เข้าใจว่า
 บอกลดจะไม่จคหมายเต้อะไรให้ฟังอีก หวงใจว่าจะกตบไปชแจจด้วย
 ปากจะเข้าใจคักว่า ไม่ใช่ไม่อาจจจะทราบได้ ขอให้เต้อหรือให้หนึ่งต่อน
 ให้กรมหวดวแแตกกรมดำรงคตว
 ฉนมความยนตทก ทเมอคนน ผนตงขาน ตัมความปรารภษาเตอแต่
 ไม่ผนหรือผนโกหร่านมาเต็ยเป็นนนาน กอนโทไต่เตมท ฉนนคณชนอมยม
 ผวทรกของแม่เด็ก

(พระบรมราชโอง) จุพาดงกรณ์ ปร.

ที่ ๕๓

(มาตรการเดียวกับที่ ๕๒)

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยหนังสือฉบับบนถนนประสงค์อย่างเดียวกับที่เจ้านา ฟอน เซดเดเนก
 ราชทูตเยอรมัน ดำหรับกรุงสยามที่โตตงใหม่ กำหนดว่าจะได้เข้าไป
 ถึงกรุงเทพ ฯ ก่อนเวลาดำเนินไปถึงประมาณสักเดือนเศษ เดิมเป็นทหาร
 ภายหลังไปเป็นกงสุตเยเนราลอยู่ที่เมืองคุบา จึงเป็นคนเคยอยู่เมือง
 รอนกว่า ๓๐ ปีแล้ว ผู้นเยอรมันเอมเปอเรอได้นำมาหาตนเองเมื่อเวลา
 ไปกินเลี้ยงใหญ่ในวังที่เรียกว่านอแปเดต์ เห็นไปรบตั้งอยู่ด้วยก่อน
 ชำนาญ แลวจึงได้นำมาในทันทีนั้น เมื่อนั้นได้ตกทายปราศรัยแล้ว
 ได้พูดว่าผู้แทนของพระองค์ที่โตตงไปอยู่ในเมืองเราแต่ก่อน ๆ ไม่เป็น
 คนที่ไปหาเงินเหมือนพวกผู้แทนอื่น ๆ บางชาติ แต่มักเป็นคนใจอ่อน
 หรือใจเบา เชอพงคาผู้นหรือกระทำตามผู้นยุง ให้เกิดความลำบาก
 อันไม่พอที่จะลำบาก ผู้นยุงหนักมากจะเป็นผู้ซึ่งไม่ใช่แต่เป็นศัตรูของ
 เรา แต่เป็นศัตรูของพระองค์ด้วย เอมเปอเรอทรงพระดำริดูและแต่ทุก
 แลดูถามว่าไต่ยืนหรือไม่ ทุกก็ปฏิญาณสัญญาว่าจะระวังให้ดี แลดูก็
 รับผิดชอบด้วยว่าจะไม่ให้เป็นอย่างนั้น เพราะได้พระราชทานพระราชโองการ
 พิเศษแล้ว

พระราชโองการพิเศษนั้น ภายหลังจึงได้รบตั้งให้ฉันทราบเป็น
 สองครั้ง คือ เมื่อเวลาไปนั่งคู่อุปราศด้วยกษัตริย์แห่ง เวดามรมา
 ด้วยกันสองคนส่งเวลาดำเนินจะกลับ เป็นเนื้อความติดต่อกัน การที่ได้

ทราบแล้วทรงหนักเป็นเครื่องให้เกิดความยินดีขึ้นมาเห็นจริงได้ว่า คำอันใด
 ที่เอมเปอเรอเวอร์ดเซย์ได้รบดั่งกับคน ได้คิดแล้วจึงได้ครัดทงหนน ครัดแล้ว
 ไม่ได้ดมทงเดี่ยวเลย คำที่ว่าอันใดเป็นแดนศของเมืองไทย ไม่มีเวลาดา
 ที่จะต้องสูญต้องทำลาย ยิ่งปรากฏคิดดูอยู่ แต่ควรเห็นได้ว่าเอมเปอเรอ
 ไม่เป็นคนพูดมาก ไม่แข็งแรงถึงเหตุการณที่คิดอ่านจะทำอย่างไร แต่ได้ทำ
 อยู่เต็มอโดยงียบ ๆ อย่างเช่นพูดกับเอมเปอเรอเยอรมนดงน นินม
 ความนับถือและเชื่อในสัตว์บัญญัติอันดกซงของเอมเปอเรอเวอร์ดเซย์มากนนัก
 แต่ด้วยเอมเปอเรอเยอรมนหนน พิศเราะหัดทงพระกรยาอชยาศัย
 และทงทาทางที่ จะเกยวข้อง ในราชการ บ้านเมือง กับเราเห็นว่า ไม่ได้แน่นก
 การที่ใครในการผูกพันเป็นไมตรีกับเวอร์ดเซย์ครงน ก็ดวยมความ
 ประารถนาเป็นอันเดียวกน การที่เอะอะในเรื่องเมืองเรา ก็เพราะอยาก
 จะให้พอใจเอมเปอเรอเวอร์ดเซย์ แต่เรื่องไมตรีเยอรมนกับเวอร์ดเซย์น นินได
 ถามความเห็นปรินชบส์มาร์ก ท่านกตาวงาเห็นหายงนไม่ เรื่องนจะ
 ได้เขียนไปฉบับหนึ่งต่างหาก แต่ข้างฝ่ายเวอร์ดเซย์นน มีความปรารถนา
 ใหญ่หลวงนัก ควรเชื่อได้ว่าเป็นความประดังคที่คดขยิตยาว ไม่มีช่อง
 ที่จะละวางความคิดเลย

บคนจะได้กตบดงถึงเรื่องทตณน นินได้พบเป็นดั่งครง คอทเดยง
 กตางวนทตถานทคเบอรदनครงหนง กับทชเวรินเซาเซญมานง ไคระเวดา
 เดยงใหญ่อกครงหนง ทแ่มเบกอกครงหนง มาทนอกถ้องวนตค ๆ กน
 ได้พูดจาฉันทนากน ดั่งเกิดอาการกรียาคด้ายพระยาไกรโกษา ไม่
 ดัดนทค ในเชิงพูดจากบเจานาย มพดงบาง แต่กรียาอชยาศัยคไม่
 ฟุงเพื่อเหมื่อนอยางที่เคยเห็นทตเยอรมนมาแต่ก่อน ๆ เห็นจะเป็น

คนไม่โง่สัก จะได้ออกไปแต่งงานที่แฮมเบ็กเดวจะพาเมียเข้ากรุงเทพ ฯ
คนเดียว ฉันได้บอกว่าจะบอกเข้ามาให้แม่เด็กรดวงหน้า คงจะดีใจว่าจะ
มีเมียเขาไปด้วย

ดึกเป็นทหน้าตั้งเวชทได้พบตาเกม เปอแมน ชังคงคิดว่าเป็น
มันต์เคอร์เร็ดเดนต์ในเมืองเรา ไม่มีโอกาสที่จะได้เข้าไปถึงราชสำนัก
ของเอมเปอเรอ ต้องไปหาตุ๊กโยฮัน อุตเบรกด รียนต์เมืองเมกเดม
เบ็กชเวริน ขอให้เขาช่วยเชิญมาพบฉัน ยงมอค์จรรยยงกวานน คือ
ได้เดือนยศตั้งเป็นกงสุดเยเนราต จะไปอยู่เมืองอะโรมิต ๆ เตื่อยศ
ที่ไปได้หรรุหราบ้านเรานนคกตงเป็นงด ได้เสื่ออะไรไม่รู้ ดายเป็น
ห่าง ๆ ขด ๆ หน้าตารศมีเค้ราหมอง เหมือนเทวดาเมื่อจวนจุด
ถามถึงยายนมแสงกรว ๆ เดือน ๆ เคยไม่ได้ความว่าอะไร ทงท
ชเวรินแต่ทแฮมเบ็กได้พบกบฉันเกือบทุกวัน ตุกรเยนคออพแมกเดนเบ็ก
ถามฉันค่อหน้าโกต ๆ ว่านมไปงั้เคมทหรือ ฉันกคองรบ จะทำอย่างไร
ได้ มันจริงอย่างนน ผังเมืองนอกกกับผังเมืองไทยมันโกตกันมาก
แต่จะถือเอาเป็นอารมณ์เช่นนแต่ และตุกกเขานนไม่ได้ เพราะเขา
ไปต่างควนาย ถ้าเราตุกกกเป็นตุกกผู้ไซ ขอให้กระทำไว้ในใจตั้งน
ฉันไม่ได้ถือว่าควณมาชนส์วรรคแต่ กตบเห็นผังเมืองไทยเป็นลคคว
นรกไปหมด ตั้งเช่นคนทใจเยอหยงถือเอาอารมณ์อนไดอนหนง โดย
งายตงนนเตย ขอให้แม่เด็กนำความทงนบอกให้กรมหววงเทวะวงค์
กรมหมนค่าง และเจ้าพระยาอภยราชาทราบด้วย จะได้รับรองกัน
ให้ตุกเค้าตุกเงอน

(พระปรมาภิไธย) จุพาดงกรณ ปร.

วังหอพลู บลันดา

วันที่ ๗ กันยายน ๓๐ ๖๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยเวदानฉนมาอยู่ที่

ได้ออกจากพระราชวังหลวงกรุงเฮก

มาแต่บ่ายโมงหนึ่ง ถึงบ่าย ๓ โมง มาตามทางมีทหารทุกสัปดาห์

กวนต้องคนรบที่กระได พามากินนาชาแดงเปิดเครื่องเค็มยศ เทยว

ชบรลกับกวน ได้สนิทกันเป็นการสนิทสนมดี กวนทงต้องพระองค์

พูดอังกฤษคนก กวนเรียนค อวนใหญ่กว่าแม่เด็กต้องเท่า แต่ไม่ดั่ง

กว่าฉนมากนัก ช่างครัดเต็มที แต่ไม่ใช่ครัดแหดก ๆ แหดว ๆ ดูเป็น

คนฉลาด แต่ไม่ใช่หนักแดง เป็นภุมมูใหญ่ ควรแต่ทพระราชดำ

จะรัก กวน เด็กนรูปร่างงามกว่าทใดเคยเห็นรูป ผอมเป็นทรวดทรง

แต่ทำทางกจะอวน ยมแย้มแจ่มได้เป็นเด็ก อาการคล้ายดูหญิง วดย

จะคมคายกวากเด็กนอย อาการยังเป็นเด็กซอ ๆ ดูไม่มเบือเช่นค

แต่เมื่อเด็กจะรอยจะผลุบผลิบชทาของแตกอยู่สักหน่อย เวदानกอนคนเนอ

จงหาชองเขยหลังขาวมาพอหมดเวदानว่าง

ฉวทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ ปร.

ที่ ๕๕

พระราชวัง เมืองบรัสเซล

วันที่ ๙ กันยายน ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

คอยเมื่อเช้าฉันออกจากเมืองเฮลมาถึงนเวดาบ่าย ๔ โมง การ
 ครอบงมทหนักดี มทหารรายทางตลอดเหมือนทอดตาดี เดิมเกือบจะตอง
 เด็กกันแล้ว ฉันดีใจมากแต่ไม่ดำเร้วไปได้ เพราะเจ้าแผ่นดิน แกจะ
 คองการอัฐนมาอย่างไร กัดบหวนเป็นจะรบอก เมื่อพบกันที่ตอกโฮม
 ฉันออกเดี่ยวใจแล้ว ว่าไปนัดเขาไวเปตา ๆ แต่ต้องเดยตามเดย แกก็
 บอกว่าถ้าในวท ๑๔ เขามาเป็นจะอยบ้าน ครนกำหนดจนคนจนน เด่นา
 บคกรมทากดบม ไทรเดชขอเดือนไปวท ๖ ทนคทเมืองฮอตแดนดเดวเขา
 เพราะจะคคการมญวเอ คือ ซ่อมทหารนอทง ฉันดีทกบอกเด็ก ครน
 เมื่อจวนจะออกจากองคแดนด กัดบรับไทรเดชไปว่าคกตงจะรับ
 อะไร ๆ กัดหมค แต่ฉันช่างไม่ชอบเจ้าแผ่นดินเดี่ยวจริง ๆ ยอก
 ยอเป็นคุนเป็นกอน หยอกกหยอกหยาบ ๆ มทาทอทตวง พุดออม
 ค้อมแคะไคในทางที่จะหากิน ถามถึงทวนรอนเงินทองอะไรต่าง ๆ บอก
 ว่าจนกว่าไม่เชื่อหน้า หลอกให้ตะอะไร เป็นคั้น / จนเวี่ยนไปมากพุด
 ถึงชระ คงพชเดี่ยวเป็นน่าน มาส่งฉนทหองทำเป็นจะไป จคการเอา
 เจ้านายไปตั้ง ที่แท้เอาไปปด้อยพระบาท แดวยองกดับเขามากนหาชา
 พุดอยู่เป็นเกือบชวโมง เรื่องขอคองเซตชนทำทางรถไฟ คือ ราย
 คอดคองททวนแมนเขาไปพุดนเอง ความทขอททว่า เบตเยยมเป็นชาติ

ที่ไม่มีเรือรบจะไปสู้ แต่ฉันจับคำที่แกพูดก่อนว่า กรักวิวาทกับเคอรัก
 แดงเดยวนกตกตายเป็นพระของเมืองใหญ่ไปหมด ฉันจึงว่า ถึงเรื่องนก
 เหมือนนกนั้น ถ้ามเหตอะไรก็คงเป็นพระของเมืองใหญ่ เพราะเป็นทุน
 ของเขา ฉันไม่คิดว่าชาติใดภาษาใด แต่ถ้ามคำขอที่ควรให้ได้แล้ว
 ก็จะให้ แกจับฉันไม่คิดเดยตาไป คุณก็เป็นคนประหลาด พูดอะไร
 ว่าไม่ตกไม่ได้ คุณเหมือนตั้งใจจะดัดแก้เด็ดหยาบเอง
 เดยงใหญ่ก็เป็นการเรยบรอยด แต่พูดจากเป็นเช่นนนอนนตนเอง
 พรุ่งนี้เต็มยศยังคำไม่มีเวตาว่างเดย ขอร้องกนกก็ไม่ไหว

๐ ๐ ๐ ๐ ๐
 ผวทรักของแม่เด็ก

(พระปรมมาภิไชย) จุฬาลงกรณ์ ปร.

เมืองปารีส

วันที่ ๓๑ มิถุนายน ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยคงแค้นออกมาครน
 ยังไม่เคยได้ความคับแค้นเคียดรอน
 เหมือนอย่างครนเคย
 การทแม่เด็กรู้สึกหนักในเรื่องที่ฉันจะมาเมือง
 ฝรั่งเศสประการใด ขอให้เข้าใจว่าฉันหนักกว่าสิบเท่าอยู่แล้ว เพราะ
 เป็นผู้ที่มาเอง แต่ครนเมื่อมาถึงปารีสเขา เขากรบรองอย่างแข็งแรง
 เบียดตนตกขนรถมาส่งถึงที่อยู่ ซึ่งเป็นการที่เขาไม่ได้ทำให้แก่ผู้ใด
 นอกจากเอมเปอเรอร์รัสเซีย การที่เขาทำเช่นนั้น ผู้ซึ่งมีสัญญาไม่วิวาห์
 คงจะเข้าใจได้ว่า เขาไม่ได้ทำด้วยกตเวทิตาอย่างใด ทำด้วย
 เห็นแก่พระบารมีเอมเปอเรอ แดด้วยกาดงคนวิชนบธรรมนิยมเจ้านาย
 เพราะได้ไปเคยเห็นการรบรองทรรัสเซียมา การที่ทำอะไรก็ถ่ายแบบทนน
 มาทั้งสิ้น

ส่วนการรบรองที่ในเมืองฝรั่งเศสนี้ เรียกได้ว่าคดีย่างยิ่ง สักเศษนี้
 แต่งหุหรามาก ทหารก็มาก ทงในฝรั่งเศสนอกฝรั่งเศส คนแน่น
 ในคอนทโกตฝรั่งเศส ถึงไปตีศตองยन्हินหน้าออก กางแขนคอกกัน
 ร้อง วิปลกไฟร์ วิฟเบรดีเคนต์ วิฟรวเดอเดียม แซงแซไป เบรดีเคนต์
 หนึ่งมากอยแปดบอก มหุญงรองขอจูบกม พวกนไม่มเมืองใดเหมือน
 ในเชิงก็เตดักถ้า ยนคยนรายกตณไวไม่อยู่เลย ไม่แต่โบกบัด
 กวดแกวง หรือรองด้วยปาก มกวก มยन्ह่มย่อน ๆ แดอะไรต่าง ๆ

ความแต่จะแต่ตั้งออกมาได้   เปรตเดินตนน้อยข้างจะเป็นคนรูปร่างงาม
 มั่งงา   ถ้าเป็นเจ้าทาทางจะดีกว่าเจ้าแผ่นดินเบตเยยม   ภิรยาอชฌาด้วย
 ภาคนิยมมากจริงอยู่แต่แต่ไม่หยาบคาย   ออกตนตัวเองมาก ๆ   แต่มอง
 ซือเออร์ ฮานโตซ์   นิสัยใจคอจะเป็นประการใดยังจับไม่ได้ถนัด   เพราะแก
 พุดฝรั่งเค็ด   เปรตเดินตนคงแต่แรกก็พูดภาษาอังกฤษคนเดียว   ความที่
 ยะได้อนทจริงฉนกดเพราะดีมีไปจริง ๆ   เวลาก็กลับไปจากมาดังฉนพอ
 จับมือกันแล้ว   ฮานโตซ์เดินตามมาฉนก็จับมือฮานโตซ์   ต้องให้
 เจ้าพนักงานวงมาบอกขอให้ตามออกไปส่งนอกประตูสักหน่อย   ฉน
 เหลียวออกไป   เห็นแกออกไปยืนคอยอยู่แล้ว   ทางก็ตั้งหาหกก้าว
 เทานน   หมายความว่าแกจะพน   เดินออกไปถึงกเห็นหน้า   ดพอถึงประตูก็บอก
 ว่าเทานกพอ   เจ้านายทอน ๆ   ฉนเคยดีมเซนน   เขาไม่มีทวงเคย
 เราต้องกลับขอโทษเขา   เมื่อไปเยี่ยมคอบกดังมารีบ   แต่ดูเหมือนจะตง
 ใจให้ซาหนอยเพื่อจะไม่ตงมาถึงกระโตทถน   แต่กรบที่ประตูเขาเรือน
 นนเอง   เวลาก็กลับมาฉนก็ดาแกแต่ยทปดาัยกระโตชนบน   เพื่อจะ
 ไม่ให้ต้องออกมาเหมือนกัน   การฉนทนาทงมาตามทาง   แดทเขาไปนั่ง
 บิดประตูอยู่ด้วยกนฉน   ก็เป็นฉนทรกธาแต่เรื่องไปรีดเซีย   ซอท
 พุดเป็นราชการน   แต่ตั้งความยหนดทฉนมาจะไดมชองปรักษาหารอกน
 ระวังการชงพวกฝรั่งเค็ด   ซงอยู่ฝ่ายตะวันออกแกดงกดาวว่าเราไม่
 อยากเป็นไมตรีกับฝรั่งเค็ด   จะขอไหมเวดาปรักษาหารอกน   ฉนกรบ
 เขาว่าขอให้เขาใจว่าเมืองฝรั่งเค็ด   ไม่เหมือนเมืองอื่น   ต้องปก
 ครองตามใจฉนจึงเป็นการยาก   แต่รอดควทเขาเป็นคนมีคชอบมาก
 ฉนก็จะฉนฉนใจทีได้มาเบตคความจริงซงมอยู่ในอกให้เห็น   ว่าเราอยาก

เป็นไมตรีกับฝรั่งเศสเพียงใด ขอความอนนุฉนิกได้เปิดใจกับเอมเปอ
 เรอรัลเซย์เสร็จแล้ว เขากลับว่าเอมเปอเรอได้รบตั้งกับเขา ฉันว่าด้วย
 ฝรั่งเศสมีใจรักแต่เชอลอเอมเปอเรอ ๆ เป็นพยานฉันในซอน กับทงท
 ฉันจะได้ดำแดงไมตรีต่อมองซเออร์ไฟร์ ซึ่งเป็นทรกของชาวฝรั่งเศส
 คงจะเป็นเหตุให้ความประสงค์ของฉันสำเร็จได้ แก่ต้องการจะอยากจะ
 ให้มาทเมืองฝรั่งเศสบ้าง เพราะเขาไปรัตเซย์ ฉันรับจะหากนให้
 เรียนท์ฝรั่งเศส และพูดถึงตุกโคอย่างดี แดงนาเจ้านายข้าราชการ
 มาพบและไปเดียงนาซาทเมย เมยกกับตุกดาวนนหน้าตาเห็ดอดัดก้าดัง
 กตบมาปดองเครื่องแต่งตัวแล้ว ขนรถไปเยี่ยมมองซเออร์มदन ซึ่ง
 เป็นหัวหน้าเด่นาบดี เพียงส่งกาดเทานน การทแล้วไปนเป็นแคเรมตน
 ยงเรื่องที่จะได้ปรกษาวนหมอกค่อไป

วันที่ ๑๒ กันยายน ร.ศ. ๑๑๖

หนังสือทเขียนข้างบนจบแล้วจะดังชอกไม่ไหว ดิมตาไม่ชนคางอยู่
 จึงได้บอกความถ่วงนวนนไปอีก นอนแปดทมรู้ว่าจะต้องคนเขา แคนก
 ว่าคงพอ แคเผอญอายนพวงวงนอน เซตาเดี่ยวไม่บีคมาน หน้าคาง
 มแคบานกระจก ถ่วงถคนร่าไป จะตกชนบคกงวง จะตั้งให้บค
 ก็พูดไม่ไหว หลบ ๆ คิน ๆ มาจนโมงครึ่ง ต้องตั้งให้บค แคมัน
 กยงนิกไม่ออกว่าจะบีคอย่างไร บคได้แดงเดยซาอยู่ตักครุหงจิงได้
 หลบ ประเดยวเดยวก็คองปลุก เพราะตีโมงบคคองไป ไชยนค
 ยงนอนได้มากกว่า บรรดาคนทมา ใครจะมาเห็นอยเท่าฉันเป็นไม่มีแล้ว
 เพราะคองจุดเทียนไชย นำฉันขาดไม่ได้ เพราะไม่มีใครถวาศัด
 ไปโศเค็ดอนวาถิต เป็นที่ทหารแก่ ๆ อยู่ มทผังศัพเอมเปอเรอ

นโปเลียน โบนาปาร์ตอยู่ด้วย พวกตาแก่ทหารเก่งม่งามเห็ดอทน จะเดิน
 คออะไรคองยอังกัก ๆ ผิดคนเท่ากับแก มีเครื่องอาวุธโบราณมาก แต่
 คนชอบมากนั้น เห็นเกราะพระเจ้ากรุงจีน ซึ่งไปตีมาได้จากเมืองปักกิ่ง
 ไม่เหมือนเกราะงว ทงหมวกที่ได้ รูปเป็นผ้าชบ็ดขนุน มีไฟทูลย์
 เม็ดใหญ่และไข่มุกประดับ พระแสงง้าวพระแสงทวนดงามมาก ออก
 จากนั้นไปชนเอฟเฟลตาวเวอ ใคร ๆ คงจะเดาให้แม่เด็กฟังได้เป็น
 อ้นมาก จึงไม่เดาแล้ว จะขอแต่เพียงปลงอาบตัวตวงแต่มาเมืองฝรั่งเค็ด
 ฟงออกต่อนุกทตรงน กลับมากินข้าวกลางวันแล้วไปดูแข่งม้า ไม่เกิด
 ความสนุกเคย มีเดนาบดไปรับสองคน คือ เบรดีเคนตเด้นา บดคน
 หนึ่งกับกอดอนคนหนึ่ง ซากดบมากคดลงบ้านเคมท หนึ่งมากบตาเยเนวาด
 แกถามว่า ถอนใจใหญ่เหนื่อยหรือ ออกเรีย บอกแกไม่ได้ว่าอะไร
 เพราะเรื่องกตุมใจต่าง ๆ มาประชุม แดะนอนน้อยด้วย ทำให้ออก
 งมำไป ฉนดะใจแม่เด็กมากทตองเคอครอนอยากได้ฟังข่าวทุกวันบาง
 หายกนกับเมอควาวเคอนกอน เวदानกาดงไซกบทอง ถึงจะเซยน
 อะไรก็ไม่สนุก กระจกออกมาได้สองใบ ไซขวัญยังคบโครงอยู่
 แดวมหน้าชา มีไซเนาเข้าไปอยู่ด้วยอีกใบหนึ่ง เรื่องไซนงไม่
 ได้เดา เป็นคำไซนทว่าพระยานนท์ แกหนักอะไรต่าง ๆ จะพูด
 ก็ไม่ว่าใครพูดออกมาได้ เคนกระดืบกระด้ายอยู่เสียนาน ๆ จึงจะเข้ามา
 พูด คอยชมบออกมาทีละน้อย ๆ กว่าจะเข้าใจได้เป็นนาน บางทกเรื่อง
 ราวนคเคียว หรือไม่มอะไรเดยกดายเป็นไซดมไปก็มี หดวงคัตยทช
 ออกคนหนึ่งกไซกบทองอยู่เด่มอเหมือนกน ว่าเขาแเดวควาวนถงควอนน
 จะเรียกว่าเจบกไม่เจบ สบายกไม่สบาย เมอยเป็นกาดง ทอนกไม่ดี

กระจไ ร   ดำคณั แแต่ทอ้งแ่งแแต่เข้าฟก   ถาอยบ้านละนอนเดี่ยวนาพ
 แแต่   ให้หวั่นไปว่ามนจะโทรมเหมือน ๓๓๒   แแต่กถงวทจวนจะตงเวือ
 กคอยช่นใจ   โทรวเดขทจะบอกไปมาจากทนด้วพระราชการณัไม่ไว้ใจ
 คอ้งส่งไปให้พระยาวิสุทชบอกทอ้งคแแต่ณค   คงจะเข้าเวตาไป   ความ
 รัคาณอระไรอย่างน   หากความลัชไม่ได้เลย   ในเวदानนงด้อพิมพ
 จะว่ารายแรงกไม่ม   แแต่จะว่าคกไม่ได้   แแต่ตั้งเกตคควนนผคนทมาค
 เฉพาะคควนมากชน   ราชฐรทนมมันไม่ได้โกจรชเวา   ถาจะว่าไปฝรังเคัด
 มันไม่รุคความจริงอะไรเดย   แแต่แแต่นายจะบ่น   มันชาคกเดดส์กตา
 ถาบ่นให้โกจรหมนกออกกงวไปไคทงเมือ   ถาบ่นให้คมนกนงไม่ได้
 คอ้งแแต่กวดคด้บคไปกไปให้เห่นวายนค   แแต่บ้านเมือของม่นงตงาม
 หาทไهنเป็รียบไม่ได้แแต่   ค่มควรจะเรียกเมืองด้ววรรค   ถามาเป็น
 คน ๆ ชรรมดาจะล่นกหาน้อยไม่   การทจะไครับเชนนหรือไม่แแต่ตงใจ
 แแต่ถงไม่ไครับกไม่เดยใจ   ไคกตบไปบ้านเรว ๆ   แแต่กเป็นพอ   คอให้
 ลบายกว่านรอยเทากไม่อยากอย

ผวทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ที่ ๕๗

โฮเต็ลสเตฟานี เมืองบาเดินบาเดิน

วันที่ ๕ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันมีเวลาว่างในขณะนั้น พงกตบมาจากคืนเหนือที่แกรนด์คอก
 การที่มาจากนั้นไม่ได้มีความประสงค์ที่จะมาโซ่ดอย่างฝรั่ง ได้คิดคง
 แต่จะกตบจากเบอร์ลิน เพราะได้ฟังคำเอมเปอเรอเยอรมันพูด เห็น
 ว่า ซาร์เอาเป็นพระมากจริง และคิดจะพาเด็กไปหาเป็นข้อใหญ่
 ใจความ ภายหลังเมื่อได้ข่าวว่าเอมเปอเรอจะมาที่ตามลัดดี สบเหมาะ
 กับเวลาดที่ของ การ เดยพา ว ๆ ก็มาจนถึงนครมพระชนมพรรษา
 ฉันจึงได้จดหมายไปถึงเอมเปอ เรอ แต่ไม่ทันจะมีไปก็ให้มานัดก่อน
 การที่ไปหาเอมเปอเรอน ถ้าจะเปรียบก็เหมือนกับดาวเด็ก ๆ เข้าไป
 โกลดพระจันทร์ ตามที่ฉันว่าอยู่บ่อย ๆ ว่าเจ้าแผ่นดินฝรั่งไปพบกันแล้ว
 เหมือนสุริยหรือจันทร์องคาฏ มันใจทกนจับจับไปทงน แต่ฉันคิด
 ไม่เห็นว่าเข้าไปจากฝ่ายเราก่อน เขาเห็นเป็นเอมเปอเรอคิดเอง แต่
 อย่างไรก็ทำให้เราเป็นคนสำคัญขึ้นได้มาก ทนดัพพกนเรอไปทงน
 การที่ไปตามลัดดีฉันไปแต่กับเด็กและพระยาเคโซ พระรัตนโกษา
 นายจ่ายวดเท่านั้น ไชยนต์เจบกรอบแกรบเต็มที เพราะแก่เป็นหนุ่มแก่
 มากไปกตบหนาว ได้เลื้อยบาง ๆ ไปเดินที่รด์เซดวันเดยวเท่านั้นจับไข
 เกือบตาย หนาวเหลือที่จะหนาว ในคืนวันที่จะไปนำคางแข็งคกชาวไป
 ทงน เขาว่าหนาวมาเร็วเกินไปถึง ๕ วิก พรอทเพียง ๔๒ ดีกรี รุ่ง

ขยงหนักไป วนนคอยยงชวชนมาก แดงจะดำมากประการใด ก็เป็น
 เรื่องที่สบายใจใช้หมดทอง เหลืออยู่จะไปกระตาทฝรั่งเค็ดกไม่หนัก
 มากเหมือนแต่ก่อน ความทณเต็มไปด้วยเรื่องที่ไม่ได้จดหมายมานน
 จหนักไม่ใคร่ออกว่าอะไรบอกไปบ้างแล้ว อะไรยัง กตวจะชดติด

เวदानไมใครเขียนหนังสือด้วยจงคางคอกมาอีกมาก

ฉันได้แต่งตัวเด็กเป็นคาเด็กไทย บอกได้ว่าน่าเอ็นดู ได้ถ่ายรูป
 เมอวานน แดงเมื่อใดจะส่งไปให้ เขาจะส่งไปถวายเอมเปอเรือ เพราะ
 ได้ประธานรูปมาอันหนึ่ง

ฉันได้ชื่อของเด็ก ๆ น้อย ๆ แต่เป็นพระราชาชោชอ ทำภูมิได้ย
 เกือบตาย เห็นจะไม่ใคร่เป็นเรื่อง ให้พระยานนท์ส่ง บางที่จะไปถึง
 ที่หลังฉนงได้ เพราะเรือแน่นเต็มทีบรรทุกไม่ได้ การที่มานตงใจจะเป็น
 อีนคอกนิต แต่เพราะเหตุที่ไปตามสัดคตกตายเป็นยะโสไป กับของที่
 แกรนดดัด เซดส์ให้นครกรครองมาหาดายวัน ถ้ามแล้วถ้ามเด่าจะหาอะไร
 ที่ให้เป็นของททาโนนด้วย จึงคกตงเป็นนาพกา ฉันหมายว่าเป็นนกร้อง
 ตามธรรมเนียม แต่ของเกดกกว่าเป็นอนมาก รักเหมือนจะขาดใจตาย
 แดอยากได้ของบักฝีมือไทย ฉันรบว่าจะให้แม่เด็กบักให้ ฉันขอตัว
 อย่างอามจะส่งไป เขามาเร่งให้ไปเดยวนขอจบ

ผู้ทรงรักของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ที่ ๕๘

โฮเต็ลเคอปารีส มอนติกาโล

วันที่ ๒๖ ตุลาคม ร.ศ. ๑๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ดวยฉนมาทเมืองน เพราะอยู่เในทางทคองผ่าน ออกกร้าม ๆ
 เขาหาว่าเดินเบยหรือมาเมา แต่จะเไม่คูกออยากตามตำราทฉนอดเไม่ไค
 เมืองนเจ้าพระยาอภยไคกาชบฉน ว่าถ้ามาเมืองนฉนเแหวให้ระวง ถ้าคน
 ทตามมาดวยมาเดินเบยจะถูกหาความว่ามาเดินเอง แต่เมอฉนมาเองก็
 เไม่คองกตวอะไรทจะเป็นจริง เวันเเแต่จะถูกหาความเชนทไปรตุเกศ
 พระอินทรเศชดงทองเกศบคนห้ามเไม่ให้คนไซเข้าเไป เพราะกตวมฉนจะ
 เไปเจอกำดงดงอยู่ มนหาว่าเเกทำโทษฉนถึงตายฉนจะฆ่าเเเดียว เพราะ
 หนาเเกเคมทนดวยดงทองถง ๕๐ ครวงเในฉนแรก เแะดงเรอຍไปทุกฉน
 ครนเมอมาถงทนออกเเดียวใจว่ามาจากนฉนเร็วเไป เไม่มีอะไรคุมเโรง
 บอนหงหนึ่ง เฉนเดชหมน มนเแทงกนออย่างไรเไม่เข้าใจ อักออย่างหนึ่ง
 เฉนไฟดำไฟเแง แจกไฟออย่างมาท ๑๒ เใบ ออย่างนอຍ ๘ เใบ เแทงดำ
 หรือเแงเใบเใหนออกทหง ใครเแทงเแงออกเแงก็ถูกไซกนคเเดียว ค
 ไคมดอยเคมท เเคมนฉบหายกนไคมาท ทองคยยาว ๆ มีทอาน
 หนึ่งคเ มีโรงคระคเเป็นเวดายังเไม่เบค รอบ ๆ เป็นควน มีโฮเคค
 ปาริสรูปเชนบนกระคายน เป็นทฉนมาหยุคกนชาว มีกาเเฟเฮาฉนทำใหม่
 หงหนึ่ง มีคเ ๆ คยตามแบบ เคนของเมืองนยาว ๓๐๐ เฉน กว้าง ๖๐
 เฉน เแต่เป็นเอกราช มีเจ้าเมืองเแคใครเเกอบหมคทงคเเวอนเมนคนมา

รับ แต่เจ้าไม่อยู่ ตั้งเรือไปเที่ยวอยู่เต็มอ ๆ ว่าเป็นนักปราชญ์อะไร ไม่ทราบ

การที่มากพกทนมประสงค์คอกอย่างหนึ่ง แต่อยู่ข้างเป็นการหยาบ คอต้องการห้องเด็ก ในรถไฟแต่หน้าปากยากเย็นจะจกเดี่ยวให้ได้ รถไฟเคยวนออกชอกกเวณหว เป็นเพราะมันยังไม่หายเวณนอยุดวย ในระยะตงแต่ออกจากปารัดมากเคมทน แต่ยังไม่เหตอกำดง เหมือนคองหวดง เกอบจะดบถและห้ามไม่ให้ใครมำอกเดย ออกจาก ปารัดวนท ๑๕ กตางคณ เขาตงอรูนเป็นเขตแดนส์เปญ มการเดยง กตางวนบหนก (คือชนจากรถไฟ) แดวคอกมำอกจนวนท ๑๖ เวดาเข้า ตงอัสโคเรยต เป็นเมืองไศญมพระราชวงแเดวคเซนคตอเรนชคตคณเป็น ทมงศ์พเจำแผ่นดินทงหมด ไปค้ำบพระศัพทกิงอาดฟองไซ ที่ ๑๒ คอง วานนงามคตายด์วคเซอร์แดนค แดววนนเคมทน หาคณไม่ยาก เหมือน เขาตูกชวงทเพชรบุรี คอกมำอกกตายเป็นหินกอน ๆ กับทรายไม่มคณไม่ เดย นาน ๆ จมคณไม่เทาคณผกโหมราย ๆ บ่าย ๒ โมงถึงเมือง แมคริค รับผิดชอบแต่จะเดำเห็นจะไม่ทั้น เขาแแต่คองวณ กอน รูปร่าง หน้าตาถายบกับฝรั่งเหมือนอาชคูกคตคูกคตอ ทำไทยออกคณ ปลดค นอย แต่คณปลดคนอยด์วยกว่า แต่เป็นคนคอรอรอบคอบอย่าง ประเดร์ริฐ ถ้าไม่มกวนคณนแเดว เมืองส์เปญเกอบจมทเดยว ฉนรภก เซนภกกวนออกตาด หรือแอมเปร์ตส์มาร์ กนชาวดวยกนทกวงน ค้วน กงเดก นน ฉนรภภประกนได้วำไม่คตาย แดะฉดาดคณก รภกนภกับแม เป็นคองชวคตงคางคณคางเรยภกน ไม่เคยเรตค และไมเคยอาดฟองไซ เวดาอยู่ในแมคริคมีแต่ควมถนุกถบาย เพราะ ๒ คณนเป็นพน แต่การ

๓๕๔
 ๓๕๕
 ๓๕๖
 ๓๕๗
 ๓๕๘
 ๓๕๙
 ๓๖๐
 ๓๖๑
 ๓๖๒
 ๓๖๓
 ๓๖๔
 ๓๖๕
 ๓๖๖
 ๓๖๗
 ๓๖๘
 ๓๖๙
 ๓๗๐
 ๓๗๑
 ๓๗๒
 ๓๗๓
 ๓๗๔
 ๓๗๕
 ๓๗๖
 ๓๗๗
 ๓๗๘
 ๓๗๙
 ๓๘๐
 ๓๘๑
 ๓๘๒
 ๓๘๓
 ๓๘๔
 ๓๘๕
 ๓๘๖
 ๓๘๗
 ๓๘๘
 ๓๘๙
 ๓๙๐
 ๓๙๑
 ๓๙๒
 ๓๙๓
 ๓๙๔
 ๓๙๕
 ๓๙๖
 ๓๙๗
 ๓๙๘
 ๓๙๙
 ๔๐๐

๓๕๔
 ๓๕๕
 ๓๕๖
 ๓๕๗
 ๓๕๘
 ๓๕๙
 ๓๖๐
 ๓๖๑
 ๓๖๒
 ๓๖๓
 ๓๖๔
 ๓๖๕
 ๓๖๖
 ๓๖๗
 ๓๖๘
 ๓๖๙
 ๓๗๐
 ๓๗๑
 ๓๗๒
 ๓๗๓
 ๓๗๔
 ๓๗๕
 ๓๗๖
 ๓๗๗
 ๓๗๘
 ๓๗๙
 ๓๘๐
 ๓๘๑
 ๓๘๒
 ๓๘๓
 ๓๘๔
 ๓๘๕
 ๓๘๖
 ๓๘๗
 ๓๘๘
 ๓๘๙
 ๓๙๐
 ๓๙๑
 ๓๙๒
 ๓๙๓
 ๓๙๔
 ๓๙๕
 ๓๙๖
 ๓๙๗
 ๓๙๘
 ๓๙๙
 ๔๐๐

แยก มอญหญิงทงไซดงมาถามเรื่องจะฆ่าพระอินทรเดช บอกเท่าไร
 กไม่เชื่อพนเดี่ยเดมท ฉนเดี่ยไม่ไปไหนอีก วนท ๒๒ เวดาคักดบ
 อายมาเทยมรถพอม่าถึงตเศชนกดม คากงมาทนดง ทหารทมาคอย
 ดงวงวนทยาวูช ดงปดายทสด พอรทมาได้ชวโมงหนึ่ง รถไฟหลุดจาก
 รางเบนเดชะพระบารมทหยุดทน หาไม้คอกคอกหมด เพราะอยู่ในโปร
 คเก็ตเหดวไปหมด จนสว่างเดี่ยเวดาคเป็น ๘ ชวโมง คกดงเป็นออกตง
 แดวนท ๓๓ เวดาค ๕ ทม มาไม่มีคนจคคินเดี่ยจนวนท ๒๒ เวดาคบ่าย ๓ โมง
 รุดกว่าเป็นคนโทษ เดือดร้อนเกอบตาย ยงวนนพรงนจะคองนอนใน
 รถไฟอีก จะได้นอนบกกถึงเนเบ็ด หมดเวดาคเขาเรง

๑๒๖
 ๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐
 ๑๕๑
 ๑๕๒
 ๑๕๓
 ๑๕๔
 ๑๕๕
 ๑๕๖
 ๑๕๗
 ๑๕๘
 ๑๕๙
 ๑๖๐
 ๑๖๑
 ๑๖๒
 ๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

วังอัปดิน เมืองไคโร

วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๖๐

ถึงแม่เด็ก,

ฉันไม่แน่ใจเลยว่าหนังสือฉบับนี้จะไปถึงก่อนฉัน เพราะเมดจะ
ออกก่อนวันที่ ๓๐ แต่ได้ตั้งใจว่าจะเขียนแฉวงจริงเขียนร่วมไปกระหน่ำ ถึง
พร้อมกันทุกตามท

หนังสือที่มามาได้รับทเนเบ็ด คือ ฉบับที่ ๑๕ กับหนังสือตุกแตะ
รูป ดูรูปข้างเดี่ยวใจจริง ทำไม่จึงยอมเป็นต กแกไปตามกัน เพราะแก
เจ็บกนบอยนทหรือ ฉบับที่ ๑๖ เห็นจะไปวังเดี่ยวแฉวง คตาควนทฉันออก
มาจากเนเบ็ด เฉพาะความคางมาได้รับฉบับที่ ๑๗, ๑๘, ๑๙, ทอาเด็ก
แซนเดรีย เรื่องทพอดคนนจะตองขอไปโตคตอปากจะเขียนกไม่มีเวดาท
จะเขียนได้ตั้งใจ เรื่องเด็กนเป็นคนมีเด่นห้ในดวงหน้า ใครเห็นเป็น
ตองรักทุกคน ผิดกนมากกบเมออยู่บางกอก กตบไปถึงจะเดาให้หนึ่ง
อมยमतเดียว การทจะไปอยู่รัสเซย์ได้คิดวางการไว้คตอดแฉวง แต่
ขอบอกดวงหน้าทจะพนจากมผตวาเอาไปเรียนเมืองบ่าตงนนั้น คงไม่พิน
จะว่าตามจริงกเดาเรียนทนนไม่คกกวาทอน ตองเรียนภาษามากแต่ห่าง
พวกพ้อง แต่เป็นการดีในทางราชการทจะผูกพันให้สนิท แฉวง
อย่างหนึ่งเชื่อได้ว่าเอมเบอเรอคงจะเออดคกวาเจ้าแผ่นดินอน ๆ ทเราจะฝาก
ได้ ยังมีขอส่งสัยบางเด็กนอย แต่เป็นการกายหน้าไว้พุดกันด้วยปาก
คกวา

๓ วันจริงจะกตบ เพราะพรุ่งนี้ประจู่เต็มวัน ค่ำก็จะไปเห็นหน้า
 กตบมากแน่นอนตจจนตงเรือจะไม่มีเวลาดั่งเม็ดได้
 ขอให้คิดดูนนทเรียกว่าเป็นนนทค้อยว่าง เขาปลูก ๓ โมงเช้าถึงปาก
 อ่าว ๕ โมงครึ่งแต่งเต็มยศรับปริญญ มหมด อาดี
 ขนบกมาด้วยกนกนขาวดวยกนทองเมืองอาเดกแซนเดรีย แดวเดยมา
 รถไฟจนถึงโกโรบาย ๕ โมง ๖ โมงครึ่งแต่งเต็มยศท่มเคษ
 เขียนหนังสือฉบับโน้นทงเต็มยศ เพราะเด้อยังไม่มาถึง แต่งอวหนังสือ
 ดินเนอแตะคยต่าง ๆ กตบมาอ่านหนังสือแตะเขียนจนเวตาน ๒ ยามครึ่ง
 แดวยังไม่ได้เปิดองเครื่อง
 เรื่องเรือจคแตะแตะจ นนทออกคราม ๆ กตบกับคนแตะจะคตถึงเมย
 หัวเดยไปก็จะได้ แตะออกเซคคตนเต็มทควย แตะตองเดยงเพราะบารมี
 เทานน

ผู้ทรงกรของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ ปร.

ที่ ๒๐

วังอัปดิน เมืองไกร

วันที่ ๖ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๖

ถึงแม่เด็ก,

ควยฉนเขียนหนังสือทเนเปิดไม่มีเวลาพอ ตั้งใจว่าจะเขียนในเรือ
แต่เพราะได้อริค่างมาแต่ปอรัคกิด ไม่ได้เขียน พอได้ลงเรือกริบจากตง
แควนท ๒ จนท ๓ เวดากตางคนพอแคว กอนจะนอนเขียนหนังสือตอบ
แม่กตางฉบับหนังสือเพราะฉน เตรียมว่าจนท ๔ จะเขียนถึงแม่เด็กทงวน
เพราะได้อริไม่มีอะไรจะจด ที่ไหนได้พอกินข้าวเช้ายังไม่ทันแคว
คนหัดนไปทีละคน ๒ คนจนหมดโต๊ะ ฉนเองกรัดกไม่สบาย ดองดงไป
อ่านหนังสือตามเคยเถอะ พออ่านสักประเดยวกตาดาย มันไม่เป็น
แต่เทไปเทมาข้าง ๆ มีเคาะชนยุบดง หนังสือไม่อยู่ตรงตาได้ เวียนหัว
คตงได้ดงหัดบคาระงบ กาดงเพดง ๆ จวนจะหัดบ ไครมเดยวเกาอ
นอนทนอนอยู่เดือนเข้าไปกระแทกเคยงโครม เคชะบุญยกแขนทันทหา
ไม่กแขนหัก เดยเห็นไม่เป็นการคองชนเคยงนอน เพราะหนาวเป็นกาดง
คราวนอะไรคออะไรคกโครมครามคตงคตงไปหมด ดักครุทาทเหมอนจะ
คอยเรียบ หรือมันงวงหัดบไปเองไม่ทราบ รูดักชนมาควไหดโกรก ๆ
จะคกเคยงคองเกาะแน่น โคมไฟฟ้าคกโครม โตะข้างทนอนฟาดกบ
เคยงบง ๆ จนกระโถนทคตงบนนกระคองมาคกบนอกพนักแตก ตะโกน
เรียกจ่ายวดทนอนอยู่ห้องนอกกไมคตง ดูกชนงมงามดงจากเคยงไป
เรียกจ่ายวด ควอดอยไปกระแทกเกาอโครม เห็นไม่เป็นการ กัดบมา

ทนอ่อนกว่าจะชนไปบนนั้นได้ ๓ เทยว เหมือนกับในทะเลเดดเอน้ำชายหาด
 พอชนเคียงได้เดยพอนบรกรรมว่า อะไรแตกอะไรหักช่างมัน เราหัวไม่
 แตกแตกแวแตกน ถ้ายาวอดหนวกหุเคมทนเขาคงตนเอง คราวน
 มนยงหนกชน อายเกาอนอน ๒ ขางวงเข้ามาโดนเคียงนอนผดกนทตะ
 โครม อายบานศุกกว่าเดยตง ๆ เรอยเด่มอด อายโคะขางทนอนกก็เป็น
 คกรบกับเคียง อายตงชกคมากไหตเข้าไหตออกครัดคราด ๆ กระโถน
 ทแปดงเป็นกระถางเฟิ่น กัดชอครูคร่าไม่หยุด นี้เป็นคนครีในห้อย
 ฉน ยงนอกห้อยเดยงบานเหตกบง ๆ น้ำซ่า ๆ นานตงโครมบานประตุ
 รุก้าง ไม่อ่าอะไรมันตงก้องไปหมด ฉนนอนหดบตาเฉย ตมชนไม่ได้
 หมนไปหมด จนจ่ายวดทหนวกหุไม่ได้ เดินเข้ามาเอง พอจับตัวได้
 ไซเดยเกอบตาย อะไรที่ควรโยงฉีกผ้าออกโยง อะไรที่ควรจิมเอาผ้าจิม
 จดกนเป็นนานจึงได้เบาเดยงทตงแตกคตงไม่ตงบ พอจ่ายวดออกไปอะไร
 โครมใหม่อก จนปอดทองเยยวกกตงจนทองแข็ง หิวก็ไม่ม่อะไรจะกิน
 เรยกกไม่ได้ยนกน หมตท่าโดคออกไปห้อยนอก เห็นจางตมวางอยู่ชยา
 ตัก ๒ ตักนหมตจาง น้ำไม่มกน โดคกตบเข้ามาอนคุดจนปากจิดไปเอง
 เพราะตมทคคุดจนจิดมามากแเดว เดยหดบ ๆ คตง ๆ ไปได้ออก ไม่ได้
 รุดกอย่างอนเดย รุดกว่าไซหนก ออกคคตงผู้หญิงจริง ๆ นกกว่า
 ตงอย่างไรจะเมามายคงนอนอยู่ขางน นี้เขาเป็นผู้ชาย เขาจะนอนค่อ
 หน้าเราไม่ได้ จะให้เขามาอยู่เขาก็จะคองนงททรมานเมาคตม ออก
 เราข้างอกเขาข้าง เขาไม่เข้ามาเพราะเขาหมายว่าเราหดบขางเถิด
 คอยคุดใจเขาตามแต่จะเป็นไปตักครูหนง อายนน กตบเขามาอก คราวน

อ่อนวอนขอให้อองนอนโกด ๆ เกิด จะชกมานบิตเดี่ยให้หมด แดว
 เอาชายนมานยคตงในชอกทนอน เพราะไมทำเชนนนอนไมได มีน
 จะกตงดงไปร่าไปควย อายนนคกตงนอนเดือกตงทนน ฉนกกนอนหตบ ๆ
 คณ ๆ ไปจนเกอบ & ทุม หิวจะชาดใจ เกิดเทยวตามจับเดมอใจไดคว
 มา ดั่งให้ไปเอาชากบนาพริกแห้งมะนาวกบส้มมาให้ท จะนอนกิน
 พอนนกกสวรรคทลุดอายทขอไมเอามา เกอบ & ทุมมาบอกวาโตะตง
 พรอมแเดว เกอบเบนบ่า บอกให้เอามากไมใครเข้าใจ ให้จายวดเบ็นดาม
 พอไดชามา กบชาวฝรังทงนน กินจะราก ให้ไปเอาทลุด ทงมตาม
 แดวยงไดมาแตดส้ม จิตทงถูกไลจานออกลุ่ม กิน ๓ คนกไมหมด
 อื่น ๆ ไมได เรียกทดะตงจน ๒ ยามจึงไดกิน ฉนด่าใหญ่ยงงงหนัก
 เขา ให้คดกกไมถูก ปอกส้มกไมแเดวไดเดย แดเห็นหน้าไมไดคตง
 ไล จายวดเบ็นคนรฐาษาคนเดยว จิตการให้ไดกินส้มประตงคคอย
 ดบาย พอคตงชาดง เพราะเชอกระยางชาดเรอบคแตก เขาเห็นหิวเรอ
 บงเกาะกริต แดตงดงนอยงเบ็นอยางทแมเดกไมเคยรบ เขาเอาบุหริ
 มาให้ลุ่มบอกวาสือบพอแเดว เดยชนเคยงนอน หตบ ๆ คณ ๆ ไปใหม่
 พอ ๘ ทุมคิดวาเชากงดงบ กินยาชาง เพราะไมไปเดยทงวน แดวนอน
 ทไหนเดาพอคตงชชามนอยงใหญ่หนักไปอก คตงไปนงบนเอวคตงนไป
 คตงนมาไมเบ็นอนหตบอนนอนไดพันดารา เห็นหน้าเดมอใจกคตงได
 เดยจายวดจิตการให้กินชางตามมตามเกิด กราดมาอกจนทุมหนังกอย
 ดงบกินชางทโตะได พอยามหนังกดงมือใหม่ ดองเชยนหนังกดอกไม
 ด่าเรจไดใน ๒ วนน ไมมีมนุษย์เดินไปเดินมาเดย ไมมีใครกินอะไร
 มีแตจายวดกบเดมอใจ เบ็นมหาพดาโตเท้านนไมเมา ๒ คนนพุดไม

เข้าใจกัน เซอะเป็นกำลัง มาตกาเท่านั้น ได้จ่ายวดคนเดี่ยวแท้จริง
 นอกนนนอนมาจนถึงเช้าวันน เขาโนเบรกวอดคเคอร์ เมืองอาเดกซาน
 เดียว จึงได้ตกขนทุกคน คนอนทได้กินอะโรบางกมอายุเกิดคนเดี่ยว
 เทยวตรอกเขาตรอกนา แคทไม่ไดกิน ๒ วัน ๒ คน คือพระยาพิไชย
 นายกวอด นายเพิ่มเป็นคณ เป็นมหาอดด้วยไม่รู้ว่ามีนอยอย่างไร กัดง
 อยู่ตามห้องเหมอนตายแถว ตงแคเป็นเรอมหาจกรมาไม่เคยถูกมาก
 เซนคราวน เมื่อนานเคบออกฟักัดไฮบเขากักวามากถึง ๕ วัน แคยัง
 เป็นรองคราวน นอกแก่งไปแถวนาทวมทงนนเรือโยนถึง ๓๐ คีกร คือ
 เขาไม้เท้าแขวนไว้ โครงไม้แกว่งได้ ๕ แผ่นกระดาน ดูวมนนข้างชา
 เดียวจริง ๆ พอดังบเมอกนหนนถามโคมดอยไดวา นเรือนอนมากวน
 แถว พอจาวนคนได้แม่น นอนนกกถึงวันถึงเดยเห็นหน้าใครต่อใคร
 หมดแคคั่นจนปตาย เดยอหมยมไม้หัดบจนคองกนยานอน
 แถนเป็นเรองเมาคถนจบไว้ท ได้รับหนังสือเป็นกองแคคองคิต
 การบริบรอง จะคองอ่านค่อเวดากนชาวแถว นนจะไปกินชาวเดยวน
 เขียนหนังสือแถงเคมยค

ฉวทรกของแม่เดก

(พระปรมาภิไธย) จุพาสงกรณ ปร.

เรตีเคนซี, เอเคน

วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันไม่มีความหวังใจว่าจะได้รับหนังสือก่อนฉันไปถึงเลย แต่
 อดเขียนไม่ได้ ถึงจะไปอ่านภายหลังก็เป็นไรไป พอมาถึงก็ได้รับ
 หนังสือจดหมายเบอร์ ๒๑ ก็รูปดีใจมาก อินทจริงดูแม่เด็กทนชนมาก กระสุน
 ผู้ชายออกตามคอกยงเกือบตาย หมุนปดมเพราะเรื่องชาวเจบเบาบาง
 ไปกว่าแต่ก่อนมาก ได้รับโทรเลขกำหนดจะออกมาเกาะตั้งชงถูกกับวัน
 ทนเดาไว้ แต่หนักใจมากคอยอยู่นาน ถ้าคิดนเอจะพนเดย
 กดบมาจากไก่ออยู่ข้างจะชดกชดก เดิมว่าทางรถไฟ แต่ข้อไม่เดย
 ไปด้อเอสไม่ดี ครนมาถึงข้อไม่เดยใดควมว่าเรอมห้องเด็กนดเดยว
 วนนหนาวเคมท แดะดมจคนกควย ถาชนมาทางทเรือทจะเจบ ฉนจ
 ขอกดบทางบกมาเรวชน แดยงคองรอให้มาทเคี ดฟให้ ๒ คว มาถึง
 แดดงเรอก่อนจจะออกได้ แต่ถาซาเกินดองยามไปก็จะเดยเงินมาก
 ขนอก ๘๐ ปอนด ทแทอายเรอคดินโคมนเป็นนายเจ้าหัวใจแททเดยว
 จะแกอะไรเซาดกนด มนผดสัญญาไปหมดทงนน ได้ออกเรอก่อน
 ๒ ยาม แต่มาถูกคณพอแม่เด็กเมอบางเกินบางทุกวน ไม่มีเวนเดย
 วนแรก ๆ เมากนบับนบ ฉนเองก็ออกไม่ดบาย แต่ตรงกับคำทฉนว่า
 ยิงไม่หายเมากตายเอง คอยดกชนกนได้ตามลำดับจนวนท ๓ ขเย
 เท้าใดดุกชนยมแย้มแจ่มได้ นิ่งหวด้นหวคตอนไปได้หมด ร้อนค้อย

คืบเข้ามาตามลำดับ พอลังกดางทะเลแดงก็เป็นบ้านเรา การคิดถึง
 บ้านในเมืองหนาวรสชาติผิดกันกับในเมืองร้อน ๆ มาก ในเมืองร้อนก็ถึง
 อายเวตาอะไรเห็นชัดเจนนึกว่า ที่เมืองหนาวมักเป็นในเวตาหอน ที่
 ร้อนร้อนจะอยู่ข้างจาเอายังก้างไม้ต้นๆ อยากทานาอบนารมอะไรเกิด
 ขน ทำงานก็ใคร่แต่ทำเองอีก วานใครเขียนหนังสือก็ไม่ได้ เขาเมา
 มายอะไรไปเสีย ฉนั้นหมายจะทำจดหมายกรุดเป็นทวามาแต่เมือง
 นอกคือเรื่องเก่าที่ค้างก็ไม่สำเร็จได้ เพราะจะรักษาตัวไม่ให้เจ็บตาม
 ที่เคยมาแล้ว คนอื่นก็ไม่มีใครรับเขียนได้

หนังสือทางราชการของแม่เต็ก ที่เป็นผู้นำเจ้าราชการมาแก่งเต็ม
 ที่ ได้ส่งไปให้ลูกอ่านเพราะฟังมาได้รับที่ไกล ที่เกาะตั้งจะได้ถวายเป็น
 ใจของบางอย่างที่ตนเสียใจว่าไม่มีเวตาทำพอ เพราะไม่ได้มีเวตาตัวเอง
 กรมตำรวจตำรวจก็คิดทำบ้าง แต่เร็ว ๆ เสียมาก คนไปเมืองนอกถึง
 ไม่หวังนอนอยู่เช่นนี้ ๆ เห็นมันมทางให้เห็ดมากด้วยความเพ็ดคเพ็ดต่าง ๆ
 เว้นใจแต่เป็นคนจาเป็นต้องอยู่บ้านนอกอย่างเช่นลูก ๆ หรือคนเรียน
 เป็นคน แต่จะว่าไปก็ยากเพราะเงินทองมาก

ที่นอนอยู่อย่างเก่าเช่นจดหมายไปจากที่ตรงนี้ ด้วยกระดาษเช่น
 นเหมือนกัน รูปแม่เต็กที่ให้มาเขาวางไว้ที่โต๊ะเขียนหนังสือ ฉนั้นจะ
 ออกจากนเวตาบ่าย ๕ โมง นบวณชาเคมที่ เหมนเบือ อีก ๘ วันจึง
 จะถึงถึงกา

ผู้ทรงรักของแม่เต็ก

(พระบรมภิกษุ) จุฬาลงกรณ์ ปร.

ที่ ๖๒

กวินสเฮาส์ โคลัมโบ

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ร.ศ. ๓๓๖

ถึงแม่เด็ก,

ด้วยฉันมาถึงเวตา & โมงเช้าผดเวตาทหนักไว้ จอดอยู่สักหน่อยหนึ่ง
 พระยาเทเวศร์จึงไต่ลงมา ฉันได้รับหนังสือถึงวันที่ ๕ ฉบับใหญ่ ๓
 เด็ก ๑ กับรูปมีความยินดีเป็นอันมาก การที่คนทั้งปวงมีใจยินดีพร้อม
 กันที่จะจัดการรับรองนหมความยินดีเป็นอันมาก การที่มีไปรแกรมนั้น
 ดูเป็นการใหญ่โตมากอยู่ ฉันออกไม่ชอบในเรื่องพฤษยาตรา กัดว่าจะ
 ถอนว่าไปเมืองฝรั่งมั่งคามาแล้ว ยังกตบมาแหมอย่างเก่าอย่างโบราณ
 เป็นมาดงมือถอยหลังเขาคดอง อีกประการหนึ่งพวกต่างประเทศที่จะให้
 มาพร้อมกับราชฎรนน มีความสงสัยว่าจะไม่เป็นที่เรียบร้อย ถ้าจะโกง
 คอหน่อย ๆ เรื่องรับทูตต่างประเทศเขารับต่างหาก เป็นแต่มาปนในการ
 เดียงดูต่าง ๆ ถ้าเขาไม่เป็นที่ทรงเกยจอยากเองก็ตามที แต่อย่าไปชวน
 เขาให้มาแอดเดรสเดยจะดีกว่า การรับรองทั้งปวงอยู่ข้างจะยาวมาก
 โชนกต่างแปดเกรงจะโคม ถ้าจะทำให้เป็นการปลัด ๆ ไป อย่าให้
 เป็นเปดเซอตงเดือนให้ถูกนินทาได้จะดี
 อนึ่งการที่จะเอาพระชนไปคอยให้คัดก่อนตรงนหมไม่ทัน คงจะไป
 พอทันชยน์โต เวตาตรงแล้วจึงมาบอกบริตุทชคอกายหงจจะทน
 ฉันจะจดหมายให้ละเอียดก็ไม่ได้ เพราะเรือจะออกในเวตาคำวั้น
 เวตาอ่านได้หมคกบาย ๓ โมงเดยแล้ว แต่ไม่รู้จะบอกว้จนถึงเขาจะโคม

ประการใด ฉันไม่เคยประหม่าอันใดเลย
 ดังนี้ ๆ จะพูดอะไรก็นึกไม่ใคร่ออก
 เพียงใด หัวยังโคม ๆ อยู่จนเดี๋ยวนี้

ฉัน
 วนพบพระยาเทเวศร์เจ้าออก
 จึงไม่สามารถจะเดาได้ว่าดีใจ

จำเป็นต้องจบที่

๒๒๒
 ผนวทรกของแม่เด็ก

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

อธิบายคำ^(๑)

นามศัพท์ในพระราชหัตถเลขา ซึ่งทรงไว้ตามอย่างที่เคยทรงเรียก
และศัพท์แสดงไข่มความหมายแปลกจากตามัญศัพท์บ้าง หรือมีความ
หมายเป็นคำไข่น้อย่างใหม่ ๆ บ้าง ได้ลงเดขไว้ในพระราชหัตถเลขา
กับในทบทรวงกันไว้แล้ว

๖. พระยาประเสริฐสุศาสตร์ดำรง (หมอ อี. ไวเคอร์)
๓๐. พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสิงหวิกรมเกรียงไกร (พระองค์เจ้า
วุฒิไชยเฉลิมลาภ)
๓๑. ส้มเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ายุคลฑิฆัมพร กรมขุนดนบุรี
ราเมศวร์
๓๒. พระเจ้าแผ่นดินเปอร์เซีย ที่ ๔ ในวงศ์กะซาร์ปัจจุบัน ทรงพระ
นามว่า นาดเรดิน ซาตะ พ.ศ. ๒๓๗๒ เสด็จราชย์ ๒๓๘๓ มฤ
พ.ศ. ๒๔๓๘ ได้เสด็จไปยุโรปครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๓๖ ครองท ๒
พ.ศ. ๒๔๒๓ แดครองท ๓ พ.ศ. ๒๔๓๒
๒๕. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสวัสดิวัตน์วิเศษศรี แต่ยังเป็น
พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ
๒๖. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
๓๐. เจ้าพระยาสุรสีห์วิมลศรีศกดิ์ (ชม กถยานมิตร) แต่ยังเป็นพระยา
ศรีสุริยราชวรานุวัค ผู้ว่าราชการเมืองพิไชย

(๑) เลือกพิมพ์คำอธิบายเฉพาะที่กล่าวถึงในตอนนี้

๓๑. พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ (นพ ไกรฤกษ์) เคยยังเป็นนายจ่ายวัด
๓๒. ต่อมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าอภัยวงค์เดชาวรุณ กรมหลวงนครราชสีมา
๔๔. ต่อมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เคยยังเป็นกรมหลวง ทูตเกิดมา ข ถวายนาฬิกาพกสำหรับเดินทางไปทางตะวันตก มีเข็มดูโมงนาฬิกาได้สองอย่าง ๆ หนึ่งคงตามเวลาดิถีออกอย่างหนึ่งหยุดเข็มได้ เพื่อให้ตรงกับเวลาดิถีอยู่ทุกวันไป
๖๔. พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ เอดเวอดที่ ๗ ชาติะ พ.ศ. ๒๓๘๔ เสด็จราชย์ ๒๔๔๓ มฤ ๒๔๕๓ แต่ครั้งยังเป็นปรีนซ์ ออฟ เวลล์ ในแผ่นดินกวนวุกคอรีย์ เสด็จอนเคีย ๒๔๒๘
๗๓. จอมพล พระเจ้าพยาเธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช (พระองค์เจ้าจรประเวศวรเดช)
๗๒. จอมพล ต่อมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ
๗๓. พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม (พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์)
๗๖. เอ็มเปอเรอ วิดเดียมที่ ๒ แห่งเยอรมนี ชาติะ พ.ศ. ๒๔๐๓ เสด็จราชย์ พ.ศ. ๒๔๓๓ หนีออกจากราชสมบัติเมื่อปราชัยในมหาสงคราม พ.ศ. ๒๔๖๓
๗๕. พระนางเจ้ากวนวุกคอรีย์ ชาติะ พ.ศ. ๒๓๖๒ เสด็จราชย์ พ.ศ. ๒๓๘๐ มฤ พ.ศ. ๒๔๔๓

๙๙. อับบาด ฮิดมิ ปาชา เกิดที่เจ้าผู้ครองเมืองอัยบัต ที่ ๗ ในวงศ์
 มหเมตฮาดิ ชาตะ พ.ศ. ๒๔๓๗ เป็นเจ้าสืบจากบิดา พ.ศ. ๒๔๓๔
 ไม่กลับคืนไปเมืองในเวดามหาดังคราม พ.ศ. ๒๔๕๗ ต้องออกจาก
 ราชสมบัติ
๑๐๘. เจ้าพระยาอภัยราชา (กุดตาฟ โรตัง ยกมินด์) เด่นาบดีเก่า
 ของเมืองเบดเยยม
๑๑๐. เอ็มเปอร์สดัดฮาดิซาเบต เดิมเป็นเจ้าหญิงเมืองบาเวเรีย ชาตะ
 พ.ศ. ๒๓๘๐ อภิเษกกับเอ็มเปอเรออด็อด็เตเรีย พ.ศ. ๒๓๘๗ มฤ ๒๔๔๓
๑๒๐. พระยารัตนโกษา (เด็ก สุจริตกุล) เวदानนเป็นจันทรจิตรเด่นให้
 เดชานุการ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสวัสดิศุภคณวิศิษฏ์
 เวดาเป็นทศพิเศษ ได้เดือนชนเป็นพระรัตนโกษาในคราวนั้น
๑๒๔. เจ้าชอมะไซแห่งวงศ์ชาวอย ตูกออฟเยนัว (พระภคตาของกวัน
 มารเคริตา พระมเหสีพระเจ้าอุมเบอร์โตกรุงอิตาลี) ชาตะ พ.ศ.
 ๒๓๘๖ เคยเสด็จมากรุงสยามใน พ.ศ. ๒๔๒๓
๑๓๔. กวันมารเคริตา พระธิดาของเจ้าเฟอรดินันโด แห่งวงศ์ชาวอย
 ตูกออฟเยนัวองคกอน ชาตะ พ.ศ. ๒๓๘๔ อภิเษกกับพระเจ้าอุม
 เบอร์โต แต่ยังเป็นเจ้ามอเนเตตำแหน่งพระยพราชเมือ พ.ศ. ๒๔๓๓
 เป็นพระมเหสี เมือพระสวามีเป็นเจ้าแผ่นดินอิตาลี พ.ศ. ๒๔๒๐
 เป็นพระพันปีหลวงเมือ พ.ศ. ๒๔๔๓ พระชนมายุเวदान ๖๘ ปี
๑๔๖. คือพระเจ้าแผ่นดินอิตาลี ในเวदानนทรงพระนามว่า อุมเบอร์โต
 พระราชโอรสของพระเจ้าวิตตอริโอ เอ็มมันวอลท์ ๒ ชาตะ
 พ.ศ. ๒๓๘๖ สืบราชสมบัติ พ.ศ. ๒๔๒๐ มฤ พ.ศ. ๒๔๔๓ แต่
 ภาษาอังกฤษเรียกว่า ฮัมเบต

๓๕๓. เจ้าเอมมณвод แห่งวงศ์ชาวอย ตูกออฟอวอดส์เคอ ชาตะ
พ.ศ. ๒๔๓๓ โอรสที่ ๓ ของเจ้าอามติโย
๓๕๔. เจ้าวคคอรโอ แห่งวงศ์ชาวอย เคานต์ออฟตุริน ชาตะ พ.ศ. ๒๔๓๓
เจ้าองคนโตเขามากรงดยามเมื่อ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ เป็นโอรส
ที่ ๒ ของอามติโย
๓๕๖. เจ้าหญิงอดชาเบคตา แห่งแซกโซนี ชาตะ พ.ศ. ๒๓๗๒ อภิเชก
กับเจ้าเฟอร์ดินันโด แห่งวงศ์ชาวอย ตูกออฟเยนัว พ.ศ. ๒๓๘๓
มีพระธิดา ๓ คือ กอนนมารเครตา พระมเหสีพระเจ้าแผ่นดินอิตาลี
กับพระโอรส ๓ คือ เจ้ารอมะโซ ตูกออฟเยนัว รวม ๒ องค์
๓๕๗. เจ้าหญิงอิซาเบดแห่งบาเวเรีย ชาตะ พ.ศ. ๒๔๐๖ อภิเชกกับ
เจ้ารอมะโซ ตูกออฟเยนัว จึงเป็นดัชเชสออฟเยนัว พ.ศ. ๒๔๒๖
๓๖๓. คำว่า คกหมอน นนพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหัววงมพระราช
ดำรัสเด่าว่า ครองไนรัชกาลที่ ๕ เวดาเจ้านายตูกเชอกรงนนทรง
พระวอตามเดด็จเดว มกแยงกนงพงหมอน โดยหวังว่าจะเป็นที่
ดบายแตะดูเหมือนมัยคใหญ่ เพราะเหตุฉะนี้ เมื่อจะใช้ความว่า
เขานงทดำคญ หรือทดำบายมาก ที่เป็นใหญ่กวาทอนเดว เจ้านาย
ก็ทรงใช้ว่า คกหมอน
๓๖๗. เจ้าหญิงเฮเดน แห่งวงศ์ออร์เดียนบวบอง กรุงฝรังเค็ด ชาตะ
พ.ศ. ๒๔๓๔ อภิเชกกับเจ้าเอมมณвод แห่งวงศ์ชาวอย ตูกออฟ
อวอดส์เคอ เป็นดัชเชสออฟอวอดส์เคอ พ.ศ. ๒๔๓๘ ได้เข้ามา
ไนกรงดยามแต่ดำพงพระองค์ เมื่อมกราคม พ.ศ. ๒๔๕๖
๓๗๒. ดมเด็จพระเทพรัตนทราบรมราชินี

๓๗๓. ไก่ นมความหมายว่า ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น หรือแกล้งทำเป็น
ไม่รู้ไม่เห็น หรือไม่รู้ไม่เห็นแล้วถามว่าอะไร มีเหตุเกิดมาจาก
พระยามหานิเวศน์ (เผือก) คันทักด เค็ดคันทัก เมื่อจะทำ
เป็นไม่รู้ไม่เห็น แตะถามว่าอะไรนั้น ใช้คำพูดว่า ไก่ ในเมื่อ
จะแกล้งทำไม่รู้แล้วถามว่าอะไร หรือใช้เมื่อแกล้งทำเป็นไม่รู้
ไม่เห็นกัน

๓๗๔. พระรูปหมูน เป็นพระรูปเขียนดีแผ่นใหญ่ ซึ่งคิคอยู่ในห้องนางเงิน
พระทนต์จกรมหาปราดาต ถัดจากบูรพาทิมุขอย่างเช่นมีรูปถ่าย
จำลองอยู่หน้าคันทักของตมุดน^(๑)

๓๗๕. ไพรเฟดเซอร์เอคควารโต เยดดี

๓๗๖. ไพรเฟดเซอร์ คอริคยานัน

๓๗๗. คำว่า มวย นน มีความหมายว่า ทำท่าทาง หรือพูดเด่นไม่ขบขัน
มีเหตุเกิดจากเมือครงมงานชนพระทนต์เวหาคัจารูญ ทพระราชวง
บางปะอินนน มดะครนอกเด่นหน้าพระทนต์ มคดกคนหนงเด่นคดก
ค่าง ๆ ไม่มีใครเห็นขบขันเคย คดกคนนนไวณมมวย จึงได้มีศัพท์
แฉดงใช้กัน เมื่อจะใช้คำว่า ทำอะไรไม่ขบขันแล้วก็เรียกว่า
มวย ไม่ได้หมายความว่าความคัมคัพทของมวยเองนนเคย

๓๗๘. คำว่า นุง นมความหมายในศัพท์แฉดงใช้กันออกอย่างหนง ซึ่งไม่
ใช้ความหมายเดิม เช่นใช้ว่านุงจับค่อไปน ความหมายที่ว่าคิคจะ
นุงแกน ตามทใช้เป็นคำแฉดงกนว่า คิคจะหุดอกจะดวง หรือออก
อย่างหนง หมายถึงโกง มีเหตุมาจากเมือครงกรมหุดวงตวัดค
วคณวคิษฐู ครึงเป็นกรรมการหรือกอมมิตคกรรมพระนครบาดใน

(๑) ในเล่มนี้มีได้นำมาพิมพ์ไว้ โปรดหาจากฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑

พ.ศ. ๒๔๘๒ นน เจ้าพนักงานจับกุมภิกษุอดชชไปในคดีอันหนึ่ง
 รายงานว่ากระทำอย่างนน ๆ กรมหลวงสวัสดิศุวคณวศิษฐูร์บตั้งว่า
 นไม่ใช่พระหากจะเป็นแค่คนนุ่งเหลืองต่างหาก เพราะเหตุฉะนั้น
 จึงเกิดมคาแดงไซกัน เมื่อจะหมายความว่า โกง หรือหลอกดวง
 แดง ก็ไซคำว่า นน

๓๗๙. กุดะ นเป็นคัพทแดงไซกันหมายความว่า ทำหรือก่ดาวเกินจริงไป
 คัพทมาจากชอนายกุกุหาบ คฤษณานนท์ ซึ่งเป็นคนแต่ง
 หนังสือตามชอบใจตนเอง ไม่มีความเกร็งเกรงว่าจะเกินจริงไป
 หรือจะไม่มีความจริงเลย คคชอนนให้ฉนเขาไซว่า กุดะ หรือ กุ
 กเขาใจได้เหมือนกัน

๓๘๐. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอชน ๓ พระองค์เจ้าบพเทง ชาคะ พ.ศ. ๒๓๗๒
 เป็นพระชายาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา
 บำราบปรบภษ มีพระองค์เจ้าชายปรีชา ๑ พระองค์เจ้าหญิงศรี ๑
 รวม ๒ องค์ มฤ พ.ศ. ๒๔๒๗ พระชนม์ ๕๕

๓๘๑. คำว่า เหง หรือ ทมเหง นมีความหมายว่า ยอ มีเหตุจากความ
 เปียบกนว่า คนที่ยอชน หรือชอบยอนนดกชงประหนึ่งว่าเหง
 แม้ว่าใครจะเอาคิตาทุมตงไปในเหวดสักเท่าไรก็ไม่รู้จักเต็มคนชนมา
 ได้ฉนใด คนทรบยอหรือยอชนแแดง จะยอสักเท่าใดก็ยอได้ การที่
 ยอนนจึงเรียกไซกันว่าทมเหง แทนคำว่ายอหรือยกยอ แแดงเพราะ
 คำว่า เหง นอานออกได้ ๒ เสียง ๆ หนึ่งตามตั้งโยควิธาน คือ
 ควตักดแม่เกย อีกเสียงหนึ่งตามวาหนค คืออักษรตุงนำ
 อักษรคำ เป็นอักษรตุงได้ จึงไซกันทง ๒ เสียง ๆ กอนนหมก

ใช้ในการทไปยอผู้อื่น เดียงหดงนหมกใช้ในการทรับยอ ที่คน
อื่นเขามายกยอศว

๑๘๒. เจ้าหญิง อิดนา เบโตรวิคซ์ นิเยคอส แห่งเมืองมอนเตนิโกร
ชาติะ พ.ศ. ๒๔๓๕ อภิเชกกับปรินซ์ออฟเนเบ็ด พ.ศ. ๒๔๓๘

เป็นพระมเหสีเมื่อพระด้วามเป็นพระเจ้าแผ่นดินอิตาลี พ.ศ. ๒๔๔๓

๑๘๓. หม่อมเจ้ากระจ่าง ในพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น ๒ กรมหมื่น
กษัตริย์ศรีศกดิเดช เป็นผู้ซึ่งมเสียงอะไรดังชดก ๆ อยู่ในคอ

เวดาพูดพดางชดก ๆ พดาง เจานายทรงเรียกว่า ชดก กทราบกน
ว่าผุเอง อิกนยหนิง คำว่า ชดก ยังหมายควาว่า ชดของ
อย่างเช่นชดกชดกเป็นต้น

๑๘๔. เป็นคำซึ่งทรงเรียกส่มเค็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาปวเรศ
วริยาดงกรณ

๑๘๕. คำว่า โคม นมความหมายตามศัพท์แปลงใช้กันว่า พูดหรือทำ
อะไร ไม่กนความกน หรือไม่เข้ากับเรื่อง หรือพูดหงโหดไป
หรือพูดโดยไม่มีเคามุตทเห็นว่าควรจะพูดอย่างนั้น แต่แรกใช้กันว่า
โคมตอย เกิดจากหนังสือพิมพ์องกฤษฉบับหนึ่ง ชื่อพิน มีรูป
โคมตอยอยุทชอหน้าคนของหนังสือนั้น และในหนังสือพิมพ์
มักมความซึ่งกล่าวตามอย่างคดก ๆ ในภาษาอังกฤษ คูไม่ใคร
จะเข้ากับเรื่อง แต่ไม่เห็นชบชนเหมือนหนังสือพิมพ์ บันช เพราะ
เหตุฉะนั้น เมื่อมีใครกล่าวความทไม่เขาเรื่อง หรือไม่กนความกน
ก็ใช้ว่ากันว่า โคมตอย แล้วย่นต้นดงแต่ว่าโคม ก็ใช้ได้
เหมือนกน

ยังมีคำว่า ไบเซอริง หรือไบโค ใช้เหมือนกับคำว่า โคม
หรือโคมดอยนโคด้วยเหมือนกัน คำทั้งสองที่ว่ามาข้างหลัง
เกิดจากเจ้านายเคยได้ยินได้ฟังคุณเถาแก่ เถาคความถ่องเรื่อง
ไฟไหม้โรงตะคร ครังงานได้กหนดทพระนครคร ทเพชรบุรี
ใน พ.ศ. ๒๕๐๘ นั้นว่า เกิดเหตุเพราะโคมดอยกระดาษ ซึ่ง
ใช้อายร้อน มีถาดทองแดงจุดอดกอดสอด ๓ หกเรียรายไปถูก
หลังคาโรงตะครจึงเกิดไฟไหม้ชนในครังนั้นแล้ว ทำมือให้เห็นว่า
โคมดอยนั้นไบโคจนสุดแขน เจ้านายชอบดอคุณเถาแก่กชวงนกัน
พูดจาต่อให้เถาเรื่องไฟไหม้ชนแล้ว ก็ต่างคนผิดคกนถามคุณเถา
แก่ว่า ไบโคเท่าไหน คุณเถาแก่ก็ทำมืออทางจนเกือบสุดแขนว่า
ไบโคเท่านั้น ไม่เดือกกว่าคุณเถาแก่คนใด ถ้าเป็นผุชกรเรื่อง
ครังนั้นแล้ว ก็ไปดอดอดวงให้ทำมืออทางแขนว่า ไบโคเท่านั้น ๆ
ได้ทุกคนแล้ว เป็นการด้นูกเห็นชนกันมาก จึงได้เกิดคำไบโค
ใช้แทนคำโคมดอยชน แล้วก็แผดงเป็นไบเซอริง ใช้เข้าใจ
กันเหมือนกัน

๓๘๖. ปรีนซ์ออฟเพเนเบ็ด เป็นตำแหน่งพระยพราช พระราชโอรส
พระเจ้าอมเบอร์โต เมื่อเป็นพระเจ้าแผ่นดินอิตาลี มีพระนาม
ว่า วิคตอริโอ เอมมันวอดที่ ๓ ชาติะ พ.ศ. ๒๕๑๒ ดับราชดัมบัค
พ.ศ. ๒๕๕๓

๓๘๗. คือพระที่นั่งดัมมุติเทวะราชอุปบัติ นามพระที่นั่งน ตามสถานที่ซึ่ง
ปลูกตงในทพระบาทดัมเต็จพระพทชเจ้าหลวงประสูติ ณ พระ
ตำหนักเดิม ที่นนแล้วรอดร่างเป็นพระที่นั่งเมอศนรัชกาลที่ ๕

๓๘๗. เจ้าเมืองยกยาร์ไยยาอาประเทศ
๓๘๘. คำว่า อา นค์พทแผดงไซกันหมายความว่า เป็นเรื่องอดีต
ทอนคำต้นดงจากอาราม
๓๘๙. ห้องบนพระที่นั่งจักรมหาปราสาทด้านหน้า ห้องที่ผู้คัดค้านบูรพา-
ภิมุข
๓๙๐. ไม่เกิดอาการหม่อมเดียวเดยนี้ ทรงหมายความว่าตามซึ่งท่านผู้หญิง
(เบ็ดยน ชูโต) ภาดกรวงค์ (พร บุนนาค) เคยกราบทูล
ในเรื่องอะไร ๆ ที่เกี่ยวกับดำมีว่า เกิดอาการหม่อมว่าอย่างนั้น ๆ
ประหนึ่งเหมือนว่าดำมีทำอะไรไม่ได้ หรือไม่เป็นเลย ท่านผู้หญิง
เบ็ดยนคิดแต่จะทำทางนั้น จึงไปรดทักวันไม่ยกพระองค์ชมพระ
ด้งามเดียว
๓๙๑. คำว่าราชซึ่งทรงใช้ว่า ราชอา เช่น ราชการ ว่า ราชการ หรือ
พระราชทาน ว่า พระราชทาน นเป็นการดอเดยเดย ตาม
เดยงท่านแต่ก่อนหลายคนพูดออกเดยง ราชะ ว่า ราชอา อย่าง
มีดมเคจเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงค์เป็นต้น มักใช้คำพูดออก
เดยงอย่างนั้น จนที่ผู้คัดค้านเรียก พระเจ้าบรมวงค์เธอ ชั้นที่ ๓
กรมขุนราชดีหวิกรม ว่า กรมขุนราชอาดีห ดิงเคยมีพระกระแด
ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ทรงดำให้เจ้านายฟัง ตาม
ที่ทรงใดยนเรียกอย่างนั้น เป็นการขนกันอยู่มากแล้ว
๓๙๒. คำว่า ยะ นค์พทแผดงหมายความว่า เรื่องยศ ไวยศ หรือยกยศ
คัดค้านมาจากคำแต่ก่อนใช้ตรงภาษามคธว่า ยะโต แล้วภายหลัง
ต้นเขา เหลืออยู่แต่ ยะ เท่านั้น

๓๔๕. คำว่า อี พิศุทธิ์แพดงมีความหมายว่า ชอบใจมากรักมาก
เกิดจากเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) ชอบใจ หรือถูก
ใจอันใด ก็หัวเราะเปล่งอุทานว่า อี ๆ ๆ จึงใช้คำนี้ต่อเดียนกัน
ต่อมา.

๓๔๕. นายพดตรี อะเปติยศ สุมุหราชของครกษนคอยูหนงใน ๓ นาย
ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินโปรดให้ไปรับเสด็จที่สถานีรถไฟ เมืองโมคคาน
อก ๒ นายหน คือ นายพันโทคอคเครบบี ราชองครกษ ๑ กับ
คองเต คีบเตป คอสโธนี่ เจ้าพนักงานกรมวัง ๑ รวมเป็น ๓ นาย
ด้วยกัน

๓๔๖. ไปปน มีพระนามเดิมว่า โจอาคัโน เปจจิ ซาตะ วันที่ ๒
มีนาคม พ.ศ. ๒๓๕๒ ได้เดออกชนเป็นไปป ทรงนามว่า ดิโอ
ที่ ๓๓ เมอวหนท ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๖ มฤ วันที่ ๒๐
กรกฏาคม พ.ศ. ๒๔๔๖ ชนมายุ ๙๔

๓๔๗. คำว่า จามจับ นมเหศมาแต่พระเจ้าบรมวงศ์เธอชน ๒ พระองค์
เจ้าแม่ชเยน ทรงเตาว่าชพจรของพระองค์เจ้ากนษฐน้อยช่า
นับได้จามจับ คือตามดียบเท่านั้น เจ้านายเป็นอนมากเห็นว่า ท่าน
ทรงพระชรามากนัก แทจรงเมอต้นพระชนมกมพระชนมายาว
นานยิ่งกว่าพระราชวงศ์คานวงศ์แต่ก่อน ๆ มาถึง ๙๐ ปีกับมีเคษอก
เกือบกบปี จึงคิดเห็นว่า ท่านจะทรงหงไปก็ได้ เพราะฉะฉนเมอ
จะกล่าวคำที่มีความหมายว่าหงเห็ดแล้ว ก็ใช้คำว่า จามจับ
หรือ จาม ให้สั้นชาก็ได้

๑๙๘. ดำเนามคอตายพระราชหัตถเลขาฉบับหนึ่ง อยู่หน้า ๑๔ ถึง ๑๕
๑๙๙. จอบเจบ นมความหมายว่า พุดจากนั้นเด่นไม่ใคร่หยุดปาก
๒๐๐. ป.ด. น ทรงใช้ตามอย่างพระราชหัตถเลขา ในรัชกาลที่ ๕ ซึ่ง
 ละเอียดจากคำ บัจฉิมลิขิต ตรงกับ บี เอ็ด ในภาษาฝรั่ง
 ซึ่งละเอียดกว่า โปสต์ คักริบคม มีความหมายว่า เขียน
 ภายหลัง
๒๐๑. พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ศรีดิ้นทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุ
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
๒๐๒. สมเด็จพระเชษฐาธิราช เจ้าฟ้ามหาวิรุณหิศ
๒๐๓. พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นปราบปรบักษ์
๒๐๔. เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) แต่ยังเป็นพระยา
 อยู่เวदानน
๒๐๕. พระยาร่วงศ์พัฒน์ (ม.ร.ว. เย็น อิศรเสนา ณ กรุงเทพฯ^(๑)) แต่
 ยังเป็นหลวงตีทชนายเวรมหาดเล็ก
๒๐๖. นายปาน ช่างปั้น
๒๐๗. หม่อมเจ้าสุบรรณ ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น ๓ กรมหมื่น
 ณรงค์หริรักษ์ เป็นช่างหล่อ
๒๐๘. สมเด็จพระเจ้ามโหฬารเจ้า กรมพระยาสุวตารัตนราชประยูร
๒๐๙. สมเด็จพระมาตุจฉาเจ้า พระบรมราชเทวี
๒๑๐. สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าอภัยวงศาเดชาวุธ กรมหลวง
 นครราชสีมา ๑ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก

(๑) ณ กรุงเทพฯ นี้ ต่อมาภายหลัง เปลี่ยนเป็น ณอยุธยา หมด

กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราไชย ๓ กับสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ
เจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ๓^(๑)

รวม ๓ พระองค์

๒๓๑. กว้นหุดยต์แห่งเดนมาร์ก ชาตะ พ.ศ. ๒๓๖๐ อภิเษกสมรส

พ.ศ. ๒๓๘๕ มฤ พ.ศ. ๒๔๔๓

๒๓๒. เออเนตต์ออกคุดคท ๒ ชาตะ พ.ศ. ๒๓๘๘ เป็นตุ๊กออกฟคัมเบอร์
แดนดัตต์ แต่ยงถอว่าเบ็นกิงแฮโนเวอรฺประกาศไปทวยยุโรปเมื่อ

พ.ศ. ๒๔๒๓ อภิเษกกับเจ้าหญิงไคราแห่งเดนมาร์ก พ.ศ. ๒๔๒๓

๒๓๓. ยอรัชท ๕ ชาตะ พ.ศ. ๒๓๖๒ เป็นกิงแฮโนเวอรฺ พ.ศ. ๒๓๘๕

ปรัดเซียงแยงเอาแฮโนเวอรฺเดี่ย พ.ศ. ๒๔๐๘ กดับไปเป็นตุ๊กออกฟ

คัมเบอร์แดนดัตต์ มฤ พ.ศ. ๒๔๒๓ มีโอรด ๒ คือหมายเดชท ๒๓๒

๒๓๔. เออเนตต์คุดออกฟคัมเบอร์แดนดัตต์ กิงเออเนตต์แฮโนเวอรฺ ชาตะ

พ.ศ. ๒๓๓๕ เป็นพระภคตาของคุดออกฟเกนดัตต์ พระชนกกว้นวิก

คออเรีย อภิเษกกับเจ้าหญิงเฟรดริก้าออกฟเมกเดมเบ็กดัตเตรดดิช

ไต้เบ็นกิงแฮโนเวอรฺ พ.ศ. ๒๓๘๐ มฤ พ.ศ. ๒๓๘๕ มีโอรด ๒

หมายเดชท ๒๓๓

๒๓๕. เจ้าหญิงทราแห่งเดนมาร์ก เป็นพระภคตาแห่งพระเจ้าคริสเตียน

ที่ ๘ แห่งเดนมาร์ก กับกว้นหุดยต์ ชาตะ พ.ศ. ๒๓๘๖ อภิเษก

กับคุด เป็นคุดเซตต์ออกฟคัมเบอร์แดนดัตต์ พ.ศ. ๒๔๒๓ มีโอรด ๒

ธิดา ๓ รวม ๕

๒๓๖. เจ้าหญิงอาเดกชานดราออกฟเดนมาร์ก ชาตะ วันท ๑ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๓๘๗ อภิเษกสมรส วันท ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๐๕ กับ

(๑) คือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

- ปรีนชอดเบคเคคเวอคออพเวอดส์ ภายหลังเมือวันที่ ๒๒ มกราคม
 พ.ศ. ๒๔๕๓ พระราชดำเป็นพระเจ้าแผ่นดินองกฤษกเป็นกวัน
 อาเดกชานตรา แดวเมือวันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ พระ
 ราชโอรส์คอกกยอรัชท ๕ ษนครองราชดัมบคกเป็นพระพนับหดวง
 จนทุกวณน
๒๑๗. เจ้าหญิงคคมาออพเคนมาร์ก ชาตะ พ.ศ. ๒๓๙๐ อภิเชกกับ
 แกรนคคกอาเดกชานเคอร์ อาเดกชานโตรวิคช มีพระนาม
 ว่าแกรนคคคเชดส์มาเรียพีโอโตรอฟนา พ.ศ. ๒๔๐๙ แดวเป็นพระ
 มเหดี เมือพระดวามเป็นพระเจ้าอาเดกชานเคอร์ท ๓ เป็นพระ
 พนบิหดวง เมือพระดวามทวงคค แดพระราชโอรส์ได้เป็น
 พระเจ้านโคดาสท ๒
๒๑๘. พระเจ้านโคดาสท ๒ พระราชโอรส์พระเจ้าอาเดกชานเคอร์ท ๓
 กับเอมเบรส์มาร์พีโอโตรอฟนา ชาตะ พ.ศ. ๒๔๓๐ ได้เดค้จมา
 กรุงสยาม พ.ศ. ๒๔๓๒ อภิเชกกับเจ้าหญิงอาดิกชออพเชด
 ทรงพระนามว่า เอมเบรส์อาเดกชานตราพีโอโตรอฟนา เมือ
 พ.ศ. ๒๔๓๗ ษบถทำร้าย พ.ศ. ๒๔๖๓
๒๑๙. โอรส์แลชคาคคกกับคคเชดส์ออพคัมเบอแดนค ๕ องคณน คอ (๑) เจ้า
 หญิงมาร์หดยส์ ชาตะ วันที่ ๓๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๒๒ อภิเชก
 ดมรส์วันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ กับเจ้าแมกชมิดเดียน
 แห่งบาเคน (๒) เจ้าชายยอชวิดเฮดมี ชาตะ วันที่ ๒๙
 ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๒๓ มฤ พ.ศ. ๒๔๕๕ (๓) เจ้าหญิงอาเดก
 ชานตรา ชาตะ วันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๒๕ อภิเชกดมรส์

วันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๗ กับเฟรเดริกฟรานซ์แกรนด์ดุ๊ก

แมกเดมเบ็กชเวริน (๕) เจ้าหญิงโอดกา ชาคะ วันที่ ๑๓

กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๒๗ (๕) เจ้าชายเออเนสต์ค้อออกุสต์ ชาคะ

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๐ อภิเชกต์มรดกกับเจ้าหญิงวิก

คอเรียหตุยด์อ็อฟไฮเฮนโชตเดอนริดาเอมเปอเรอเยอรมัน เมื่อ

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๖

๒๒๐. เจ้าหญิงมาต้ออ็อฟเชกช้ออดเคนเบ็ก ชาคะ พ.ศ. ๒๓๖๓ อภิเชก

กับกิงยอชอ็อฟแฮโนเวอร์ พ.ศ. ๒๓๘๕ มีโอรส ๑ ธิดา ๑ รวม ๒

มฤ พ.ศ. ๒๔๔๘

๒๒๑. พระเจ้าคริสเตียนที่ ๕ แห่งเดนมาร์ก ชาคะ พ.ศ. ๒๓๖๓ อภิเชก

กับเจ้าหญิงหตุยด์อ็อฟเฮล์แกด์เซด พ.ศ. ๒๓๘๕ เสด็จราชย์

พ.ศ. ๒๔๐๖ มฤ พ.ศ. ๒๔๔๔

๒๒๒. คำว่า โก่ นเป็นศัพท์แปลงมีความหมายว่า เข้าใจผิดหรือเข้าใจ

ไปคนละทาง หรือหลง คำนมหเหตุเกิดมาใช้กัน ด้วยเดิมพระ

องค์เจ้าตั้งหนาทราชครูรงค์ฤทธิ มมหาดเล็กไซคตพระองค์อยู่

คนหนึ่งชื่อว่า โก่ จะต้องพระประสงค์สิ่งใด ๆ มหมากบหริ หรือ

จะไซไปไหนก็เรียก โก่ คนเดียว ถึงจะมีคนอื่น ๆ ที่จะทรงไซ

ได้ ดังเช่นพนักงานกรมมาซึ่งทรงว่ากรมหน้อยก็ไม่มีใครเรียกไซ

ในที่สุดจนนายโก่ไม่อยู่ทพนักยงทรงเรียก โก่ อยู่ใดตงน จึงได้

ไซคำ โก่ นหมายความว่าอย่างกล่าวมาข้างค่น

๒๒๓. ท้าววรคณานนค (มาตย์) นเป็นท้าววรจันทรมาแต่รัชกาลที่ ๕

จนถึงรัชกาลที่ ๕ และได้เป็นท้าววรคณานนคคนแรก หรือคน

ที่หนึ่งซึ่งได้โปรดเกล้าฯ ให้หม่อมชอท้าวตำแหน่งหนงนชน และมรูป
 ำรงหน้าตากรยาเมอชรา.เดว ยงมคนเห่นวำเมอยงเบ่นดำวคอง
 จะเบ่นคนดวอยมำก

๒๒๔. พระราชณพนชชงทรงวำ รำคำชพจรงมำกกวำ จำมจิบ ในทณ
 มควำมหมำยวำยงไมถงแก่หงโหด

๒๒๕. ค่ำวำ เมอกระนณ นมควำมหมำยในศัพทแผดงวำ กำรเกำ ๆ
 หรือโบรำณกาด เพรำะเหตุททำนณมอำยดุง ๆ จะเดำเร่องอะไร
 หรือจะพุดอะไรมำกจะกดำวแต่ถงกาดแต่ก่อน ๆ มำเบ่นพณ โดย
 ยกคำนชนกดำววำ เมอกระนณ เบ่นอยำงนณ ๆ ไมเห่มมอ
 เดยวณ เพรำะเหตุณะนจงได้ไซค่ำวำ เมอกระนณ หมำยวำกำร
 เกำ ๆ ก่อน ๆ

๒๒๖. ค่ำวำ โสภบับ นมควำมหมำยวำ เบ่นดกษณะของหมอยำ
 เกิดแต่ทคคเห่นวำอำกำรของหมอยำเบ่นอนมำกนณ มกนบถอยำ
 จะเบ่นอะไรด็กเดกนอยกคองไซยำ ค่ำวำ โสภบับนณดมกนดอง
 ค่ำ ๆ หนึ่งวำโสภ คำนเดยงโเอหรืออวกปนกัน อนแต่ดงวำ
 ดมชนไมดบำนนค่ำหนึ่ง กบอวกค่ำหนึ่งทเคยไซกนมำแต่ก่อน
 วำ บับชอก มควำมหมำยวำหมดก่ำดง หรืออนเพดยค่ำ
 หนึ่ง เอำค่ำโสภกบบับควบกนเบ่นโสภบับหมำยควำมวำอนก่ำดง
 มแต่โสภหรืออวก เบ่นดกษณะของหมอทไซยำมำกอยู่เด่มอ ทง
 ควหมอแต่คนอนทหมอคคกรกษำ เพรำะณะนณ ทมพระรำช
 นพณชวำ ทรงพระโสภบับ นกมควำมหมำยวำ ทรงประกอบ
 ดวอยดกษณะของหมอ.

๒๒๗. พระยาสุรพตพพชน คอคนกฤษะชบ นองชายท ๒ ของเจ้าพระยา
ฤทธสงคราม คือ คนกุมหมัด เจ้าพระยาไทรบุรี ไนรัชกาด
ท & แตะท ๕ พระยาสุรพตพพชน เป็นคนแรกทรบตาแห่ง
ชอน

๒๒๘. เจ้าพระยาบรมวงศ์เชอ ชน ๓ พระองค์เจ้ากนริ ชาตะ พ.ศ. ๒๓๖๒
มฤ พ.ศ. ๒๔๓๗ วย ๗๖ ปี.

๒๒๙. คำว่า หนัด นมความว่า คดอยู่กับท หรือไม่มีใครเคดอนท ดึง
เช่น ไซอกอย่างหนงว่า เหนยวหนัด หมายถึง เหนยวคดแน่น
จะดึงล็กเท่าไรก็ไม่ออกไม่ขยับเขยอนได้.

๒๓๐. คำว่า หนีบ ๆ นหมายความว่า ไม่ได้อยู่กับท อย่างเช่น ไซอก
อย่างหนงว่า เค้นหนีบ ๆ คือเทยวพุดไปกับคนนนคนนไม่หยุด.

๒๓๑. ออกเวดส์ ๆ นมพระราชประสงค์ ว่า หน้าตาออกจะคล้ายพวกไอรด์
ชดาปรินชออฟเวดส์ในครงนน.

๒๓๒. คำว่า พน นมความหมายว่าน่าใจในขณะนั้น หรือว่าใจคอกได้
พนไม่ค พนเป็นไป พนเดย พนเกา หรือเกา หมายความว่า
ใจคอกหงิดหงุดงุ่นง่านชวนจะโกรชหรือทำเคองใจ พนค พนใหม่
พนเยน เยนเป็นนาเยน หรือนา หมายความว่า ไม่ชนชองไม่มี
โกรชเคองเดยใจค้เท คำว่าพน นเกิดจากคாதนกวเรยนกตบมา
จากยุโรปเกาก่อน อธิบายว่า ทะเดแดงทร่อนนนเพราะมีทราย
แดงเป็นพนในทะเลนน จึงชบแดงแดงชนมารอนจคในทะเลนน
เพราะโกรชเป็นไฟเป็นเครืองรอนอย่างหนง จึงไซคำว่าพนทะเล
แดง เป็นความโกรชเครืองรอน คู่กับนอทไปตทหนาวเยนทสุด

เป็นใจดี และใช้คำสั่งเขาจึงเห็ดอแต่พัน ไฟ กับน้ำ หมายถึง
โกรธและไมโกรธด้วย.

๒๓๓. คำว่า คำ นมความหมายว่า พุดพุ่งไปแต่พอแล้ว อย่างเดียวกับ
กับคำว่า พุ่ง ก็ใช้มีความหมายเหมือนกัน.

๒๓๔. พระยานนท นคอ พระยาไกรโกษา (ตัด ดึงเหน็ด) แต่ยังเป็น
พระยานนทบุรุษวิเศษตราราม อัครราชทูตอยู่ที่กรุงเบอร์ลิน.

๒๓๕. เอมเปอเรอฟรานซ์โยเซฟ พระเจ้ากรุงออสเตรีย และฮังการี
ชาติตะวันตก ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๗๓ เป็นพระโอรสของอาชดุก
ฟรานซ์กาด กับเจ้าหญิงโซฟี แห่งบาวเรีย ได้ตั้งราชสมบัติ
จากเอมเปอเรอเพอร์ดินนด ท ๑ ซึ่งเป็นพระบิดา เมื่อวันที่ ๒
ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๙๑ มฤ วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ พระชนม
๘๖ ปี ครองราชสมบัติ ๖๘ ปี.

๒๓๖. อาชดุกสามคนนคอ (๑) อาชดุก ดุควิกวิกตอร์ ชาติตะวันตก พ.ศ. ๒๓๘๕
เป็นพระอนุชาของเอมเปอเรอฟรานซ์โยเซฟ (๒) อาชดุกออคโต
ชาติตะวันตก พ.ศ. ๒๔๐๘ มฤ พ.ศ. ๒๔๔๙ (๓) อาชดุกยูนิ
ชาติตะวันตก พ.ศ. ๒๔๐๖ ทงสององค์นี้เป็นพระราชภักนิย ของ
เอมเปอเรอฟรานซ์โยเซฟ.

๒๓๗. เกงเก้เกงกะ คัพทนมความหมายว่า ไม่เขาเรือหรือไม่เรียบร้อย
กระทำให้เห็นว่า ผิดทิศทางที่ควรเป็นท่านองเดียวกับคำที่ว่า
กงโกกงโกะนน.

๒๓๘. บอ นมความหมายว่า มัดหน้าเฉยเมยไม่ยอมไม่จับตาคน.

๒๓๙. ถ้วนเต้านน แต่ก่อนเรียกว่า ถ้วนขวา คือเป็นที่ถ้วนมัดหน้าใหญ่

ในครั้งรัชกาลที่ ๒ ครั้นมาในรัชกาลที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๓
 ด้ร่างหมุ่พระที่นั่งทรงเรียกกรมท้าว อภิเษกนเวศน์ มีพระที่นั่ง
 อันทัดมากมเกาเป็นต้น และมัตถวงหลังพระที่นั่งนงคราญมี
 ด้ระเดกเดยงเตา จึงเรียกท้าวตวงเตา ด้ระนยงคงอยู่ในตวง
 ริมพระที่นั่งศิวาลัยอยู่ทุกวันนี้.

๒๔๐. พระเจ้านองยาเธอ พระองค์เจ้าอนุสรณ์ศรีประดาชน.
๒๔๑. อาชคูก รุดอดพี มกุฎราชกุมารกรุงฮอดต์เครียฮังการี พระราช
 โอรสเอน.ปอเรือฟรานซ์โยเสฟ กับเอนเปเรตต์อิตซาเบท ซาตะ
 วนท๒๓ตั้งหากม พ.ศ. ๒๔๐๓ มฤ วนท ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๓
๒๔๒. เอนเปเรตต์มาเรียเรซ่า พระธิดาของเอนเปอเรือเยอรมัน แต่ครั้ง
 ยงรวมอยู่ในฮอดต์เครีย ทรงพระนามว่าซาตต์ ที่ ๒ และไคตบคอ
 ราชตมบคของพระบิดา เป็นกวันฮังการีและโบฮีเมีย พ.ศ. ๒๒๘๓
 ซาตะวนท ๓๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๒๖๐ มฤ วนท ๒๘ พฤศจิกายน
 พ.ศ. ๒๓๒๓.
๒๔๓. นโปเลียนโยเสฟ หรือนโปเลียนที่ ๒ ก็เรียก โอรสของนโปเลียน
 ที่ ๓ ซาตะ วนท ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๕๓ มฤ วนท ๒๒
 กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๗๕.
๒๔๔. เอนเปเรตต์มาเรียลุยซา แห่งกรุงฮอดต์เครีย อภิเษกกับนโปเลียน
 ที่ ๓ เมื่อวนท ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๓๕๓ ซาตะ วนท ๑๒ ธันวาคม
 พ.ศ. ๒๓๓๕ มฤ วนท ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๘๐
๒๔๕. นโปเลียนโบนะปาตหรือนโปเลียน ที่ ๓ เอนเปอเรือฝรั่งเศส ซาตะ

- วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๑๒ เป็นประธานาธิบดีกรุงฝรั่งเศส
ในกรงหนเรียกว่า กงส์ต เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๔๒
เอ็มเปอเรอ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๔๗ ออกจากราชสำนัก
ครั้งแรกไปอยู่เกาะเฮดบา วันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๓๕๗ กลับเข้า
ครองราชสำนักในฝรั่งเศสอีก เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๕๗
แตกทัพทวอเคอร์ดู วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๕๘ หนีออกจาก
ราชสำนักเพื่อให้พระโอรสที่ยังเยาว์ทรงนามว่า นโปเลียนที่ ๒
ทรงครองแทน แต่ไม่ได้ครอง นโปเลียนที่ ๑ ต้องเนรเทศไปตั้ง
อยู่เกาะเซนต์เฮลเลนา แคว้นมฤตชน วันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๖๔
๒๔๖. เอ็มเปอเรอเมกซ์มิดเดียน พระอนุชาเอ็มเปอเรอฟรานซ์โยเซฟ
ซาตะ วันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๗๕ รับเชิญไปครองราชสำนัก
เมืองแมกซิกโก วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๐๗ เกิดขบถอูยกิง
มฤ วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๐
๒๔๗. พระชนกเอ็มเปอเรอออกัสเตเรียน แดะเอ็มเปอเรอแมกซิกโกทรง
นามว่าอาชตุก ฟรานซ์กาต ซาตะ วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๔๕
มฤ วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๒๐
๒๔๘. อาชตุคเซสต์ มาเรียตเวธา แห่งกรุงโปรตุเกส ซาตะ วันที่ ๒๕
สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๘๘ อภิเษกสมรสกับอาชตุกกาตตุควิกพระ
อนุชาเอ็มเปอเรอฟรานซ์โยเซฟ เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๐๕
มีโอรสคือ อาชตุก ฟรานซ์เฟอริดินนด รัชทายาทกรุงออกัสเตเรียน
ซึ่งถูกยิงเมื่อก่อนเกิดมหาดังครามในยุโรปครั้ง ที่กต่างไว้ใน
เดว ๒๕๐ คอไปนี้.

๒๔๙. เจ้าหญิง อะเตตคอนเด ภคินีของ ที่หมายเดช ๒๔๙ เป็นนัคดีดา
ของเจ้ามิเคด กรุงโปรตุเกส ชาตะวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๑
อภิเษกสมรสกับเจ้าเฮนรี บวบอง วงศ์ปามาเมอวันที่ ๑๕ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๔๑๙ เคยมาในกรุงสยามกับพระด้วามเมือ พ.ศ. ๒๔๓๐
๒๕๐. อาชตูกฟรานซ์เฟอริคินนด ชาตะวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๐๖
เป็นรัชทายาทอดด์เตรีย ดับค้ออาชตูกรูดอดฟ คองคนร้ายประหาร
มฤตวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๗.
๒๕๑. เจ้าอดเฟรดมอนตินูโว ชาตะ วันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๓๙๗
เคยเข้ามาในกรุงสยาม
๒๕๒. เจ้าเฮนรี ดิซเคนส์ไคน์ ชาตะวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๓๙๖
เคยเข้ามากรุงสยามพร้อมกันกับเจ้าอดเฟรด มอนตินูโว ครังหนึ่ง
แดงกายหตั้งมาเมือ พ.ศ. ๒๔๕๓ อีกครังหนึ่ง
๒๕๓. พระราชหัตถเดชาตงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๖ พ.ศ. ๒๔๕๐
ซึ่งมีดำเนาอยู่ในลุ่มคนหนา ๓๐ ถึง ๓๓
๒๕๔. ดูกออพยอกน คือ พระเจ้ายอรัชที่ ๕ พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษใน
เดดาน พระราชโอรสของพระเจ้าเอเดเวอดที่ ๗ กับกวนอาเดก
ชานดรา ชาตะ วันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๐๘ ได้สืบราช
สมบัติค้อพระบิดาวันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ อภิเษกสมรส
เมือวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ กับกวนมารี ชาตะ วันที่ ๒๖
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๐ มีพระโอรส ๕ พระธิดา ๓ รวม ๘ องค์
๒๕๕. ดูกออฟโคเบ็ก คือเจ้าอดเฟรดดูกออพเอดินบระ พระอนุชาถึง
เอเดเวอด ชาตะวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๙๗ อภิเษกสมรสกับ

- แกรนด์ดัชเชสส์ มารี พระธิดาเอมเปอเรออาเดกซานเคอริท ๒
 กรุงรัสเซีย เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๖ แล้วย้ายไปครอง
 เมืองโคเบกโคซา เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ มฤ
 ติวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๓
๒๕๖. ดยุกออฟคอนนอท พระอนุชากิงเอ็ดเวิร์ด ซาตะ หน้าที่ ๓
 พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๙๓ อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงหุดยซาแห่ง
 กรุงรัสเซีย มีพระธิดา ๒ โอรส ๓
๒๕๗. ปรินซ์ ยูยนิ ออฟ ลิวเคน รัชเป็นพระอนุชาพระเจ้ากุสตาฟ
 กรุงสวีเดน ซาตะวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๐๘
๒๕๘. ปรินซ์วอดคิม่า ออฟ เคนมาร์ก พระโอรสของพระเจ้าคริสเตียน
 ที่ ๘ กรุงเคนมาร์ก เป็นพระบิดาของพระเจ้าคริสเตียนที่ ๓๐
 พระเจ้ากรุงเคนมาร์กในปัจจุบันนี้ ซาตะวันที่ ๒๗ ตุลาคม
 พ.ศ. ๒๔๐๓ อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงมารีแห่งวงค์ออเดียน เมื่อ
 วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๒๘
๒๕๙. แกรนด์ดยุก เล็ซออฟรัสเซีย พระบิดา เอมเปอเรอ นิคอ
 ตาซ ที่ ๒ กรุงรัสเซีย ซาตะวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๐๐
 เป็นมกุฎราชกุมารเมืองมอดส์โคว ถูกขอม มฤติวันที่ ๓๗ กุมภาพันธ์
 พ.ศ. ๒๔๔๘
๒๖๐. ปรินซ์อดเฟรดออฟเซกซ์โคเบก โอรสดยุกอดเฟรดกับแกรนด์ดัช
 เซสส์มารี ซาตะวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๗ มฤ ติวันที่ ๖
 กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๑
๒๖๑. ปรินซ์ชาดส์ออฟเคนมาร์ก พระอนุชาพระเจ้าคริสเตียนที่ ๓๐

กรุงเคนมาร์ก ชาตະວັນທ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๕ อภิเชก
 ๑๑. มอร์ดเมอวนต์ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๘ กับปริญซ์เซสส์มอด
 แห่งกรุงอังกฤษ ชาตະວັນທ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๒ รับเชิญ
 เป็นพระเจ้าแผ่นดินนอร์เว ทรงพระนามว่า ฮอกอน ที่ ๘ เมื่อ
 ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๘

๒๖๒. ปริญซ์ คเกอิต ที่ ๓๐ แห่งตระกูลอาร์ดิงวา ซึ่งแรกตั้งขึ้น
 จากปริญซ์ชโกโต โอรสของเอมเปอเรอ ที่ ๓๐๖ แห่งกรุงญี่ปุ่น
 เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๖ จน พ.ศ. ๒๓๘๓ เจ้าคเกอิตนี้ มฤ กรกฎาคม
 พ.ศ. ๒๔๕๖ ไม่มีโอรสสืบตระกูล เอมเปอเรอมีรับสั่งให้เจ้าโน
 มูชิโต พระราชโอรสที่ ๓ ของพระองค์ไปเป็นผู้สืบตระกูลนี้

๒๖๓. เอมเปร์ดเฟรเดอริก พระธิดาองค์แรกของกอนวีกคอเรีย ชาตະ
 ๑๑. ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๓๘๓ อภิเชกมอร์ดเมอวนต์ ๒๕
 มกราคม พ.ศ. ๒๔๐๐ กับเอมเปอเรอเฟรเดอริก ที่ ๓ แต่เมื่อ
 ยังเป็นรัชทายาทกรุงปรัสเซียเป็นพระมารดาเอมเปอเรอวิตเดียมที่ ๒
 แห่งเยอรมนี มฤ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๘

๒๖๔. แกรนด์ดัชเชสออฟเฮสส์ มีนามว่าวิกคอเรีย ธิดาของดยุกเอ็ดนบระ
 แห่งกรุงอังกฤษ แดวเป็นดยุกอดเฟรด ออฟเซกซ์โคเบิร์ก
 ชาตະວັນທ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๘ อภิเชกมอร์ดเมอวนต์ ๑๘
 เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๗ กับเออเนสต์แกรนด์ดยุกออฟเฮสส์ แดว
 ๑๑. ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๔

๒๖๕. ดัชเชสออฟเซกซ์โคเบิร์ก พระธิดาเอมเปอเรออาเดกซันเดอร์
 ที่ ๒ แห่งกรุงรัสเซีย มีพระนามว่ามารี ชาตະ ๑๑. ๕ ตุลาคม

พ.ศ. ๒๓๙๖ อภิเชกกับอดเฟรด ดูกเอตินบระ ภายหลังเป็นดุก
ออฟเชกซ์โคเบก วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๑๖

๒๖๖. แกรนด์คชเชดส์ เดช นามเดิมว่า อิดซาเบทออฟเฮด ธิดาแกรนด์
ดุกหดยออฟเฮด กับปรีนซ์เชดส์เอ็ดส์แห่งกรุงอังกฤษ ชาติ
วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๗ อภิเชกส์มรดกวันที่ ๑๕ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๒๗ กับแกรนด์คชเชดส์แห่งรัสเซีย

๒๖๗. ราชบัณฑิต นเป็นหางชายเครื่องเพชรพดอย ครองทูตไทยไป
ลอนดอน พ.ศ. ๒๔๐๐ เคยถูกเชิญไปหางนแลวกคตตามสั่งของ
มายังกรุงสยามจนควนายหางที่เป็นบุตรนายหาง ครองนกกโตเขา
มากกรุงสยามในรัชกาลที่ ๕ และได้รับสัญญาบัตรเป็นหลวงรัตน
นุกิจ

๒๖๘. คุณแดง นเป็นคัพทมความหมายจากที่ชื่อว่า คุณโกธร และคุณ
เฉียวหรือโกธรแรงกล้า เมื่อควบกนเขาคุณแดงแควมความหมาย
ว่าโกธรจนเดอะเดอะไปไม่เป็นชนเป็นอื่น

๒๖๙. คำ ทง นมีความหมายว่าอยากรู้ อยากเห็นเกินกว่าที่ควรจะเป็น
เกิดจากนกกกระจอกเทศอย่างหนึ่ง ซึ่งมาแต่อด์เศรเดย ชื่อว่า
นกกอมว เคยปลดอยเดยงอยู่หน้าพระที่นั่งจักรี ถานกนนอยากกิน
สิ่งไร หรือเห็นสิ่งว่าเป็นอาหารได้ ก็เข้าไปใกล้คนทถอหรือม
ของนน เดอะออกเดยงในคอดัง ทง ๆ ๆ ๆ เพราะฉะนนเมื่อใคร
อยากคุดอยากรู้อะไรจบชนคุด ในเวตาที่ไม่ควรຈະຈับຈະคุดแล้ว ก็
เรียกกนว่า ทง ๆ

๒๗๐. ชารัตมะมาญ หรือ ชาดส์ที่ ๑ หรือชาดส์มหาราชกเรียก เป็นเจ้า

แผ่นดินใหญ่ของเยอรมัน เป็นเอมเปอเรอกรุงโรม ชาติวันที่ ๒

เมษายน พ.ศ. ๑๒๗๕ มฤ ๖๗๑ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๑๓๕๖

๒๗๑. เจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว. หาดาน กุญชร ณ.กรุงเทพ)

๒๗๒. พระเจ้าปุนคอส เอ็มเปอเรอ อาเดกซานเคอริท ๒ ชาติวันที่ ๑๗

เมษายน พ.ศ. ๒๓๖๑ เด็วยราชสมบัติสืบต่อเอ็มเปอเรอนิโคลาต

ที่ ๑ พระบิดา พ.ศ. ๒๓๘๘ มฤ ๖๗๑ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๒๓

๒๗๓. เอ็มเปอเรอองคนคอส เอ็มเปอเรออาเดกซานเคอริท ๓ เป็นพระราช

โอรสเอ็มเปอเรออาเดกซานเคอริท ๒ และเป็นพระชนกเอ็มเปอเรอ

เรอนิโคลาตที่ ๒ ชาติวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๘๗ อภิเศก

สมรสวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๐๘ กับปรีนซ์เซสส์แคคมาออฟ

เดนมาร์ก ครั้นเมื่อพระราชดำรัสต่อราชสมบัติ เป็นเอ็มเปอเรอ

เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๒๓ ทรงนามว่าเอ็มเปเรตต์มาเรีย ฟีโอ

โดรอฟนา เอ็มเปอเรอ มฤ ๖๗๑ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๗

๒๗๔. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม

๒๗๕. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์

๒๗๖. คำว่า แดกหัก เป็นศัพท์แสดงมีความหมายว่า รูปร่างใหญ่

โตมาก

๒๗๗. ร่ม เป็นศัพท์ซึ่งมีความหมายว่า ดึงคน หรือคอดึง หรือถ่อหรือ

มานะ หรือไม่เห็นตามไม่ยอมตาม บางทีใช้ว่า กางร่ม หมายถึง

ความว่า ดึงคนหรือคอดึง ตามใจคนอยู่ และถ้าว่า หุบร่ม ก็หมายถึง

ความว่า ถดถาดง ยอมตาม

๒๗๘. พระยาชยทศโยธินทร์ แอคมิราต เอ เคอริเซติว และภรรยา

๒๗๙. ไก่หรัานนนมีความหมายว่า ธรรมเนียมยุโรป เกิดจากการที่ พวกแขกในกรุงสยามไปเมืองเมกกะ หรือที่แขกด้อมมตเรียกกันว่า เมืองกระบิตพัสต์ดู แดว ก็ไต่เป็นโตะ ค้วน หะยี้ แดกอนนมคัพท ใช้โดยเปรียบเทียบว่า ถ้าใครได้ไปเมืองยุโรปกลับมาแล้ว ก็เรียกกันว่าเป็นโตะ เต็มอเหมือนอย่างแขกที่ไต่ไปเมืองเมกกะ กลับมา แดะผู้ไต่ไปยุโรปนัยอมจะกล่าวอ้างถึงธรรมเนียมนอก เขาเป็นเช่นนนเช่นน เหมือนพวกแขก มักอ้างคัมภีร์ไก่หรัาน อยู่เือง ๆ ถ้าใครอ้างธรรมเนียมยุโรปแล้ว ก็มักพูดว่า อ้าง คัมภีร์ไก่หรัาน โดยในความเปรียบเทียบ ต่อมากำว่า ไก่หรัาน หรือย่นใช้แต่คำหน้าว่า ไก่ ดงน จึงมีความหมายว่า ธรรมเนียมยุโรป หรืออย่างฝรั่ง หรือฝรั่งจัด ยังมีคำว่า ไช้ดออีกคำหนึ่ง ซึ่งคล้ายกับไก่หรัาน แต่ตรงกับคำหมายว่า ฝรั่งจัดแท้
๒๘๐. คำว่า พด นเป็นคัพทแสดงมีความว่า รบเร้า หรือรบกวณ หรือ ริดรด คัพทนเกิดจากพระยาไชยยศ (ฉ่า) เป็นผู้ถอพดตามจว ตัดมออยู่เตมอ เมื่อมิกจระจะใคร่ทราบความอันใดในออฟฟิศ หดวงเขาไปเฝ้ากรมพระด้อมมตอมรพนฐ ทนนแดว ทดพดาง พดไปพดาง ไม่ได้หยุดจนกว่าจะด้นชระ จึงเกิดคัพทนชนไช ในเวดาทรบเร้าหรือรบกวณ หรือริดรดอะไรนนักเรียกว่าพดกน
๒๘๑. เจ้าเมืองไนทน คือ ปรินชอมารีเคนดัก เกาวนาเยเนวาด เมืองวอซอนน
๒๘๒. ด้อมเคจพระเจ้านองยาเธอ เจ้าฟ้าคีรีราชกกุธภัณฑ์

๒๗๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา แต้ยงเป็น
กรมหมื่น
๒๗๔. เอ็มเปอร์ต้อาเดกซานดรา ฟิโอโดรอฟนา พระนามเดิมว่า แอดิกซ์
แห่งเมืองเฮต์ เป็นพระธิดาแกรนด์ดยุกหดยออฟเฮต์ กับเจ้าหญิง
แอดชกรุงองกฤษ ชาตะวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๕ เข้าวัด
ถ้อยคำนารด์เซย์เป็นแกรนด์ดัชเชสส์ วันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๗
อภิเษกสมรสวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๗ กับเอ็มเปอเรอ
นิโคลาต ที่ ๒ แห่งกรุงรัสเซีย มีพระธิดา ๔ พระโอรส ๑ รวม
๕ พวกขบถปลดพระชนม์เดี่ยพร้อมกบพระราชดำมี และพระโอรส
ธิดาใน พ.ศ. ๒๔๖๓
๒๗๕. ไมเคด นิกอดายวิช เคาน์ มูราเวียฟ เป็นบุตรของเคาน์
นิกอดาต มูราเวียฟ เจ้าเมืองครอดโน และเป็นหลานของเคาน์
ไมเคด มูราเวียฟ ผู้ขอเลี้ยงใหญ่ในการปราบขบถเมืองโปแลนด์
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๖ ชาตะ ๑๘ เมษายน ๒๓๘๘ ได้ศึกษาโรงเรียน
เมืองโปดตะวา และในวิทยาลัยที่ไฮเคดเบ็ก ได้เข้ารับราชการ
ในกระทรวงการต่างประเทศของรัสเซีย พ.ศ. ๒๔๐๗ แล้วได้ไปเป็น
พนักงานทูตและเป็นทูตอยู่หลายเมือง มีในเมืองโคเปนเฮเกน
เป็นที่ลัด จึงได้มีโอกาสเฝ้าเห็นสนธิสัญญากับเจ้านายในพระ
ราชวงศ์รัสเซียมาก ครั้นปรีนซ์ โดปานอฟ เสนาบดีว่าการ
ต่างประเทศฝ่ายรัสเซีย มฤ พ.ศ. ๒๔๔๐ เอ็มเปอเรอจึง

โปรดตั้งเป็นเสนาบดีว่าการต่างประเทศ อยู่ต่อมาจน มฤ วันที่

๒๓ มิถุนายน ๒๔๔๓

๒๘๖. ดยุกยอน แมกเดนมเบิร์ก หรือเรียกตามเสียงเยอรมันว่า โยฮันนัส เบอร์กต์ แห่งแมกเดนมเบิร์กชเวริน ชาตะวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๐๐

เคยเข้ามาในกรุงสยามครั้งแรกในพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๒๖ เวลาเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปครั้งแรกนี้ ได้เป็นริเยนด์อยู่ที่เมืองบรันสวิก และได้เข้ามากรุงสยามครั้งที่ ๒ พร้อมกับพระชายาศสเชสต์ต์อดิซาเบท เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒ มฤในกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๒

๒๘๗. ปรีนซ์ยอช ออฟ กรีซ ชาตะวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๒ เคยเข้ามาในกรุงสยามพร้อมกับเอมเบอเรอีนีโคดาส์ ที่ ๒ แห่งกรุงวิตเซย์ แคเมอเยงเป็นซาร์วิคย์ พ.ศ. ๒๔๓๒

๒๘๘. เปรียว นเบนค์พทแสดงมีความหมายว่า ไม่ชอบพอกัน หรือชังกัน

๒๘๙. ปรีนซ์ฮันออฟเดนมาร์ก ชาตะวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๖๘ หรือวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๔

๒๙๐. พระเจ้าอดอล์ฟที่ ๒ พระเจ้าแผ่นดินสวีเดน นอร์เว ชาตะวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๓๗๓ อภิเษกสมรสวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๐๐ กับพระนางเจ้าไต้เฟีย แห่งวงค์นัสเซา เดวยราชสมบัติวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๕ มฤ วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ วย ๗๘
ครองราชสมบัติ ๓๕ ปี

๒๘๑. แกรนด์ดัชเชสเสตีเซเนีย พระภคินีของเอมเปอเรอีนีโคดาตี ๒
 ชาติระวันที ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๗ อภิเชกต์มรดกวันที ๒๕
 กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๗ กับแกรนด์ดยุกอาเดกซานเดอร์
๒๘๒. แกรนด์ดยุกอาเดกซานเดอร์ มิกายโดวิช ชาติระวันที ๓ เมษายน
 พ.ศ. ๒๔๐๘ อภิเชกต์มรดกกับแกรนด์ดัชเชสเสตีเซเนีย วันที ๒๕
 กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๗
๒๘๓. ผู้ มีความหมายว่า วิกตจริต ทำนองเดียวกับคำว่า มติกร
 หรือมเปอรเซนต์ หรือมบา อยู่บ้าง แต่ยังไม่แรงเต็มเหมือนคำ
 ว่า ครอบรอยตกริถวน หรือย่น ใช้คำเดียวว่า ครอบ นนหมาย
 ความว่าเดี่ยวจริต หรือเป็นบาทเดียว คำว่ามเปอรเซนต์นน เจ้า
 นายทรงใช้มีความหมายว่า มีบาอย่างเดียว ไม่ได้มีความหมาย
 ว่าเม่าตุราอย่างเช่นคนพวกอื่น ๆ ใช้ผิดกันมาในภายหลัง
๓๘๔. โกกฮาหรือบางทีใช้ว่า โปกฮา มีความหมายว่า ต้นหนากันเด่น
 อย่างครนเครง เหมือนคนเด่นหมากรุกกัน รุกดงโกกแต่วกฮา
 กันชนะนน
๒๘๕. พระเจ้าดีโปโปดตี ๒ เป็นพระเจ้าแผ่นดินเบตเยียม ชาติระ วันที ๘
 เมษายน พ.ศ. ๓๓๗๘ อภิเชกต์มรดกวันที ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๘๖
 กับกวันมารีเฮนริเอตตา เดิมเป็นอาชดัชเชสแห่งออด์เคเรเดย
 เดวยราชสมบัติวันที ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๐๘ มฤ วันที ๒๓
 ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๓
๒๘๖. พระยาพิพัฒน์โกษา (เสพ คันต์กุด สุรพันธ์) ในรัชกาลที่ ๕

บิดาพระยาราชนัฎการกร (เดือน) ในรัชกาลที่ ๕ เป็นหลวง
อินทรโกษา ในรัชกาลที่ ๔

๒๙๗. เกราน์ปริญชเวदानน คือ พระเจ้าकुंदताฟ ที่ ๕ พระเจ้าแผ่นดิน
ตีเวเคนปัจจุบันน ชาตะวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๐๓ อภิเษก
สมรสกับกวนวักคออเรีย เจ้าแห่งเมืองบาเคน เดวราชดั้มบคตบ
คือพระบิดา วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๐

๒๙๘. ปริญชออด์คาร์ พระอนุชาพระเจ้าแผ่นดินตีเวเคนปัจจุบันน ชาตะ
วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๒ เคยเข้ามาในกรุงสยาม
พ.ศ. ๒๔๒๗ ภายหลังเปิดย่นพระนามเรียกตามตระกูลว่า เบอร์
นาดอต

๒๙๙. หม่อมเจ้าประวิช หรือตัง ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนราช
ดีหวักรม

๓๐๐. ปริญชชาติดี หรือกาด แห่งตีเวเคน เป็นพระอนุชาของพระเจ้าแผ่นดิน
ตีเวเคนปัจจุบันน ชาตะวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๐๓
อภิเษกสมรสวันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ กับเจ้าหญิงอิงเคอร์
บอคแห่งเดนมาร์ก ชาตะวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๒๓

๓๐๑. เกราน์ปริญเชตต์เวदानน คือ กวนวักคออเรีย แห่งตีเวเคนใน
ปัจจุบันน เดิมเป็นเจ้าหญิงแห่งบาเคน ชาตะวันที่ ๗ สิงหาคม
พ.ศ. ๒๔๐๕ อภิเษกสมรสกับพระเจ้าकुंदताฟ ที่ ๕ แห่งตีเวเคน
เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๒๔ มีพระโอรส ๓ พระองค์ พระ
องค์ที่ ๒ มีพระนามว่า วิดเดียม ดูกออฟด์เดอมาห์ ชาตะวันที่ ๑๗

มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๒๗ ผู้ซึ่งเข้ามาแทนพระองค์พระเจ้าแผ่นดิน
เมืองนบรรมราชภิเชกต์มโภช พ.ศ. ๒๔๕๔

๓๐๒. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธ ด้ยงเป็นกรมหมื่น

๓๐๓. ต้มเต็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาดา (กรมต้มเต็จพระ
แต่ภายหลังมาเรียกว่า) กรมพระยาบำราบปรปักษ์

๓๐๔. ศ คัพทนมความหมายเหมือนว่า ผู้ใหญ่เอ็ดตะโรเด็กว่า ถาชน
ทำอย่างนั้นจะต้องถูกค หรือมีความหมายว่า ถูกชนาบ ถูกเอ็ด

๓๐๕. เฟรเดอริก พระราชโอรดที่ ๑ ของพระเจ้าคริสเตียนที่ ๘ พระ
เจ้าแผ่นดินเดนมาร์ก ชาตะวณท ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๘๖ อภิเชก
ต้มรดเมื่อวณท ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๒ กับเกราน์ปรินเซดส์
หดยด พระราชธิดาของพระเจ้าชาดดที่ ๑๕ พระเจ้าแผ่นดินสวีเดน
ไคดบราชต้มบคของพระชนก เป็นพระเจ้าแผ่นดินเดนมาร์ก
วณท ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๘ ทรงพระนามว่า พระเจ้าเฟรเดอ
ริกที่ ๘ มฤ วณท ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๕

๓๐๖. ปรินซ์คริสเตียนพระราชโอรดของพระเจ้าเฟรเดอริกที่ ๘ กับกวน
หดยด ชาตะวณท ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๑๓ อภิเชกต้มรดเมื่อ
วณท ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๑ กับดัชเชดส์อาเดกซานดิรินแห่ง
เมกเดมเบิร์ก ไคดบราชต้มบคพระชนกเป็นพระเจ้าแผ่นดินเดนมาร์ก
อยู่ใปัจจุบัน ทรงพระนามว่า พระเจ้าคริสเตียนที่ ๓๐
เมื่อวณท ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๕

๓๐๗. ปรินซ์ฮาโรดด์ พระอนุชาพระเจ้าคริสเตียนที่ ๓๐ ชาตะวณท ๘
ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๘ อภิเชกต้มรดเมื่อวณท ๒๘ เมษายน

พ.ศ. ๒๔๕๒ กับปรีนเซดส์เฮเดินแห่ง สเตดวิก โฮลด์ไคน์ ซอน
เคอร์เบก คดกด์เบก

๓๐๘. ปรีนเซดส์มารีออพอรเดียนด์ พระธิดาของคูกรอแบคเคอชาครด์
ซึ่งเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าหลุยส์ฟีลิป พระเจ้ากรุงฝรั่งเศส
ชาตะวันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๐๗ อภิเษกสมรสวันที่ ๒๐ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๔๒๘ กับปรีนชวดคมารี ออฟเดนมาร์ก มฤ วันที่ ๕
ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๒

๓๐๙. ปรีนชเฮนรีออพอรเดียนด์ ชาตะวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๐
มฤ วันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๘ เจาองคนโตเขามายังกรุง
สยามทางเมืองคงเกย ถึงหลวงพระบางเมื่อวันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๓๔ มาทางปากตายอัครดิคัล ถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๑๓
พฤษภาคม แลววันที่ ๑๖ พฤษภาคม ออกไปเฝ้าทอดระอองรุตพระ
บาททเกาะดี่ชง แลวกราบถวายบังคมลาดงเรือกลับไปนอกในวัน
ที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๔

๓๑๐. ปรีนชยอนออพอรเดียนด์ ชาตะ วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๗
อภิเษกสมรสวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ กับเจ้าหญิงอิซาเบด
พระธิดาเคานคเคอปารด์

๓๑๑. กติ คานเบนคัพทแมดงมีความหมายว่า คิตราย หรือคิควาท
ดิงเชนไซวากคิกน หมายความว่าจวาทกน

๓๑๒. เขาเวร นมความหมายในคัพทแมดงว่า คองทำการทไมพง
ปรารธนาจะทา เหมอนอยูเวร เฝ้าเวรอันใด เป็นการคองเกณฑให้
ไปอยู่ แลวยงมีไซออกอย่างหนงว่า เวรเขา นนหมายว่า ถูก

- กรว หรือถูกโกรธ คำว่าออกแวง ก็มีความหมายว่า พันจากที่
 ต้องถูกเกณฑ์ให้ทำ หรือพันจากที่กวด หรือพันจากที่อยู่ในบังคับ
 ๓๓๓. คำว่าแบ่น นมความหมายว่า นบขอบ หรือเอาใจได้อย่างที่สุด
 เกิดจากคำที่ไซกนว่า หมอบราบจนกันแบ่น นนยอดดงคองแต่
 คำปดายเทานน
๓๓๔. เจ้าพระยาวงศาอนุประพัทธ์ (ม.ร.ว. ตันนถนถาง ตันนทวงค์
 ณ กรุงเทพฯ) เวदानนยงเป็นนักเรียนทหาร อยู่ที่โคเปนเฮเกน
๓๓๕. เคราน์ปรีนเซดส์หุดยด์ พระราชบิดาของพระเจ้าชาดด์ ที่ ๑๕ แห่ง
 กรุงสวีเดน ชาตะ วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๙๔ อภิเษกสมรส
 วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๒ กับเคราน์ปรีนซ์เฟรเดอริก
 ภายหลังเป็นพระเจ้าเฟรเดอริก ที่ ๘ แห่งกรุงเดนมาร์ก จึงเป็น
 กอวนหุดยด์เมื่อพระราชดำมเป็นพระเจ้าแผ่นดิน วันที่ ๒๘ มกราคม
 พ.ศ. ๒๔๔๘ และเป็นพระพันปีหลวง เมื่อพระราชโอรสได้สืบ
 ต่อราชสมบัติของพระชนก เป็นพระเจ้าคริสเตียนที่ ๑๐ เมื่อ
 วัน ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๕
๓๓๖. ปรีนเซดส์ทรา พระราชภคินของพระเจ้าคริสเตียนที่ ๑๐ ชาตะ
 วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๒๒
๓๓๗. กก ศัพท์นมความหมายว่า หิวเราะชอบใจ อีกนัยหนึ่งหมายว่า
 หิวเราะเยาะก็ได้ มาจากเดียงหิวเราะคก ๆ ต่างกนกับอกคำหนึ่ง
 ซึ่งว่า เกอกกาก นนหมายว่า ราวเรงหรือรนเรงกนเป็นอนนมาก
๓๓๘. คุณพ่อ นมความหมายตามศัพท์แสดงอีกอย่างหนึ่ง ว่าเป็น
 ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่า ไม่พอใจุ่นวายกับใคร

๓๑๙. โค้ นมความหมายเป็นคำปดอบหรือคำส่งสาร เหมือนอย่างผู้
ใหญ่ปดอบเด็กทรงให้ มักว่าพุทโธ แต่ออกเสียงว่า ผุคโธ
แล้วพูดสั้นเข้าว่า โธ หรือ โค้ เป็นเสียงยาว ๆ จึงได้ใช้หมาย
ในเวตาแสดงคำสั่งหรือปดอบโยนกัน
๓๒๐. หยอดกนพดุง ศัพท์นมความหมายว่า ชอบใจกัน หรือรักกันมาก
มาแต่คำทมนขุนนางผู้ใหญ่ผู้หนึ่ง ชอบใจตั้งใดแล้วพรรณนาว่า
ตั้งนั้นละเอียดจนถึงหยอดเข้าไปในตากก็ได้ ไม่เคืองระคาย คำว่า
หยอดตาใช้หมายความว่า ชอบใจ หรือรักมากแล้ว คิดสั้นเข้าว่า
หยอด ก็เข้าใจกันได้ หยอดกนพดุง หรือหยอดกนชดุก มี
ความหมายว่าพากันชอบใจ หรือรักใคร่มาก
๓๒๑. พระเจ้าคริสเตียนที่ ๔ พระราชโอรสของพระเจ้าเฟรเดอริกที่ ๒
ซาคะ วันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๐ เป็นพระเจ้าแผ่นดิน
เดนมาร์กกบทางนอร์เว เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๑ เสด็จราชย์อยู่ถึง ๖๐ ปี
มฤ วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๘๐
๓๒๒. พระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลยภรมย์ กรมขุนธำ
ศัสนารถ
๓๒๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนเจริญผลพูลสวัสดิ์
๓๒๔. กิงกาดกวี พระเจ้าแผ่นดินฮาวาย เข้ามายังกรุงเทพฯ ณ วันที่ ๒๗
เมษายน กลับออกไปวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๒๔ เดิมกษัตริย์
ฮาวายที่ฮ่องกงและตั้งคไปรับออกมายังกรมท่า ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้จัดเรือนฤเบนทร์บุตรี มีพระยาพิพัฒน์โกษา
(ทับ) ๑ พระองค์เจ้า (แต่ยังเป็นหม่อมเจ้า) ปฤษฎางค์ ๑

พระยาอรรคราชนาถภักดี (หวาด แต่ยังเป็นพระศรีธรรมดาดั้น) ๑
 พระยาอภัยรณฤทธิ (บุศ บุนยรัตพันธ์ แต่ยังเป็นจมนต์ฤทธิ
 พฤทธิไกร) ราชองครักษ์ ๑ รวม ๕ ลงไปรับ ถึงกาดแก้ว กับ
 นายพดโท อามัดครอง และนายพันเอก ยดช ผู้ตามเสด็จจาก
 เรือเมตมาจากฮ่องกง ที่เมืองสมุทรปราการ เวลาค่ำ นาฬิกา ๓.ท.
 มืดดต ที่บ่อมเด็จพระนเรศวรมหาราช ๒๓ นิตแดว เวลาค่ำ นาฬิกา ๓.ท.
 มาชนนทำศาลต่างประเทศ หรือทำเคียน ชนรทไปวังพระเจ้า
 บรมวงศ์เชอ กรมขุนเจริญผลพูลสวัสดิ์ จดเป็นทพกไนทนมเจ้า
 ของวัง ๑ ดมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เชอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์
 กรมพระยา (แต่ยังเป็นกรมหลวง) ภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช ๑
 พระเจ้าบรมวงศ์เชอ กรมพระดำรงราชานุภาพ (แต่ยังเป็นพระ
 องค์เจ้ายศวรกุมาร) ราชองครักษ์ ๑ เจ้าพระยาภาณุวงศ์มหา
 โกษาธิบดี (ท้อม บุนนาค) กับข้าราชการอื่น ๆ คอยรับอยู่ที่
 นนทวย วนท ๒๘ เมษายน เวลาค่ำ นาฬิกา ๓.ท. เข้าเฝ้า
 ทูลตะอองขุดพระบาท ณพระที่นั่งบรมราชสถิตยมโหฬาร เจ้านาย
 ข้าราชการแต่งเต็มยศสวมเสื้อเยียรบับ ครนออกจาทที่เฝ้าทูล
 ตะออง ๆ แล้ว ไปเฝ้ากรมพระราชวังบวรสถานมงคล ที่พระที่นั่ง
 อิศราภรณ์เจษ วนท ๒๘ เมษายน เวลาค่ำ นาฬิกา ๓.ท. จน ๓ นาฬิกา
 ๓.ท. เจ้าพนักงานนำไปคูหอพิพชภันท์ (แต่ยังคงอยู่ในพระ
 บรมมหาราชวัง หตงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม) วัดพระศรีรัตน
 ศาสดารามและพระยาข้างกบตั้งอื่น ๆ ในพระบรมมหาราชวัง เวลาค่ำ

๕ นาฬิกา ด.ท. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง แดกรม
 พระราชวังบวรสถานมงคล พร้อมด้วยเจ้านายข้าราชการแต่ง
 เต็มยศ ตามเสด็จพระราชดำเนินไปวัดศตออบกิงกาตแก้ว ณที่พัก
 วงกรรมฐานเจริญผลพุดต์วัดศต ครั้นเวลา ๘ นาฬิกา ด.ท. เจ้า
 พระยาภาณุวงศ์ เสด็จคืนเนอเนจนวนรวม ๓๔ รุ่งชนวนท ๓๐
 เมษายน เวลา ๘ นาฬิกา ด.ท. พระราชทานเสด็จในพระ
 บรมมหาราชวังแล้ว กราบถวายบังคมลากลับไปนอกในคืนนั้น
 รุ่งชนวนท ๑ พฤษภาคม เวลา ๑๐ นาฬิกา ก.ท. ผู้
 ไปรับ ๕ เต็มนายประจันตวรังกฤทธิ (ชิน) นายทหารมหาดเล็ก
 อีกนาย ๑ รวมเป็น ๕ ขนรถจากวงทพกไปตงเรือเก๋งพระที่นั่งรอง
 ททาเตียน ตงไปตงเรือกตไฟบางกอก ทอดหน้าวัดส้มพันชวงศ์
 ครั้นเวลา ๑๓ นาฬิกา ก.ท. เรือบางกอกออกไปตงคโปร์
 มัสตตทบ้อมเต้อต้อนเดบ ๒๓ นิต

๓๒๕. พวกลูกเด็กของปรีนเซดต์มารักกับปรีนชวดตมาน คอ—
- (๑) ปรีนช้อเค ชาตะวณท ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๐
  - (๒) ปรีนช้อกเซด ชาตะวณท ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๑
  - (๓) ปรีนช้อเอริก ชาตะวณท ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๓
  - (๔) ปรีนช้อวิกโก ชาตะวณท ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๓๕
  - (๕) ปรีนเซดต์มาเคริตา ชาตะวณท ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๗
- ข้างคณ ๓ องค์คนใดเข้ามา กรุงดยาม กับ พระบิดาในงานพระราชพิธี
 บรมราชาภิเศกสมโภช พ.ศ. ๒๔๕๔ ภายหลังองค์ที่ ๓ ได้เข้ามา
 ออกครึ่งหนึ่ง

๓๒๖. ซี. เดอ ฮอดก ได้เป็นอุปทูตเดนมาร์กอยู่ในกรุงเทพฯ ฯ
๓๒๗. คีร์เซสต์อาเดกซันดรินฮอฟเมกเดมแบ็ก ชาตะวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๒๒ อภิเษกสมรสวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๓ กับ คริสเตียนกายฮดงเป็นพระเจ้าคริสเตียนที่ ๓๐ พระเจ้าแผ่นดินเดนมาร์กในปัจจุบ้น เป็นกวนเมือพระราชดำเป็นพระเจ้าแผ่นดิน วันที่ ๓๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๕
๓๒๘. เหาะ ศัพท์นความหมายตามคำเดิมว่า เด็ดดอยฟ้าไปทางดีวิเศษมาก
๓๒๙. ปอด บีกกินแบ็ก นแตก่อนเป็นนายห้างอยู่ในกรุงสยาม เรียกว่า บีกกินแบ็ก ชัดกาปะนี ภายหลังเปิดยชอห้างเป็นวันคเซอเวดติก ก่าปะนี แดะวันคเซอกาปะนี ในที่สุดคนตามชอนายห้างที่เปิดยชตอกนกันมา แดะตวปอดบีกกินแบ็กกดับไปอยู่เมืองนอกแล้ว ก็ได้รับตำแหน่งเป็นกงสุตเยเนราตฝ่ายสยามอยู่ที่เมืองฮัมแบ็ก
๓๓๐. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณวดี
๓๓๑. แมง ศัพท์นความหมายว่า ไม่ใช่มนุษย์ ไม่ใช่คน หากว่าเป็นแต่แมลงอะไรตัวหนึ่ง
๓๓๒. ดูกออฟปอดแตนด ที่ ๒ น นามเดิมว่า วิดเดียม แคฟเวนดิช เบนคิง ชาตะวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๐๐ ได้เป็นตมูหเทศาภิบาลอยู่หลายมณฑล เวदानนได้รับตำแหน่ง เป็นมาดเคอร์ออฟริชชอด (เหมือนกบอชิบดกรมมาพระที่นั่ง) เป็นผู้ตีบตระกูลชุนนางองกฤษมาแต่ดุกคนแรกมชนใน พ.ศ. ๒๒๕๙
๓๓๓. ยอช ดูกออฟเคมบริดช ชาตะ วันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๖๑

- จอมพลผู้บังคับบัญชาการทหารอังกฤษตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๙๙ จน
 พ.ศ. ๒๔๓๘ มฤ วนท ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๖
๓๓๔. ฟรานซิส ดิกออฟเค็ก ชาตะ วนท ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๘๐
 อภิเชกต์มรด วนท ๓๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๐๙ กับปรีนเซดต์มาร์
 เอเดเดค แห่งกรุงอังกฤษ ชาตะ วนท ๒๗ พฤศจิกายน
 พ.ศ. ๒๓๗๖ เป็นชนกชนนของกวันมาร์ แห่งกรุงอังกฤษใน
 บัจจุบันน ดูกมฤ วนท ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๒ คัดเชดต์
 มฤ วนท ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๐
๓๓๕. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงนิเวศน์ ชาตะ พ.ศ. ๒๓๕๙
 มฤ พ.ศ. ๒๔๔๒
๓๓๖. โรเบิต มาร์ควิต (ที่ ๓) ออฟต์อดด์บริ อัครมหาเสนาบดี
 เมืองอังกฤษ ชาตะ วนท ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๗๒ มฤ
 วนท ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๖
๓๓๗. ยอช เออดเคอชัน (คนแรกตั้งใน พ.ศ. ๒๔๕๔) ไวชรอย
 อินเดียน แดะเป็นเสนาบดีว่าการต่างประเทศของอังกฤษในบัจจุบันน
 ชาตะ วนท ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๐๓
๓๓๘. แฮร์ ฟอน ชัดเคอเนก อัครราชทูตเยอรมนคนน เป็นคนมี
 กิริยาอธยาศยตหนัก เป็นคนโปรดมากกว่าทูตเยอรมนคนนก่อน ๆ
 แต่มาอยู่ได้ประมาณปีเศษ เป็นวรรณโรคในคัย ออกไปฆ่าที่
 ชวากถิงแกกรวมเดี่ยทนน
๓๓๙. พระยาไกรโกษา (เทศ ภูมิตัน)
๓๔๐. แฮร์ เกมเปอโรมน ราชทูตเยอรมนคนนก่อน แฮร์ ฟอน ชัดเคอเนก

๓๔๑. ภรรยา แฮร์ เกมเปอร์มัน หน้าตาเหมือนพระนมแดง จักรพรรดิ
เรียกว่า ยายนมแดง เจ้านายกเรียกรุกกนตามชอน
๓๔๒. กวนรียนคี่ คอ กวนเอมมา พระพันปีหวดวงกรุงนิเทอร์แดนด
ชาติะ วันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๐๑ อภิเชกต์มรด์ วันที่ ๗
มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๓ กับพระเจ้าหวดเดยมท ๓ แห่งกรุง
นิเทอร์แดนด
๓๔๓. กวน หวดเดยมมา แห่งกรุงนิเทอร์แดนด พระราชบิดาพระเจ้า
หวดเดยมท ๓ กับกวนเอมมา ชาติะ วันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๒๓
ตั้งราชสมบัติพระชนก วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๓ อภิ
เชกต์มรด์ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๔ กับดุ๊กเฮนรี่ ออฟ
เมกเดมเบ็คเวริน ชาติะ วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๘
แสดงชาติเป็นเจ้าฮอดตندا วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๓
พระราชบิดาองค์หนึ่งทรงนามว่า เจ้าหญิง ยูเดียนา ชาติะ
วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๒
๓๔๔. ดมเด็จพระเจ้านองนางเชอ เจ้าฟ้าหวดยอดดงกรณั กรมหวดวง
เพชรบุรีราชดิรินทร
๓๔๕. ม เฟดิกซ์โพร์, ชาติะ พ.ศ. ๒๓๘๔ เป็นดัมาชิกของ เมืองฮ่าฟ
ไนเซมเบอร์ เดปเคต์ พ.ศ. ๒๔๒๔ เป็นรองเด้นาบตีว่าการโกโด
นีไนแคบิเนตของ ม เฟร์รี พ.ศ. ๒๔๒๕ จน พ.ศ. ๒๔๒๘ เป็น
เด้นาบตีไนแคบิเนตของ ม. คีราด พ.ศ. ๒๔๓๑ เป็นรองประธาน
ไนเซมเบอร์ พ.ศ. ๒๔๓๒ เป็นเด้นาบตีว่าการโกโดนี เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๓๗ ไนแคบิเนตของ ม. ดุปุย ครนเมอ ม. แคดมรเปเรีย

เป็นประธานาธิบดีฝรั่งเศส ในมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๗ และได้ออก
 ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๓๗ แล้ว ม. เฟดิกซ์ โพรได้เป็นประธาน
 ธิบดีรัฐบาลฝรั่งเศสอยู่ ๕ ปี จน ม.ถ พ.ศ. ๒๔๔๒ ย้าย ๕๘
 ได้เป็นผู้ดำเนินการผูกพันกนกบรด์เซีย รับผิดชอบเอมเปอเรอ
 นิคอดาต์ที่ ๒ ที่ปารีส ในตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๘ และได้ไปเฝ้า
 เอมเปอเรอทรด์เซีย ในสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ ในเวลาที่ประธาน
 ธิบดีอยู่ ณ ได้เปลี่ยนเดนาบดัดภา หรือแคบิเนต & คราว ๆ
 ที่ ๑ ม. ริโบทเป็นหัวหน้าใน พ.ศ. ๒๔๓๘ ที่ ๒ ม. บัวร์ชวา ในศก
 เดียวกัน ที่ ๓ ม. เมดินใน พ.ศ. ๒๔๓๘ ที่ ๔ ม. บริดชอง ใน
 พ.ศ. ๒๔๔๑ และที่ ๕ ม. ดุบยในศกเดียวกันนั้น

๓๕๖. ม. คาเบรียต ฮาโนโตซ์ ชาตะ พ.ศ. ๒๓๘๖ เป็นผู้ช่วยในกอง
 เก็บหนังสือกระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. ๒๔๒๒ เป็นเลขานุการ
 สถานทูตฝรั่งเศสที่คอนด์แตนติโนเบ็ด พ.ศ. ๒๔๒๘ และเป็นอุปทูต
 ที่นั่น พ.ศ. ๒๔๒๘ เป็นเสนาบดีกรมมหาดเอนในเซมเบอร์ พ.ศ. ๒๔๒๘
 แล้ว กลับได้เป็นเสนาบดีอีก ใน พ.ศ. ๒๔๓๒ มีตำแหน่งเป็น
 อัครราชทูต มุมอานาจาเต็ม เมื่อเป็น กรมกอง กงสุตใน กระทรวงการ
 ต่างประเทศเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ เป็นเสนาบดีว่าการต่างประเทศใน
 พ.ศ. ๒๔๓๗ แล้ว กลับเข้าเป็นตำแหน่งนอก ในแคบิเนต
 ม. เมดิน แต่ พ.ศ. ๒๔๓๘ จน พ.ศ. ๒๔๔๑ เป็นผู้แต่งหนังสือ
 พงศ์าวดารหลายเรื่อง

๓๕๗. ม. เฟดิกซ์ ยูตร์ เมดิน ชาตะ พ.ศ. ๒๓๘๑ เป็นเสนาบดีของ
 มณฑลโวลด์ในเซมเบอร์ พ.ศ. ๒๔๑๕ เป็นรองเสนาบดียุติธรรม

พ.ศ. ๒๔๒๑ เป็นเสนาบดีเกษตรราชการ ในแคบิเนต ม. เพ็ร์

พ.ศ. ๒๔๒๒ จน พ.ศ. ๒๔๒๘ เป็นประธานในเซมเบอริเดเตปเต

พ.ศ. ๒๔๓๑ เป็นประธานเสนาบดีสภา เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๘

จนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๑

๓๔๘. ม. อุนเดร เดอบอง ชาตชะ พ.ศ. ๒๔๐๐ เป็นเสนาบดีราชการของผู้เป็น
ประธานในดีเนต ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๒๕ จน พ.ศ. ๒๔๓๖ เป็นสมาชิก
ของเมืองปาเทเนในเซมเบอริ พ.ศ. ๒๔๓๖ เป็นรองเสนาบดี
ว่าการโกโดนี ใน พ.ศ. ๒๔๓๗ เป็นเสนาบดีพาณิชย์การในแคบิเนต
ม. รีโบต์ ตั้งแต่กราคม จนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๗-๘ เป็น
เสนาบดีว่าการโกโดนี ในแคบิเนต ม. เมดิน ตั้งแต่ ๒๗ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๓๘ จน ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๑ เป็นผู้แต่งหนังสือ
หายเรื่อง

๓๔๙. แกรนด์ดุ๊ก เพรเดอริก ที่ ๑ ออฟบาเดน ชาตชะวันที่ ๘ กันยายน
พ.ศ. ๒๓๖๘ ได้เป็นนริเณต์ของพระเจ้าลูอิวา วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๓๘๕ และได้เป็นแกรนด์ดุ๊กตั้งต่อมา วันที่ ๕ กันยายน
พ.ศ. ๒๓๘๘ อภิเษกสมรส วันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๓๘๘ กับ
แกรนด์ดัชเชสส์ หลุยส์มารี อิดซาเบต พระธิดาเซมเบอริเออ
อิดเดียม ที่ ๑ แห่งเยอรมัน ชาตชะวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๘๑
แกรนด์ดุ๊ก มฤ วันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๐

๓๕๐. พระเจ้า อัดฟองโซ ที่ ๓๒ แห่งกรุงสเปน พระราชโอรสกวัน
อิดซาเบต ชาตชะวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๐ เป็นพระเจ้า
แผ่นดินสเปนวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๑๗ อภิเษกสมรส

- วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๒๒ กับกษัตริย์คริสตศาสนา มฤ
- วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๒๘
๓๕๑. กษัตริย์ คริสตศาสนา พระบิดาของอาชคูก กาด เพอร์ดินันด์ออกฟ
 ออด์เทรีย ชาตະวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๐๓ อภิเชกต์มรด
 วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๒๒ กับพระเจ้าอด็องโซ ที่ ๑๒
๓๕๒. คุณเด็งยม เป็นตำแหน่งที่คุณปลัดน้อย
๓๕๓. พระเจ้าอด็องโซ ที่ ๑๓ แห่งกรุงสเปน พระราชโอรสของพระ
 เจ้าอด็องโซที่ ๑๒ กับกษัตริย์ คริสตศาสนา ชาตະวันที่ ๑๗
 พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๒๘ เป็นพระเจ้าแผ่นดินตั้งแต่วันประสูติ
 พระชนน เป็น ผู้ดำริราชการ แผ่นดิน จนมี พระชนม์ เฒ่า บริบูรณ์
 อภิเชกต์มรด วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๘ กับกษัตริย์
 ยูนเนีย เจ้าหญิงแห่ง แบตเตนเบิร์ก ชาตະ วันที่ ๒๔ ตุลาคม
 พ.ศ. ๒๔๓๐ เป็นพระเจ้าแผ่นดินสเปนอยู่ในปัจจุบัน
๓๕๔. มิดเตอร์ฮาดเบคิน เป็นพนักงานผู้หนึ่งอยู่ในสถานราชทูตสยาม
 ที่กรุงเบอร์ลิน เวदानตามเดด็จพระราชดำเนินไปด้วย
๓๕๕. พระเจ้ากาตส์ที่ ๑ พระเจ้าแผ่นดินโปรตุกั๊ต พระราชโอรสของ
 พระเจ้าค่อมหุดยด์กับกษัตริย์มาเรียเบีย ชาตະวันที่ ๒๘ กันยายน
 พ.ศ. ๒๔๐๖ อภิเชกต์มรดวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๒๘ กับ
 กษัตริย์อาเมเดย มฤวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๐
๓๕๖. กษัตริย์อาเมเดย พระบิดาของเคานต์เคอปาร์ต ชาตະ วันที่ ๒๘
 กันยายน พ.ศ. ๒๔๐๘ อภิเชกต์มรดวันที่ ๒๒ พฤษภาคม
 พ.ศ. ๒๔๒๘ กับพระเจ้ากาตส์ที่ ๑

๓๕๗. ปรีทซิมหมัดฮาดี ปาชา อนุชาเกดิฟ อาบบาด์ ที่ ๒ ฮิดมี ชาตะ
 วนท ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๘

๓๕๘. ภาษารูป นเบนค์พทแผดง มีความหมายว่า พุดทกทายปราช์รีย
 อย่างเวดาร์บแซก ถ้าใช้ว่าภาษารูปหมุกก็หมายความว่า พุดจา
 ปราช์รียตมาห่านนรวมกันทงหมด ถ้าใช้ว่า ภาษารูปเรียงตัว
 หรือรายตัว หรือภาษารูปเดี่ยว แล้วมีความหมายว่า พุดจาปราช์รีย
 ทตะคน

๓๕๙. ปรีทซิมบิตมาร์ก นนามเดิมว่า โอทอน เอคเวอด ดีโอโปดด์
 ฟอน บิตมาร์ก ชาตะ วนท ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๓๕๘ เป็นเคานต์
 ฟอน บิตมาร์ก ซอนเฮาเซน วนท ๓๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๐๘
 เป็นชาแผ่นดินนุหง ซงมชอเตียงปรากฏโด่งดงว่า เป็นผู้
 กอดร้าง การดำมคค ของเยอรมน ซงแตกแยกอยู่ให้รวมเป็นอันหนึ่ง
 อันเดียวกัน เป็นลมาชิกที่ปรึกษาในทชุมนุมแดนดาคาของ
 เยอรมนอรรวมกันเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๐ และเป็นลมาชิกของทชุมนุม
 ท้องของปรัสเซียไนค้ แต่ พ.ศ. ๒๓๘๒ และ พ.ศ. ๒๓๘๓ แล้ว
 ไค้ไปเป็นเอกอัครราชทูตอยู่ในรัสเซียและในฝรั่งเศส ไค้เป็น
 เลนาบดว่าการต่างประเทศของกรุงปรัสเซีย เมื่อวนท ๘ ตุลาคม
 พ.ศ. ๒๔๐๕ และใน พ.ศ. ๒๔๑๐ เป็นอุปราชของประเทศเยอรมัน
 อรรวมกับฝ่ายเหนือ และใน พ.ศ. ๒๔๓๓ เป็นอุปราชของเยอรมัน
 เอมไปร์เดอญค้เป็นปรีทซิม ฟอน บิตมาร์ก เมื่อวนท ๒๓ มีนาคม
 พ.ศ. ๒๔๓๓ และเป็นคูก เดาเอินเบิก เมื่อดาออกจากตำแหน่ง

อุปราชา ในมีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๒ มฤๅณทั ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๓

๓๒๐. เอ นเป็นคัพพตแมตงมคความหมายว่า โคตง หรือแคตง เหมอน
 อย่างเปดโกว มาจากเดียงกตอมเมื่อโกวเปดเคกคัง เอ นนเอง
 เมื่อไซวาคตง เอ กมคความหมายว่า คตงทแรงพอให้เรือโคตง
 หรือแคตง

๓๒๑. นายเกตง เป็นบอยทหารเรือตงแคตงเรือพระที่นั่งเวตาคี
 ภายหลตงไครบตัญญาบคตงเป็นชุนแคตงไคตงแคกกรรมเดียงแคตง.

๓๒๒. คิวา กรต นมคความหมายว่า ทำเทียม หรือทำแทนของจริง
 หรือคตงคตงชุน คานมาจากชอฮาแคตงกรต ผูหนงอยุแควงบางปะอิน
 เคยไคเฝ้าทตตอองชตพระบาทในรัชกาลท ๕ แคตงกราบบังคตทต
 พระกรณาเชญเดคจพระราชดำเนนประพาดททงนา ของ ฮาแคตงกรต
 ครนเมื่อเดคจพระราชดำเนนไปเห็นคอกบวมมาก แคตงเหียงแคตง
 คอหยับชุนแคตงจเห็นว้า เป็นชองหามาจากทอน ๆ แคตงวางไว
 ดวคความคตงใจคทจจะรบเดคจให้มคอกบวมมาก ๆ เพราะเหตุชุน
 จงเกคตมคานชุน

๓๒๓. พระราชนิพนธ เรองพระทนต์ชาคตง ไคตงพิมพ์ไวแคตง อยุใน
 หนงลือวชริญาณเดม ๖ คอน ๓๓ เดือนมิถุนายน ร.ศ. ๑๑๖ ตง
 แคตงหน้า ๓๒๔๕ จนหน้า ๓๒๘๐

๓๒๔. พระราชนิพนธโคตงนิราศ ชงทรงอ้างในพระราชหัตถเลชาน
 ไคตงทรงพระกรณาไปรดเกตง ๆ พระราชทานให้พระยาบวรชรัตน
 ราชพัตตภคคตงเฝ้าไวแคตง คตงชบบพระราชหัตถเลชาคโคตงน
 พระราชทานเดคตมเดคจพระบรมราชชนนารถ เป็นโคตง ๔๔ บท
 ทรงคางอยุเพียงถึงตงคไปริ มตงเฝ้าคตงน

๑. พรายพรายสุริเยศ^๕ของ
 พร่างพร่างจับพรรณ^๒ โฉม
 พร่าวพร่าวตรุณ^๒ โดม
 พรุ่ง^๑พรุ่ง^๑พาระจาก^๒ห้อง
๒. โทม^๑น^๑ด^๑อ^๑ค^๑อ^๑ก^๑อ^๑ง^๕
 จำ^๑จ^๑ศ^๑ร^๑จำ^๑จ^๑า^๑ก^๑ส^๑ม^๑ร^๑
 อ^๑ย^๑ค^๑ย^๑ว^๑ค^๑เ^๑ม^๑า^๑ร^๑ค^๑ร^๑
 ไ^๑น^๑จะ^๑บ^๑ต^๑ค^๑เ^๑ป^๑ด^๑อ^๑ง^๑ใ^๑ห^๑
๓. แร^๑ง^๑ร^๑ก^๑ก^๑ว^๑น^๑า^๑ร^๑ก^๑เ^๑ก^๑เ^๑า^๑
 ห^๑ว^๑ง^๑ด^๑บ^๑ด^๑ง^๑ด^๑ว^๑ด^๑ด^๑
 จ^๑ง^๑ร^๑เ^๑ย^๑ม^๑น^๑ร^๑า^๑ค^๑ศ^๑ร^๑
 โด^๑ย^๑เ^๑ด^๑ค^๑จ^๑ค^๑า^๑เ^๑น^๑เ^๑า^๑
๔. ย^๑ด^๑อ^๑น^๑ง^๑ค^๑ก^๑า^๑ด^๑ร^๑ค^๑เ^๑ร^๑า^๑
 ร^๑เ^๑ย^๑ม^๑ห^๑ว^๑น^๑ว^๑า^๑อ^๑ร^๑ด^๑ต^๑บ^๑
 ไ^๑ป^๑ท^๑า^๑ง^๑ห^๑ว^๑า^๑ง^๑อ^๑ร^๑ร^๑ณ^๑พ^๑
 ก^๑ด^๑บ^๑บ^๑เ^๑ห^๑น^๑ห^๑น^๑า^๑ด^๑ร^๑ว^๑ย^๑
๕. ด^๑ง^๑ด^๑า^๑ร^๑ด^๑า^๑ย^๑ด^๑ว^๑า^๑ด^๑ด^๑เ^๑ก^๑ว^๑
 ด^๑ุ^๑ช^๑แ^๑ด^๑ะ^๑ท^๑ุ^๑ก^๑ช^๑ค^๑อ^๑ไ^๑ค^๑ร^๑
 อ^๑ย^๑เ^๑ท^๑อ^๑ญ^๑พ^๑จ^๑า^๑ไ^๑ก^๑ด^๑
 ข^๑อ^๑เ^๑ท^๑พ^๑พ^๑ท^๑ก^๑ษ^๑น^๑อ^๑ง^๑
- เย^๑ย^๑ม^๑พ^๑โย^๑ม^๑
 น^๑ม^๑น^๑อ^๑ง^๑
 ด^๑อ^๑ง^๑ค^๑า^๑
 จ^๑ก^๑ช^๑า^๑เ^๑ห^๑น^๑โ^๑ฉ^๑ม^๑
 อ^๑า^๑ว^๑ร^๑ณ^๑
 ห^๑ม^๑น^๑ใ^๑ห^๑ม^๑
 จ^๑ก^๑ป^๑ด^๑อ^๑บ^๑
 ด^๑ุ^๑ค^๑ด^๑น^๑ ก^๑ร^๑ร^๑แ^๑ด^๑ง^๑
 ก^๑ะ^๑ษ^๑ต^๑ร^๑ย^๑
 แ^๑ด^๑เ^๑จ^๑า^๑
 เ^๑า^๑ว^๑ภ^๑า^๑ค^๑ย^๑ พ^๑เ^๑ย^๑
 ด^๑ุ^๑ค^๑า^๑ว^๑อ^๑ษ^๑ฏ^๑ง^๑ค^๑ต^๑
 ไ^๑ด^๑ก^๑ด^๑ะ^๑ย^๑บ^๑
 เ^๑ก^๑ด^๑อ^๑ก^๑ม^๑ว^๑ย^๑
 น^๑ับ^๑โย^๑ช^๑น^๑
 พ^๑ด^๑น^๑ด^๑ค^๑ป^๑ร^๑า^๑ณ^๑
 ก^๑ด^๑อ^๑ย^๑ใจ^๑ พ^๑เ^๑ย^๑
 ค^๑ู^๑พ^๑ร^๑อ^๑ง^๑
 จ^๑ง^๑ด^๑ว^๑ด^๑ด^๑
 ห^๑า^๑ง^๑พ^๑น^๑ภ^๑ย^๑พ^๑า^๑ด^๑

๖. พุชวารเมษมาตฺชน^๕
 ศุภฤกษ์คตตติ^{๔ ๑๕}
 โภดินทรรัตนศกบี^{๔ ๖}
 งามกิงถงบายถวน^{๕ ๕ ๖}
๗. เข็มไศกจำหักเศรำ^๖
 ยกย่างพดาวใจจร
 เหลยวตบทัพทุกชถอน^{๕ ๖ ๖ ๔}
 เดินแต่กายใจเฝ้า
๘. จนวนจวบพระฤกษ์เรา^{๔ ๖}
 บันเขาวะวตุริยประคัง^{๖ ๔}
 โสตร์สัดบประคัจพัง^{๔ ๖}
 นบแควนจกคอง^{๖ ๖ ๖ ๖}
๙. เกรยมการตกแต่งเตอ^{๕ ๕}
 ดายบักทองงามเงา
 ประคตคาคกระบิเฉธา^๕
 ตราคิตอระพร่างพรอย^๖
๑๐. มากอยรบเตด็จเจ้า^{๖ ๕ ๖}
 ฝ้ายหน้าห้าโมงนาน^{๖ ๖}
 ชนสู่พระราชยาน^{๕ ๖}
 ควพตามเตด็จคอย^{๖ ๕ ๖}
- เชตศวี^๕ ต้วตติเอย^{๖ ๕}
 เจตถวน^๖
 ร้อยสิบ หกแฮ
 โชคชไชยเฉลิม^{๕ ๖}
 ตั้งสมร แม่ฮา
 จากเจ้า
 ใจใหญ่
 อยู่ห้องแหนนวด
 เต็มดังธ^{๕ ๕} แครเฮย
 พาทย์ฆ้อง^{๕ ๖}
 เพิกอก^๕ พินา
 แคร่างแรมถถาน^๖
 ดันบเพดา ยศเอย
 ใช้น้อย
 นุด้าม สายแฮ
 หมวกพร้อมเพราตา
 จอมปราณ
 เตด็จคตอຍ^{๕ ๖}
 แหนแห
 ถ้วนดาวปฤษฏางค์^๖

๓๑. ขุนนางคอยเฝ้าแน่น
มีพระราชโองการ
ดำรัสปราศรัยดำรัส
ทูลแต่ละกงดูลเฝ้า
๓๒. ฝ้ายไผ่ในเรือนหน้า
อีกท่านผู้หญิงพดาง
เรียงเม็ดกระเม็ดหมาง
ใครต่อใครมาพร้อม
๓๓. เตี้ยวเตี้ยวส้มรดกเต็ม
โดยเสด็จจากคำหนัก
เตี้ยงส์ตุดคุดจับบัก
พระสวดปริศนา
๓๔. เศษไทรรัตนบ้อง
เศษเทพยทุกจังหวัด
เศษผลพิศุทธิศคัย
เศษรักสุจริตห่ม
๓๕. เรียมไทดนุชนาฏน
อยู่แตกบชนน
ดูภาดัดท่านมี
นกนกกนกอกอน
- หน้าฉาน
โปรดเกล้า
ตั้งกิจ การนา
พรังพร้อมแห่หตาย
ท้าวนาง
นอบน้อม
พาหม่น หมองแฮ
ขาดน้องนางเดียว
เต็มหัก ใจแฮ
ทำนา
อกทุก นटना
เด็กเอออวยไชย
ภยขจัด
ช่วยคุ้ม
สอนจิต เจ้านา
ห่อน้องนฤภย
เกือบปี ไปแม่
หนังสือ
คำกล่าว ไฉนา
อุคส์หส์ดักตณ

๑๖. ชนย่นต์พรงพร้อม   ถวายพร
 เรอมหาจักรจร   แค้นกว้าง
 ตงเคียรต์อตร   โดยนะ ทันา
 จวนจวบถึงทกวาง   ด้องคด้อยครรใด
๑๗. บัดใจมาจวบพ้อง   วงส์ถาน
 งามดง่าปรากการ   กอบก่ง
 ปราสาทด้องแสงฉาน   ฉายดอด ผดำนนา
 แคนแคบงเรอนรง   บให้เรียมเห็น
๑๘. ผิวเป็นเทวราชผู้   เรืองฤทธ
 พจกมานฤมิต   นานนา
 ไหลดอมนนิเวศน์ชิต   ฉะยน่า เรือนแฮ
 พอพยดนุชชา   ดั่งแต่วดาดมร
๑๙. เรือจรประคุดกวฟ้า   โดยดม
 เดียงราชฐรต์องผิงขรม   เรยกรอง
 เริงรินชนเซยชม   ขบวนแต่คัจ
 บ้างกยอกรพรอง   เกษกมถวายไชย
๒๐. ไครไครบานเบิกหน้า   คาเฉย
 ไฉนพบบมเดบย   สักนอย
 เขารักบ่เป็นเดย   ฤาซ่อน ใคักนา
 บานแต่นอกใจระห้อย   แม่นแม่นทรวงเรา

๒๑. ดำเนาตำแหน่งข้าง
 ห่อนแปดงห่อนแปดกตา
 บัวยคำว้าพรรณา
 ขาดนุชหงชวณช
๒๒. ระบมกายอายแตกกดำ
 ทรวงบ่สร้างดำเรา
 ด่วงดูถนดำเนา
 เรือหยุดยามเย็นดะทอน
๒๓. เรือไฟอรรคเรศร์วัง
 ส้มเตจราชนกดบ
 พระราชประยูรกับ
 ค่างประนคนอบนอม
๒๔. ผู้ไปยื่นสั่งผู้
 ค่างมัวเป็นหม่มง
 ดัดบให้ยงดรรดง
 ค่างกระพือโบกผ้า
๒๕. เรือวงแดนแหวดอ่อม
 เตียงแต่ให้เทียบทวน
 มหาจักรจวน
 พพระนมหัตถคง
- มรรคา
 แแตก
 เป็ดองกระดาษ
 ชดเชอเกยจชม
 แผดเผา
 รุมร้อน
 เมืองดุมทร
 ทกชดาคำไซ
 รอรบ
 พรังพร้อม
 ชาราช การนา
 ค่างเอออาดย
 อยุกรง
 ดาษฟ้า
 ใจบ้วน จริงแฮ
 เพอแจ่งใจจง
 อติศวร ทรงฤา
 มากครัง
 ไซจักร
 จิตไหวเจดย

๓๖. ขอตรีรัตนกุม
 ขอคู่ศรัทธา
 ขอคุณพระปกมณ
 ขอเดชพระเกียงแก้ว
๓๗. เปรมปรีดปราโมทย์น้อม
 ใจหนึ่งดรรดงदान
 นึกหน่ายพาพาด
 ไฉนบ่มาตั้งให้
๓๘. นาวาไชจักรคด้อย
 จำพิเศคดวงใจ
 บำเหน็จจกเป็นไฉน
 รอยจะค่อนอระเว้า
๓๙. หักใจจาชนกดน
 หวรวอต่อเพื่อนคน
 ดูป้อมนอกบดคด
 ดูกิ่งหนังก้านอง
๓๐. ดะเหยดะห้อยหอน
 มาดูร่องดกถถาน
 นหายอนหยคอยู่นาน
 ดุดงจกชวยช
- เกรงคน
 จุงแพ
 ทอดเทค ดยามแฮ
 เกตอรอนผอนเกษม
 นมดการ
 สวาคีใหม่
 เพียงชพ พเอย
 พชาอาดา
 ครวีได
 จากเจ้า
 นุชนาฏ พเอย
 วรรองนองนยน
 อตุชด
 คางพรอง
 เขาตุค
 กดาวถอยตั้งเตี้ย
 ดำราญ เดยฮา
 ทน
 คราบมิต
 ชองให้ใจหวน

๓๓. ไป่ควรวัดวนรบริษอน
คิดใคร่เร็วคนหา
รถไฟจะรีบพา
จักตะพระเป็นเจ้า
๓๒. แแต่ควรวญตราบคำคอง
ต้องทุมคริงชดธ
ยามควรวเคดอนนาว
ชามเขตต้นดรพัน
๓๓. เวดาพักโกชนตง
ต้องทุมเส่วยเข็นกา
กาแพหนึ่งโมงดำ
เครื่องใหญ่ตามโมงผู้
๓๔. สร้อยฉานบายเคดอนคตอย
ตงเครื่องกตางวนหา
ห้าโมงบายนาชา
ผู้ตามเสด็จดวน
๓๕. นบปวงแต่ผู้
ตามราชภราดา
ดีราชโอรสา
ข้าราชการจันโบ
- เร็วคตา ไคตเอย
เพื่อนเคตา
เรียมกดับ บ้านถา
เซ่นนนไป่ควรว
- ราชตรี
ทงทน
ออกอ่าว
ผ่านคนตกชะเต
โต๊ะประจำ
หนดรู
เหนี้ยกแพ
จัดตงระวงการ
- นาพีกา หนึ่งนา
ถถวน
ขนมแตะ เหยแฮ
ร่วมพร้อมโต๊ะหดวง
บรรดา มาเฮย
ร่วมไร
ตามเสด็จ
เจดตงจานวน

๓๖. ยิงด้วงนอกนอกนอก
 เหน่าหนักเรียนแห่หาดาย
 หมอหนึ่งเครื่องคันทวย
 ไทยฝ่ายนายเรือกล้า
๓๗. ทงมองไทยพวกผู้
 นายแปดกะดาด
 ตองร้อยเคษาไตรตรา
 ฝรั่งตีบกนชน
๓๘. เหน่อสุดรรพดังต้น
 หองหีบประดับพรรณ
 หองนอนพิศตรบรร
 ขาดตั้งเดี่ยวแต่แก้ว
๓๙. มาในอรณพน
 แคดะดอกฤาพราย
 คตินราบบรางระคาย
 ยิงดับฤคัสร้อย
๔๐. โนมยงยุพนาฏน้อย
 แม่นแม่มาจากม
 หนึ่งแนบแอบพดิว
 นอนแต่เดี่ยวเบดียวปตา
- ดีนาย
 ดีบห้า
 อดถ หนึ่งนา
 กถนแกวมี่ดอง
 เคนนา วาเฮย
 นอกน
 เก่าตีบ ดีเฮ
 ใหญ่ร้อยนายเรือ
 จิตสรร
 เพรศแพรว
 จงแต่ง
 เนตรน้องนางไทด
 แล่นดบาย แม่เฮย
 พร่างพร้อย
 เรือกดอก แคดงเดย
 ดดีตั้งไปคอง
 นวดฉวี พิเฮย
 ดุชดา
 วายว่าง รือนนา
 ไคกัธรานแค้นทวิ

๔๑. ราตรีกรมออกอน
 คิถนัษสู์เคียงเคย
 จกหตบมหตบเตย
 ทรายอรุณรุ่งเวา
 อิงเขนย
 ชาติเคตา
 หตายทุม ยามนา
 เร่งรอน ทรวงกระศ์ดัย
๔๒. ถ้วนเรียมจากเจ้า
 ยดแตกของคคณานค
 เกาะแก่งแห่งดะหาร
 แดบชดสันตชา
 ยาวมาตย แม่เอย
 กบนา
 เห็นห่าง ห่างแฮ
 เบอตันดบถถาน
๔๓. ระวีวารดุเขตแคจัน
 ถินทานาวาโต
 เป็นเมืองมังกังโก
 อังกฤษต์ถคยยัง
 ดิงคไปร์
 เติมตง
 คาเขต ค้าแฮ
 อยู่เฝ้าแหนหวง
๔๔. ปวงเรือแตะบ้อมต่าง
 โดยตฤตนรินทรรับ
 เจ้าเมืองปลัดกบ
 ต่างตู้เรือไฟแคะถัว
 คำนับ ชงเฮย
 คอบแตะว
 เอตติ กงนา
 คตาศเฝ้าบาทบงตุ้ ๗
๓๖๕. เจ้าหอพราหมณ
 เรนเดย หรือว่าหตบไประงับอารมณ
 เกิดไซกนชนเมื่อเตด็จพระราชดำเนินประพาสเพชรบุรี
 ณ พระนครศิริ พ.ศ. ๒๔๒๘
 คำนมีความหมายว่า
 หตักไปเข้าชอน
 ไม่ให้ใครรบกวนได้
 ประทับอยู่
 ครองนจนายเฝ้าหน้าทตามเตด็จ

พระราชดำเนนพกกนอยุทคกหุมุหอจคเวทปริตพรต ในหุมุ
 มหอพรพราหมณหง ๑ ซึ่งเบ็นทล้าหรับพระครูพราหมณ ท้า
 พรอนจะมชนในเวดาทประทบอยุพระนครคริ แต่ในคราวทวณ
 ๗ เบ็นเวดามพร กรมพระส่มมคอมรพนชจงเล็ดจพกอยุทหอนน
 ครนเมอเล็ดจอยุชางนอก มคนรบกวน หรือไมพอพระฤททยควย
 เหตุใด ๓ ก็เล็ดจเขาหอพราหมณ บิดประคยอยุในนพระองคเคยอ
 เพราะเหตุคนเจานายจทรงไซคาว้า เขาหอพราหมณคองวามา
 ชางคนแถว

๓๖๖. พดวก คานมคความหมายเหมอนคำภาษามครว้า โดมหังดณะ
 ซึ่งแปลไวในอิธานปปทบีกา หรือพจนาอนุกรม เบ็นภาษาไทยว้า
 ชนชุนัน แต่หาได้มคความหมายว้า ชนดุนชนพองไม หากจะมี
 ความหมายว้า ความละคังจิต โดยมีคความประหตาดใจกิด
 โดยคความเกดยคกถว หรือคความรักโครกควยเหมอนกัน คถาย
 กนกับนาคาไหดควยคความเล็ยใจ หรือคความคใจฉะนัน คาน
 เกดจากเล็ยชงคถายกบอวก เบ็นควยเกดคดมจากกระเพาเดัน
 ชนมาคิงพดวก บางทกมแถดมออกเปด้า ๓ บางทถงอาเจยน
 ควย อาการอยางน เคยมอยุแกเจานายองคหนึ่งหรือคององค
 แดะมกจะเบ็นในเวดาทละคังพระฤททย หรือหวนไหวเช็นว้ามา
 แถว จงเกดคมคานไซกน

๓๖๗. มิเดจจะ คานเบ็นคาชงเรยคตามภาษาดันล็กฤคทเชยนว้า มิเดจจะ
 คองกนกับคภาษามครว้า มิถกช มีคความหมายตามคัพทเคม
 ว้า คางประเทศจจากอริยประเทศหรือชาวบ้าเถอน อยางเรยค

ตามภาษาอังกฤษว่า บาเบเรียน แต่ใช้มีความหมายไปถึงว่า
โง่เขลา ไม่รู้จักอะไรด้วย บางทีใช้ตามภาษามคธว่า มีตักขุ
หรือย่นเขาวา ตักขุ ก็ใช้ได้เหมือนกัน

๓๖๘. เบรดีเคนต์ แห่ง สวิต คอนเฟเดอเรชัน นชอว่าอาคอดฟี ดูเชอ
ซาตะ พ.ศ. ๒๓๘๔ ได้เคยเป็นเบรดีเคนต์ แรกก่อนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๘
บหนึ่งคราวหนึ่ง กับใน พ.ศ. ๒๔๔๐ อีกคราวหนึ่ง บหนึ่ง
ตามกฎหมายอันเป็นธรรมเนียมประเพณีของเมือง สวิตเซอร์แลนด์
ไวชเบรดีเคนต์นชอว่า ยูย่น รูปพี ซาตะ พ.ศ. ๒๓๘๗ คือ
ไปเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ ได้เป็นเบรดีเคนต์

ซานเซดเดย์ แห่ง สวิต คอนเฟเดอเรชัน ซึ่งมีตำแหน่งเดิมอกับ
เด่นาบคดยิ่งใหญ่ใน พ.ศ. ๒๔๔๐ นน มชอว่า ย. รังเคย

๓๖๙. พระรูปถ่ายของคน พิมพ์ไว้ในฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๓ ที่พระราชหัตถ
ฉบบท ๓๓ ครงหน้า ๒๐๖ แต่มได้นามาคพิมพ์ในครงน

๓๗๐. พระรูปถ่ายของคน พิมพ์ไว้ในฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๓ ที่พระราชหัตถ
ฉบบท ๕๕ หน้า ๒๘๘ แต่มได้นามาคพิมพ์ในครงน

๓๗๑. พาว คานมความหมายว่า พุดกระชิบกระซาบ หรือพุดจากนั้นจะไม่
ให้ใครไดย่น หรือว่าเป็นเหมือนความดบ ค่พทนเกิดจากทเจ้านาย
ทรงตั้งเกดเห็น พระวงค์เชอ พระองคเจาด้ายต้นทวงค์ ทรง
รับตั้งอะไรกับเจ้านาย หรือขุนนาง มักจะรับตั้งดวยเดียงเบา ๆ ดัง
พาว ๆ จึงเกิดใช้คำ พาว หรือพาว ๆ นี้ใช้เป็นความหมายว่ากระชิบ
กระซาบ หรือพุดเป็นความดบกัน หรือว่าเดียงพุดเบา ๆ ไม่ให้ใคร
ไดย่น ก็ได้เหมือนกัน

๒๗๒. เขียว คำนเป็นศัพท์แสดงมีความหมายว่า โกรธ หรือเกรี้ยว
 มาจากคำพูดที่พูดกันอยู่ว่า เดียงเขียว เป็นเดียงที่โกรธชงมาก
 หรือเดียงชงอย่างโกรธเคืองมาก คำว่าเขยวน คดาขกับคำ เก่า
 ซึ่งหมายความว่า พนไม้ดี และโกรธ แต่คำว่าเก่า พนไม้แรงถึง
 เขียว ที่เป็นอย่างดุร้ายแรงมาก คำว่าเก่านน เป็นแต่โกรธ
 หนักๆ ในใจ ไม่ใคร่เป็นการที่ให้อารมณ์ไปถึงผู้อื่นต้องถูกต้อง
 ด้วยความโกรธน

พิมพ์ที่โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม 263 ถนนพระราม 6 ซอยมณีลีล 2 พระนคร โทร 57766
นายวรรณ รุ่งเรืองธรรม ผู้พิมพ์ คู่มือเลขนา 2501
